TESTAMENTVM NOVVM

ex

DES. ERASMI

verſione, ac poſtrema eiuſdem recognitione:

¶ *Capitum breuiſſimis argumentis, & concinnis in verſus diſtinctionibus, necnon fidiſſimis S. Scripturæ citatis teſtimonijs ornatum.*

Ex officina Thomæ Marſhi.

M.D.LXXIII.

A y.

[illegible] incum[illegible]

Mr Bell your mee this booke
and I shall bee ready to [illegible]
[illegible] it to anyone soe long as
you shall enable mee to write it
my selfe   John Evans Februari
20 day 164[illegible]   with [illegible]

John Fleming
his book
Anno Domini
1663

[illegible]

DILECTO FILIO ERASMO ROTERODAMO SAcræ theologiæ profeſſori, Leo Papa decimus.

DIlecte fili ſalutē, & Apoſtolicā benedictionē. Valde nos delectarūt lucubratiões tuę in Teſtamentū nouum iampridē editæ: non tam quia noſtro nomine dicatę fuerāt, quàm quòd nō vulgari ſed noua & inſigni quadā eruditione pręſtabāt, omniúmq; doctorū calculo plurimùm laudabantur. Quas nuper à te recognitas, & pluribus additis annotationibus locupletatas illuſtratasq; fuiſſe certiores facti, nō mediocriter gauiſi fuimꝰ, ex prima illa editione, quæ abſolutiſſima videbatur, coniecturam facientes, qualis hęc futura, quantúmue boni ſacrę theologię ſtudioſis, ac orthodoxæ fidei noſtræ ſit allatura. Macte igitur iſtius animi tui eſto, ac publicæ vtilitati ſtudens, operi tam ſācto, vt in lucem exeat, ſedulò inuigila. Dignam quidem tot laborū mercedem ab ipſo Deo relaturus: à nobis verò meritam commendationem, & cunctis Chriſti fidelibus perpetuam laudem cōſequuturꝰ. Datū Romę apud ſanctum Petrū, ſub annulo piſcatoris, die X. Septembris, M.D.XVIII. Pontificatus noſtri anno. VI.

DES,

DES. ERASMVS ROTERODAMVS pio Lectori. S. D.

TOties iam dictũ, ob quorũdam calumnias, mihi & hic repetendũ, optime Lector, hac verſiõe nõ damnari mihi vulgatam editionem, qua nunc vtitur eccleſia Romana, ſed vt illa ſit emẽdatior, magiſq; perſpicua. quod in Græcorũ codicibus habebatur, id à me bona fide redditum: qui ſi quando variant, ibi nos veterẽ orthodoxorum interpretationem ſecuti ſumus: aut vbi cætera paria ſunt, id prætulimus quod cum Latinis codicibus conſentiret. Hoc in præſentia monuiſſe viſum eſt ſatis. Qui plura deſiderat, legat apologiam, quã magno operi præfiximus, ac faceſſat calumnia. Legamus igitur ardentibus ſtudijs Euangeliũ, ſed nõ tantùm legamus, verùm etiã viuamus. Euãgelium pacis dictum eſt à propheta: cauẽdũ ne noſtro vitio nobis ſit Euangeliũ diſcordiæ. Non eſt aliud, non eſt nouum. Vnũ & idem eſt Euangelium: quod vt omnibus eſt proditum, ita conuenit vt omnes in hoc cõſentiamus. Huc igitur nos inuicem cohortemur, vt ſimus vere filij patris qui in cœlis eſt, vtq; Dominus IESVS, ſuos germanos diſcipulos agnoſcat: qui eſt benedictus in ſecula, Amen.

NOVI TESTAMENTI PARS PRIOR CONTINET Euangelium ſecundum.

Matthæum,	Fol. 1. fac. 1
Marcum,	66,1
Lucam,	108.1
Iohannem:	176.1
&	
Acta Apoſtolorum.	126.2

PARS POSTERIOR Epiſtolas:

S. Pauli ad Romauos I.	Fol. 13. fac. 1
Ad Corinthios I.	45.1
Ad Corinthios II.	73.2
Ad Galatas I.	94.1
Ad Ephehos I.	105.1
Ad Philippenſes I.	115.2
Ad Coloſſenſes I.	123.1
Ad Theſſalonicenſes I.	130.1
Ad Theſſalonicenſes II.	136.2
Ad Timotheum I.	140.2
Ad Timotheum II	148.2
Ad Titum I.	154.2
Ad Philemonem I.	158.2
Ad Hebræos I.	161.1
S. Iacobi I.	187.1
S. Petri I.	191.2

S. Petri II. 199.2
S. Iohannis. I. 205.1
S. Iohannis II. 212.2
S. Iohannis III. 213.1.
S. Iudæ I. 214.2
&
Apocalypſin. 216.2

ELENCHVS CAPITVM EVANGELII SEcundum Matthæum.

1 *GEnealogia Chriſti.*
2 *De Magis, & pueris interfectis.*
3 *Primus Iohānes prædicauit regnū cælorum.*
4 *De tentatione Chriſti.*
De vocatione Petri, Andreæ, & filiorū Zebe-(dai
De beatitudinibus.
5 *Cum proximo non contendendum.*
Non mœchandum.
Vxorem non repudiandam.
Non iurandum.
Iniuriam patienter tolerandam.
Diligendos eſſe inimicos.
6 *De eleemoſyna, oratione, ieiunio.*
De contemnenda terrenorum cura.

7 Quem

7 *Quomodo nullum condemnare liceat.*

Petendum eſſe.

Cauendos eſſe pſeudoprophetas.

8 *De leproſo.*

De Centurione.

De ſocru Petri.

De dæmoniacis curatis.

De adoleſcente ſequi iuſſo.

De ſedata tempeſtate maris.

De dæmonijs in porcos eiectis.

9 *De paralytico.*

De Matthæo.

De Chriſto cũ publicanis ſumente cibum.

De filia archiſynagogi.

De muliere ſanguinis profluuio laboranti.

De duobus cæcis.

De muto dæmoniaco.

10 *Inſtruit duodecim Apoſtolos, dans illis poteſtatem curandi.*

11 *De diſcipulis à Iohanne miſſis.*

12 *De Diſcipulis ſabbatho vellentibus ſpicas.*

De ſanata manu arida.

De dæmoniaco, cæco, & muto.

De requirentibus ſignum.

De matre & fratribus.

13 Parabolæ ſeminantis, & regni cælorum.

14 De Iohanne & Herode.

De quinq; panibus & duobus piſcibus.

De ambulante Ieſu ſuper mare.

15 De tranſgreſſione præcepti Dei propter conſtitutiones humanas.

De Cananæa.

De turbis ſanatis.

De ſeptem panibus.

16 De fermento Phariſæorum.

De interrogatione apud Cæſaream.

De hortatione Petri, ne Ieſus, etc.

17 De transformatione Chriſti.

De lunatico.

De exigentibus didrachma.

De quærentibus, quis maior.

18 De offendiculo obijciendo.

De centum ouibus parabola.

De correptione proximi.

De poteſtate ligandi, ſoluendiq;.

De eo qui debebat dicies mille talenta.

De interrogãtibus, an liceret diuortiũ facere.

19 De diuite interrogante Ieſum.

De

De mercede conductis operarijs.
20 De filijs Zebedæi.
De duobus cæcis.
21 De aſina & pullo.
De cæcis & claudis.
De ficu quæ exaruit.
De principibus ſacerdotum interrogantibus Dominum.
De duobus filijs parabola.
De vinea.
22 De vocatis ad nuptias.
De cenſu Cæſaris.
De Sadducæis.
De legis doctore Chriſtum interrogante.
De quæſtione Domini.
23 Deploratio ſcribarum & phariſæorum.
24 De conſummatione, die & hora.
25 De decem virginibus.
De his qui talenta acceperunt.
De aduentu Chriſti.
26 De ea quæ vnxit Dominum.
De paſchate.
De typo myſtico.
De proditione Iudæ, Caiapha.
Negatio Petri.

27 *De præſide Pilato.*
De pœnitentia Iudæ.
De tormentis & pœnis Ieſu, & morte eius.
De petitiõe corporis Domini, & ſepulchri cu-
De Chriſti reſurrectione. (*ſtodibus.*
28 *De ſepulchri cuſtodibus, teſtibꝰ reſurrectiõis.*
Quomodo ſe præbuit Ieſus videndum mulieri-
bus & apoſtolis in Galilea.

CAPITA EVANGELII ſecundum Marcum.

1 *DE Iohanne Baptiſta Chriſtũ baptizante*
in Iordane.
De vocatione Petri, Andreæ, & filiorũ Zebe-
De dæmoniaco. (*dei.*
De ſocru Petri.
De curatis à varijs morbis.
De leproſo.
2 *De paralytico.*
De publicano filio Alphæi.
De Ieſu conueſcente publicanis. (*batho.*
De diſcipulis vellentibus præ fame ſpicas ſab-
3 *De habente manum aridam.* (*teſtate.*
De Apoſtolorũ electione, data illis varia po-

De ma-

De matre & fratribus.
4 De ſemine, parabola.
De increpatione aquarum.
5 De legione dæmoniorum.
De filia archiſynagogi.
De muliere ſanguinis profluuio laborante.
6 Quomodo Chriſtus miſit Apoſtolos curatum varios morbos.
De Herode & Iohanne.
De quinq; panibus, & duobus piſcibus.
7 De ambulatione in mari.
De diſcipulis illotis manibus prandentibus.
De tranſgreſſione præcepti Dei.
De Syrophœniſſa.
De ſabbatho.
8 De ſeptem panibus.
De quærentibus ſignum.
De fermento Phariſæorum.
De cæco.
De interrogatione in Cæſarea.
De dehortatione Petri.
9 De transformatione Domini.
De lunatico.
De diſputatione, quis eſſet maior.

10 *De offendiculo tollendo.*
De diuortio.
De diuite interrogante Ieſum.
De filijs Zebedæi.
De Bartimæo.
11 *De pullo.*
De ficu, quæ exaruit.
De eiectis è templo nũmularijs.
De fiducia erga Deum.
De obliuione iniuriarum.
De principibus & ſenioribus ſacerdotum, qui Dominum interrogabant.
12 *De vinea.*
De cenſu dando Cæſari.
De Sadducæis.
De ſcriba.
De interrogatione Domini.
Cauendos eſſe hypocritas.
De vidua paupercula.
13 *De conſummatione.*
De die & hora.
14 *De ea quæ Dominum vnxit vnguento.*
De paſchate.
Chriſti captiuitas.

Negatio Petri.

De his quæ domino Ieſu apud ſummum ſacerdotem irrogata ſunt.

15 *De his quæ ſub Pilato præſide paſſus eſt.*

De morte.

De petitione corporis Domini.

De ſepultura.

16 *De Chriſti reſurrectione.*

Quibus poſt mortē apparuit viuus.

Quomodo diſcipulis cōmiſit Euangelij prædicationem.

CAPITA EVANGELII ſecundum Lucam.

1 D*E parētibus Iohannis Baptiſtæ, eiuſq; natiuitate.*

Salutatur Maria ab angelo.

Viſitatur Elizabeth à Maria.

De cenſu totius orbis.

2 *De partu Mariæ.*

De paſtoribus.

De Simione.

De Anna prophetiſſa,

3 *Ieſus inuentus eſt in medio doctorum.*

Iohannes prædicat baptiſmum pœnitentiæ.
De his qui Iohannem interrogabant.
De Herode & Iohanne.
De baptiſmo Chriſti.
De genealogia Chriſti.
4 *De ieiunio & tentatione Chriſti.*
Ieſus ductus in mõtem, ſubtraxit ſe Iudæorũ (conſpectui.
De dæmoniaco.
De ſocru Petri.
5 *De curatis à varijs morbis & dæmonijs.*
De captura piſcium.
De leproſo.
De paralytico.
De Leui publicano.
De Ieſu prandente cum publicanis.
Cur diſcipuli Iohannis ieiunent, Chriſti verò non.
6 *Diſcipuli ſpicas vellunt ſabbato præ ſame.*
De habente manum aridam.
De Apoſtolorum electione.
De beatitudinibus.
Diligendos eſſe inimicos.
Cum proximo non contendendum.
Quòd proximum condemnare non liceat,

7 De ſeruo Centurionis.
De filio viduæ.
De diſcipulis à Iohanne miſſis.
De ea quæ vnxit Dominum vnguento.
8 De eo qui ſementem faciebat, parabola.
De matre & fratribus.
De increpatione aquarum.
De legione.
De filia archiſynagogi.
De muliere ſanguinis profluuio laborante.
9 De Duodecim Apoſtolis, & poteſtate illis data.
Audiuit Herodes de Ieſu.
De quinq; panibus & duobus piſcibus.
De interrogatione Domini.
De transformatione Chriſti.
De lunatico.
De diſputatione, quis eſſet maior.
De eo qui prohibitus fuit ab Apoſtolis eijcere dæmonia.
Prohibet, ne petant vindictam ob id quòd nō recepti ſint hoſpitio.
10 De deſignatis ſeptuaginta.
De quæſtione legiſperiti.
De eo qui inciderat in latrones.

De Martha & ſorore eius Maria Magda-
11 De oratione. (lena
De habente dæmonium mutum.
De muliere, quæ de turba vocem extulit.
De his, qui petebant ſignum.
De Phariſæo, qui Dominum inuitauerat.
De deploratione ſcribarum.
12 De fermento Phariſæorum.
De eo, qui volebat diuiſam hæreditatem.
De eo cuius ager ferax fuit.
De terrenorum cura deſpicienda.
Fugiendum auaritiam.
De ſeruo vigili.
Cum proximo non contendendum.
13 De Galilæis, & ijs qui in Siloë.
De ficu quæ fructum non protulit.
De muliere, quæ habebat ſpiritū infirmitati
De grano ſinapis, & fermento, parabola.
De eo, qui quærebat, an pauci eſſent, qui ſalu-
tem conſequerentur.
De ijs, qui dicebāt Ieſu de inſidijs Herodis.
14 De hydropico.
Non amandos primos accubitus. (micos
Pauperes ad prādiū vocādos potius, quàm a-

De inuitatis ad cœnam.
De ædificatione turris, parabola.
15 De centum ouibus, parabola.
De filio peregrè profecto in regionẽ longinquã
16 De diſpenſatore iniquo.
Ne apicem quidem à lege periturum.
Diuortium non eſſe licitum.
De diuite & Lazaro.
17 De offendiculo.
Fratri remittendum delictum.
De fiducia erga Deum.
De decem leproſis.
Ieſus interrogatus, quando regnũ Dei veniat.
18 Semper orandum.
De iudice iniquo.
De Phariſæo & publicano.
Puerorum eſt regnum Dei.
De diuite qui interrogabat Ieſum.
De cæco.
19 De Zacchæo.
De decem ſeruis qui minas acceperant.
De pullo aſinæ.
Deflet Ieſus Hieroſolymam.
Eiicit Ieſus ementes & vendentes.

20 *De ſenioribus quærentibus Ieſum, qua poteſtate hæc faceret.*
De vinea.
De his qui Chriſto inſidiabãtur occaſiõe cẽſus.
De Sadducæis negantibus reſurrectionem.
De interrogatiõe Domini aduerſus Phariſæos.
21 *De vidua quæ minuta obtulerat.*
De conſummatione.
Prædicit Ieſus interitum Hieroſolymæ.
De ſignis.
De paſchate.
22 *De contendentibus, quis maior.*
Captiuitas Chriſti.
Ducitur Ieſus ad principem ſacerdotum.
23 *Ducitur ad Præſidem Pilatum.*
Contemptus Herodis.
De mulieribus Dominum plangentibus.
Crucifigitur Chriſtus.
Sepultura Chriſti.
24 *Mulieres viſitant ſepulchrum.*
De Petro currente ad ſepulchrum.
De peregrinis in Emaus.
Ieſus in medio diſcipulorum.
Aſcendit Ieſus in cælum.

CAPI-

CAPITA EVANGELII ſecundum Iohannem.

1 *Teſtimonium Iohannis Baptiſtæ de Chriſto.*
Interrogatur Iohannes, nũ ipſe ſit Chriſt⁹
De Andrea, Simone Petro, Philippo, & Nathanaële vocatis.
2 *De nuptiis in Cana.*
De eiectis è templo.
De eo quod dixit, Deſtruite templum hoc.
3 *De Nicodemo & Ieſu.*
Ieſus & Iohannes baptizant.
Quæſtio de purificatione.
4 *De muliere Samaritana.*
De filio reguli.
5 *De eo qui triginta octo annos tenebatur morbo.*
Iudæi quærunt interficere Chriſtum.
6 *De quinque panibus & duobus piſcibus.*
Seceſſit Ieſus à turbis, ne deligeretur in regẽ.
De ambulatione in mari.
Sequitur turba Ieſum naviculis.
De turba quærente ſignum.
De pane cœleſti.
Diſcipulorum multi deſciverunt à Chriſto.
Sententia Petri de Chriſto.

7 *Ieſus clàm aſcendit ad diem feſtum.*
Mirãtur Iudæi Chriſtũ ſcire literas, quas nõ didicerat.
Diſſenſio turbæ de Ieſu.
Cõtendũt principes cũ miniſtris & Nicodemo
8 *De muliere adultera.*
De interrogantib. Ieſum, quem ſe eſſe diceret.
Interrogant Ieſum de patre eius.
Promittitur à Ieſu libertas ſe ſequentibus.
De his qui dicebant Ieſum habere dæmonium.
Tentant Iudæi in Chriſtum iacere lapides, eò quòd ſe præfert Abrahæ.
9 *De cæco à natiuitate, & inter hunc & Phariſæos diſceptatio.*
10 *De paſtore bono & mercenario.*
Ieſus interrogatur in porticu deambulans.
11 *De Lazaro reſuſcitato.*
Conſilium pontificum & Phariſæorum de Ieſu apprehendendo.
12 *Maria vngit pedes Ieſu.*
De aſella.
De Græcis interrogantibus Philippum.
Auditur à turba vox è cœlo.
13 *Lauat Ieſus pedes diſcipulorum.*
Exit Iudas proditurus Chriſtum.

Inculcat

Inculcat Ieſus vt inuicem ſe diligant,
Querit Petrus Chriſtum, quò vadat.
14 *Thomas queritur ſe neſcire, quò vadat Ieſus.*
Iudas Thaddæus interrogat Ieſum.
Promittit diſcipulis conſolatorem Chriſtus.
15 *De vite vera, agricola, & palmitibus.*
Præcipit Deus mutuam dilectionem.
16 *Prædicit Chriſtus diſcipulis, quæ ventura ſunt ipſis.*
Paracletus arguet mundum.
De eo, quod dixit, Puſillum & videbitis me.
Patrem daturum eſſe, quicquid petitum fuerit per nomen Ieſu.
17 *Oratio Ieſu ad patrē ꝓ illis, quos ſibi delegit.*
18 *Proditur Ieſus.*
Sternuntur in terram Iudæi verbo Chriſti.
Amputat auriculam Petrus.
Ducitur Ieſus ad Annam, ad Caiapham, inde ad Pilatum.
19 *Damnatur morte crucis Dominus.*
De ſtantibus iuxta crucem.
Sepelitur corpus Domini.
20 *Reſurrectio Domini.*

Maria Magdalenæ primùm, dehinc apoſtolis cōgregatis poſt reſurrectionem præbet ſe videndum Chriſtus.

21 Petro & aliis piſcantibus apparet Ieſus ad mare Tiberiadis.

Dicitur Petro: Paſce oues meas.

FINIS.

LECTORI CHRISTIANO.

PAgellas ſequentes ne tibi vacuas daremus, Chriſtiane lector, adiūximus Symbolum quod Apoſtolicum vocant, ex quo olim catechumeni inſtituebantur. Prę-terea etiam quatuor illorū vniuerſaliū Cōſiliorum quas vocāt πίστεως ἐκθέσεις, veluti Euangelicæ doctrinæ ſummas: quibus etiam celebre illud Athanaſij ſymbolum, vt Niceni expoſitionem, inſeruimus.

SYMBOLVM APOſtolorum.

CRedo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cœli & terræ: & in Ieſum Chriſtum Filiū eius vnicum, Dominum

minum noſtrum: qui conceptus eſt è Spiritu ſancto, natus ex Maria virgine: paſſus ſub Põtio Pilato, crucifixus, mortuus, & ſepultus: deſcendit ad inferos: tertia die reſurrexit ex mortuis: aſcendit in cœlum, ſedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis: inde venturus ad iudicandum viuos & mortuos.

Credo in Spiritum ſanctum: credo ſanctam Eccleſiam catholicam, ſanctorum cõmunionem, remiſſionem peccatorum, carnis reſurrectionem, vitam æternam. Amé.

FIDEI CONFESSIO EDITA in ſynodo Nicena.

CRedo in vnum Deum Patrem omnipotentem, creatorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inuiſibilium: & in vnum Dominum Ieſum Chriſtum, Filium Dei vnigenitum, ex Patre natum ante omnia ſecula: lumen de lumine: Deum verum de Deo vero genitum, non factum, conſubſtantialem Patri: per quẽ omnia facta ſunt. Qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis: & incarnatus eſt de Spiritu ſancto & Maria virgine, & homo factus eſt: crucifixuſque pro nobis ſub Pontio Pilato, paſſus, & ſepultus eſt. Et reſurrexit tertia die ſecundum Scripturas, &

aſcendit in cœlos, & ſedet à dextris Patris. Et iterum venturus eſt cum gloria iudicare viuos & mortuos: cuius regni non erit finis. Et in Spiritum ſanctum, qui loquutus eſt per Prophetas. In vnam ſanctam, catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam. Confiteor vnum baptiſma in remiſſionem peccatorū. Expecto reſurrectionem mortuorum, & vitam venturi ſeculi.

Conſtantinopolitana autem Synodus prima, præterquam quòd Nicenam Synodum ſanciuit, hanc etiam particulam contra Macedonium & Pneumatomachos, Poſt illa verba, Et in Spiritum ſanctum, *addidit,* Dominum, viuificātem, qui ex Patre & Filio procedit: qui cum Patre & Filio ſimul adoratur & glorificatur.

SYMBOLVM SANcti Athanaſij.

QVicunque vult ſaluus eſſe, ante omnia opus eſt vt teneat catholicā fidem: quā niſi quiſque integram inuiolatamque ſeruauerit, abſque dubio in æternum peribit. Fides autem catholica hæc eſt, vt vnū Deū in trinitate, & trinitatem in vnitate veneremur: neque confundentes perſonas, neque ſubſtantiam ſeparantes. Alia eſt enim perſona Patris, alia Filij, alia Spiritus ſancti. Sed Patris, & Filij, & Spiritus ſancti vna

eſt di-

eſt diuinitas, æqualis gloria, coæterna maieſtas: qualis Pater, talis Filius, talis Spiritus ſanctus. Increatus Pater, increatus Filius, increatus Spiritus ſanctus: immenſus Pater, immenſus Filius, immēſus Spiritus ſanctus: æternus Pater, æternus Filius, æternus Spiritus ſanctus. Et tamen non tres æterni, ſed vnus æternus: ſicut nõ tres increati, nec tres immenſi, ſed vnus increatus, & vnus immẽſus. Similiter omnipotens Pater, omnipotẽs Filius, omnipotens Spiritus ſanctus: & tamen non tres omnipotẽtes, ſed vnus omnipotẽs. Ita Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus ſanctus: & tamen non tres dij, ſed vnus eſt Deus. Ita Dominus Pater, Dominus Filius, Dominus Spiritus Sanctus: & tamen nõ tres Domini, ſed vnus eſt Dominus. Quia ſicut ſigillatim vnamquanq; perſonam Deum ac Dominum confiteri Chriſtiana veritate cõpellimur, ita tres Deos aut Dominos dicere catholica religione ꝓhibemur. Pater à nullo eſt factus, nec creatus, nec genitus: Filius à Patre ſolo, eſt non factus, nec creatus, ſed genitus: Spiritus ſanctus à Patre & Filio, non factus, nec creatus, nec genitꝰ, ſed procedens. Vnus ergo Pater, non tres patres: vnus Filius, non tres filij: vnus Spiritus ſanctus, non tres ſpiritus ſancti. Et in hac tri-

nitate nihil prius aut poſterius, nihil maius aut minus, ſed totæ tres perſonæ coæternæ ſibi ſunt & coæquales. Ita vt per omnia (ſicut iam ſuprà dictum eſt) & vnitas in trinitate, & trinitas in vnitate venerãda ſit. Qui vult ergo ſaluus eſſe, ita de trinitate ſentiat.

Sed neceſſarium eſt ad æternam ſalutem vt incarnationem quoq; Domini noſtri Ieſu Chriſti fideliter credat. Eſt ergo fides recta, vt credamus & confiteamur: quòd Dominus noſter Ieſus Chriſtus Dei Filius, Deus & homo eſt: Deus eſt ex ſubſtãtia Patris ante ſecula genitus, & homo ex ſubſtantia matris in ſeculo natus. Perfectus Deus, perfectus homo, ex anima rationali & humana carne ſubſiſtens. Æqualis patri ſecundũ diuinitatem, minor Patre ſecundũ humanitatem. Qui licet Deus ſit & homo, nõ duo tamen, ſed vnus eſt Chriſtus: vnus autem non conuerſione diuinitatis in carnẽ, ſed aſſumptione humanitatis in Deum: vnus omnino non cõfuſione ſubſtantiæ, ſed vnitate perſonæ. Nam ſicut anima rationalis & caro, vnus eſt homo: ita Deus & homo vnus eſt Chriſtus. Qui paſſus eſt pro ſalute noſtra, deſcẽdit ad inferos, tertia die reſurrexit à mortuis. Aſcendit ad cœlos, ſedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis: vnde venturus eſt iudicare

dicare viuos & mortuos. Ad cuius aduentū omnes homines reſurgere habent cum corporibus ſuis, & reddituri ſunt de factis proprijs rationem. Et qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam: qui verò mala, in ignem æternum. Hæc eſt fides catholica, quam niſi quiſque fideliter firmiterque crediderit, ſaluus eſſe non poterit.

EPHESINÆ SYNODI
Determinationes iſtis anathematiſmis à Cyrillo Alexandrino conceptæ.

I Siquis non confitetur Deum eſſe veraciter Emanuel, & propterea Dei genitricem, ſanctam virginem, (peperit enim ſecūdum carnem, carnem factum Dei Verbum, ſecundum quod ſcriptum eſt, Verbum caro factum eſt) anathema ſit.

II Siquis non confitetur, carni ſecundum ſubſtantiam vnitum Dei Patris Verbum, vnumque eſſe Chriſtum cum propria carne, eundem ſcilicet Deum ſimul & hominem, anathema ſit.

III Si quis in vno Chriſto diuidit ſubſtātias poſt vnitatem, ſola eos connexione cōiungens, eamq; quę ſecundū carnis dignitatem fit, vel etiā auctoritatē & poteſtatē, ac

non

non potius conuentu qui per vnitatem factus eſt naturalem, anathema ſit.

IIII. Si quis in perſonis duabus, vel ſubſtantiis eas voces quæ in Apoſtolicis ſcriptis continentur & Euangelicis, diuidit, vel quæ de Chriſto dicuntur à ſanctis, vel ab ipſo: aliquas quidē ex his, velut homini, qui præter Dei verbum ſpecialiter intelligatur, aptauerit, illas autē tanquam dignas Deo, ſoli Dei Patris Verbo deputauerit, anathema ſit.

V. Siquis audeat dicere, hominem Chriſtū θεοφόρον id eſt deiferum, ac nō poti⁹ Deū eſſe veraciter, dixerit, tanquam Filium per naturam, ſecundum quod Verbum caro factum eſt, & communicauit, ſimiliter vt nos, carni & ſanguini, anathema ſit.

VI. Siquis dicit, Deum eſſe vel Dominum Chriſti Dei patris verbum, & non magis eūdem ipſum confitetur Deum ſimul & hominem, propterea quòd Verbum caro factum eſt, ſecundum Scripturas, anathema ſit.

VII. Siquis velut hominem, Ieſum operante Deo Verbo dicit adiutum, & vnigeniti gloriam, tāquam alteri præter ipſum exiſtenti, tribuit, anathema ſit.

VIII. Siquis audet dicere aſſumptum hominem coadorandū Deo verbo, & conglorificandum & connuncupandum Deū, tanquam

uam alterum cum altero,(nam *con* ſyllaba uperadiecta hæc cogit intelligi)ac non po ius vna ſupplicatiõe veneratur Emmanuel, námque ei glorificationem dependit,iux- a quod Verbũ caro factũ eſt,anathema ſit.

IX. Siquis vnum Dominum IESVM Chriſtum glorificatum dicit à Spiritu ſan- to,tanquam qui aliena virtute per eum v- us fuerit,et ab eo acceperit efficaciam con- ra immundos ſpiritus,poſſe et coram homi nibus diuina ſigna perficere, ac non potius roprium fatetur eius Spiritum per quem di uina ſigna expleuit,anathema ſit.

X. Pontificem et Apoſtolum confeſſio- is noſtræ factum eſſe Chriſtũ, diuina Scri- tura commemorat. obtulit enim ſemetip- ſum pro nobis in odorem ſuauitatis Deo et Patri. Siquis ergo Pontificem et Apoſtolũ noſtrũ dicit factũ nõ ipſũ Dei Verbũ, quã- o caro factũ eſt,et homo iuxta nos homi- es,ſed velut alterũ preter ipſum ſpecialiter ominẽ ex muliere: aut qui dicit ꝙ pro ſe btuliſſet ſemetipſũ oblationẽ,et nõ potius ro nobis ſolis,(nõ enim eguit oblatione q eccatum omnino neſciuit) anathema ſit.

XI. Siquis non confitetur,carnem Domi- i viuificatricem eſſe & propriam ipſius Verbi Dei Patris , ſed velut alterius

præter

præter ipſum,coniuncti eidem per dignit
tem,aut quaſi diuinam habentis habitati
nem,ac non potius viuificatricem eſſe, qu
facta eſt propria Verbi cuncta viuificare v
lentis,anathema ſit.

XII. Siquis non confitetur Dei Verbu
paſſum carne,& crucifixum carne,& morte
carne guſtaſſe,factumque primogenitum e
mortuis,ſecundum quod vita eſt,& viuific
tor vt Deus,anathema ſit.

CONFESSIO FIDEI I
Chalcedonenſi ſynodo edita.

SAnctos itaque Patres ſequentes,vnum
eundem confitemur Filium Dominu
noſtrum Ieſum Chriſtum,& concordit
docemus omnes: perfectum in diuinita
& eundem perfectum in humanitate: v
rum Deum & verum hominem, eunde
ex rationali anima & corpore:coëſſentiale
Patri ſecundum diuinitatem,& coëſſenti
lem nobis ſecũdum humanitaté, ꝑ omn
nobis ſimilem,dempto peccato:ante ſecu
genitum ex Patre ſecundũ diuinitatem,p
ſtremis verò diebus propter nos & propt
noſtram ſalutem,ex Maria virgine & deip
ra,ſecundum humanitatem: vnumq & eu

de

dem IESVM Chriſtum Filium Dei Dominum & vnigenitum in duabus naturis, inconfuſè, inconuertibiliter, indiuulſè & inſeparabiliter manifeſtatum: haudquaquã differentia naturarum propter vnitatẽ ſublata, ſed magis vtriuſque naturæ (in vnam perſonam & vnam hypoſtaſin concurrẽtis) proprietate ſeruata: non vt in duas perſonas bipartiatur aut diuidatur, ſed vt ſit vnus & idem Filius vnigenitus, Deus Verbum & Dominus noſter IESVS Chriſtus: ſicut de illo olim Prophetæ vaticinati ſunt, et ipſe nos Chriſtus inſtruxit, ac Patrum noſtrorum ſymbolum tradidit.

FINIS.

Hieronymus in catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

Matthæus, qui & Leui, ex publicano Apoſtolus, primus in Iudæa propter eos qui ex circunciſione crediderant, Euangelium Chriſti Hebraicis literis verbiſque compoſuit. Quod quis poſtea in Græcum tranſtulerit, non ſatis certum eſt. Porrò ipſum Hebraicum habetur vſque hodie in Cæſarienſi bibliotheca, quam Pamphilus martyr ſtudioſiſſimè confecit. Mihi quoq; à Nazaræis, qui in Berrhæa vrbe Syriæ hoc volumine vtuntur, deſcribendi facultas fuit. In quo animaduertendum, quòd vbicunque Euangeliſta, ſiue ex perſona ſua, ſiue ex perſona Domini ſaluatoris, veteris ſcripturæ teſtimoniis vtitur, non ſequatur Septuaginta tranſlatorum auctoritatem, ſed Hebraicam, è quibus illa duo ſunt: Ex Aegypto vocaui filium meum. & : Quoniam Nazaræus vocabitur.

San-

SANCTVM
IESV CHRISTI
EVANGELIVM
ſecundum
MATTHÆVM.

CAPVT I.

1 *Genealogia Ieſu Chriſti, qui eſt Meſſias ille promiſſus Patribus.* 18. *Natiuitas.*

LIBER * generationis IESV
Chriſti filij Dauid, filij A- *Luc. 3. 24
braham.
2 †Abraham genuit Iſaac. †Gen. 21. 2
* Iſaac autẽ genuit Iacob. *Ge. 25. 24
†Iacob autẽ genuit Iudã & fratres eius †Ge. 29. 35
3 *Iudas autem genuit Phares, & Zarã *Ge. 38. 27
ẽ Thamar. †Phares autem genuit Eſrõ. †1. Pa. 2. 5
Eſrom autem genuit Aram. Rut. 4. 18
4 Aram autẽ genuit Aminadab. Ami- *1. Reg. 16
nadab autem genuit Naaſſon. Naaſſon 1. et 17. 12.
autem genuit Salmon. †2. Re. 12.
5 Salmon aũt genuit Booz ẽ Rachab. 24.
Booz autem genuit Obed ẽ Ruth. O- *3. Re. 11.
bed autem genuit Ieſſe. 43.
6 * Ieſſe autem genuit Dauid regem. 1. Pa. 3. 10
†Dauid autem rex genuit Salomonem,
ex ea quæ fuerat [vxor] Vriæ.
7 * Salomon autem genuit Roboam.

Roboam autem genuit Abia. Abia au-
tem genuit Aſa.
8 Aſa autē genuit Ioſaphat. Ioſaphat
aūt genuit Iorā. Iorā aūt genuit Hoziā
9 Hozias autem genuit Ioatham. Ioa-
tham autem genuit Achaz. Achaz au-
tem genuit Ezeciam.
*4. Re.20. 10 *Ezecias autē genuit Manaſſe†Ma-
21. naſſes autem genuit Amon. Amon autē
genuit Ioſiam.
1.Pa.3.13 11 *Ioſias autem genuit Iechoniam &
†4. Re.21. fratres eius in exilio Babylonico.
18. 12 Porrò poſt exilium Babylonicum,
*4. Re.23. †Iecomias genuit Salathiel. * Salathiel
34. autem genuit Zorobabel.
2.Pa.36.4 13 Zorobabel autem genuit Abiud. A-
biud autem genuit Eliacim. Eliacim au
† 1.Par.3. tem genuit Azor.
17. 14 Azor aūt genuit Sadoc. Sadoc autē
* 1. Eſd.3. genuit Achin. Achin aūt genuit Eliud.
2.8.&.5.2 15 Eliud autem genuit Eleazar. Elea-
zar autē genuit Matthan. Matthan au-
tem genuit Iacob.
16 Iacob autem genuit Ioſeph maritū
Mariæ, ex qua genitus fuit IESVS ille
qui dicitur Chriſtus.
17 Vniuerſę itaq; generationes ab A-
brahā vſq; ad Dauid generationes qua-
tuorde-

tuordecim:& à Dauid vſq; ad demigra-
tionem Babylonicā, generationes qua-
tuordecim: & à demigratione Babylo-
nica vſque ad Chriſtum, generationes
quatuordecim.
18 ¶ IESV verò Chriſti natiuitas ſic
habet: *Quū mater enim eius Maria de *Luc.1,27*
ſponſa eſſet Ioſeph, priuſq̄ cōgreſſi fuiſ
ſent, dephēſa eſt grauida è ſpiritu ſācto.
19 Porrò Ioſeph maritus eius, quoniā
erat iuſtus, & nolebat illam * infamare,
voluit clanculum ab ea diuertere. *Deu.24,1*
20 Hęc autem quum is in animo verſa-
ret, ecce angelus Domini in ſomnis vi-
ſus eſt illi, dicens, Ioſeph fili Dauid, ne
metuas adiungere tibi Mariam vxorem
tuam, nam quod in illa conceptum eſt,
à Spiritu ſancto profectum eſt.
21 Pariet autem filium,* & vocabis no *Luc.1,31*
men eius IESVM:* is enim ſaluum faciet **Act.4,12*
populum ſuum à peccatis ſuis.
22 (Porrò totum hoc factū eſt, vt per-
ficeretur id quod dictum fuerat à Do-
mino per Prophetam ita loquentem.
23 *Ecce virgo erit prægnans, & pariet *Eſa.7,14*
filium, & vocabunt nomen eius Ema-
nuel: quod ſi quis interpretetur, ſonat
Nobiſcum Deus.)

24 Excitatus autẽ Ioſeph à ſomno, fe-
cit vt iniũxerat ſibi angelus Domini: &
adiunxit ſibi vxorem ſuam.
25 Et non cognouit eam, donec pepe-
riſſet filium ſuum primogenitum, & ap-
pellauit nomen eius IESVM.

CAPVT II.

1 *Magi, primitiæ gentium, Chriſtũ adorant.*
13 *Angeli monitu Ioſeph cum Ieſu & ma-
tre fugit in Aegyptum.* 16 *Herodes pueros
occidit.* 19. *Angeli iuſſu Ioſeph ex Aegypto
rediens.* 23. *venit Nazareth.*

Cap. II. QVum* aũt natus eſſet Ieſus in Beth
Luc. 2. 6. leem [ciuitate] Iudææ, temporibus
Herodis regis, ecce Magi ab Oriente ac
ceſſerunt Hieroſolyma,
2 Dicentes, Vbi eſt ille qui natus eſt
rex Iudæorum? vidimus enim illius ſtel-
lam in Oriente, & acceſſimus vt adore-
mus eum.
3 Auditis aũt his, Herodes rex turbat⁹
eſt, & tota Hieroſolymorũ [vrbs] cũ illo.
4 Et conuocatis omnibus Pontificibus
& Scribis populi, percõtatus eſt eos vbi
Chriſtus naſceretur.
5 At illi dixerũt ei, in Bethleẽ Iudææ:
ſic enim ſcriptum eſt per prophetam.

6 *Et tu Bethleem terra Iuda, nequaquam minima es inter principes Iuda: ex te enim mihi proditurus eſt dux, qui gubernaturus eſt populũ meum Iſrael. *Mich.5.2.* *Ioh.7.42.*
7 Tunc Herodes clam accerſitis Magis accuratè perquiſiuit ab illis quo tempore ſtella apparuiſſet.
8 Et iuſſis ire in Bethleem dixit, Profecti illuc accurate inquirite de puero: vbi verò inueneritis, renunciate mihi, vt & ego veniam & adorem illum.
9 At illi audito rege profecti ſunt, & ecce ſtella quam viderant in Oriente, præcedebat illos, donec progreſſa ſtaret ſupra [locum] in quo erat puer.
10 Quum autem vidiſſent ſtellam, gauiſi ſunt gaudio magno valde.
11 Et ingreſſi domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius: & proſtrati adorauerunt illum: & apertis theſauris ſuis obtulerunt illi munera, aurũ, et thus & myrrham.
12 Et oraculo admoniti in ſomnis ne reuerterentur ad Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam.
13 ¶Digreſſis autem illis, ecce angelus Domini apparet in ſomnis Ioſeph, dicens, Surge, & aſſume puerũ ac matrẽ il-

lias,& fuge in Ægyptũ, & eſto illic do-
nec dixero tibi:futurũ eſt enim vt Hero
des quærat puerum ad perdendũ eum.
14 Ille vero excitatus, aſſumpſit puerũ
& matrem eius noctu, & ſeceſſit in Æ-
gyptum.
15 Et fuit illic vſque ad obitum Hero-
dis: vt perficeretur quod dictum fuerat
Oſe.11,1 à Domino per Prophetam dicentẽ,*Ex
Ægypto vocaui filium meum.
16 ¶Tum Herodes vbi vidit ſibi illuſũ
Ca. 2 fuiſſe à Magis,indignatus eſt vehemen-
ter:ac miſſis[ſatellitibus[interfecit om-
nes pueros qui erãt Bethleem & in om-
nibus finibus Bethleemiticis,quotquot
eſſent bimuli & minores, iuxta tempus
quod exactè cognouerat ex Magis.
17 Tunc perfectum eſt,quod dictũ fue-
rat ab Hieremia propheta,quum ait,
Iere.31,15 18 *Vox in Rhama audita eſt, lamenta
tio, ploratus & fletus multus: Rachel
plorans filios ſuos,& noluit conſolatio
nem admittere, ꝓpterea quòd non ſint.
19 ¶Cæterùm defuncto Herode, ecce
Angelus Domini in ſomnis apparet Io-
ſeph in Ægypto.
20 Dicens,Surge, & aſſume puerum &
matrẽ eius,& vade in terrã Iſrael: defũ-
cti ſunt

cti ſunt enim q quęrebant animā pueri.
21 At ille ſurgens aſſumpſit puerum &
matrē illius,& venit in terram Iſrael.
22 Verùm quum audiſſet Archelaū re-
gnare in Iudęa,loco Herodis patris ſui,
timuit illuc abire:ſed oraculo admoni-
tus in ſomnis,ſeceſſit in partes Galilęæ.
23 Ac profectus habitauit in ciuitate
quæ vocatur Nazareth : vt impleretur
quod dictum fuerat per Prophetas, Na
zaræus vocabitur.

CAPVT III.

*1 Iohannis Baptiſtæ in deſerto Iudææ, pœ-
nitentiam, & aduentum Chriſti prædicantis,
4 veſtitus & victus: 6 item & baptiſmus.
13 Chriſtus baptizatur, 17 & vox è cælis
auditur.*

IN *diebus autem illis accedit Ioānes C. 3.
Baptiſta,prædicans in deſerto Iudæę. *Marc.1,4*
2 Dicēſq;,Pœnitētiā agite[vitę prio *Luc.3,3*
ris]:in ꝓpinquo eſt enim regnū cęlorū.
3 Nam hic eſt ille de quo dixit Eſaias
propheta,qui ait,*Vox clamantis in de *Eſa.40,3*
ſerto, Purate viam Domini, rectas fa- *Mar.1,3*
cite ſemitas eius. *Luc.3,4*
4 *Ipſe verò Iohānes habebat indumē *Ioh.1,23*
tum ſuum è pilis camelorū,& zonā pel **Mar. 1,6*

 liceam

liceam circum lumbos ſuos: porrò ci-
bus illius erant locuſtæ & mel ſylueſtre.
Mar.1.5 5. *Tunc egreſſa eſt ad illum Hieroſo-
Luc.3.7 lyma & tota Iudęa,totaq; regio [vndiq;
finitima] Iordani.
6 Et baptizabãtur in Iordane ab illo,
confitentes peccata ſua.
7 Quum vidiſſet autem multos ex pha
riſæis & Sadducæis veniẽtes ad baptiſ-
**Infr.23.* mum ſuum,dixit illis, *Progenies vipe-
33 rarum, quis vobis ſubmonſtrauit vt fu-
geretis à ventura ira?
8 Facite igitur fructus qui deceant pœ
nitentiam.
9 Et ne ſitis hac mente, vt dicatis intra
†Ioh.8.39 vos ipſos:†Patrem habemus Abraham.
Act.13.26 dico enim vobis q̃ poſſit deus facere vt
ex lapidibus his filij ſurgãt Abrahamo.
10 Iam verò & ſecuris ad radicem arbo-
**Infr.7.19* rum poſita eſt.* omnis igitur arbor quæ
†Mar. 1.8 non facit fructum bonum , exciditur, &
Luc.3.16 in ignem mittitur.
Iohn.1.26 11 †Ego quidem baptizo vos aqua ad
Act.1.5. et pœnitentiam:at ille qui poſt me ventu-
11.16. & rus eſt,fortior me eſt:cuius non ſum ido
19.4 neus vt calceamenta portẽ:ipſe vos ba-
ptizabit Spiritu ſancto & igni.
**Luc.3.18* 12 *Cuius ventilabrũ in manu ipſius,&

repurgabit arcam ſuam, & congregabit
triticum ſuum in horreum, paleam autẽ
exuret igni inextinguibili.
13 ¶ * Tũc accedit Ieſus à Galilæa ad Marc. 1.9
Iordanem ad Iohannem vt baptizare- Luc. 3.21
tur ab illo.
14 At Iohannes prohibebat illum, di-
cens, Mihi opus eſt vt abs te baptizer,
& tu venis ad me?
15 Reſpondens aũt Ieſus dixit ad illũ,
Omitte nũc: ſic enim decet nos vt com-
pleamus oẽm iuſtitiã. Tũc omittit illũ.
16 Et baptizatus Ieſus aſcendit proti-
nus ab aqua: & ecce aperti ſunt illi cęli,
& vidit Spiritum Dei deſcendentem tã-
quam columbã, & venientẽ ſup ipſum.
17 Et ecce vox de cælis, dicens, * Hic eſt 2. Pe. 1.17
filius meus dilectus, in quo mihi bene Col. 1.13
complacitum eſt.

CAPVT IIII.

1 *Chriſto tentato,* 11 *poſt diabolũ ſcripturis cõuictũ, inſeruiunt Angeli.* 12 *Chriſtus in Galilæam rediens,* 17 *&* 23 *prædicat pœnitentiam & regnum Dei.* 18 *Vocat apoſtolos, ſcilicet Petrum & Andream:* 21. *Item Iacobũ & Iohannẽ.* 23 *Sanat infirmos.*

Tunc

Mar.1,12 *Luc.4,1* TVnc*Ieſus ſubduct⁹ fuit in deſertũ
à Spiritu, vt tentaretur à diabolo.
2 Et quũ ieiunaſſet dies quadragin
ta ac noctes quadraginta, tandẽ eſurijt.
3 Et quum acceſſiſſet ad eum ille qui
tentat, dixit, Si filius es Dei, iube vt la-
pides hi, panes fiant.
4 At ille reſpondens dixit, Scriptũ eſt,
Deut.8,3 *Non ſolo pane victurus eſt homo, ſed
omni verbo quod egreditur per os Dei.
5 Tunc aſſumit illum diabolus in Sã-
ctam ciuitatem, & ſtatuit eum ſuper pi-
naculum templi:
6 Dicitq́; illi, Si filius es Dei, præcipita
Pſa.90,11 te deorſum, nam ſcriptum eſt, *Angelis
ſuis mandaturus eſt de te, ac manibus
tollent te, nequando impingas in lapi-
dem pedem tuum.
7 Dixit illi Ieſus, Rurſum ſcriptum eſt,
Deut.6.16 *Non tentabis Dominũ Deum tuum.
8 Rurſum aſſumit illũ diabolus in mõ-
tem excelſum valde, & commonſtrat ei
omnia regna mundi, & gloriam illorũ.
9 Et dicit illi, Hæc omnia tibi dabo, ſi
proſtratus adoraueris me.
10 Tunc dicit illi Ieſus, Abi ſatana: ſcri-
Deut.6,13 ptum eſt enim, *Dominum Deum tuum
& 10,20 adorabis, & illum ſolum coles.

21 Tunc

11 Tunc omittit illum diabolus: & ec-
ce angeli accedebant ac miniſtrabāt ei.
12 ¶*Quum audiſſet autē Ieſus quòd *Mar.1,14*
Iohānes tradit⁹ eſſet,ſeceſſit in Galilęā *Luc.4,14*
13 Et relicta Nazareth,profectus habi *Ioh.4,43*
tauit in Capernaū, quę eſt[ciuitas[ma-
ritima in finibus Zabulō & Nepthalim:
14 Vt impleretur quod dictū fuerat ꝑ
Eſaiam prophetam,dicentem,
15 * Terra Zabulon & terra Nephtha- *Eſa.9,1*
lim[iuxta[viam maris,vltra Iordanem,
Galilæa Gentium.
15 Populus qui ſedebat in tenebris,vi-
dit lucem magnā: & qui ſedebant in re-
gione & vmbra mortis,lux orta eſt eis.
17 * Ex eo tempore cœpit Ieſus prædi- C. 4
care,& dicere,Reſipiſcite:inſtat enim re *Mar.1,15*
gnum cœlorum.
18 ¶Ambulans autem Ieſus iuxta ma-
re Galilæę,vidit duos fratres, *Simonē *Mar.3,16*
qui vocabatur Petrus,& Andream fra-
trem eius, iacientes rete in mare.nam e-
rant piſcatores.
19 Et dicit illis,Sequamini me,& faciā
vos piſcatores hominum.
20 At illi,relictis illico retibus,ſequu-
ti ſunt illum.
21 Et progreſſus illinc,vidit alios duos
fratres

Marc.3.17 fratres,* Iacobum [filium] Zebedæi, &
Iohannem fratrem eius in naui cum Ze-
bedæo patre ſuo, ſarcientes retia ſua: &
vocauit eos.
22 At illi protinus relicta naui & patre
ſuo, ſequuti ſunt eum.
23 ¶Et circumibat totã Galilæã Ieſus,
docens in ſynagogis illorũ, ac prędicãs
euangeliũ regni, & ſanans omnẽ morbũ
& omnem languorem in populo.
24 Et dimanauit fama illius in totam
Syriam: & adduxerunt ad illum omnes
malè affectos, varijs morbis ac tormini-
bus conſtrictos, & dæmoniacos, & luna-
ticos, & paralyticos: ſanauitq; illos.
25 Et ſequutæ ſunt eum turbæ multæ
à Galilæa ac Decapoli & Hieroſolymis
& Iudæa, & à [regionibus] trans Ior-
nem [ſitis].

CAPVT V.

3 Qui beati. 13 Apoſtoli ſal terræ, 1[4]
& lux mundi. 17 Chriſtus, vt legem imple-
ret, venit. 19 Mandatorum Chriſti imple-
tio. 21 Sexti præcepti Non occides, expoſiti[o].
27 Septimi præcepti Non mæchaberis, 31 &
diuortij legis, interpretatio. 33 Tertij præce-
pti d

pti de Iurando, explicatio. 38 Talionis lex ſublata. 43 Proximi diligendi præcepto inimici etiam comprehenduntur: 48 & quæ perfectio vera.

QVum vidiſſet autem turbas, aſcen- C. 5.
dit in montem: & quum cõſediſſet,
acceſſerunt ad illum diſcipuli eius.
2 Et poſtquam aperuiſſet os ſuum, do-
cebat illos, dicens,
3 *Beati pauperes ſpiritu, quoniam il- *Lu. 6.20*
lorum eſt regnum cælorum.
4 *Beati qui lugent, quoniam ipſi con- *Luc. 6.21*
ſolationem accipient. *Eſ. 61.2.3*
5 †Beati mites: quoniam ipſi hæredita- *†Pſ. 36.11*
tem accipient terræ.
6 *Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiã: **Eſa. 65.9*
quoniam ipſi ſaturabuntur.
7 Beati miſericordes: quoniam ipſi mi-
ſericordiam conſequentur.
8 †Beati mundo corde: quoniam ipſi *Pſa. 24.4*
Deum videbunt.
9 Beati pacifici: quoniam ij filij Dei vo
cabuntur.
10 *Beati qui perſequutionem patiun- *1. Pe. 3.14*
tur propter iuſtitiam: quoniam illorum
eſt regnum cælorum.
11 *Beati eſtis quum probra iecerint in

vos,

vos,& inſectati fuerint, & dixerint om
ne malum verbum aduerſus vos , men
tientes propter me.
12 Gaudete & exultate,quoniam mer
ces veſtra multa eſt in cælis:ſic enim pe
ſequuti fuerunt Prophetas qui fuerunt
ante vos.
Mar. 9.50 13 ¶*Vos eſtis ſal terræ, quòd ſi ſal in
Luc. 14,34 fatuatus fuerit,quo ſalietur?ad nihil va
let vltra,niſi vt proijciatur foras,& con
culcetur ab hominibus.
14 Vos eſtis lux mundi. non poteſt op
pidum abſcondi ſupra montem ſitum.
Mar. 4,21 15 *Neque accendunt lucernā,& ponū
Luc. 8.16 illā ſubter modiū,ſed ſuper candelabrū
& 11,33 & lucet omnibus qui ſunt in domo.
*1.*Pet.* 2 16 *Sic luceat lux veſtra coram homin
12. bus,vt videāt veſtra bona opera, glori
centq; Patrem veſtrum qui eſt in cælis
17 ¶Ne exiſtimetis quòd venerim ad de
ſtruendā Legē,aut Prophetas:[imo] nō
veni vt deſtruam,ſed vt compleam.
Luc. 16,17 18 *Amen quippe dico vobis , donec
prætereat cęlum & terra,iota vnum,aut
vnus apex nō præterierit ex Lege, quo
ad omnia facta fuerint.
Iac. 2,10 19 * Quiſquis igitur ſoluerit vnum ex
mandatis hiſce minimis, & docuerit ſic

homi

homines, minimus vocabitur in regno
cælorũ. quiſquis aũt fecerit & docuerit,
hic magnus vocabitur in regno cęlorũ.
20 Dico enim vobis, niſi* abundauerit
veſtra iuſtitia plus quàm Scribarum & Luc. 11, 39
Phariſæorum, nõ poſſitis ingredi in re-
gnum cælorum.
21 ¶Audiſtis quòd dictũ ſit veteribus,
*Non occides: quiſquis autem occide- Exo. 20, 13
rit, obnoxius erit iudicio. Deu. 5, 17
22 At ego dico vobis, quòd quiſquis
iraſcitur fratri ſuo temere, obnoxius e-
rit iudicio: quicunque verò dixerit fra-
tri ſuo, racha, obnoxius erit concilio:
quiſquis autem dixerit, fatue, obnoxius
erit gehennę incendio.
23 Itaq; ſi obtuleris munus tuum ad
aram, & illic recordat⁹ fueris quòd fra-
ter tuus habet aliquid aduerſum te:
24 Relinque illic munus tuum coram
altari, & abi, priùs reconcilieris fratri
tuo, & tum veniens offer munus tuum.
25 *Habeto beneuolentiam cum ad- Luc, 12, 58
uerſario tuo cito, dum es in via cum il-
lo: nequando te tradat aduerſarius iu-
dici, & iudex te tradat miniſtro, & in car
cerem conijciaris.
26 Amen dico tibi, non exibis illinc,
donec

donec perſolueris extremũ quadrant
27 ¶Audiſtis quòd dictum fuerit ant
Ex.20.14 quis,*Non committes adulterium.
28 At ego dico vobis,quòd quicunq
aſpexerit vxorem[alterius] ad cócupi
cendum eam, iam adulterium cum e
commiſit in corde ſuo.
*Infr.18.8 29 *Quòd ſi oculus tuus dexter obſta-
Mar.9.47 culo tibi fuerit,erue illum, & abijce ab
te:expedit enim tibi vt pereat vnum m
brorum tuorum, ac non totum corpu
tuum conijciatur in gehennam.
30 Et ſi dextera tua manus obſtiteri
tibi,amputa eam,& proijce abs te:exp
dit enim tibi vt pereat vnum membro-
rum tuorum, ac non totum corpus tuũ
conijciatur in gehennam.
Infr.19.7 31 ¶Dictum eſt autem, * Quicunq; re-
Deu.24.1 pudiauerit vxorem ſuam,det illi libellũ
Mar.10.4. diuortij.
32 At ego dico vobis, quòd quiſquis
Luc.16.18 repudiauerit vxorē ſuam,niſi cauſa ſtu-
1.Cor.7.10 pri,efficit vt illa ſit adultera:& quicun-
que repudiatam duxerit, adulterium
committit.
33 ¶Rurſum audiſtis quòd dictum fue
Exo.20. rit antiquis,†Non peierabis,ſed perſol-
ues Domino ea quæ iuraueris.

34 At

34 At ego dico vobis,ne iuretis omni-
no:neq; per cælũ,quia thronus Dei eſt:
35 Neq; per terram, quia ſubſelliũ eſt *Leui.19.*
pedum illius: neque per Hieroſolyma,
quoniam ciuitas eſt Magni regis: 12
36 Neq; per caput tuum iurabis, pro- *Deut.5.11*
pterea quòd non potes vnum pilũ, al-
bum aut nigrum facere.
37 *Sed erit ſermo veſter, Eſt eſt, non * *Iac.5.12*
non:porrò quòd vltra hæc[adiungitur]
ex malo proficiſcitur.
38 ¶Audiſtis quòd dictũ fuerit,†Ocu- †*Exod.21.*
lum pro oculo,& dentẽ pro dente. 24.
39 At ego dico vobis,*Ne reſiſtatis ma *Leu.24.20*
lo:ſed quiſquis impegerit alapã in dex- *Deu.19.21*
terã tuã maxillã, obuerte illi & alterã: *Luc.6.29*
40 Et ei qui te velit in ius trahere,ac tu
nicã tuã tollere, permitte illi & palliũ: *Rom.12.17*
41 Et qui te adegerit ad miliariũ vnũ, *1.Cor.6.7*
abito cum illo duo.
42 *Petenti abs te dato, & cupientem *Deu.15.8*
mutuum accipere abs te,ne auerſeris.
43 ¶Audiſtis ꝙ dictũ ſit*Diliges ꝓxi- **Leu.19*
mum tuũ,& odio habebis inimicũ tuũ. 18
44 At ego dico vobis, †Diligite inimi- †*Luc.6.27*
cos veſtros,bene precemini de vouenti-
bis vos:benefacite ijs qui vos odio pro
ſequuntur: *& orate pro ijs qui lædunt **Lu.23.34*

*Luc.23, 34 Act.7,6 1.Cor.4,13 †Luc.6,35

& inſectantur vos:
45 †Vt ſitis filij Patris veſtri qui eſt in
cælis:quia ſolem ſuum exoriri ſinit ſu-
per malos ac bonos, & pluuiam mittit
ſuper iuſtos & iniuſtos.
46 Nam ſi dilexeritis eos qui diligunt
vos,quod præmium habetis? nónne &
Publicani idem faciunt?
47 Et ſi complexi fueritis fratres ve-
ſtros tantùm,quid eximiũ facitis? nón-
ne & Publicani ſic faciunt?
48 Eritis igitur vos perfecti, quemad-
modum Pater veſter qui eſt in cælis,
perfectus eſt.

CAPVT VI.

1 Eleemoſyna. 5 Preces. 16 Ieiunium. 19 Theſauri. 22 Lucerna corporis oculus. 24 Domini duo. 25 Peruerſa ſolicitudo victus & veſtitus tollenda, 33 & quærendum regnum Dei,eiuſq; iuſtitia.

ATtendite ne eleemoſynam veſtram
præſtetis coram hominibus, quò
ſpectemini ab illis: alioqui præmiũ
non habetis apud Patrem veſtrum qui
eſt in cælis.

Rom.12,8

2 *Itaque quum præſtas eleemoſynã,
ne tubis canatur ante te,quemadmodũ
hypo-

hypocritæ faciunt in conciliabulis, &
in vicis, vt glorificentur ab hominibus.
amen dico vobis, habent mercedẽ ſuã.
3 Cæterùm tu quum præſtabis eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua quid facit
dextera tua:
4 Vt ſit eleemoſyna tua in occulto: &
Pater tuus qui videt in occulto, ipſe
reddet tibi in propatulo.
5 ¶Et quum oraueris, non eris quemadmodum hypocritæ. nam illi ſolent in
conciliabulis & in angulis platearum
ſtantes orare, quo conſpicui ſint hominibus. amen dico vobis, quòd habent
mercedem ſuam.
6 Tu verò quum oras, introito in cõclaue tuum, & occluſo oſtio tuo, ora Patrem tuum qui eſt in occulto: & Pater
tuus qui videt in occulto, perſoluet tibi
in propatulo.
7 Verùm orantes ne ſitis multiloqui,
ſicut Ethnici. putant enim fore vt ob
multiloquium ſuum exaudiantur.
8 Ne igitur efficiamini ſimiles iſtorum:
nouit enim Pater veſter quibus rebus
opus ſit vobis, priuſq̃ petatis ab illo.
9 Ad hunc ergo modũ orate vos* PA- *Luc. 11, 2*
TER NOSTER QVI es in cælis, ſan-

ctificetur nomen tuum.
10 Veniat regnũ tuũ. Fiat volũtas tua, quemadmodũ in cælo, ſic etiã in terra.
11 Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.
12 Et remitte nobis debita noſtra, ſicut & nos remittimus debitoribus nris.
13 Et ne inducas nos in tentationẽ: ſed
Infr. 13.19 libera nos à *malo. Quia tuũ eſt regnũ, & potentia, & gloria in ſecula. Amen.
Mar. 11. 25 14 *Proinde ſi remiſeritis hominibus
Eccle. 28.2 errata ſua, remittet & vobis Pater veſter cæleſtis.
15 Quòd ſi non remiſeritis hominibus errata ſua, nec Pater veſter remittet errata veſtra.
16 ¶Porrò quum ieiunaueritis, ne ſitis veluti hypocritæ tetrici: obſcurãt enim facies ſuas, quò perſpicuum ſit hominibus ipſos ieiunare. amen dico vobis, habent mercedem ſuam.
17 Tu verò quum ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua:
18 Ne conſpicuum ſit hominibus te ieiunare, ſed Patri tuo qui eſt in occulto: & Pater tuus qui videt in abdito, reddet tibi in propatulo.
19 ¶ Ne reponatis vobis theſauros in
terra,

terra, vbi ærugo & tinea corrumpit, &
vbi fures perfodiunt ac furantur.
20 * Sed recondite vobis theſauros in *Luc.12.33*
cælo, vbi neque ærugo, neque tinea cor *1.Tim.6*
rumpit, & vbi fures non perfodiunt, ne- *19.*
que furantur.
21 Nam vbi fuerit theſaurus veſter, il-
lic erit & cor veſtrum.
22 ¶ * Lucerna corporis eſt oculus: ſi i- *Luc.11.34*
gitur oculus tuus ſimplex fuerit, totum
corpus tuum lucidum erit.
23 Quòd ſi oculus tuus malus fuerit,
totum corpus tuum tenebroſum erit.
Ergo ſi lumen quod eſt in te, tenebræ
ſunt, ipſæ tenebræ quantæ?
24 ¶ * Nemo poteſt duobus dominis *Luc.16.13*
ſeruire: aut enim hunc habebit odio, &
alterum diliget: aut huic adhærebit, &
alterum negliget: non poteſtis Deo ſer-
uire & mammonæ.
25 ¶ *Propterea dico vobis, ne ſitis ſo- *Pſa.54.23*
liciti animæ veſtræ quid eſuri ſitis, aut *Luc.12.22*
bibituri: neque corpori veſtro, quibus *Phil.4.6*
indumentis vſuri. Nónne anima pluris *1.Tim.6.8*
eſt quàm cibus, & corpus pluris quàm *1.Pet.5.7*
indumentum?
26 Vertite oculos ad volatilia cæli:
quia non ſerunt, neque metunt, neque

conuehunt in horrea: & Pater veſter cæ
leſtis alit illa. nónne vos longè præcel-
litis illa?
27 Quis autem ex vobis ſolicitè cogi-
tando poteſt addere ad ſtaturam ſuam
cubitum vnum?
28 Ac de indumento quid ſoliciti eſtis?
cognoſcite lilia agri quomodo creſcãt:
non laborant, neque nent.
29 Attamen dico vobis, ne Solomonẽ
quidem in vniuerſa gloria ſua ſic ami-
ctum fuiſſe vt vnum ex his.
30 Quòd ſi gramen agri, quod hodie
quum ſit, cras in clibanũ mittitur, Deus
ſic veſtit: ánnon multo magis vobis [id
faciet ò] parum fidentes?
31 Ne ſitis igitur ſoliciti, dicentes,
Quid edemus, aut quid bibemus, aut
quibus operiemur?
32 Nam omnia iſta Gentes exquirunt.
nouit enim Pater veſter cæleſtis, quòd
opus habeatis his omnibus.
33 Quin potiùs quærite primùm re-
gnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc om
nia adijcientur vobis.
34 Ne ſitis igitur ſoliciti in craſtinum.
nam craſtinus dies curam habebit ſui-
ipſius. ſufficit ſua diei afflictio.

CA.

CAPVT VII

1 Non iudicandũ de proximo. 6 Non dandum ſanctum canibus. 7 Precantes impetrant. 12 Scriptura ſumma. 13 Porta anguſta & lata. 15 Pſeudoprophetæ. 24 Domui ſuper petram, vera pietas aſſimilatur: 26 & ficta, domui ſuper arenam.

NOlite*iudicare, ne iudicemini. *Luc.6,37*
2 Quo enim iudicio iudicatis, eo
iudicabitur de vobis:*& qua men- *Rom,2,1*
ſura metimini, ea metiétur vobis [alij.] *1.Cor.4,3*
3 Cur autem vides feſtucam [quæ eſt] *Marc.4.24*
in oculo fratris tui, trabem autem [quæ *Luc.6,38*
eſt] in oculo tuo non animaduertis?
4 *Aut quomodo dices fratri tuo, *Luc.6,41*
Sine eximam feſtucam ex oculo tuo: &
ecce trabes in oculo tuo?
5 Hypocryta, eijce priùs trabem ex o-
culo tuo, & tum perſpicies vt eximas fe-
ſtucam ex oculo fratris tui.
5 ¶Ne detis quod ſanctum eſt canibus,
nec proieceritis margaritas veſtras ante
porcos: nequando [hi] conculcent eas
pedibus ſuis, & [illi] verſi [in vos] la-
cerent vos.
7 *Petite & dabitur vobis: quęrite, & *Infr.21,22*

Marc. 11. inuenictis:pulſate,& aperietur vobis.
24 8 Quiſquis enim petit, accipit: & qui-
Luc. 11.9 cunque quærit, inuenit: & pulſanti ape-
Iohan. 14 rietur.
13.& 16. 9 An quiſquam eſt veſtrum homo, qui,
24 ſi filius eius petierit panem, lapidem da
Iac. 1,6 turus ſit illi?
10 Aut ſi piſcem petierit, num ſerpen-
tem porriget illi?
11 Si vos igitur quum ſitis mali, noſtis
dona bona dare filijs veſtris: quãto ma-
gis Pater veſter qui eſt in cælis, dabit
bona, ſi poſtuletis ab ipſo?
**Luc.* 6,31 12 ¶ * Omnia igitur quæcunque vo-
Tob. 4,16 lueritis vt faciant vobis hoïes, ſic & vos
†*Luc.* 13, facite illis, hęc enim eſt lex & prophetę.
24 13 ¶ † Introite per arctã portam: quo-
niam lata eſt porta & ſpatioſa via quæ
abducit in exitium, multiq; ſunt qui in-
grediuntur per illam.
14 Quoniam anguſta eſt porta & ſtricta
via, quæ abducit ad vitam: & pauci ſunt
qui inueniunt illam.
15 ¶ Cauete verò vobis à pſeudopro-
phetis, qui veniunt ad vos in veſtitu o-
uium, ſed intrinſecus ſunt lupi rapaces
16 A fructibus ipſorũ agnoſcetis eos,
Luc. 6,43, *nũquid colligunt de ſpinis vuam, aut
44. de tribulis ficus?

17 Sic

17 Sic omnis arbor bona fructus bo-
nos facit: putris autem arbor fructꝰ ma-
los facit.
18 Non poteſt arbor bona fructus ma
los facere: neque arbor putris fructus
bonos facere.
19 * Omnis arbor quæ non facit fru- *Sup.3.10.*
ctũ bonũ, exciditur & in ignẽ cõiicitur.
20 Igitur ex fructibus ipſorum agno-
ſcetis eos.
21 *Nõ quiſquis dicit mihi, Dñe dñe, *Rom.2.13.*
introibit in regnũ cælorũ, ſed qui fece- *Iac.1.22.*
rit volũtatẽ Patris mei qui in cælis eſt.
22 Multi dicent mihi in illo die, Dñe
Dñe, nónne per nomen tuum prophe- **Inf.25.*
tauimus, & per nomẽ tuũ dæmonia eie- 41.
cimus, & per nomen tuum multas vir- *Luc.13.25.*
tutes præſtitimus?
23 Ac tum confitebor illis, *Nunquã 27.
noui vos: †diſcedite à me qui operami- †*Pſ.6.9.*
ni iniquitatem. **Luc.6.47.*
24 ¶ * Omnis igitur qui audit ex me
ſermones hos, & facit eos, adſimilabo
illum viro prudenti, qui ædificauit do-
mum ſuam ſuper petram.
25 Et deſcendit imber, & venerunt flu
mina, & flauerunt venti, & irruerunt in
domum illam: & non eſt proſtrata, fun-
data

data enim fuerat ſuper petram.
26 Et omnis qui audit à me ſermones
hos,& non facit eos, aſſimilabitur vi-
ro fatuo, qui ædificauit domum ſuam
ſuper arenam:
27 Et deſcendit imber, & venerunt flu-
mina,& flauerunt venti, & impegerunt
in domum illam: & deiecta eſt, & fuit
ruina illius magna.
Marc.1.22. 28 *Et factum eſt,vt quum finiſſet Ie-
ſus ſermones hos, obſtupuerint turbæ
Luc.4.23. ſuper doctrina illius.
29 Docebat enim eos velut habẽs au-
ctoritatem,& non ſic vt Scribæ.

CAPVT VIII.

*2 Leproſus purgatur. 5 Centurionis fi-
des cõmendatur. 13 & puer ſanatur. 14 So-
crus Petri, 16 & multi alij ſanãtur. 19. Scri-
ba Chriſtum ſequi volẽs. 21 Diſcipulus pa-
trem priùs ſepelire cupiens. 23 Chriſtus
nauicula periclitante. 26. tempeſtatem ſe-
dat. 28 Duo dæmoniaci curantur. 32 &
dæmones in porcos abeunt.*

C, 6

QVum deſcendiſſet autẽ de monte,
Mar.1.50. ſequutę ſunt eum turbæ multæ:
2 Et ecce leproſus accedens adorauit
eum,

eum, dicens, Domine, ſi velis, potes me *Luc.5.12.*
mundare.
3 Protenſáque manu tetigit illum Ie-
ſus, dicens: Volo, mundus eſto: ac proti
nus mundata fuit illius lepra.
4 Et dicit illi Ieſus, Vide ne cui dixeris:
ſed abi, oſtende teipſum ſacerdoti, &
offer munus quod iuſſit [offerri] Mo- *Leu.14.4.*
ſes in teſtimonium ipſis.
5 ¶ * Porrò quum ingreſſus fuiſſet Ie- C. 7
ſus Capernaum, adiit eum Centurio, *Luc.7.1.*
obſecrans eum.
6 Et dicens, Domine, famulus meus
decumbit domi paralyticus, ac grauiter
diſcruciatur.
7 Et dicit illi Ieſus, Ego quum vene-
ro, medebor illi.
8 Et reſpondens Centurio dixit, Do-
mine, non ſum idoneus vt tectum meũ
ſubeas, imò tantùm dic verbum, & ſa-
nabitur famulus meus.
9 Nam & ego ſum homo, [alterius] po
teſtati ſubditus, & habeo ſub me mili-
tes, & dico huic, Vade, & vadit: & alteri,
Veni, & venit: & ſeruo meo, Fac hoc, &
facit.
10 Hæc autem quũ audiſſet Ieſus, ad-
miratus eſt, & ait ſequentibus [ſe] A-

men dico vobis, ne in Iſrael quidem t
tum fidei reperi.
11 Dico autem vobis, quod multi
Oriente & Occidente venturi ſunt,
accumbent cum Abraham & Iſaac
Iacob in regno cælorum:
Inf.22.13 12 Filii vero regni eiicientur *in ten
bras extremas: illic erit ploratus & ſtr
dor dentium.
13 Et dixit Ieſus Centurioni, Abi,
quemadmodum credis, ita fiat tibi.
ſanatus eſt famulus eius in hora illa.
C. 8. 14 ¶ *Et quum veniſſet Ieſus in dom
Mar.1.29 Petri, vidit ſocrum illius in lecto dec
Luc.4.38. bentem, & febricitantem:
15 Tetigítque manum illius, & reliqu
illam febris: & ſurrexit, ac miniſtrau
illis:
C.9 16 †Quum autem appetiſſet veſper
Mar.1.31 adduxerunt illi dæmoniacos multos:
eiecit ſpiritus verbo, omnéſque ma
Luc.4.40. habentes ſanauit:
17 Vt impleretur quod dictũ erat p
Eſa.53.4. Eſaiam prophetam, quum ait, *Hic i
1.Petr.2.24. firmitates noſtras ſuſcepit, & morb
portauit.
18 †Quum vidiſſet autem Ieſus turb
† Luc.9.7. multas circum ſeſe, iuſſit vt abirent
vlteri

lteriorem [ripam].
9 ¶ Et quum adiſſet vnus Scriba, di- C. 10.
it ei, Præceptor, ſequar te quocunque
bieris.
o Et dicit illi Ieſus, Vulpes foueas ha
ent, & volucres cæli nidos: at filius ho
inis non habet vbi caput reclinet.
1 ¶ Alius autem de [numero] diſcipu
orũ ſuorũ dixit ei, Dñe, permitte mihi
riùs vt abeam, & ſepeliam patrẽ meũ.
2 At Ieſus dixit illi, Sequere me, & ſi-
e vt mortui ſepeliant mortuos ſuos.
3 ¶ *Et quum eſſet ingreſſus nauim, C. 11
equuti ſunt eum diſcipuli ſui: * *Marc.* 4.
24 Et ecce motus magnus factus eſt in 31.
ari, adeò vt nauis operiretur à flucti- *Luc.* 8. 22.
us: ipſe verò dormiebat.
25 Et accedẽtes diſcipuli excitauerunt
llum, dicẽtes, Dñe, ſerua nos: perimus.
26 Et dicit illis, Quid timidi eſtis, exi-
gua præditi fiducia? Tunc excitatus in-
crepauit ventos & mare: & facta eſt trã
quillitas magna.
27 Homines verò admirabantur, dicẽ-
tes, Qualis eſt hic, quia venti quoque &
mare obediunt illi?
28 ¶ *Et quum veniſſet ad vlteriorẽ ri C. 12
pã, in regionẽ Gergeſenorum, occurre- *Mar.* 5. 1.
runt *Luc.* 8. 26.

rũt ei duo dæmoniaci, è monumẽti
greſſi:erãt autẽ ſæui ſupra modũ,ad
vt nemo poſſet tranſire per viam illa
29 Et ecce vociferabãtur,dicẽtes,Q
[rei] nobis tecũ eſt Ieſu fili Dei?veni
huc ad cruciandum nos ante tempus
30 Erat autẽ procul ab illis grex po
corum multorum paſcens.
31 Dæmones verò rogabant eum, d
centes,Si eiicis nos, permitte nobis
demigremus in gregem porcorum.
32 Et ait illis,Abite.illi verò egreſſi
bierunt in gregem porcorum:& ecce
rebatur totus grex porcorum per pr
ceps in mare,& perierunt in aquis.
33 Porrò qui paſcebant, aufugerun
& digreſſi in ciuitatem,renuntiauerũ
omnia,& quid accidiſſet dæmoniacis.
34 Et ecce tota ciuitas exiuit in occu
ſum Ieſu:& quum vidiſſent illum, rog
bant vt decederet è finibus ipſorum.

CAPVT IX.

2 Paralyticus ſanatur. 9 Matthæus v- catur. 10 & Chriſtus Phariſæis ſe quòd c- peccatoribus edat, reprehendentibus reſpon- det: 14 & Iohãnis diſcipulis, quare ſui no- ieiunẽt. 18 & 23 Primatis filia ſuſcitatur.

20 Mu-

*Mulier à fluxu ſanguinis ſanatur. 27 Cæ
duobus viſus redditur. 32 Mutus dæmo
acus ſanatur. 35 Chriſtus vbique prædi-
ns & ſanans ægrotos. 37 oſtendit, meſſis
anta, & quot operarij.*

T ingreſſus nauem, traiecit, ac venit
in ſuam ciuitatem.
*Et ecce adduxerunt illi paralyticũ C. 13
lecto decũbentẽ: quũque vidiſſet Ie- *Mar. 2. 3.*
s fidem illorum, dixit paralytico, Bo *Luc. 5. 8.*
o animo eſto fili, remittuntur tibi pec
ta tua.
Et ecce quidam è Scribis dicebãt in-
a ſe, Hic blaſphemat.
Et quum vidiſſet Ieſus cogitationes
orum, dixit: Quare vos cogitatis ma-
in cordibus veſtris?
Vtrum enim eſt facilius, dicere, Re-
ittuntur tibi peccata: an dicere, Surge
ambula?
Vt autẽ ſciatis quòd poteſtatẽ habe
Filius hominis in terra remittẽdi pec
ta: (tunc dicit paralytico,) Surge, tol
tuum lectum, & abi in domum tuam.
Et ille ſurrexit, abiitque in domum
am.
Turbæ verò quæ viderant, admiratæ
ſunt,

ſunt,& glorificauerunt Deum qui de-
diſſet poteſtatem talem hominibus.
C. 14. 9 ¶ *Et præteriens Ieſus illinc, vidit
Mar.2.14 hominem deſidentē ad telonium, Mat-
Luc.5,27. thæum nomine: dicítque ei, Sequere
me. Atque is ſurgens ſequutus eſt eum.
10 Et factum eſt vt ipſe accumberet in
illius ædibus,& ecce multi publicani &
peccatores,qui venerāt, ſimul accubue-
runt cum Ieſu & diſcipulis illius.
11 Quúmque [id] vidiſſent Phariſæi,
dixerūt diſcipulis eius,Cur cum publi-
canis & peccatoribus ſumit cibum præ-
ceptor veſter?
12 At Ieſus vbi audiuit,dixit illis, Nō
opus habēt hi qui validi ſunt, medico,
ſed qui malè habent.
13 Quin potius ite, & diſcite quid ſit
Oſe.6.7. [illud]*Miſericordiam volo,& non ſa-
Inf.12.7. crificium.non enim veni ad vocandum,
† 1. *Tim.* iuſtos ſed †peccatores ad pœnitentiam.
1.15. 14 ¶ Tunc adeunt eum diſcipuli Iohā-
* *Mar.2.* nis,dicentes:*Quam ob cauſam nos &
18. Phariſæi ieiunamus plerunque,diſcipu-
li verò tui non ieiunant?
Luc.5.33. 15 Et dixit illis Ieſus,Num poſſunt fi-
lij Sponſi lugere, quandiu cum illis eſt
Sponſus?Venient autem dies quum tol-
letur

letur ab eis Spóſus,& tunc ieiunabunt.
16 Nullus autem immittit aſſumentum
panni rudis in veſtem veterem: aufert
enim ſupplementum illius à veſtimẽto,
& peior ruptura fit.
17 Neque mittunt vinum nouum in
vtres veteres: alioqui rumpuntur vtres,
vinum effunditur,& vtres pereunt: ſed
mittunt vinum nouum in vtres nouos,
& vtraque ſimul ſeruantur.
18 * Hæc quum illis loqueretur, ecce C. 15
primas quidam venit, & adorauit eum, *Marc*.5.22.
dicens, Filia mea modò defuncta eſt: ſed *Luc*.8.41.
veni & impone manum tuam ſuper illã:
& viuet.
19 Et ſurgens Ieſus ſecutus eſt eum, ac
diſcipuli illius.
20 (Et ecce mulier quæ ſanguinis pro- C. 16.
fluuio laborauerat duodecim annos, ac
cedés à tergo, tetigit fimbriam veſtimẽ-
ti illius.
21 Dicebat enim intra ſeſe, Si tãtùm te-
tigero veſtimentum illius, ero ſalua.
22 At Ieſus conuerſus vt vidit illam, di
xit, Confide filia, fides tua ſaluã te fecit.
Et ſalua facta fuit mulier à tẽpore illo.)
23 ¶Et quum veniſſet Ieſus in ædes pri
matis, vidiſſétque tibicines & turbam
C tumul-

tumultuantem,
24 Dicit illis, Secedite: non enim mor-
tua eſt adoleſcentula, ſed dormit. Et de-
ridebant illum.
25 Quum autẽ fuiſſet eiecta turba, in-
trogreſſus tenuit manum illius: & ſurre-
xit adoleſcentula.
26 Et emanauit rumor hic in totam
terram illam.
C. 17. 27 ¶ Et quum diſcederet illinc Ieſus,
ſequuti ſunt illum duo cæci, clamãtes,
ac dicentes, Miſerere noſtri, fili Dauid.
28 At quum veniſſent in ædes, acceſſerũt
illi cæci: & dicit illis Ieſus, Creditis me
hoc poſſe facere? Dicũt illi, Etiam Dñe.
29 Tunc tetigit oculos illorũ, dicẽs,
Iuxta fidem veſtram fiat vobis.
30 Et aperti ſunt illorũ oculi: & inter-
minatus eſt illis Ieſus, dicẽs, Videte ne-
quis ſciat.
31 At illi quũ abiiſſent, diuulgauerunt
famam illius in tota terra illa.
C. 18. 32 ¶ Illis autem egredientibus, ecce
Inf. 12. 22. adduxerunt illi hominem mutum, dæ-
Lu. 11, 14. moniacum.
33 Et eiecto dæmonio, loquutus eſt mu-
tus: & admiratæ ſunt turbæ, dicẽtes, Nũ-
quam apparuit ſic in Iſraël.

34 At

34 At Phariſæi dicebant,* Per princi- *Inf.12.24.*
pem dæmoniorum eiicit dæmonia. *Mar.3.22*
35 †Et circuibat Ieſus ciuitates omnes *Luk.11.15*
ac vicos, docẽs in ſynagogis illorum, & † *Mar.6.*
prędicãs Euangeliũ regni, & ſanãs oẽm *6.*
morbũ & omnem languorẽ in populo.
36 ¶*Quum vidiſſet autem turbas, affe- *Lu.13.22.*
ctu miſericordiæ tactus eſt erga illos, q **Mar.6.*
eſſent deſtituti ac diſperſi velut oues nõ *34.*
habentes paſtorem.
37 Tũc dicit diſcipulis ſuis, † Ipſa qui- †*Luc.10.2*
dẽ meſſis copioſa, cęterũ operarij pauci *Ioh.4.35.*
38 Rogate igitur dominũ meſſis vt ex-
trudat operarios in meſſem ſuam.

CAPVT X.

1 & 8 *Cum gratia dæmoniacos & infirmos curandi, apoſtolis duodecim,* 2 *qui hic nominatur,* 5 *ad euangelizandum Iudæis mittuntur, & præceptis inſtruũtur,* 7 *Summa euãgelij.* 9 *Abiiciẽda miniſtris Verbi ſolicitudines eos remoraturæ,* 11 *Receptis ipſis, aut non, quid agendum.* 16 *Sub cruce vt ſe gerent.* 32 *Confitendum publicẽ verbũ Dei.* 34 *Euangelij prædicationi diſſidia ciuilia coniuncta.* 37 *Omnia ſine exceptione, amori Dei poſtponenda.* 40 *Recipientis alios*

 propter

propter Christum. 42 merces certa.

Cap. 10.
Mar.3.15.
Luc.9,1.

ET *accerſitis duodecim diſcipulis ſu-
is, dedit eis poteſtatem aduerſus ſpi-
ritus immundos, vt eiicerent eos, & ſa-
narent quemuis morbum & quemvis
languorem,
2 ¶ (Porrò duodecim Apoſtolorū no
mina ſunt hæc: Primus, Simon, qui voca
tur Petrus: & Andreas frater eius: Iaco-
bus [filius] Zebedæi, & Iohannes frater
eius.
3 Philippus, & Bartholomæus: Tho-
mas, & Matthæus, [qui fuerat] publica-
nus: Iacobus [filius] Alphæi: & Lebbę-
us cognomento Thaddæus:
4 Simon Cananæus, & Iudas Iſcario-
tes, qui & prodidit illum.)
5 Hos [numero[duodecim emiſit Ie-
ſus, quibus præceperat, dicens, In viam
Gētium ne abieritis, & in ciuitatem Sa-
maritanorum ne ingrediamini.
Act. 13. 46. 6 Sed ite potiùs *ad oues perditas do-
mus Iſrael.
Luc.9,2. 7 ¶ Profecti autē prædicate, dicentes,
Appropinquauit regnum cælorum.
8 ¶ Infirmos ſanate, leproſos mundate,
mortuos ſuſcitate, dæmonia eiicite: gra
tuitò

tuitò accepiſtis, gratuitò date.
9 ¶* Ne poſſideatis aurum, neq; argé- *Mar. 6. 8.*
tum, neque æs in crumenis veſtris. *Luc. 9. 3.*
10 Neque peram ad iter, neque binas *& 22. 35.*
tunicas, neque calceamenta, neque vir-
gā. * nam dignus eſt operarius cibo ſuo.
11 ¶† Sed in quamcunque ciuitaté, aut *Luc. 10. 7.*
vicum fueritis ingreſſi, exquirite quis in *1. Tim. 5.*
ea ſit dignus: atque illic manete donec 18.
exeatis. †*Luc. 10. 8*
12 Cum autem intrabitis domum, ſa-
lutate illam.
13 Et ſi quidem fuerit domus digne, ve
niat pax veſtra ſuper illā: ſin minùs fue
rit digna, pax veſtra ad vos reuertatur.
14 *¶ Et quicunque non exceperit vos, *Mar. 6. 11*
neque audierit ſermones veſtros, exeun *Luc. 9. 5.*
tes ex ædibus, aut ciuitate illa, † excuti- *Act. 13.*
te puluerem pedum veſtrorum. 51. & 18.
15 Amen dico vobis, tollerabilius erit 6.
terræ Sodomorum & Gomorrhæorum
in die iudicii, quàm ciuitati illi.
16 ¶* Ecce ego emitto vos velut oues *Luc. 10. 3.*
in medio luporum. eſtote igitur pruden-
tes veluti ſerpentes, & ſimplices ſicut
columbæ.
17 Cauete autem ab [illis [hominibus:
tradent enim vos in concilia, & in con-

 ciliabu-

ciliabulis ſuis flagris cædent vos.
18 Quin & ad principes ac reges ducemini propter me, in teſtimonium ipſis ac Gentibus.
19 *At quum tradiderint vos, ne ſitis ſoliciti quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.
20 Non enim vos eſtis illi loquentes, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis.
21 *Tradet autem frater fratrē in mortē, & pater filium: & inſurgent filij aduerſus parentes, & morte afficient eos.
22 Et eritis odio habiti ab omnibus propter nomen meum: *verùm qui ſuſtinuerit vſque ad finem, hic ſaluus fiet.
23 Quū autem perſequuti vos fuerint in ciuitate hac, fugite in aliam. Amen enim dico vobis, non perambulaueritis omnes ciuitates Iſraeliticas, quin iā venerit filius hominis.
24 Non eſt diſcipulus ſupra præcepto rem, neque ſeruus ſupra dominum ſuū.
25 Sufficit diſcipulo vt ſit ſicut præceptor ipſius: & vt ſeru⁹ ſit ſicut dn̄s ipſi⁹. *ſi ipſum Patrēfamilias vocauerūt Beelzebub, quāto magis domeſticos illius?

Marc.13. *Luc.12.11* *Luc.21.16* *Marc.13.13.* *Luc.21.19* *Luc.6.40.* *Ioan.13.16. & 15.20.* * *Inf.12.24.*

26 Ne

26 Ne igitur metuatis eos. † Nihil e- † *Marc.4.*
nim eſt tectũ, quod nõ ſit retegendũ: & 22.
nihil occultũ, quin ſuturũ ſit vt ſciatur. *Luc.8.17.*
27 Quod dico vobis in tenebris, dicite & 12.2.
in luce: & quod in aurum auditis, præ-
dicate in tectis.
28 Et ne metuatis vobis ab his qui oc-
cidũt corpus, animã aũt nõ poſſunt oc-
cidere: ſed metuite magis illũ qui poteſt
& animã & corpus perdere in gehennã. † 1.*Regum.*
29 Nonne duo paſſerculi minuto aſſe 14.45.
væneunt: & vnus ex illis nõ cadet in ter- *Act.* 27.
ram ſine Patre veſtro?
30 Veſtri verò etiã † pili capitis omnes 34.
numerati ſunt. * *Marc.8.*
31 Ne igitur metuatis: vos pluris eſtis 38.
quam multi paſſerculi. *Luc.9.26.*
32 ¶ *Omnis igitur qui cõfitebitur me & 12. 8.
corã hominibus, cõfitebor & ego illum 2.*Tim.*2.
coram Patre meo qui eſt in cælis.
33 Porro quiſquis negauerit me corã 12.
hominibus, negabo eum & ego coram †*Lu.*12.51
Patre meo qui eſt in cælis. * *Mic.*7.6
34 ¶ † Ne arbitremini quod venerim ad † *Luc.* 14.
mittendum pacem in terram: non veni 26.
vt mitterem pacem, ſed gladium. **Inf.*16.
35 *Nã veni vt diſſidere faciam homi- 24.
nem aduerſus patrem ſuum, & filiam

Mar. 8. 34 adverſus matrem ſuam, & ſponſam ad-
Luc. 9. 23. verſus ſocrum ſuam:
& 14. 27. 36 Et inimici hominis [erũt ii qui ſunt]
†Infr. 16. domeſtici ipſius.
25. 37 ¶ † Qui amauerit patrem aut matrẽ
Mar. 8. 35 ſupra me, non eſt me dignus: & qui ama
Luc. 9. 24. uerit filium aut filiam ſupra me, non eſt
& 17. 33. me dignus.
Ioh. 12. 25 38 *Et qui non accipit crucem ſuam, ac
ſequitur me, non eſt me dignus.
39 † Qui invenerit animam ſuam, perdi
turus eſt eam: & qui perdiderit animam
ſuam, mea cauſa, inveniet eam.
40 ¶* Qui recipit vos, me recipit: & qui
me recipit, recipit eum qui miſit me.
41 Qui recipit Prophetam in nomine
*Lu. 10. 16 Prophetę, mercedẽ Prophetæ accipiet:
Ioh. 13. 20 & qui recipit iuſtum in nomine iuſti,
Mar. 9. 41 mercedem iuſti accipiet.
42 *Et quicunque ad bibendum dede-
rit vni ex puſillis his poculum [aquæ]
frigidæ tantum nomine diſcipuli: amen
dico vobis, non perditurus eſt merce-
dem ſuam.

CAPVT XI.

*2 Diſcipulis Iohãnis. 3 de Meſſia quæ-
rentibus 4 reſpondet Chriſtus, 7 Chriſti
de Iohanne teſtimonium. 16 Iudæorum*

pueris

pueris in foris ſedentibus aſſimilatorũ, 18 de Iohanne, 19 & Chriſto opinio. 20 Quod ſcelerum non pœniteat, exprobatur ciuitatibus. 25 Euangelium reuelatum paruulis.

1 Et factum eſt quum finem feciſſet Ie-
ſus mandandi duodecim diſcipulis
ſuis: progreſſus eſt illinc vt doceret &
prædicaret in ciuitatibus illorum.
2 *Iohannes autem quum audiſſet in C. 10.
carcere facta Chriſti, miſſis duobus ex *Luc.* 7. 18.
diſcipulis ſuis,
3 Dixit illi, Tu es ille qui venturus eſt,
an alium expectamus?
4 Et reſpondens Ieſus dixit illis, Ite, et
renuntiate Iohanni ea quæ auditis et vi-
detis.
5 *Cæci viſum recipiunt, et claudi am- *Eſa.* 35. 5.
bulant, leproſi mundantur, et ſurdi au-
diunt, mortui excitantur, *et pauperes *Eſa.* 61. 8.
lætum accipiunt euangelii nuntium.
6 Et beatus eſt quiſquis non fuerit of-
fenſus per me.
7 ¶ *Euntibus autem illis, cœpit Ieſus
dicere turbis de Iohanne, Quid exiſtis *Luc.* 7. 24.
in deſertum vt videretis? num arundinẽ
quæ agitatur à vento?
8 Age quid exiſtis vt videretis? num hó
minem

minē mollib⁹ veſtib⁹ amictū? ecce qui
mollia geſtant, in domibus regum ſunt.
9 At quid exiſtis videre? num Prophe-
tam? certè dico vobis, & excellentiorem
Propheta.
10 Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt,
Mala.3.1. *Ecce ego mitto nuntium meum ante
Mar.1.2. faciem tuam, qui præparaturus eſt viam
Luc.7.27. tuam ante te.
11 Amē dico vobis, nō exortus fuit in-
ter eos qui naſcuntur è mulieribus, ma-
ior Iohanne Baptiſta, attamē is qui mi-
nor eſt in regno cælorum, maior illo eſt.
12 Porro à diebus Iohannis Baptiſtæ
vſque ad hunc diem, regnum cęlorum
vim patitur, & violenti rapiūnt illud.
13 *Nā omnes Prophetę, & ipſa lex v-
Luc.16.16. ſque ad Iohanem prophetauerunt.
Mala.4.5. 14 Et ſi vultis recipere, *ipſe eſt Elias il-
le qui venturus erat.
15 Qui habet aures ad audiendum, au-
diat.
16 ¶*Sed cui aſſimilabo generationē
Luc.7.31. hanc? Simile eſt pueris qui ſedent in fo-
ris, & acclamant ſodalibus ſuis,
17 Ac dicunt, Tibia cecinimus vobis,
& non ſaltaſtis: lugubria cecinimus vo-
bis, & non planxiſtis.

18 Venit enim Iohannes nec edẽs, nec
bibens, & aiunt, Dæmonium habet.
19 Venit filius hominis edens ac bibẽs,
& dicunt, En hominem comedonem &
vini potorem, publicanis amicum ac
peccatoribus. Et iuſtificata eſt Sapientia
à filiis ſuis.
20 ¶ *Tunc cœpit exprobrare ciuitati- *Lu.10.13.*
bus, in quibus editę fuerant plurimæ
virtutes ipſius, quòd [ſcelerum] eas non
pœnituiſſet;
21 Væ tibi Chorazin, væ tibi Bethſai
dan: quoniã ſi in [vrbe] Tyri aut Sidonis
factę fuiſſent virtutes quę factę ſunt in
vobis, olim in ſacco & cinere [ſcelerum
ſuorum] pœnitentiam egiſſent.
22 Attamẽ dico vobis, Tyro & Sidoni
tolerabili⁹ erit in die iudicij, quã vobis.
23 Et tu Caparnaum quę es vſque ad
cœlũ exaltata, vſq; ad inferos detrahe
ris: quoniã ſi in Sodomis editę fuiſſent
virtutes quę editæ ſunt in te, manſiſſent
vſque ad hodiernum diem.
24 Veruntamen dico vobis quod So-
domis tolerabilius erit in die iudicij
quàm tibi.
25 ¶ *In illo tempore reſpondẽs Ieſus *Luc.10.21*
dixit, Gratias ago tibi Pater dñe cęli &
terræ,

terræ, quod abſcõderis hæc à ſapiẽtibus
et prudentibus, et reuelaris ea paruulis.
26 Certè Pater, quia ſic fuit bona vo-
luntas apud te.
Iohã.3. 35 27 * Omnia mihi tradita ſunt à Patre
*Iohã.6. meo: *et nemo nouit Filium, niſi Pater:
46. neque Patrem quiſquam nouit, niſi Fi-
lius, et cuicunque voluerit Filius reue-
lare.
28 Venite ad me omnes qui laboratis, &
onerati eſtis, & ego refocillabo vos.
29 Tollite iugum meum ſuper vos, & di-
ſcite à me: quod mitis ſim & humilis cor
de, † & inuenietis requiem animabus ve-
ſtris.
Iere.6. 16. 30 * Iugum enim meum commodũ eſt,
* 1.Ioh. 5. & onus meum leue eſt.
3.

CAPVT XII.

*1 Diſcipuli ſpicas vellunt. 10 Arida
manus ſanatur. 22 Ob dæmoniacum, cæ-
cum, & mutum curatum, 24 Phariſæos
blaſphemantes. 25 conuincens Chriſtus,
31 blaſphemiæ grauitatem, 36 & ratio-
nem omnis dicti otioſi reddendam, docet.
38 Scribis & Phariſæis ſignum petentibus
36 non, niſi Ionæ, datur. 43 & de ſpiritu
immun-*

immundo domum, qua exierat, repente.
46 Parentes & fratres Chriſti.

IN *illo tempore ibat Ieſus ſabbatis Mar.2.23.
per ſegetes: diſcipuli verò illius eſurie- Luc.6.1.
bant, & cœperunt vellere ſpicas, & co-
medere. Deut.23.
2 At Pharisæi quum vidiſſent, dixerũt 25.
illi, Ecce, diſcipuli tui faciunt * quod nõ *1.Reg.
liceret facere in ſabbato.
3 * Ille verò dixit eis, Non legiſtis quid 21.6.
fecerit Dauid, quum eſuriret ipſe, & ij
qui erant cum illo.
4 Quomodo ingreſſus ſit in domũ Dei,
& panes propoſitionis ederit quos ipſi
non licebat edere, neque iis qui cum illo
erant, *niſi ſacerdotibus ſolis? Ex.29.33.
5 Aut non legiſtis in Lege, †quòd ſabba Leu.8.32.
tis ſacerdotes in templo ſabbatum pro- & 24.9.
phanant, & crimine vacant? †Num.28
6 Dico autem vobis quòd templo ma-
ior eſt hoc in loco. 9.
7 Quòd ſi ſciretis quid ſit, * Miſericor- Oſe.6.7.
diã volo, & non ſacrificium: nequaquam
condemnaſſetis inſontes. C. 21
8 Nã dñs eſt & ſabbati Filius hominis. Mar.3.1.
9 ¶* At progreſſus illinc, venit in ſyna- Luc.6,6.
gogam illorum.

10 Et

10 Et ecce homo erat manum habens
aridã:& interrogabãt illũ,dicentes, Li-
cétne ſabbatis curare? vt accuſarent eũ.
11 At ille dixit eis, Quis erit ex vobis
homo,qui habebit ouem vnam: & ſi ea
inciderit ſabbatis in foueam,nónne ap-
prehendet eam & eriget?
12 Quanto igitur pręſtantior eſt ho-
mo oue? Licet igitur ſabbatis beneficio
afficere.
13 Tunc dicit homini, Extende manũ
tuam.Et is extendit:ac reſtituta eſt ſani-
tati,ſicut altera.
14 ¶ Porro Phariſęi egreſſi ceperunt
conſilium aduerſus eum, quomodo illũ
perderent.
15 At Ieſus vbi nouiſſet, ſeceſſit illinc:
ſecutęque ſunt eum turbę multę, & ſa-
nauit eos omnes.
16 Et interminatus eſt illis ne ſe face-
rent manifeſtum.
17 Vt compleretur quod dictum erat
per Eſaiam Prophetam,qui ait.
Eſa. 42. 1. 18 *Ecce ſeruus meus quẽ elegi: dilect'
meus,in quo ſibi bene cõplacuit anima
mea:ponam Spiritum meum ſuper illũ,
& iudicium Gentibus annunciabit:
19 Nõ cõtendet,neq; clamabit, neque
audiet

audiet quiſquam in plateis vocem eius.
20 Arundinẽ cõminutam non confrin
get,& linũ fumigans non extinguet:do
nec eiiciat ad victoriam iudicium.
21 Et in nomine illius Gẽtes ſperabũt
22 ¶ *Tunc adductus eſt ad eũ qui dæ- C. 22
monio agitabatur, cæcus & mutus:& ſa Luc.11.14
nauit illum,ita vt cæcus ac mutus & lo-
queretur & cerneret.
23 Et obſtupuerũt omnes turbę, dice-
bántque,Num hic eſt ille filius Dauid?
24 At Phariſæi quũ audiſſent,dicebãt, Sup.9.34.
*Hic non eiicit dæmonia,niſi præſidio
Beelzebub principis dæmoniorum. Mar.3.22.
25 ¶ Ieſus autem quũ ſciret cogitatio- Luc.11.17
nes illorum,dixit illis, Omne regnum
diuiſum aduerſus ſeſe, deſolatur:& om-
nis ciuitas, aut domus diuiſa aduerſus
ſeipſam,non ſtabit.
26 Et ſi ſatanas ſatanam eiicit,aduerſus
ſeipſum diuiſus eſt:quomodo igitur ſta-
bit regnum illius?
27 Et ſi ego præſidio Beelzebub eiicio
dæmonia,filij veſtri cuius præſidio eii-
ciunt?propterea ipſi iudicabunt de vo-
bis.
28 Quòd ſi Spiritu Dei ego eiicio dæ-
monia,ergo peruenit ad vos regnũ dei.

29 Alio-

29 Alioqui quomodo poteſt aliquis in-
trare domum potentis, & vaſa illius di-
pere, niſi prius vinxerit potentem, & tunc
domum illius diripiet?
30 Qui non eſt mecũ, aduerſum me eſt:
& qui non congregat mecum, ſpargit.
31 *Propterea dico vobis, Omne pec-
Mar.3.28 catum & conuitium remittetur homini-
Luc.12.10 bus: at conuitium in Spiritum nõ remit-
1 Ioh.5.13 tetur hominibus.
32 Et quicunque dixerit verbum adver-
ſus Filium hominis, remittetur illi. Qui
autem dixerit aduerſus Spiritum ſanctũ,
non remittetur ei, neque in præſenti ſe-
culo, neque in futuro.
33 Aut facite arborem bonam, & fru-
ctum eius bonum: aut facite arborem vi-
tioſam, & fructum illius vitioſum: nam è
fructu arbor agnoſcitur.
34 Progenies viperarum quomodo po-
teſtis bona loqui, quum ſitis mali? ſiqui-
Luc.6.45. dem ex abundantia cordis os loquitur.
35 Bonus homo è bono theſauro cor-
dis expromit bona: & malus homo ex
malo theſauro depromit mala.
36 Sed dico vobis quod de quocun-
que verbo otioſo quod loquuti fue-
rint homines, reddituri ſunt rationem
in

in die iudicij.
37. Nam ex dictis tuis iuſtificaberis, &
ex dictis tuis condemnaberis.
38 ¶Tunc interrogauerunt [eum] qui- C. 23.
dā è Scribis ac Phariſæis, dicentes, *Prę Infr. 16, 2
ceptor, volumus ex te ſignum videre. Luc. 11, 29
39 At ille reſpondens dixit illis, Gene- 1. Cor. 1, 22
ratio praua & adultera ſignum quærit,
& ſignum non dabitur illi, niſi ſignum
Ionæ Prophetæ.
40 *Quemadmodum enim fuit Ionas Ion. 2. 1.
in ventre cęti tribus diebus ac tribus no
ctibus: ſic erit filius hominis in corde
terræ tribus diebus & tribus noctibus.
41 Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cū
generatione hac, & condemnabunt eā,
*quòd ipſi reſipuerint ad prædicationē Iohan. 3. 5
Ionę: & ecce plus quàm Ionas eſt in hoc
loco.
42 *Regina auſtri ſurget in iudicio cū 3. Reg. 10, 1
generatione hac, & condemnabit eam, 2. Par. 9, 1
quòd venerit à finibus terræ ad audien-
dam ſapientiam Solomonis: & ecce plus
quàm Solomon eſt in hoc loco.
43 *Quum autem immundus ſpiritus Luc. 11, 24
exierit ab homine, perambulat per arē-
tia loca, quærens requiē: & nō inuenit.
44 Tunc dicit, Reuertar in domum

 meam

meam vnde exiui. Et quum venit, repe-
rit [eam] vacantem, & ſcopis purgatam,
atque ornatam.
45 Tunc abit, & adiungit ſibi ſeptem a-
lios ſpiritus ſceleratiores ſe, & ingreſſus
Heb.6,4.et inhabitat illic:* & ſiunt poſtrema homi
10,26 nis illius, peiora primis, ſic erit & gene-
2.*Pet.*2,20 rationi huic peruerſæ.
*Mar.*3, 31 46 ¶* Quum autem adhuc loqueretur
*Luc.*8,20 turbis, ecce mater & fratres eius ſtabant
foris, quærentes ei loqui.
47 Dixit autem illi quidam, Ecce ma-
ter tua & fratres tui foris ſtant, quæren-
tes tibi loqui.
48 At ille reſpondens dixit ei qui ſibi
renuntiauerat, Quæ eſt mater mea, aut
qui ſunt fratres mei?
49 Et protenſa manu ſua in diſcipulos
ſuos, dixit, Ecce mater mea et fratres mei.
50 Quiſquis enim fecerit voluntatem
Patris mei qui eſt in cælis, ipſe meus fra
ter & ſoror & mater eſt.

CAPVT XIII.

3 & 18 *Parabola ſeminantis.* 10 & 34 *Cur in parabolis loquutus Chriſtus.* 24 & 36 *Parabola Zizaniorum:* 31 *Grani ſinapis:* 33 *Fermenti:* 44 *Theſauri abſconditi*

45 Margaritæ: 47 & 49 Verriculi ia-
cti in mare, 54 Christi à Nazareis non ſu-
ſcepti exemplo; 57 propheta non, niſi in pa-
tria ſua, expers honoris.

IN die verò illo egreſſus Ieſus è do- *Marc. 4,1.*
mo, ſedit iuxta mare. *Luc. 8,4*
2 Et cõgregatæ ſunt ad illum turbæ
multæ, adeo vt ipſe nauim ingreſſus ſe-
deret: & vniuerſa turba in litore ſtabat.
3 Ac dicebat illis multa per ſimilitudi-
nes, dicens: Ecce, exijt qui ſeminabat, ad C. 24
ſeminandum.
4 Et quum ſeminaret, alia quidem ce-
ciderunt iuxta viam, & venerunt volu-
cres, ac deuorauerunt ea.
5 Alia verò ceciderunt in [loca] ſaxoſa,
vbi non habebant multum terræ: & pro-
tinus exorta ſunt, propterea quòd non
haberent profunditatem terræ.
6 Quum autem exortus eſſet ſol exu-
ſta ſunt: & quia non habebant radicem
exaruerunt.
7 Alia rurſus ceciderunt in ſpinas, & in-
ſurrexerunt ſpinæ, & ſuffocauerunt ea.
8 Alia verò ceciderunt in terram bo-
nam, & dederunt fructum: aliud quidẽ
centuplum, aliud verò ſexagecuplum,

aliud verò trigecuplum.
9 Qui habet aures ad audiendũ, audiat.
10 ¶Et adeuntes diſcipuli dixerunt illi, Quare per parabolas loqueris illis?
*Infr.25, 29 11 At ille reſpondens dixit eis, Vobis datum eſt noſſe myſteria regni cęlorum: illis autem non eſt datum.
†Eſa.6,9 Mar.4,12 Luc.8,10 Ioã.12,40 Act.28,26 Rom.11.8
12 *Quiſquis enim habet, dabitur illi, & reddetur abundatior: quiſquis autem non habet, etiam illud quod habet, tolletur ab eo.
13 Propterea per parabolas loquor illis, quia videntes non vident, & audientes non audiunt, nec intelligunt.
14 Et completur in illis prophetia Eſaiæ quæ dicit, †Auribus audietis, & nõ intelligetis: & videntes videbitis, & non cernetis.
15 Incraſſatum eſt enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos ſuos occluſerunt: ne quando videant oculis, & auribus audiãt, & corde intelligant, & cõuertãtur, & ſanẽ illos.
16 Veſtri verò beati ſunt oculi, quia vident: & aures veſtræ, quia audiunt.
Luc.10,24 17 *Amen enim dico vobis, quòd multi Prophetæ & iuſti deſiderauerunt videre quæ videtis, & non viderunt: & audire quę

dire quæ auditis,& non audierunt.*
18 ¶*Vos igitur audite parabolam ſe- *Marc.4,25*
minantis. *Luc.8,11*
19 Quum quiuis audit ſermonem re-
gni,& non intelligit, venit ille malus,&
rapit id quod ſeminatum eſt in corde il-
lius:hic eſt qui iuxta viá ſeminatus fuit.
20 At qui in petroſa ſemen iactũ ex-
ceperat,hic eſt qui verbũ audit, ac pro-
tinus cum gaudio accipit illud:
21 Verùm non habet radicẽ in ſemet-
ipſo,ſed tẽporarius eſt: porrò quum in-
ciderit afflictio, aut perſequutio propter
ſermonem,continuò offenditur.
22 Atqui in ſpinas ſemen exceperat,hic
eſt qui verbũ audit : & cura ſæculi huius
deceptioque diuitiarum ſuffocat ſermo-
nem,& infrugifer redditur.
23 Cæterùm qui in terram bonam ex-
cepit ſemẽn,hic eſt qui ſermonem audit
& intelligit , qui denique fructum quo-
que reddit ac facit, alius quidem centu-
plum,alius verò ſexagecuplũ, alius vero
trigecuplum.
24 ¶*Aliam parabolam propoſuit eis, *Mar.4,26*
dicens. Aſſimilatum eſt regnum cælo-
rum homini ſeminanti bonum ſemen in
agro ſuo.

 25 Sed

Sap.2,24 25 *Sed dormientibus hominibus ve-
nit illius inimicus, & ſeminauit zizania
inter triticum, abijtque,
26 Quum aũt germinaſſet herba, & fru-
ctum feciſſet, tũc apparuerũt & zizania.
27 Accedentes autem ſerui patrisfami-
lias, dixerunt illi, Domine, nonne bonũ
ſemen ſeminaueras in tuo agro? vnde
igitur habet zizania?
28 Ille verò dixit illis, Inimicus homo
hoc fecit. Serui autem dixerunt illi, Vis
igitur abeamus, & colligamus ea?
29 At ille dixit, Non: ne dũ colligitis zi-
zania, eradicetis ſimul cũ illis et triticũ.
30 Sinite pariter creſcere vtraque vſq;
ad meſſem: & in tempore meſſis dicam
meſſoribus, Colligite primum zizania,
& colligate ea in faſciculos ad combu-
rendum ea: triticum verò congregate in
horreum meum.
Mar.4,30 31 ¶ *Aliam parabolam propoſuit eis,
Luc.13,18 dicens, Simile eſt regnum cælorum gra-
no ſinapis, quod acceptum homo ſemi-
nauit in agro ſuo:
32 Quod minimum quidem eſt omniũ
ſeminum: cæterum vbi excreuerit, ma-
ximum eſt inter olera, & fit arbor, adeò
vt veniant volucres cæli, & nidulentur

in ramis illius.
33 ¶ *Aliam parabolam dixit illis, Si- Luc.13,20
mile eſt regnum cælorũ fermento, quod
acceptum mulier abſcondidit in farinæ
ſatis tribus, donec fermentaretur totũ.
34 *Hæc omnia loquutus eſt Ieſus per Mar.4,33
parabolas ad turbas, & ſine parabola
nihil loquutus eſt illis:
35 Vt compleretur quod dictum fue-
rat per Prophetam, qui ait, *Aperiam in Pſal,77,2
parabolis os meum, eructabo abſcondi-
ta à conſtitutione mundi.
36 ¶Tunc dimiſſis turbis, venit in do-
mum Ieſus, & acceſſerunt ad illum di-
ſcipuli eius, dicentes, Explica nobis pa-
rabolam zizaniorum agri.
37 At ille reſpondẽs dixit illis. Qui ſe-
minat bonum ſemen, eſt filius hominis.
38 Ager autem, eſt mundus. Porrò bo-
num ſemen, ii ſunt filii regni: zizania ve-
rò ſunt filij illius mali.
39 Inimicus autem qui ſeminat ea, eſt
diabolus.* Meſſis verò, cõſummatio ſe- Ioel.3,13
culi eſt. Meſſores autem, angeli ſunt. Apo.14,15
40 Sicut igitur colliguntur zizania, &
igni comburuntur: ſic erit in cõſummatione
ſeculi huius.
41 Mittet filius hominis angelos ſuos,

& colligent è regno illius omnia offen-
dicula,& eos qui patrant iniquitatem:
42 Ac mittent illos in caminum ignis:
ibi erit ploratus,ſtridorque dentium.
Sap.3,7 43 *Tunc iuſti fulgebunt vt ſol,in reg-
Dan.12,3 no patris ſui. Qui habet aures ad au-
diendum,audiat.
44 ¶ Rurſum ſimile eſt regnum cælo-
rum theſauro abſconſo in agro: quem
repertum homo abſcõdidit: & præ gau-
dio quod habet ſuper eo, abit,& omnia
quæcunque habet, vendit, ac mercatur
agrum illum.
45 ¶Rurſum ſimile eſt regnum cælo-
rum homini negotiatori quærenti pul-
chras margaritas:
46 Qui quum inueniſſet vnam pretio-
ſam margaritam,abiens vendidit omnia
quæ poſſidebat,& mercatus eſt illam.
47 ¶ Rurſum ſimile eſt regnum cælorũ
ver iculo iacto in mare, & ex omni ge-
nere contrahenti.
48 Quod quum impletum fuiſſet, ſub-
duxerunt in littus, & ſedentes college-
runt quæ bona ſunt, in vaſa: quæ verò
mala,foras abiecerunt.
49 Sic futurum eſt in conſummatione
ſeculi: venient angeli,& ſegregabunt ma-
los de

los de medio iuſtorum,
50 Et mittent eos in caminum ignis: illic
erit ploratus & ſtridor dentium.
51 ¶ Dicit illis Ieſus, Intellexiſtis hæc
omnia? Dicunt illi, Etiam Domine.
52 At ille dixit illis, Propterea omnis
Scriba doctus ad regnum cælorum ſimi-
lis eſt homini patrifamilias, qui de pro-
mit è theſauro ſuo noua & vetera.
53 Et factum eſt, vt quum finiſſet Ieſus
ſermones hos, digrederetur illinc.
54 ¶ *Et quum veniſſet in patriam ſuã, *Marc.6,1*
docuit eos in ſynagoga illorum: ita vt ſtu- *Luc.4,16*
perent, ac dicerent, Vnde huic ſapientia
hæc & virtutes?
55 Nónne hic eſt ille fabri filius? nón- *Iohã.6,42*
ne mater eius vocatur Mariam, *& fratres
eius Iacobus & Ioſes & Simõ & Iudas?
56 Et ſorores illius nónne omnes apud
nos ſunt? vnde igitur huic hæc omnia?
57 Et offendebantur ſuper eo. Ieſus au-
tem dixit illis, *Non eſt propheta expers *Marc.6,4*
honoris, niſi in patria ſua & domo ſua. *Luc.4,24*
58 Et nõ edidit illic virtutes multas pro- *Iohan.4,44*
pter incredulitatem illorum.

CAPVT XIIII.

1 Herodis ob iudicium de ſe, 3 Iohannes vinclo, 10 & capite truncato, 13 ſeceßit

Ieſus

Ieſus in deſertum. 17 Quinque panibus & piſcibus duobus ſaturantur 5000. viri. 23. Chriſtus orat. 24 Apoſtoli iactati fluctibus. 30 Petrus periclitatur. 36 Fimbria veſtimenti Chriſti plurimi ſanati.

C. 25 IN * illo tempore audiuit Herodes te-
Mar. 6,14 trarcha famam Ieſu:
Luc. 9,7 2 Et dixit famulis ſuis, Hic eſt Iohã-
nes Baptiſta, is ſurrexit à mortuis, et ideo
virtutes agunt in illo.
**Marc. 6, 17* 3 *Nam Herodes ceperat Iohannem &
vinxerat, ac poſuerat in carcere, propter
Luc. 3,19 Herodiadem vxorẽ Philippi fratris ſui.
4 Dicebat enim illi Iohannes, Non li-
cet tibi habere eam.
5 Et quum vellet eum occidere, metue-
Infr. 21,26 bat multitudinem: *propterea quòd il-
lum ceu Prophetam habebant.
6 Quum autem celebraretur natalis
Herodis, ſaltabat filia Herodiadis in
medio: & placuit Herodi.
7 Vnde cum iureiurando pollicitus eſt
ſe daturum illi quicquid peteret.
8 At illa prius inſtructa à matre ſua,
Da mihi, inquit, hic in patina caput Io-
hannis Baptiſtæ.
9 Et indoluit rex: attamen propter iuſ-
iuran-

iurandum, & eos qui ſimul accumbe-
bant, iuſſit [ei] dari:
10 Et miſſis [carnificibus] amputauit
caput Iohannis in carcere:
11 Et allatũ eſt caput ei' in patina, datũ
q; eſt puellę: atq; [illa] abſtulit matri ſuę.
12 Et acceſſerunt diſcipuli, & ſuſtule-
runt corpus, ac ſepelierunt illud: abie-
runtq;, & renuntiauerunt Ieſu.
13 *Id quum audiſſet Ieſus, ſeceſſit il- *Marc.6,23*
line in naui ad deſertum locũ ſeorſum. *Luc.9,10*
†Et quũ audiſſent turbæ, ſequutę ſunt †*Iohã. 6,2*
illum itinere pedeſtri ab vrbibus.
14 Et egreſſus Ieſus vidit multã turbã,
& tact' eſt affectu miſericordię erga il-
los, ſanauitq; ex illis qui malè valebãt.
15 ¶Porrò quum appetiiſſet veſpera ad-
ierunt eum diſcipuli ipſius, dicẽtes, De-
ſertus eſt locus, & hora iam præterijt: di-
mitte turbas vt abeant in vicos, & emant
ſibi cibaria.
16 At Ieſus dixit illis, Non eſt illis ne-
ceſſe vt abeant, date illis vos quod edãt.
17 At illi dicunt ei, Non habemus hic *Mar. 6,38*
niſi quinque panes & duos piſces. *Luc.9.13*
18 Ille verò dixit, afferte mihi illos huc
19 Et iuſſit turbis diſcũbere ſuper gra- *Iohan. 6,5*
mina, ſumptiſque quinque panibus
ac duo-

ac duobus piſcibus, ſublatis in cælum o-
culis benedixit: & quum fregiſſet, dedit
diſcipulis panes, diſcipuli verò turbis.
20 Et comederunt omnes, & ſaturati
ſunt: & ſuſtulerunt quod ſuperfuerat de
fragmentis, duodecim cophinos plenos.
21 Porro qui comederant, fuere viri
fermè quinquies mille, præter mulieres
ac pueros.
22 Et ſtatim compulit Ieſus diſcipulos
ſuos vt cõſcenderent nauim, & præcede-
rent ſe in [ripam] vlteriorem, donec di-
miſiſſet turbas.
23 Ac dimiſſis turbis, aſcendit in mon-
tem ſolus, ad orandum. * Quum autem
aduenisset veſpera, ſolus erat illic.
24 Cæterùm nauis iam in medio maris
erat, & affligebatur ab vndis: nam ventus
erat aduerſus.
25 Quarta autem noctis vigilia, abijt ad
illos Ieſus, ambulans ſuper mare.
26 Et vbi viderunt eum diſcipuli ſuper
mare ambulantem, turbati ſunt, dicentes,
Spectrum eſt: ac præ metu exclamauerũt.
27 Sed ſtatim loquutus eſt illis Ieſus, di-
cens, bono animo eſte: ego ſum, ne ter-
reamini.
28 Reſpondens autem illi Petrus dixit,
Domi-

C. 27
Mar.6,46
Luc.6,12
Ioh.6,16

Domine, ſi tu es, iubeto me ad te venire
ſuper aquas.
29 At ille dixit, veni. Et quum deſcēdiſ-
ſet è naui Petrus, ambulabat ſuper aquas
vt iret ad Ieſum.
30 Cæterùm quum videret ventum va-
lidum, territus eſt: & quum cœpiſſet de-
mergi, clamauit, dicens, Dñe ſerua me.
31 Continuò autem Ieſus, extentâ ma-
nu, apprehendit eum, et dixit illi, Exigua
fiducia prædite, cur hæſitabas?
32 Et quum eſſent ingreſſi nauim, con-
quieuit ventus.
33 Porrò qui erāt in naui, acceſſerūt &
adorauerunt eum, dicentes, Verè Dei
filius es.
34 Et quum traieciſſent, venerunt in
terram Gennezareth.
35 ¶* Et quum agnouiſſent illum viri *Mar.6,53*
loci illius, emiſerunt [nuntios] in totam
vndique finitimam regionem illam: &
obtulerunt illi omnes malè habentes.
36 Et obſecrabant eum vt tantùm tā-
gerent fimbriam veſtimenti ipſius: &
quotquot tetigerunt, ſalui facti ſunt.

CAPVT XV.

2 *Diſcipuli ob manus non lotas reprehenſi, excuſantur.* 22 *Chananææ filiæ, matris in-*

terce-

tercedentis pro ipſa 28 fide ſanatur. 30 Curatis varijs languoribus, 34 ſeptem panibus & paucis piſciculis, ſaturantur, 38. 4000. viri.

C. 28 TVnc * accedunt ad Ieſum qui ab
Marc. 7,1 Hieroſolymis [venerant] Scribæ, &
Phariſæi, dicentes.
2 Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur
traditionem ſeniorum? nõ enim abluunt
manus ſuas quum edunt panem.
3 At ille reſpondens dixit eis, Quare
& vos tranſgredimini præceptum Dei,
propter traditionem veſtram?
Exo. 20,12 4 *Nam Deus præcepit, dicens, Hono-
& 21,17 ra patrem & matrem. Et, †Qui maledixe
Deut. 5,16 rit patri aut matri, morte moriatur.
& 27,16 5 Vos autem dicitis, Quicunque dixe-
Ephe. 6,2 rit patri aut matri, Quicquid doni à
†*Exo. 21, 17* me [proficturum erat] id in tuum ver-
Leu. 20,9 titur commodum.
Pro. 20,20 6 Et non honorabit patrem ſuum aut
matrem ſuam: & irritũ feciſtis præcep-
tum Dei propter traditionem veſtram.
7 Hypocritæ, rectè de vobis prædixit
Eſaias, dicens,
Eſ. 29,13 8 * Appropinquat mihi populus hic
Mar. 7,6 ore ſuo, & labijs me honorat, cæterùm
cor eo-

cor eorum procul abeſt à me.
9 Sed fruſtra me colunt, docentes do-
ctrinas præcepta hominum.
10 *Et aduocatis ad ſe turbis, dixit eis, *Mar. 7,15*
Audite & intelligite.
11 Non quod ingreditur in os, impurat
hominé: ſed quod egreditur ex ore, hoc
impurum reddit hominem.
12 Tunc accedentes diſcipuli eius, dixe
runt illi, Noſti Phariſæos audito ſer-
mone iſto offenſos fuiſſe?
13 At ille reſpondens ait, *Omnis plã- *Ioh. 15,2*
tatio quam non plantauit Pater meus
cæleſtis, eradicabitur.
14 Omittite illos,* duces ſunt cæci cæ- *Luc. 6,39*
corum. Porrò ſi cæcus cæco dux fuerit,
ambo in foueam cadent.
15 Reſpondens autem Petrus dixit ei, *Mar. 7,17*
*Ediſſere nobis parabolam iſtam.
16 Ieſus autem dixit, Adhuc & vos in-
telligentia caretis?
17 Nõdum intelligitis quòd quicquid
ingreditur in os, in aluum abit, & in ſe-
ceſſum eijcitur?
18 At ea quæ proficiſcuntur ex ore, ex
ipſo corde egrediũtur, & illa impurum
reddunt hominem.
19 Nam ex corde exeunt *cogitationes *Gen. 6,8: et*
malæ, *8,21*

malæ, cædes, adulteria, ſtupra, furta, falſa teſtimonia, conuitia.
20 Hæc ſunt quæ impurũ reddunt hominem: cæterùm illotis manibus capere cibum, non coinquinat hominem.
C. 29
21 ¶Et digreſſus illinc Ieſus, ſeceſſit in partes Tyri & Sidonis.
Mar. 7,24
22 * Et ecce mulier Chananæa quæ à finibus illis venerat, clamabat ad illũ, dicens, Miſerere mei Domine fili Dauid: filia mea miſerè à dæmonio agitatur.
23 Ille verò non reſpondit ei quicquã. Et accedentes diſcipuli eius rogabant illum, dicentes, Amitte illam: nam clamat poſt nos.
24 At ille reſpondens dixit, Non ſum miſſus, * niſi ad oues perditas domus
Sap. 10,6
Iſraëliticæ.
Luc. 19,10
Iohã. 10,3.
25 Illa verò venit, & adorauit eum, dicens, Domine, ſuccurre mihi.
26 At ille reſpondens dixit, Nõ eſt honeſtum ſumere panem filiorum, & obijcere catellis.
27 Hæc autem reſpondit, Certè Domine: etenim catelli edunt de micis quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.
28 Tunc reſpondens Ieſus dixit illi, O mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut
vis. Et

vis.Et ſanata fuit filia eius ex eo tẽpore.
29 ¶Et progreſſus illinc Ieſus, venit iu- C. 30.
xta mare Galilææ, & conſcenſo monte
ſedebat illic.
30 Et acceſſerunt ad eum turbę multę,
*ducentes ſecum claudos, cęcos, mutos, *Eſai.* 35.5
mutilos, & alios multos: & abiecerunt *Luc.* 7.22.
eos ad pedes Ieſu: & ſanauit eos:
31 Adeo vt turbæ miratæ ſint, quũ vi-
derent mutos loqui, mutilos eſſe ſanos,
claudos ambulare, cæcos videre: & glo-
rificabant Deum Iſraël.
32 *Ieſus autem vocatis ad ſe diſcipulis C. 31.
ſuis dixit, Miſeret me turbæ, ꝓpterea ꝗ *Marc.* 8.1.
iam triduum perſeuerant apud me, & nõ
habẽt quod edant: & dimittere eos ieiu-
nos nolo, ne deficiant in via.
33 Dicunt ei diſcipuli eius, vnde nobis
in ſolitudine panes tam multi, vt ſature-
mus turbam tantam?
34 Et dicit illis Ieſus, Quot panes ha-
betis? At illi dicunt, Septem & paucos
piſciculos.
35 Et iuſſit turbas diſcumbere in terra.
36 Et ſumpſit [illos] ſeptẽ panes ac piſ-
ces: & poſtquam gratias egiſſet, fregit,
deditque diſcipulis ſuis: diſcipuli verò
turbę.

37 Comederuntque omnes, & ſaturati
ſunt: & ſuſtulerũt q̃ ſupererat fragmen-
torum ſeptem ſportulas plenas.
38 At ij qui comederant, erant quater
mille viri, præter mulieres & pueros.
39 Et dimiſſis turbis, conſcendit nauim,
venítque in fines Magdala.

CAPVT XVI.

*4 Signum Ionæ. 6. Fermentum Phari-
ſæorum. 12 Fermẽtum pro doctrina. 13 O-
pinio populi de Chriſto. 15 & Apoſtolorũ.
17 Fides à Deo. 18 Petra. 19 Claues. 21
Prædicit Chriſtus mortem ſuam. 24 Abne-
gatio ſui, & crux. 25 Perdere, vel ſeruare a-
nimam ſuam.*

Sup.12.39 ET * aggreſſi Phariſæi vnà cũ Saddu-
Mar.8.11 cęis, tentantes rogabant eum vt ſig-
num è cœlo oſtenderet ſibi.
Luc.12.54 2 At ille reſpondẽs dixit eis, Quũ cœ-
perit eſſe veſpera, dicitis, Serenitas [erit]
nam rubet cœlum.
3 Et mane hodie tempeſtas: rubet enim
cœlum triſte. Hypocritę, faciem cœli ſci-
tis diiudicare, ſigna vero temporum non
Sup.12.39 poteſtis?
†Ion.2.1 4 † Natio praua & adultera ſignum re-
quirit,

quirit,& ſignũ nõ dabitur ei,niſi * ſignũ
Ionę prophetæ. Et relictis illis abijt. † *Marc.* 8
5 ¶ † Et quum veniſſent diſcipuli eius in 14
vlteriorem[ripam], per obliuionem nõ *Luc.* 12. 1.
ſumpſerant panes.
6 Ieſus autem dixit illis. Videte & ca- C. 32
uete à fermento Phariſęorum & Saddu-
cęorum.
7 At illi reputabant intra ſeſe,dicentes,
Panes non ſumpſimus.
8 Quod vbi cognouit Ieſus, dixit illis,
Quid cogitatis intra voſipſos, ó parũ fi-
dentes,quòd panes non ſumpſeritis?
9 Nondum intelligitis,neque memoria
tenetis *quinque illos panes,[quum ho- *Sup.* 14. 17
mines eſſent]quinquies mille,& quot co *Ioh.* 6. 9.
phinos ſuſtuleritis?
10 † Neque ſeptem illos panes, [quum † *Sup.* 15.
homines eſſent] quater mille, & quot 34.
ſportas acceperitis?
11 Quî fit vt non intelligatis, me non
de pane dixiſſe vobis illud,vt caueretis à
fermento Phariſęorũ & Sadducęorũ?
12 Tunc intellexerunt quòd nõ iuſſiſſet
cauere à fermento panis, ſed à doctrina
Phariſęorum & Sadducęorum.
13 ¶ * Quũ veniſſet autem Ieſus in par- C. 33
tes Cæſaræ æ,[eius quę cognominatur] *Mar.* 1. 27

Philippi, interrogauit diſcipulos ſuos,
Luc. 9.18. dicens, Quem me dicunt homines eſſe,
Filium illum hominis?
14 Illi verò dicebant, Alij quidam Io-
hannem Baptiſtam, alij verò Eliam, alij
verò Ieremiam, aut vnum [de numero]
Prophetarum.
15 Dicit illis. At vos quē me dicitis eſſe?
16 Reſpōdens autem Simon Petrꝰ, di-
xit, *Tu es Chriſtꝰ ille filiꝰ Dei viuētis.
Ioh. 6.69. 17 Et reſpondens Ieſus dixit illi, Beatꝰ
es Simon bar-Iona: quia caro & ſanguis
non reuelauit tibi, ſed Pater meus qui
eſt in cœlis.
Ioh. 1.42. 18 At ego [viciſſim] tibi dico, *quòd tu
es Petrus, & ſuper hanc petrā ædificabo
meam eccleſiam: & portę inferorum nō
valebunt aduerſus illam.
Ioh. 20.21 19 *Et dabo tibi claues regni cęlorū: &
quicquid alligaueris in terra, erit alliga-
tum in cęlis: & quicquid ſolueris in ter-
ra, erit ſolutum in cœlis.
Charge. 20 Tūc edixit diſcipulis ſuis, ne cui di-
cerent quòd ipſe eſſet Ieſus Chriſtus.
21 ¶Ex eo tempore cœpit Ieſus indica-
re diſcipulis ſuis quòd oporteret ipſum
abire Hieroſolymā, ac multa pati à Se-
nioribus & Principũ, ſacerdotũ & Scri-
bis, &

bis,& occidi, & tertio die reſuſcitari.
22 Et quum abduxiſſet eũ Petrus, cœ-
pit illũ increpare, dicens, Propitius tibi *Sup. 10.
ſis Domine, nequaquam erit tibi hoc.
23 At ille conuerſus dixit Petro, Abi 38.
poſt me ſatana, obſtaculo es mihi : quia
non ſapis ea quæ ſunt Dei, ſed ea quæ *Marc* 8.34
ſunt hominum.
24 ¶Tũc Ieſus dixit diſcipulis ſuis, * Si *Luc.*9.13.
quis vult ad me venire,abneget ſemetip & 14.27.
ſũ, & tollat crucem ſuã,ac ſequatur me.
25 * Qui enim voluerit animam ſuam
ſeruare,perdet eam: rurſus qui perdide- *Sup.*10.39
rit animã ſuam mea cauſa,inueniet eam. *Mar.*8.35
26 Quid enim ꝓdeſt homini, ſi totum *Luc.*9.24.
mundũ lucratus fuerit, animæ verò ſuæ & 17.33.
iacturã fecerit?aut quid dabit homo,cu- *Ioh.*12.25
ius permutatione redimat animã ſuam?
27 Futurũ eſt enim vt filiꝰ hominis ve-
niat in gloria Patris ſui cũ angelis ſuis,
* & tũc reddit vnicuiq; iuxta facta ipſiꝰ. *Pſa.*61.12
28. † Amen dico vobis, ſunt quidã hic *Rom.*2.6.
ſtantes, qui non gaſtubunt mortem, do- †*Mar.*9.1
nec viderint Filium hominis venientem *Luc.*9.27.
in regno ſuo.

CAPVT XVII.

2 *Transformatio Chriſti.* 5 *Audiendus*

Chriſtus. 11 Elias. 12 & 22 Paſſionem ſuā prædicit Chriſtus. 13 Io.Baptiſta. 15 Lunaticus ſanatur. 17 & 20 Infidelitas Apoſtolorum. 20 Fidei vis. 21 Oratio, & Ieiunium. 24 Tributum ſoluit Chriſtus.

C. 34 ET *poſt dies ſex, aſſumit Ieſ⁹ Petrū ac
Marc. 9. 1 Iacobū & Iohannē fratrē eius, & ſub
Luc.9 28 ducit illos in montē excelſum ſeorſum,
2 Trāſformatúſq; eſt coram illis: & ſplēduit facies eius, ſicut ſol: veſtimenta autem illius facta ſunt cādida ſicut lumen.
3 Et ecce conſpecti ſunt illis Moſes & Elias cum illo colloquentes.
4 Reſpōdens autem Petrus dixit Ieſu, Domine, bonum eſt nos hîc eſſe: ſi vis, faciamus hîc tria tabernacula, tibi vnū, & Moyſi vnum, & Eliæ vnum.
Sup.3 17 5 *Adhuc eo loquēte, ecce nubes lucida obumbrauit illos: & ecce vox è nube,
2 Pet 1.17 quę dicebat, Hic eſt fili⁹ me⁹ dilectus, in quo mihi bene cōplacitū eſt, ipſū audite.
6 Et quū hęc audiſſēt diſcipuli, ꝓciderūt in faciē ſuam, & territi ſunt vehemēter.
7 Et accedens Ieſus tetigit illos, dixítque, Surgite, & ne timeatis.
8 Vbi verò ſuſtuliſſent oculos ſuos, neminem videbant, niſi Ieſum ſolum.
9 Et quū deſcēderēt de mōte, pręcepit

illis Ieſus, dicens, Ne cui dixeritis viſio-
nẽ, donec Fili⁹ hoīs à mortuis reſurgat.
10 *Et interrogauerunt eum diſcipuli Mar. 9. 11
ſui, dicentes, Cur igitur Scribę dicunt, † 12
quòd Eliam oporteat venire priùs?
11 Ieſus autẽ reſpõdens, dixit illis, Elias †Sup. 11.
quidem veniet priùs, & reſtituet omnia. 14
12 Cęterùm dico vobis, Eliam iam ve- Mal. 4. 5.
niſſe, & non agnouerunt eum: ſed fecerũt
in eo quęcunque voluérunt: ſic & Filius
hominis paſſurus eſt ab illis. * Marc. 9.
13 Tunc intellexerunt diſcipuli, quòd 14.
de Iohanne Baptiſta dixiſſet ipſis. Luc. 9 37
14 *Et cũ veniſſẽt ad turbã, acceſſit ad C. 35
eũ homo qdã, flectẽs genua illi, dicẽſq́;
15 Domine miſerere filii mei, quoniam
lunaticus eſt, & miſerè affligitur: nam ſę-
pe cadit in ignem, & ſępe in aquam.
16 Et obtuli eũ diſcipulis tuis, nec po-
tuerunt eum ſanare.
17 Reſpõdens autẽ Ieſus dixit, O natio
incredula & diſtorta, quouſq; tãdem ero
vobiſcum? vſque quo patiar vos? adduci-
te mihi illum huc.
18 Et increpauit illud Ieſ⁹, & exijt ab eo
dęmoniũ, & ſanat⁹ eſt puer à tẽpore illo.
19 Tunc accedẽtes diſcipuli ad Ieſũ ſe-
orſum, dixerunt, Quare nos non potui-

mus eiicere illud?
20 Ieſus autem dixit illis, Propter incre
Luc. 17. 6. dulitatem veſtram: * amen quippe dico
vobis ſi habeatis fidem ſicut granum ſi-
napis, dicetis monti huic, demigra hinc
illuc: & demigrabit: neq; quicquam im-
poſſibile erit vobis.
21 Sed hoc genus nõ egredietur, niſi p
deprecationem & ieiunium.
Inf. 20. 17 22 ¶ *Quũ autẽ verſaretur in Galilęa,
Mar. 9. 31 dixit illis Ieſus, Futurũ eſt vt Filius ho-
Luc. 9. 44. minis tradatur in manus hominum:
& 24. 7. 23 Et occidẽt eũ, ac tertio die reſurget.
Et mœrore affecti ſunt vehementer.
C. *36.* 24 ¶ Quũ autem veniſſent in [oppidũ]
Capernaum, acceſſerunt qui didrachma
ſolent accipere, ad Petrum, dixeruntq;,
Pręceptor veſter num ſoluit didrachma?
25 Dicit, Etiã. Et quum ingreſſus fuiſ-
ſet in domum, pręuenit illum Ieſus, di-
cens, Quid tibi videtur Simon? Reges
terrę à quibus accipiunt tributa aut cẽ-
ſum? á filijs ſuis, an ab alienis.
26 Dicit illi Petrus, Ab alienis. Ait illi
Ieſus, Ergo liberi ſunt filij.
27 Verùm ne ſimus illis offendiculo, p-
fectus ad mare mitte hamum, & cũ piſ-
cem qui prodierit primus, tolle: & aper-
to ore

to ore illius inuenies ſtaterem: acceptũ
eum da illis pro me & te.

CAPVT XVIII.

1 Maximus in regno Dei. 5 Suſcipere puerulum. 6 Scandalizare. 7 Scandala. 9. Oculi erutio. 10 Angeli. 12 Ouis perdita. 15 Correptio fratris. 17 Excommunicatio. 20 Duo, vel tres cõgregati in nomine Chriſti. 21 & 35 Fratri reſipiſcenti ſemper parcendum. 23 Parabola regis rationem cum ſeruis ſuis conferentis.

IN *illo tempore acceſſerunt diſcipuli C. 37.
ad Ieſum, dicentes, Quis maximus eſt *Mar. 9. 33*
in regno cœlorum? *Luc. 9. 46.*
2 Et accerſitum ad ſe puerum Ieſus ſta- **In. 19. 44*
tuit in medio illorum.
3 Et dixit, Amen dico vobis, *niſi con- 1. *Cor.* 14.
uerſi fueritis & efficiamini ſicut pueri, 20.
non ingrediemini in regnum cœlorum.
4 Quiſquis igitur demiſerit ſemetipſũ,
ſicut eſt puer iſte, hic eſt ille maximus in
regno cœlorum.
5 Et qui receperit vnum puellum talem
in nomine meo, me recipit.
6 * Qui autem offenderit vnum de pu- *Mar. 9. 42*
ſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei vt
ſuſpen-

ſuſpendatur mola aſinaria in collũ eius,
Luc.17.1 ac demergatur in profundum maris.
7 Væ mundo ab offendiculis. Neceſſe
eſt enim vt veniant offendicula: veruntamẽ
vę homini ꝑ quẽ offendiculũ venit.
Sup.5.30. 8 *Quòd ſi manus tua, vel pes tuus ob-
Mar.9.43 ſtaculo eſt tibi, abſcinde eum, & proiice
abs te: bonum eſt tibi ad vitam ingredi
claudum, aut mutilum, potius quàm duas
manus, vel duos pedes habentem, mitti
in ignem æternum.
9 Et ſi oculus tuus offendit te, erue eũ,
& proiice abs te: bonum eſt tibi vt luſcus
intres in vitam, poti⁹ quàm vt duos ocu-
los habens mittaris in gehennam ignis.
10 ¶ Videte ne cõtemnatis vnum ex his
Pſal.34.8 puſillis: dico enim vobis, * quòd angeli
eorum in cœlis ſemper vidẽt faciem Pa-
tris mei qui in cœlis eſt.
Lu.19.10 11 * Venit enim Filius hominis ſeruare
quod perierat.
C. 38 12 * Quid vobis videtur? ſi fuerint ali-
Luc.15.4 cui homini cẽtum oues, & errauerit vna
ex eis, nónne relictis nonaginta nouem
in mõtibus, vadit, & quærit eam quæ er-
rauerat?
13 Et ſi contigerit vt inueniat eam, amẽ
dico vobis, gaudet ſuper ea magis, quàm
ſuper

ſuper nonaginta, nouem quę nõ errauerunt.

14 Sic non eſt voluntas coram Patre veſtro qui in cœlis eſt: vt pereat vnus de puſillis iſtis.

15 ¶*Porrò ſi peccauerit in te frater tu⁹, *Leu.19.17*
vade, & argue eũ inter te & ipſum ſolũ: *Eccl.19.13*
ſi te audierit, lucratus es fratrem tuum. *Luc. 17. 3*
16 Sin verò te nõ audierit, adhibe tecũ *Iac.5.18*
adhuc vnum, aut duos: vt † in ore duorũ,
aut trium teſtium conſiſtat omne verbũ. †*Deu.17.6*
17 Quòd ſi non audierit eos, dic eccle- *& 19. 15.*
ſiæ: quòd ſi eccleſiam nõ audierit, ſit ti- *Ioh.8.17*
bi velut ethnicus & publicanus. *2 Cor.13.1*
18 † Amen dico vobis, quæcunque alli- *Heb 10.28*
gaueritis ſuper terram, erũt ligata in cœ-
lo: & quęcunque ſolueritis ſuper terram,
erunt ſoluta in cœlo. * *1. Cor. 5. 9.*
19 Rurſum dico vobis, quòd ſi duo ex
vobis conſenſerint ſuper terram, de om- *2. Theſſ. 3. 14.*
ni re quamcunq; petierint, fiet illis à Pa-
tre meo qui in cœlis eſt.
20 Vbi enim ſunt duo, vel tres cõgrega-
ti in nomine meo, ibi ſum in medio eorũ. † *Ioh. 20, 23.*
21 ¶Tunc accedens Petrus ad eũ dixit,
Domine, quoties peccabit in me frater
meus, & remittam ei? *num vſq; ſepties? **Luc.17.4*
22 Dicit illi Ieſus, Non dico tibi, vſq;
ſepties,

ſepties, ſed vſq; ſeptuagies ſepties.
C. 39. 23 †Ideo adſimilatum eſt regnum cęlo-
Luc. 17.4. rum homini regi, qui voluit conferre ra-
tionem cum ſeruis ſuis.
24 Et quum cœpiſſet conferre, oblatus
eſt ei vnus qui debebat ei decem milia
talentorum.
25 Cęterùm quum is non eſſet ſoluen-
do. iuſſit eum dominus venundari, & vx-
orem eius, & liberos, & omnia quę habe
bat, ac fieri ſolutionem.
26 Procidens autem ſeruus ille, adora-
bat eum dicẽs, Domine, eſto patiens er-
ga me, & omnia tibi reddam.
27 Miſertus autem domin⁹ ſerui illius,
abſoluit eum, & æs alienum remiſit ei.
28 Egreſſus verò ſeruus ille, inuenit v-
num de conſeruis ſuis, qui debebat ſibi
centum denarios: & iniecta in eũ manu,
obtorto collo trahebat, dicens, Solue ꝙ
debes.
29 Et procidens cõſeruus eius rogabat
eum, dicens, Eſto patiens erga me, & om
nia reddam tibi?
30 At ille nolebat: ſed abiit, & coniecit
eũ in carcerem, donec redderet debitũ.
31 Porro quũ vidiſſent cõſerui eius quę
fiebant, indoluerunt valde, & venerunt,
aper-

aperuerúntque domino ſuo omnia quę
facta fuerant.
32 Tunc accerſiuit illum domin⁹ ſuus,
& ait illi, Serue ſcelefte, totum debitum
illud remiſi tibi, quum obſecraſſes me.
33 Nónne oportuit & te miſereri cõſer-
ui tui, ſicut & ego tui miſertus eram?
34 Et iratus dominus eius, tradidit eum
tortoribus, quoadúſque redderet totum
quod debebatur ſibi.
35 Sic & Pater meus cœleſtis faciet vo-
bis ſi non remiſeritis ſuo quiſq; fratri ex
cordibus veſtris delicta illorum.

CAPVT XIX.

2 Sanantur infirmi. 3 & 7 Di vortij libellus. 12 Enuchi. 13 Pueruli oblati. 17 Bonus Deus. Mandata ſeruanda. 21 Perfectus. 23 Diues. 26 Salus à Deo. 29 Relinquere omnia, & Chriſtum ſequi.

ET* factum eſt, quum cõſummaſſet Ie- *Mat. 10.1*
ſus ſermones hos, demigrauit à Ga-
lilæa, & venit in fines Iudææ trans
Iordanem.
2 Et ſequutæ ſunt eum turbæ multæ, &
ſanauit eos ibi.
3 Et acceſſerunt ad eum Phariſæi, ten- C. 40.
tantes eum, & dicẽtes ei, Licẽtne homi-
ni di-

ni diuortium facere cum vxore ſua, qua-
libet ex cauſa?
4 Qui reſpondens ait eis, An non legi-
Gen. 2. 27. ſtis, *quod is qui fecit ab initio, maſculũ
& fœminam fecit eos?
Gen. 2. 24. 5 Et dixit, * Propterea deſeret homo
1. Cor. 6. 16 patrem & matrem, & adglutinabitur vx-
ori ſuæ, & erunt duo in carnem vnam.
6 Itaque iam non ſunt duo, ſed vna ca-
Eph. 5. 31. ro. Quod ergo Deus copulauit, homo
ne ſeparet.
Deut. 24. 1 7 ¶ Dicũt illi, * Cur ergo Moſes iuſſit
dare libellum repudii, ac dimittere eam?
8 Ait illis, Moſes ad duritiã cordis ve-
ſtri permiſit vobis repudiare vxores ve-
ſtras: cæterùm ab initio non fuit ſic.
Sup. 5. 32. 9 Dico autem vobis, *quòd quicunque
Marc. 10. repudiauerit vxorem ſuam, niſi ob ſtu-
11. prum, & aliam duxerit, is cõmittit adul-
Lu. 16. 18. terium. Et qui repudiatam duxerit, is a-
1. Cor. 7. 11 dulterium committit.
10 ¶ Dicunt ei diſcipuli eius, Si ad iſtũ
modum habet cauſa hominis cum vxo-
re, non expedit contrahere matrimoni-
um.
11 Qui dixit illis, Non omnes capaces
ſunt huius dicti, ſed ii quibus datum eſt.
12 Sũt enim eunuchi, qui de matris vte-
ro ſic

ro ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi, qui facti
ſunt eunuchi ab hominib⁹: & ſunt eunu-
chi, qui ſeipſos caſtrauerunt ꝑpter reg-
nũ cœlorum. Qui poteſt capere, capiat.
13 ¶ *Tunc oblati ſunt ei pueri, vt ma- *Sup.* 18. 3
nus eis imponeret & oraret: diſcipuli au- *Mar.* 10.
tem increpabant eos. 13
14 Ieſus verò ait eis, Sinite pueros, & ne *Lu.* 18, 15.
prohibeatis eos ad me venire: talium eſt
enim regnum cœlorum.
15 Et quum impoſuiſſet eis manus, abiit
illinc.
16 ¶*Et ecce vnus accedens ait illi, Ma- C. 41.
giſter bone, quid boni faciam vt habeã *Marc.* 10.
vitam æternam? 17
17 Qui dixit ei, Cur me vocas bonum? *Luc.* 18. 18
nullus eſt bon⁹, niſi vnus, nempe Deus, ꝙ
ſi vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.
28 Dicit illi, Quæ? Ieſus autem dixit, * *Ex.* 20. 13.
Non facies homicidium. Nõ committes
adulterium. Non facies furtum. Non fal-
ſum dices teſtimonium.
19 Honora patrem & matrẽ: & Diliges
proximum tuum vt teipſum.
20 Dicit illi adoleſcens, Omnia hæc
ſeruaui à iuuentute mea: quid adhuc mi-
hi deeſt?
21 Ait illi Ieſus, Si vis ꝑfect⁹ eſſe, vade,
vende

vende quę habes,& da pauperib⁹,& ha-
bebis theſaurum in cœlo:& veni ſeque-
re me.
22 Quum audiſſet autem adoleſcẽs eũ
ſermonem,abiit triſtis:erat enim habens
poſſeſſiones multas.
23 ¶ Ieſus autem dixit diſcipulis ſuis,
Amẽ dico vobis, diues difficilè intrabit
in regnum cęlorum.
24 Et iterum dico vobis, facilius eſt ca-
melum per foramen acus tranſire,quàm
diuitem in regnum Dei ingredi.
25 Auditis autem his diſcipuli, expa-
uerunt valde,dicentes.Quis ergo poteſt
ſaluus fieri?
26 Intuit⁹ autem illos Ieſus,dixit illis,
Apud homines hoc impoſſibile eſt: a-
pud Deũ autem omnia poſſibilia ſunt.
Mar.10. 27 *Tunc reſpondẽs Petrus,dixit ei,Ec-
28 ce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſu-
Luc.18.28 mus te:quid ergo erit nobis?
28 Ieſus autem dixit illis,Amẽ dico vo
bis, quòd vos qui ſequuti eſtis me in re-
generatione,quum ſederit Filius homi-
nis in ſede maieſtatis ſuæ, * ſedebitis &
Luc.22.30 vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes
duodecim tribus Iſrael.
29 Et omnis, qui reliquerit domos, aut
fratres

fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrē,
aut vxorem, aut filios aut agros, ꝓpter no
men meum, centuplum áccipiet, & vitæ
æternæ ſortietur hæreditatem.
30 *Multi autem primi erunt nouiſſimi, *Inf. 20.16*
& nouiſſimi primi. *Mar. 10.*

CAPVT XX.

31
Luc. 13.30

1 Operarij conducuntur in vineam. 15 Oculus malignus. 18 Paſſionem ſuam prædicit Chriſtus. 20 Zebedæi filij. 22 Calix. 28 Miniſter noſter Chriſtus. 30 Cæci duo ſanati.

NAm ſimile eſt regnum cęlorum homini patrifamiliâs, qui exiit primo C. 42.
ſtatim diluculo ad conducendos operarios in vineam ſuam.
2 Cōuentione autem facta cum operariis in ſingulos dies denario, miſit eos in
vineam ſuam.
3 Et egreſſus circiter horam tertiam, vidit alios ſtantes in foro otioſos.
4 Et illis dixit, Ite & vos in vineā, & quodcunq; iuſtum fuerit, dabo vobis.
5 Illi autem abierunt. Rurſum autem exiit circiter ſextam & nonam horam, &
fecit ſimiliter.
6 Circa vndecimam verò exiit, & inuenit alios ſtantes otioſos, ac dicit illis, Cur

hic ſtatis totum diem otioſi?
7 Dicunt ei, Quia nemo nos conduxit.
Dicit illis, Abite & vos in vineam, &
quicquid fuerit iuſtum, accipietis.
8 Quum autẽ veſpera facta eſſet, dicit
dominus vineæ procuratori ſuo, Voca
operarios, & redde illis mercedem: inci-
piens à poſtremis vſque ad primos.
9 Et quum veniſſent qui circa vndeci-
mam horam venerant, acceperunt ſingu
li denarium.
10 Venientes autem [&] primi, arbitrati
ſunt quòd plus eſſent accepturi: & acce-
perunt ipſi quoque ſinguli denarium.
11 Et quum accepiſſent, murmurabant
aduerſus patremfamilias.
12 Dicentes, Hi nouiſſimi vnam horã
fuerunt in opere, & illos pares nobis fe-
ciſti, qui portauimus pondus diei & æ-
ſtum.
13 At ille reſpondens vni eorum, dixit,
Amice, non facio tibi iniuriam: nónne
denario pactus es mecum?
14 Tolle quod tuum eſt, & abi: volo au
tem huic nouiſſimo dare, ſicut & tibi.
15 An non licet mihi quod volo, facere
in rebus meis? An oculus tuus malus eſt,
quod ego bonus ſim?

16 *Sic

16 *Sic nouiſſimi erunt primi,& primi, *Sup. 19
nouiſſimi.†multi enim ſunt vocati,pau- 30.
ci verò electi.
17 ¶*Et aſcendẽs Ieſus Hieroſolyma, Marc.10
aſſumpſit duodecim diſcipulos ſuos ſo- 31.
los in via,& ait illis, Lu.13. 30.
18 Ecce conſcendimus Hieroſolyma,& †Inf.22
Filius hominis tradetur principibus ſa- 14.
cerdotum ac Scribis, & condemnabunt *Marc. 10
eum morte, 32.
19 *Et tradent eum Gentibus ad illu- Lu. 18. 31
dendum,& flagellandum, & crucifigen- Ioh.18.32.
dum,& tertia die reſurget. C. 43
20 ¶*Tunc acceſſit ad eum mater filio- Marc.10
rum Zebedæi cum filiis ſuis, adorans & 35.
petens aliquid ab eo.
21 At ille dicit ei, Quid vis. Ait illi, Dic
vt ſedeant hi duo filij mei, vnus ad dex-
trã tuã,& alter ad ſiniſtrã in regno tuo.
22 Reſpondens autem Ieſus dixit, Ne-
ſcitis quid petitis: poteſtis bibere pocu-
lum,quod ego bibiturus ſum:& baptiſ-
mate quo ego baptizor,baptizari? Di-
cunt ei,Poſſumus.
23 Ait illis,Poculũ quidẽ meũ bibetis,
& baptiſmate quo ego baptizor, bapti-
zabimini: ſedere autẽ ad dexterã meam
& ſiniſtram meam, non eſt meum dare,

ſed iis [contingit] quibus paratum eſt à
Patre meo.
24 ¶Et quum audiſſent decem, indigna-
ti ſunt de duobus fratribus.
Marc. 10. 41 25 Ieſus autẽ vocauit eos ad ſe, & ait,*
Scitis quòd principes Gentium dominẽ-
tur illis: & qui magni ſunt, poteſtatem ex-
Lu. 22. 25. erceant in eas.
26 Non ita erit inter vos: ſed quicunque
voluerit inter vos magnus fieri, ſit veſter
miniſter:
27 Et qui voluerit inter vos primus eſſe,
ſit veſter ſeruus.
28 *Sicut Fili⁹ hominis non venit vt ſi-
Phil. 2. 7 bi miniſtraretur, ſed vt ipſe miniſtraret,
vtque daret animam ſuam redemptionẽ
pro multis.
C. 44. 29 ¶*Et egredientibus illis ab Iericho,
Marc. 10. 46. ſequuta eſt eum turba multa.
30 Et ecce duo cęci ſedentes iuxta viam
quum audiſſent quòd Ieſus tranſiret, cla-
Luc. 18. 35 mauerunt, dicẽtes, Domine miſerere no-
ſtri, fili Dauid.
31 Turba autem increpabat eos vt tace-
rent: at illi magis clamabant dicẽtes, Mi-
ſerere noſtri domine fili Dauid.
32 Et ſtetit Ieſus, & vocauit eos, & ait,
Quid vultis vt faciam vobis?

33 Di-

33 Dicunt illi, Domine, vt aperiantur
oculi noſtri.
34 Miſertus autem [eorum] Ieſus, tetigit
oculos eorum: & cõfeſtim viſum recepe-
runt oculi illorum, & ſecuti ſunt eum.

CAPVT XXI.

2 Aſina adducitur, 7 cui Chriſtus inſi-
dens, 10 Ieruſalem ingreditur, 12 vbi vẽ-
dentes templo eijcit. 13 Orationis domus. 19
Ficus areſecta. 25 Baptiſmus Iohannis.
31 Qui voluntatem Dei faciant. 32 Publi-
cani. Meretrices. 33 Vinea Dei, Iudæi. 38
Filius occiſus ab agricolis. 42 Lapis angularis
Chriſtus.

ET * quum appropinquaſſent Hieroſo- C. 45.
lymis, & veniſſent Bethphage ad mõ- *Mar.* 11. 1
tem Oliuarum, tunc Ieſus miſit duos *Lu.* 19. 29.
diſcipulos,
2 Dicens eis, Ite in caſtellum quod cõ-
tra vos eſt, & ſtatim inuenietis aſinam al-
ligatam, & pullum cum ea ſoluite, & ad-
ducite mihi.
3 Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite,
Dominus his opus habet: & confeſtim e-
mittet eos.
4 Hoc autem totum factum eſt, vt adim-

impleretur quod dictum eſt per Prophe-
tam,dicentem.
Eſa.62.11 5 Dicite filiæ Sion, * Ecce rex tuus ve-
Zach.9.9 nit tibi manſuetus,& ſedens ſuper aſinā
Ioh.12.15 & pullum filium ſubiugalis.
6 Euntes autem diſcipuli fecerunt,ſicut
præceperat illis Ieſus.
7 Et adduxerūt aſinum & pullū, & im-
poſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua , &
[eum]ſuper illa collocarunt.
8 Plurima autē turba ſtrauerunt veſti-
menta ſua in via:alij verò cædebant ra-
mos de arboribus,& ſternebant in via.
9 Porro turbæ quæ præcedebāt & quę
ſequebantur,clamabāt,dicētes,Hoſan-
na Filio Dauid:benedictus qui venit in
nomine Domini:Hoſanna in altiſſimis.
10 Et quū intraſſet Hieroſolyma,com-
mota eſt vniuerſa ciuitas,dicēs, Quis eſt
hic?
Marc.11 11 Turbæ autem dicebant , Hic eſt Ie-
11. ſus ille propheta á Nazareth Galilææ.
Luc.19.45 12 ¶*Et intrauit Ieſus in templū Dei,
Iohā.2.13 & eiiciebat omnes * vendentes & emen-
Deut.14 tes in templo: menſaſque nummulario-
rum , & cathedras vendentium colum-
25. bas euertit.
†*Eſa.56.7* 13 Et dixit eis,Scriptū eſt,†Domꝰ mea,
domus

domus deprecationis vocabitur,*at vos *Iere 7. 11
feciſtis illam ſpeluncam latronum. C. 46
14 †Et acceſſerunt ad eum cæci & clau † Mar. 11
di in templo, & ſanauit eos. 17.
15 ¶Quum vidiſſent principes Sacerdo Luc. 19. 46
tum & Scribæ mirabilia quę fecerat, &
pueros clamantes in tẽplo,& dicentes,
Hoſanna filio Dauid: indignati ſunt,
16 Et dixerũt ei, Audis quid iſti dicũt?
Ieſus autem dicit eis, Quidni? nunquã
legiſtis,Ex ore infantium & lactentium Pſal. 8. 3
perfeciſti laudem?
17 Et relictis illis exijt è ciuitate in
Bethaniam,& diuerſatus eſt illic.
18 ¶Mane autem reuertens in ciuitatẽ C. 47
eſuriit.
19 *Et quum vidiſſet fici arborem vnã Marc. 11
in via,venit ad eã,& nihil inuenit in ea, 13.
niſi folia tantùm: & ait illi, Ne poſthac
ex te fructus naſcatur in æternum. & a-
refacta eſt continuò ficus.
20 Et eo viſo diſcipuli mirati ſunt, di-
centes,Quomodo cõtinuò exaruit ficus?
21 Reſpondẽs autẽ Ieſus ait eis, Amẽ
dico vobis,ſi habueritis fidẽ,& nõ hæſi-
taueritis,nõ ſolùm hoc[ꝙ accidit] ficui
facietis, verùm etiã ſi monti huic dixeri
tis,Tollere,& proiice te in mare: fiet.

22 *Et omnia quęcunq; petieritis in de-
precatione credentes, accipietis.
C. 48. 23 ¶† Et quum veniſſet in templum, ac-
* Sup. 7.7. ceſſerunt ad eum docentem principes Sa
Marc. 11 cerdotũ & Seniores populi, dicẽtes: Qua
auctoritate hęc facis? & quis tibi dedit i-
24. ſtam auctoritatem?
Iohã. 15.7 24 Reſpõdens autem Ieſus, dixit eis, In-
1. Ioh. 3 22 terrogabo vos & ego quiddam, quod ſi
† Mar. 11. dixeritis mihi, & ego vobis dicam qua
27. auctoritate hęc faciam.
25 Baptiſmꝰ Iohãnis vnde erat? è cęlo,
Luc. 20. 1. an ex hominibꝰ? At illi cogitabant apud
ſe, dicentes, Si dixerimus, E cęlo: dicet
nobis, Quare ergo non credidiſtis illi?
Sup. 14. 5. 26 Sin autem dixerimus, Ex hominibus:
Mar. 6. 20 timemus turbam: *omnes enim habẽt Io
hannem vt Prophetam.
27 Et reſpondentes Ieſu dixerunt, Neſ-
cimus. Ait illis & ipſe, Nec ego dico vo-
bis qua auctoritate hęc faciam.
C. 49. 28 ¶ Quid autem vobis videtur? Homo
habebat duos filios: & accedens ad prio-
rem, dixit, Fili, vade hodie operâre in vi-
nea mea.
29 Ille autem reſpondens ait, Nolo: po-
ſtea vero pœnitentia motus, abiit.
30 Accedens autem ad alterum, dixit ſi-
militer.

militer. At ille reſpondens ait, Eo domine: & non abijt.
31 Vter è duobus fecit ꝙ voluit pater? Et dicunt ei, Prior, Dicit illis Ieſus, Amen dico vobis, quòd publicani & meretrices pręcedunt vos in regnum Dei.
32 Venit enim ad vos Iohannes ꝑ viã iuſtitiæ,& nõ credidiſtis ei:publicani autem & meretrices credederunt ei. Vos autem quum vidiſſetis, non fuiſtis cómoti pœnitentia poſtea, vt crederetis ei.
33 ¶* Aliam parabolam audite: Homo quidam erat paterfamiliâs: qui plãtauit vineam,& ſepem circundedit ei: & fodit in ea torcular,& ædificauit turrim,& locauit eam agricolis, ac peregrè profectus eſt. C. 50. *Eſa*. 5.1.5. *Ier*.2.21 *Mar*. 12.1 *Luc*.20.9.
34 Quum autem temp⁹ fructuũ appropinquaſſet, miſit ſeruos ſuos ad agricolas, vt acciperent fructus ipſius.
35 Et agricolæ apprehenſis ſeruis eius, alium cęciderunt, alium occiderunt, alium vero lapidauerunt.
36 Iterũ miſit alios ſeruos plures prioribus: & fecerunt illis ſimiliter.
37 Nouiſſimè autem miſit ad eos Filiũ ſuum, dicens. Reuerebuntur Filiũ meũ.
38 Agricolæ autem viſo Filio dixerunt

intra

Infr.26,21 intra ſe,*Hic eſt hęres,venite occidamꝰ
& 27,2 eum,& occupemus hæreditatem eius
Ioh.11,53 39 Et apprehenſum eum eiecerunt ex
vinea,& occiderunt.
40 Quum ergo venerit Dominus vi-
neæ,quid faciet agricolis illis?
41 Aiunt illi,Mali quum ſint,malè per
det illos: & vineam ſuam locabit aliis
agricolis, qui reddent ei fructum tem-
poribus ſuis.
42 Dicit illis Ieſus, Nunquam legiſtis
Pſal. 117, 22 in Scripturis,*Lapidem quem reproba-
uerunt ædificantes, hic factus eſt in ca-
put anguli.A domino factum eſt hoc, &
Act. 4, 11 eſt mirabile in oculis noſtris?
Rom. 9, 33 43 Ideo dico vobis, auferetur à vobis
1.Pet. 2,7 regnum Dei, & dabitur genti facienti
fructus eius.
Eſa.8,14 44 *Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtū,
confringetur:ſuper quem verò ceciderit,
conteret eum.
45 Et quum audiſſent principes Sacer-
dotum ac Phariſæi parabolas eius, co-
gnouerunt quòd de ſe diceret.
46 Et quærentes illi manus iniicere,ti-
muerunt turbas, quoniā tanquam Pro-
phetam eum habebant.

CAPVT XXII.

2 Nup-

2 *Nuptiarum parabola.* 9 *Gentium vocatio.* 11 *Veſtis nuptialis, fides.* 16 *De cenſu Cæſaris.* 23 *& de reſurrectione interrogatur Chriſtus.* 32 *Deus, Deus viuentium* 36 *Mandatum maximum.* 37 *Dilectio Dei,* 39 *& Proximi.* 42 *Interrogat Ieſus Phariſæos de Meſſia.*

ET* reſpondens Ieſus iterum dixit eis C. 52
per parabolas, & ait, *Luc.14,16*
2 Simile factũ eſt regnũ cœlorũ ho- *Apoc.19,9*
mini regi, qui fecit nuptias filio ſuo:
3 Et emiſit ſeruos ſuos, vt vocarent in-
uitatos ad nuptias: & nolebant venire.
4 Rurſus emiſit alios ſeruos, dicens, Di-
cite inuitatis, Ecce prandium meum pa-
raui, tauri mei & altilia mactata ſunt, &
omnia parata, venite ad nuptias.
5 Illi autem neglexerunt, & abierunt:
alius in villam ſuam, alius verò ad ne-
gotiationem ſuam.
6 Reliqui verò tenuerunt ſeruos eius, &
contumelijs affectos occiderunt.
7 Rex autem quum audiſſet, iratus eſt:
& miſſis exercitibus ſuis, perdidit homi
cidas illos, & ciuitatẽ illorum ſuccẽdit.
8 Tunc ait ſeruis ſuis, Nuptiæ quidem

parataæ

paratæ ſunt, ſed qui inuitati erant, non
fuerunt digni.
9 Ite ergo ad exitus viarum,& quotcũ-
que inueneritis,vocate ad nuptias.
10 Et egreſſi ſerui eius in vias, cógrega
uerunt omnes quotquot inuenerũt, ma
los pariter ac bonos: & impletæ ſunt
nuptiæ diſcumbentibus.
11 Ingreſſus autem rex vt videret diſ-
cumbentes,vbi vidit illic hominem non
veſtitum veſte nuptiali,
12 Ait illi, Amice, quomodo huc in-
traſti,non habens veſtem nuptialem? At
ille obmutuit.
13 Tunc dixit rex miniſtris, Ligatis pe-
dibus & manibus eius,mittite eum in te
Sup. 8.12. nebras exteriores:* ibi erit fletus & ſtri-
& 13. 42. dor dentium.
Inf. 25. 30 14 Multi enim ſunt vocati, pauci verò
electi.
15 ¶ * Tunc abeũtes Phariſæi cóſilium
C. 52. ceperũt, vt illaquearent eũ in ſermone.
Marc. 12. 16 Et ad illum emittunt diſcipulos ſuos
13. cum Herodianis,dicentes, Magiſter,ſci-
Luc. 20. 26 mus quòd verax ſis,& viam Dei in veri-
tate doceas,neque cures quenquam:nó
enim reſpicis perſonam hominum.
17 Dic ergo nobis, quid tibi videtur?
Licet

Licet cenſum dare Cæſari, an non?
18 Cognita autem Ieſus malicia eorũ, ait, Quid me tentatis, hypocritæ?
19 Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei denarium.
20 Et ait illis, Cuius eſt imago hæc, & inſcriptio?
21 Dicunt ei, Cæſaris. Tunc ait illis, Rom. 13. 7.
*Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo.
22 Et his auditis, mirati ſunt: & omiſſo eo abierunt.
23 ¶ * In illo die acceſſerunt ad eum C. 53
Sadducæi, (qui dicunt non eſſe reſurrectionem) & interrogauerunt eum. *Marc.* 12. 19.
24 Dicentes, Magiſter, Moſes dixit † Si quis mortuus fuerit non habens filium, *Lu.* 20. 27.
vt ducat frater eius vxorem illius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo. *Act.* 23. 8. † *Deu.* 25. 5
25 Erant autem apud nos ſeptem fratres: & primus vxore ducta defunct⁹ eſt, ac non habens ſemen, reliquit vxorem ſuam fratri ſuo.
26 Similiter ſecundus & tertius, vſque ad ſeptimum.
27 Nouiſſimè autem omniũ defuncta eſt & mulier.
28 In reſurrectione ergo, cuius è ſeptẽ
illis

illius erit vxor? omnes enim habue-
runt eam.
29 Reſpódens autē Ieſus ait illis, Erra-
tis, neſcientes Scripturas, neq; virtutem
Dei.
30 In reſurrectionem enim neque ma-
trimonium cōtrahunt, neq; elocantur:
ſed ſunt ſicut angeli Dei in cœlo.
31 De reſurrectione verò mortuorum
non legiſtis, quod vobis dictū eſt à Deo,
qui ait,
Exo.3,6 32 *Ego ſum Deus Abraham, & Deus
Iſaac, & Deus Iacob? Deus non eſt Deus
mortuorum, ſed viuentium.
33 Et quum audiſſent turbæ, obſtupue-
runt de doctrina eius.
Marc.12 34 ¶*Phariſæi autem quum audiſſent
28 quòd obturaſſet os Sadducæis, conue-
nerunt in vnum:
C. 54 35 Et interrogauit eum vnus ex eis Le-
gis doctor quiſpiā, tentans eū, & dicens,
36 Magiſter, quod eſt mandatum ma-
gnum in Lege?
Deut.6,5 37 Ait illi Ieſus, *Diliges Dominum
Deum tuum ex toto corde tuo, & in to-
Luc.10,27 ta anima tua, & in tota mente tua.
38 Hoc eſt primum & magnum man-
datum.
39 Se-

39 Secundum autem ſimile eſt huic,
* Diliges proximum tuum perinde at- *Leu.*19,18
que teipſum. Mar.12,
40 In his duobus mandatis tota Lex & 31
Prophetæ pendent.
41 ¶ * Congregatis autem Phariſæis,
interrogauit eos Ieſus, C. 55
42 Dicens, Quid vobis videt̃ de Chri- *Marc.*12
ſto ? cuius filius eſt? Dicunt ei, Dauid. 35
43 Ait illis, Quomodo ergo Dauid in *Luc.*20,41
ſpiritu vocat eum Dominum, dicens,
44 * Dixit Dominus Domino meo, Se- *Pſa.*109,1
de à dextris meis: Donec ponam inimi-
cos tuos ſubſellium pedum tuorum?
45 Si ergo Dauid vocat eum Dominũ,
quomodo filius eius eſt?
46 Et nemo poterat ei reſpõdere quic-
quam, neque auſus fuit quiſquam ex eo
die eum amplius interrogare.

CAPVT XXIII.

2 Scribæ docentes populum legem Moſis, quales. 5 Phylacteria. Fimbriæ. 7 Salutationes. 8 Fratres. 9 Pater. 10 Miniſter. 13 Claudere regnum cælorum. 14 Comedere domos viduarum. 15 Proſelytus. 16 Iurare per templum. 23 Decimare mentham. 25 Purgare exteriorem poculi partẽ. 27 Sepulchra

pulchra dealbata. 33 Serpentes, Viperæ. 37 Gallina.

C. 56 TVnc Ieſus loquutus eſt ad turbas &
ad diſcipulos ſuos,
2.Eſd.8.4. 2 Dicens, * In cathedra Moſis ſe-
dent Scribæ & Phariſæi:
3 Omnia ergo quęcũque iuſſerint vos
ſeruare, ſeruate & facite: ſecundum verò
opera eorum nolite facere* dicunt enim,
& non faciunt.
Lu.11.46. 4 ¶*Colligãt enim onera grauia, diffi-
Act.15 10 ciliáque portatu, & imponunt in hume-
ros hominum: cæterùm digito ſuo no-
lunt ea mouere.
5 ¶ Omnia verò opera ſua faciunt in
hoc vt ſpectentur ab hominibus, dila-
Nu.15.38 tant autem* phylacteria ſua, & magnifi-
cant fimbrias palliorum ſuorum.
Deu.6.8. 6 †Amántque primos accubitus in cœ-
†Marc.12 nis, & primo ſedere loco in conciliis.
38 7 *Et ſalutationes in foro, & vocari ab
Lu.11.43. hominibus Rabbi.
& 20.46. 8 ¶Vos autẽ nolite vocari Rabbí: vn*
*Iac.3.1. eſt enim magiſter veſter, nẽpe Chriſtus:
omnes autem vos fratres eſtis.
†Mal.1.6 9 †Et patrẽ nolite vocare vobis in ter-
ra, vnus eſt enim Pater veſter, qui in
cælis

cælis eſt.
10 Nec vocemini magiſtri: vnus enim
veſter eſt magiſter, nempe Chriſtus.
11 *Qui maximus eſt veſtrum, erit mini- *Luc.14,11*
ſter veſter. *& 18,14*
12 Qui autem ſe exaltauerit, humilia-
bitur: & qui ſe humiliauerit, exaltabitur.
13 ¶Væ autem vobis Scribæ & Phari-
ſæi hypocritæ, quia clauditis regnum cę
lorum ante homines: †vos enim non in- *†Lu.11,52*
tratis, nec aduenientes ſinitis intrare.
14 ¶*Væ vobis Scribæ & phariſæi hy- **Marc.12,*
pocritę, quia comeditis domos viduarū, *40*
idque prætextu prolixæ precationis: *Luc.20,47*
propter hoc grauius puniemini.
15 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypo-
critæ, quia circuitis mare, & aridam, vt
faciatis vnum proſelytum: & quum fue-
rit factus, facitis eum filium gehennæ du
plo magis quàm vos [eſtis].
16 ¶Væ vobis duces cæci, qui dicitis,
Quicunque iurauerit per templum, ni-
hil eſt: qui autem iurauerit per aurum
templi, reus eſt.
17 Stulti & cæci: vtrum enim maius eſt,
aurum, an templum quod ſanctificat
aurum?
18 Et quicunque iurauerit per altare,

nihil eſt: quicunque autem iurauerit per
donum quod eſt ſuper illud, reus eſt.
19 Stulti ac cæci: vtrū enim maius eſt,
donū, an altare quod ſanctificat donū?
20 Qui ergo iurauerit per altare, iurat
per ipſum, & ꝑ omnia quę ſuꝑ illud ſūt.
3.Re. 8,13 21 * Et qui iurauerit per tēplum, iurat
2.Par. 6,2 per illud, & per eum qui habitat in ipſo.
22 Et qui iurauerit ꝑ cælū, iurat ꝑ thro
num Dei, & per eū qui ſedet ſuper illū.
†Lu. 11,42 23 ¶ †Væ vobis Scribæ & Phariſæi hy
pocritæ, quia decimatis menthā & ane-
thum & cyminū, & reliquiſtis quæ gra-
niora ſunt Legis, iudicium & miſericor-
diam ac fidem: hæc oportuit facere, &
illa non omittere.
24 Duces cæci, excolantes culicem, ca-
melum autem glutientes.
Luc. 11,39 25 ¶*Væ vobis Scribæ & Phariſæi hy-
pocritæ, quia purgatis exteriorē poculi
patinæq; partem: cæterùm intus plena
ſunt rapina & intemperantia.
26 Phariſæe cæce, purga priùs quod eſt
intra poculum & patinam, vt & exterio-
res horum partes puræ reddantur.
27 Væ vobis Scribę & Phariſæi hypo-
critæ, quia ſimiles eſtis ſepulchris deal-
batis, quæ foris quidem apparent ſpe-
cioſa,

ſpecioſa, intus verò plena ſunt oſſibus
mortuorum, omniq; ſpurcitia.
28 Sic & vos foris quidem apparetis ho
minibus iuſti, intus autem pleni eſtis fi-
ctione & iniquitate.
29 ¶Væ vobis Scribæ & Phariſæi hy-
pocritæ, quia ædificatis ſepulchra Pro-
phetarũ, & ornatis monumenta iuſtorũ:
30 Et dicitis, Si fuiſſemus in diebus pa-
trum noſtrorum, non fuiſſemus ſocij eo-
rum in ſanguine Prophetarum.
31 Itaq; teſtimonio eſtis vobiſmetipſis,
quòd filij ſitis eorum qui Prophetas oc
ciderunt.
32 Vos quoque implete menſuram pa-
trum veſtrorum.
33 Serpentes, progenies viperarũ, quo-
modo effugietis iudicium gehennæ?
34 Ideo ecce ego mitto ad vos Prophe
tas & Sapientes & Scribas, & illorum a-
liquot occidetis crucifigetiſque, & illo-
rum nonnullos flagellabitis in ſynago-
gis veſtris, & perſequemini de ciuitate in
ciuitatem:
35 Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis *Gen. 4, 8*
iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terram, * à *Heb. 11, 4*
ſanguine Abel iuſti, vſque ad ſangui- †*2. Par. 24*
nem Zachariæ filij Barachiæ, † quem
 occi- *22*

occidiſtis inter templum & altare.
36 Amen dico vobis, venient hæc om-
nia ſuper generationem iſtam.
Luc. 13,34 37 ¶ †Ieruſalem, Ieruſalem, quæ occi-
dis Prophetas, & lapidas eos qui ad te
miſſi ſunt: quoties volui congregare
4 Eſd. 1,30 filios tuos, * quemadmodũ gallina con-
gregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſtis?
38 Ecce relinquitur vobis domus veſtra
deſerta.
39 Dico enim vobis, haudquaquam me
videbitis poſthac, donec dicatis, Bene-
dictus qui venit in nomine Domini.

CAPVT XXIIII.

1 *Deſtructio templi.* 3 *Signa aduen-
tus Chriſti.* 12 *Iniquitas.* 23 *Pſeudochri-
ſti.* 29 *Signa conſumationis ſeculi.* 31 *An-
geli.* 32 *Ficus.* 37 *Tempora Noë.* 42 *Vi-
gilandum.* 45 *Seruus.*

Mar. 13,1 ET * egreſſus Ieſus diſcedebat à tem-
Luc. 21,5 plo, & acceſſerunt diſcipuli eius, vt
oſtenderent ei ſtructuras templi.
2 Ieſus autem dixit illis, Nónne videtis
Luc. 19,44 hæc omnia? Amen dico vobis, * non re-
linquetur hic lapis ſuper lapidem, qui
non deſtruetur.
¶ 57 3 ¶ Sedente autem eo in monte Oliua-
rum,

rum, acceſſerunt ad eum diſcipuli ſecre-
tò, dicentes: Dic nobis, quãdo hæc erũt?
& quod ſignum aduentus tui, & conſu-
mationis ſeculi?
4 Et reſpondens Ieſus dixit eis, *Videte Ephe.5,6.
ne quis vos ſeducat:
5 Multi enim venient in nomine meo,
dicentes. Ego ſum Chriſtus: multosque
ſeducent.
6 Audituri enim eſtis bella, & rumores
bellorum: videte ne turbemini: oportet
enim omnia fieri, ſed non dum eſt finis.
7 Conſurget enim gens cõtra gentem,
& regnũ contra regnũ: & erunt peſtilẽ-
tiæ & fames, & terræmotus varijs locis.
8 Hęc autem omnia, initia ſunt dolorũ.
9 * Tunc tradent vos in afflictionem, & Sup.10,17
occident vos, & eritis inuiſi cunctis gen- Iohã.16,2.
tibus propter nomen meum. & 15,20
10 Et tunc offendiculũ patientur multi: Luc.1,122
& alius alium inuicem tradent, ſeque o-
dio habebunt inuicem.
11 Et multi pſeudoprophetæ ſurgent,
ac ſeducent multos.
12 Et quoniam abundabit iniquitas, re-
frigeſcet charitas multorum.
13 ¶ Qui autem perſeuerauerit vſque
ad finem, hic ſaluus erit.

14 Et prædicabitur hoc Euangelium
regni in vniuerſo orbe in teſtimonium
omnibus gentibus: & tunc veniet con-
ſummatio.
Mar. 13, 15 ¶ Quum ergo videritis abomina-
14 tioné deſolationis, quæ dicta eſt† à Da-
Luc. 21, 20 niele propheta, ſtãtem in Loco ſancto:
(qui legit, intelligat:)
†Dan. 9, 27 16 Tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad
montes.
17 Qui in tecto, non deſcendat vt tol-
lat quicquam de domo ſua:
18 Et qui in agro, non reuertatur vt tol
lat veſtes ſuas.
19 Væ autem prægnantibus & lactan-
tibus in illis diebus.
20 Orate autem vt non fiat fuga veſtra
hyeme, neque ſabbato.
21 Erit enim tunc afflictio magna, qua
lis non fuit ab initio mundi ad hoc vſq;
tempus, neque fiet.
22 Et niſi decurtati fuiſſent dies illi, nõ
fieret ſalua omnis caro: ſed propter ele-
ctos decurtabuntur dies illi.
Marc. 13, 23 ¶* Tunc ſi quis vobis dixerit, Ecce
21. hic Chriſtus, aut illic, nolite credere.
Luc. 17, 23 24 Surgent enim pſeudochriſti & pſeu-
doprophetæ, & dabunt ſigna magna &
prodi-

prodigia: ita vt in errorem inducantur, ſi fieri poſſit, etiam electi.
25 Ecce prædixi vobis.
26 Si ergo dixerint vobis, Ecce, in deſerto eſt: nolite exire. Ecce in penetralibus, nolite credere.
27 Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & apparet vſque in Occidentem: ita erit aduentus Filij hominis.
28 *Vbicunque enim fuerit cadauer, illic congregabuntur & aquilæ. Luc. 17, 37
29 ¶ *Statim autem poſt afflictionem dierum illorum, ſol obſcurabitur, & luna nō dabit lumē ſuū, & ſtellę cadent de cœlo, & virtutes cœlorū cómouebuntur. Eſa. 13, 10 Ezec. 32, Ioel. 2, 3 & 3, 15 Marc. 13
30 Et tunc apparebit ſignum Filij hominis in cœlo: & tunc plangent omnes tribus terræ, † & videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli cum virtute & gloria multa. 24 Luc. 21, 25 †Dan. 7, 13 Zac. 12, 11 Apoc. 1, 7
31 *Et mittet angelos ſuos cum tubę voce magna, & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à ſummis cœlorū vſque ad terminos eorum. *1. Cor. 15, 52.
32 ¶ Ab arbore autem fici diſcite ſimilitudinem: quum iam ramus eius tener fuerit, & folia fuerint enata, ſcitis quod prope ſit æſtas. 1. Theſ. 4, 16

33 Ita & vos, quum videritis hęc omnia,
ſcitote quòd propè ſit in foribus.
34 Amen dico vobis, non præteribit æ-
tas hæc, donec omnia iſta fiant.
*Mar. 13, 35 *Cœlum & terra præteribunt, verba
32 autem mea non præteribunt.
C. 58 36 ¶ Cæterùm de die illo & hora ne-
mo ſcit, ne angeli quidem cœlorum, niſi
Pater meus ſolus.
37 Sed ſicut [erant] dies Noë, ita erit &
aduentus Filij hominis.
Gen. 7, 5 38 *Sicut enim erant in diebus, qui prę-
Luc. 17, 26 ceſſerunt diluuium, edentes & bibentes,
2. Pe. 3, 20 contrahentes matrimonium, & nuptum
dantes, vſque ad eum diem quo intrauit
Noë in arcam:
39 Et non cognouerunt, donec veniſſet
diluuium, & ſuſtuliſſet vniuerſos: ita erit
Luc. 17, 35 & aduentus Filij hominis.
1. Theſ. 4, 40 ¶*Tunc duo erunt in agro, vnus aſ-
17 ſumitur, & alter relinquitur:
*Mar. 13 41 Duæ molentes in mola, vna aſſumi-
tur, & altera relinquitur.
35 42 ¶*Vigilate ergo, quia neſcitis qua
† Luc. 12 hora dominus veſter venturus ſit.
19 43 †Illud autem ſcitote, ſi ſciſſet pater-
1. Theſ. 5, 2 familiâs qua hora fur venturus fuiſſet,
Apo. 16, 18 vigilaſſet vtique, & non ſiuiſſet perfodi
domum

domum ſuam.
44 Ideo & vos eſtote parati: quia qua
hora non putatis, ea Filius hominis vē-
turus eſt.
45 *Quiſnam eſt fidelis ſeruus & pru- *Luc. 12, 42
dens, quem præfecit dominus famulitio
ſuo, vt det illis cibum in tempore?
46 Beatus ſeruus ille, quem quum ve-
nerit domin' eius, inuenerit ſic facientē.
47 Amen dico vobis, ſuper omnia bo-
na ſua conſtituet eum.
48 Quòd ſi dixerit ſeruus ille malus in
corde ſuo, Cunctatur dn̄s meus venire:
49 Cœperitq́; percutere cōſeruos, imo
edere & bibere cum ebrijs:
50 Veniet dominus ſerui illius in die
quo non expectat, & hora qua ignorat.
51 Et diſſecabit eum, partemq́; eius po
net cum hypocritis: *Illic erit ploratus Sup. 13, 42
& ſtridor dentium. Infr. 25, 33

CAPVT XXV.

*1 Virgines expectantes ſponſum. 13 Vi-
gilandū. 14 Talenta ſeruis tradita. 24 Ser-
uus nequam. 30 Extremum iudicium qua-
le. 41 Maledicti.*

TVnc ſimile fiet regnum cœlorū de- C. 59
cem virginibus, quæ ſumptis lāpa-
dibus

dibus ſuis, exierunt in occurſum ſponſo.
2 Quinque autem ex eis erant fatuæ,
& quinque prudentes.
3 Quæ erant fatuæ, acceptis lampadi-
bus ſuis, non ſumpſerant oleum ſecum.
4 Prudentes vero ſumpſerant oleum
in vaſis ſuis vnà cum lapidibus.
5 Tardente verò ſponſo, dormitauerũt
omnes, ac dormierunt.
6 Porrò medio noctis clamor factus
eſt, Ecce ſponſus venit, exite obuiam ei.
7 Tunc ſurrexerunt omnes virgines
illæ, & apparauerunt lampades ſuas.
8 Fatuæ autem prudentibus dixeruñt,
Date nobis de oleo veſtro, quia lampa-
des noſtræ extinguuntur.
9 At reſponderunt prudẽtes, dicentes,
Nequaquam, ne non ſufficiat nobis &
vobis: ſed ite potiùs ad eos qui vendũt,
& emite vobiſipſis.
10 Porrò dum irent emptum, venit ſpó
ſus: & quæ paratæ erant, intrauerunt cũ
eo ad nuptias: clauſaq; eſt ianua.
11 Poſtea verò veniunt & reliquæ vir-
gines, dicentes, Domine, Domine, aperi
nobis.
12 At ille reſpondens ait, Amen dico
vobis, non noui vos.
13 *Vi-

13 *Vigilate itaque, quia neſcitis diem Sup. 24. 43
neq; horã, in qua Fili⁹ hominis veniet. Marc. 13
14 ¶ † Sicut enim homo quidam pere- 33.
grè proficiſcens, vocauit ſeruos ſuos, & C. 60
tradidit illis bona ſua.
15 Et huic quidem dedit quinque talẽ- † Luc. 19
ta, alij autem duo, alij verò vnum: vni- 12.
cuique ſecundum propriam facultatem;
& profectus eſt ſtatim.
16 Abijt autem qui quinque talẽta ac-
ceperat, & negotiatus eſt per ea, & cõfe-
cit altera quinque talenta.
17 Similiter & qui duo acceperat, lucra
tus eſt & ipſe altera duo.
18 Qui autem vnum acceperat, abiens
fodit in terram, & abſcondit pecuniam
domini ſui.
19 Poſt multũ verò temporis venit do-
minus ſeruorum illorum, & ponit ratio-
nem cum eis.
20 Et accedens is qui quinque talenta
acceperat, attulit altera quinque talen-
ta, dicens, Domine, quinque talenta tra-
didiſti mihi: ecce, altera quinque talẽta
lucratus ſum per ea.
21 Ait illi dominus eius, Euge ſerue bo
ne & fidelis: ſuper pauca fuiſti fidelis,
ſuper multa te conſtituam: intra in
gau-

gaudium domini tui.
22 Accedens autẽ & qui duo talẽta ac
ceperat,ait, Dñe, duo talenta tradidiſti
mihi:ecce,alia duo lucratus ſum per ea.
23 Ait illi Dominus eius, Euge ſerue
bone & fidelis: ſuper pauca fuiſti fide-
lis, ſuper multa te conſtituam: intra in
gaudium domini tui.
24 Accedens autem & qui vnum ta-
lentum acceperat, ait, Domine, noue-
ram te quòd homo durus ſis, metens
vbi non ſeminaſti, & inde congregans
vbi non ſparſiſti:
25 Ac territus abij,abſcondiq; talentũ
tuum in terra:ecce habes quod tuũ eſt.
26 Reſpondens autem dominus eius
dixit ei, Serue male & piger, ſciebas
quòd metam vbi non ſeminaui, & con-
gregem illinc vbi non ſparſi:
Sup.13,12 27 Oportuit ergo te cõmittere pecuniã
Mar.4,25 meã menſarijs, & veniens ego recepiſ-
Luc.8, 18: ſem vtique quod meum eſt,cum vſura.
& 19,26 28 Tollite itaque ab eo talentũ,& date
C. 61 ei qui habet decem talenta.
†*Sup.8, 12* 29 * Omni enim habẽti dabitur,& ab-
& 22,13 undabit : qui verò non habet, etiam id
quod habet,auferetur ab eo.
30 Et inutilem ſeruum eijcite† in tene-
bras ex-

bras exteriores: illic erit fletus & ſtridor
dentium.
31 ¶Quum auté venerit Filius hominis
in gloria ſua, & omnes ſancti angeli cum
eo, tunc ſedebit ſuper ſedem gloriæ ſuę:
32 Et congregabuntur ante eũ omnes
gentes, & ſeparabit eos, alteros ab alte-
ris, ſicut paſtor ſegregat oues ab hœdis:
33 Et ſtatuet oues quidé à dextris ſuis,
hœdos autem à ſiniſtris.
34 Tunc dicet rex his qui à dextris ſi-
bi erunt, Venite benedicti Patris mei,
poſſidete regnum paratum vobis ab
exordio mundi.
35 *Eſuriui enim, & dediſtis mihi edere: *Eſa.58,7*
ſitiui, & dediſtis mihi bibere: hoſpes erã, *Eze.18.7*
& collegiſtis me:
36 Nudus, & operuiſtis me: * infirmus,
& viſitaſtis me: in carcere eram, & veni- *Eccl.7,39*
ſtis ad me.
37 Tunc reſpondebunt ei iuſti, dicen-
tes, Domine, quando te vidimus eſurié-
tem, & pauimus? aut ſitientem, & dedi-
mus tibi potum?
38 Quando autem te vidimus hoſpi-
tem, & collegimus te? aut nudum, & co-
operuimus te?
39 Aut quando te vidimus infirmum,
aut in

aut in carcere,& venimus ad te?
40 Et reſpondens rex dicet illis, Amen
dico vobis, quatenus feciſtis vni de his
fratribus meis minimis, mihi feciſtis.
41 ¶Tunc dicit & his qui à ſiniſtris erũt,
Pſal.6.9 * Diſcedite á me maledicti in ignem æ-
Sup.7.23. ternum, qui paratus eſt diabolo & ange-
Luc.13.27 lis eius.
42 Eſuriui enim,& non dediſtis mihi ci-
bum: ſitiui,& non dedíſtis mihi potum.
43 Hoſpes eram, & non collegiſtis me:
nudus,& nõ operuiſtis me: infirm⁹, & in
carcere eram,& non viſitaſtis me.
44 Tunc reſpondebunt ei & ipſi, dicen-
tes, Domine, quando te vidimus eſuriẽ-
tem, aut ſitientem, aut hoſpitem, aut nu-
dum, aut infirmum, aut in carcere,& nõ
miniſtrauimus tibi?
45 Tunc reſpondebit illis, dicens, Amẽ
dico vobis, quatenus non feciſtis vni de
minimis his, nec mihi feciſtis.
Dan.12.2 46 *Et ibunt hi in ſupplicium ęternum:
Ioh.5.29. iuſti verò in vitam æternam.

CAPVT XXVI.

3 Conſilium ſacerdotum contra Chriſtũ.
7 Chriſto caput vngitur. 14 Illum vendit
Iudas. 26 Inſtitutio Cœnæ. 34 & 69 Pe-
tri ab-

*tri abnegatio. 38 Triſtis Chriſtus. 47 Oſcu-
lo proditur. 57 Ad Caiapham ducitur. 64
Fatetur ſe Chriſtum. 67 Conſpuitur.*

ET* factum eſt quum conſummaſſet *Mar. 14.1*
Ieſus ſermones hos omnes, dixit diſ- *Luc. 22.1*
cipulis ſuis,
2 Scitis quòd poſt biduum Paſcha fit, &
Filius hominis traditur vt crucifigatur.
3 ¶* Tunc congregati ſunt principes Sa *Ioh. 11.47*
cerdotum & Scribæ & Seniores populi
in atrium principis Sacerdotum, qui di-
cebatur Caiapha:
4 Et conſilium inierunt, vt Ieſum dolo
caperent, & occiderent.
5 Dicebant autem, Non in die feſto, ne
tumultus fiat in populo.
6 ¶* Quum autem Ieſus eſſet in Betha- C. 62.
nia in domo Simonis leproſi,
7 Acceſſit ad eum mulier, habens ala- *Mar. 14.*
baſtrũ vnguenti pretioſi, & effudit ſuper 3.
caput ipſius recumbentis. *Ioh. 11. 2*
8 Videntes autem diſcipuli, indignati *& 12.3*
ſunt, dicentes. Ad quid perditio hæc?
9 Potuit enim iſtud vnguentum venun-
dari magno, & dari pauperibus.
10 Eo autẽ cognito, Ieſus ait illis, Quid
moleſti eſtis mulieri? opus enim bonum
opera-

operata eſt erga me.
Deu. 15, 11. 11 * Nam ſemper pauperes habebitis
vobiſcum, me verò nō ſemper habetis.
12 Quod enim hæc vnguentum hoc
miſit ſuper corpus meum, ad ſepelien-
dum me fecit.
13 Amen dico vo bis, vbicunq; prædi-
catum fuerit hoc euangelium in toto
mundo, hoc quoque quod hæc fecit,
narrabitur in memoriam ipſius.
Marc. 14, 10 14 ¶ * Tunc abijt vnus de duodecim,
qui dicebatur Iudas Iſcariotes, ad prin-
Luc. 22, 3 cipes Sacerdotum,
15 Et ait illis, Quid vultis mihi dare, &
ego vobis tradam illum? At illi conſti-
tuerunt ei triginta argenteos.
Mat. 14, 12 16 * Et ex eo tempore quærebat op-
portunitatem vt eum traderet.
Luc. 22, 8 17 ¶ Cæterùm primo die azymorū ac-
C. 63 ceſſerūt diſcipuli ad Ieſum, dicentes ei,
Vbi vis parem⁹ tibi ad edendū Paſcha?
18 At ille dixit, Ite in ciuitatem ad quē-
dam, & dicite ei, Magiſter dicit, Tempus
meum propè eſt, apud te facio Paſcha
cum diſcipulis meis.
19 Et fecerunt diſcipuli, ſicut conſtituit
illis Ieſus, & parauerunt Paſcha.
Mar. 14 20 * Veſpere autem facto, diſcumbe-
bat cum

eum duodecim. *Luc.22.14*
21 Et edentibus illis dixit, Amen dico *Ioh.13.21*
vobis, quòd vnus veſtrum me proditu-
rus eſt.
22 Et mœſti redditi vehementer, cœpe-
runt ſinguli dicere ei, Num ego ſum, Do
mine?
23 At ipſe reſpondens ait, Qui intinxit
mecum manum in catino, hic me prodi-
turus eſt.
24 Filius quidem hominis vadit,* ſicut
ſcriptũ eſt de illo: Væ autem homini illi, *Pſa.40.10*
per quem Filius hominis proditur: bonũ *Ioh.13.18*
erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.
25 Reſpondẽs autem Iudas qui tradidit
eum, dixit, Num ego ſum, Rabbi? Ait il-
li, Tu dixiſti. C. 64
26 ¶* Veſcentibus autem eis, accepit Ie *1.Cor.11*
ſus panem, & quum egiſſet gratias, fre-
git, deditque diſcipulis: & ait, Accipite, *24.*
comedite, hoc eſt corpus meum.
27 Et accepto poculo, gratiis actis, de-
dit illis, dicens, Bibite ex hoc omnes:
28 Hic eſt enim ſanguis meus, qui eſt No
ui teſtamenti, qui pro multis effunditur
in remiſſionem peccatorum.
29 Dico autem vobis, Non bibam poſt-
hac ex hoc fructu vitis vſque in diem il-
H lum,

lum, quum illum bibam vobiſcum no-
uum in regno Patris mei.
30 Et quum hymnum cecinilſent, exie-
runt in montem Oliuarum.
Marc. 14. 27. 31 ¶* Tunc dicit illis Ieſus, Omnes vos
offendiculũ patiemini mea cauſa in no-
Ioh. 16. 30 & 18. 8. cte hac: ſcriptum eſt enim, † Percutiã pa-
ſtorem, & diſpergentur oues gregis.
† Zach. 13. 7. 32 Poſtquam autem reſurrexero, * præ-
cedam vos in Galilæam.
33 Reſpondens autem Petrus ait illi,
** Marc. 14 28. & 16. 7.* Etſi omnes offendiculũ paſſi fuerint tua
cauſa, ego tamen nunquam offendiculũ
patiar.
† Ioh. 13. 38 34 Ait illi Ieſus, † Amẽ dico tibi, quòd
in hac nocte ante quàm gallus cantet, ter
me negabis.
35 Ait illi Petrus, Etiamſi oportuerit me
mori tecum, non te negabo. Similiter &
omnes diſcipuli dixerunt.
Mar. 14 32 Lu. 22. 39. 36 ¶* Tunc venit Ieſus cũ illis in villam
quę dicitur Gethſemane, & dixit diſcipu-
lis, Sedete hic, donec vadã & orem illic.
37 Et aſſumpto Petro & duobus filijs
Zebedęi, cœpit affici dolore & mœſtitu-
dine.
38 Tunc ait illis Ieſus, Mœſta eſt anima
mea vſque ad mortem: manete hic,

& vigilate mecum.
39 Et pgreſſus puſillum procidit in fa-
ciē ſuā, orans, ac dicens. Pater mi, ſi poſ-
ſibile eſt, tranſeat à me calix iſte: verun-
tamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.
40 Et venit ad diſcipulos, & reperit eos
dormientes, & dicit Petro: Adeo nō po-
tuiſtis vna hora vigilare mecum?
41 Vigilate & orate, vt ne intretis in tē-
tationem: ſpiritus quidem promptus eſt,
at caro infirma.
42 Rurſus altera vice abijt, & orauit, di-
cens, Pater mi, ſi nō poteſt hoc poculum
tranſire à me, niſi bibam illud, fiat vo-
luntas tua.
43 Et venit, & reperit eos iterū dormiē-
tes: erant enim oculi eorum grauati.
44 Et relictis illis, iterum abijt, & orauit
tertiò, eundem ſermonem dicens.
45 Tunc venit ad diſcipulos ſuos, & di-
cit illis, Dormite iam & requieſcite: ecce
appropinquauit hora, & Filius hominis
traditur in manus peccatorum.
46 Surgite, eamus: ecce appropinquauit
qui me tradit.
47 ¶ * Adhuc eo loquente, ecce Iudas, C. 65
vnus de numero duodecim venit, & cum *Marc. 14.*
eo turba multa cum gladijs & fuſti- 43.
 bus,

Luc.22.47 bus,[miſſi] à principibus Sacerdotum &
Ioh.18.3 Senioribus populi.
48 Is verò qui prodebat eum,dedit il-
lis ſignum,dicens, Quemcunque oſcula-
tus fuero,ipſe eſt,tenete eum.
49 Et confeſtim accedens ad Ieſum, di-
xit,Aue rabbi.Et oſculatus eſt eum.
50 Dixitque illi Ieſus, Amice, ad quid
ades? Tunc acceſſerunt, & manus iniece-
runt in Ieſum, & ceperunt eum.
51 ¶ Et ecce vnus ex his qui erãt cum Ie
ſu,extendens manũ, exemit gladiũ ſuũ,
& percutiens ſeruũ principis Sacerdotũ,
amputauit auriculam eius.
Gen.9.6 52 Tunc ait illi Ieſus, * Conuerte gla-
Apoc.13 diũ tuũ in locum ſuum: Omnes enim qui
21. acceperint gladium,gladio peribunt.
53 An putas,quod non poſſum nunc ro
gare patrẽ meum,& exhibebit mihi pl*,
quàm duodecim legiones angelorum?
Eſa.53.10 54 Quomodo ergo implebuntur* Scri-
pturę,quòd ſic oportet fieri?
55 In illa hora dixit Ieſus turbis, Tan-
quam ad latronem exiſtis cum gladiis &
fuſtibus ad comprehẽdendum me: quo-
tidie apud vos ſedebam docens in tem-
plo,& non me cepiſtis.
Lamẽ.4.20 56 Hoc autem totum factum eſt, * vt
com-

complerentur ſcripturæ Prophetarum. Mar 14.53
Tunc diſcipuli oẽs relicto eo fugerunt. Luc.23.54
57 † At illi comprehenſum Ieſum duxe Ioh.18.14
runt ad Caiapham principem Sacerdo-
tum, vbi Scribæ & Seniores conuenerãt.
58 Petrus autem ſequebatur eum pro-
cul vſque ad atrium principis Sacerdo-
tum: & ingreſſus intrò, ſedebat cum mi-
niſtris, vt videret finem.
59 *Principes autem Sacerdotum & Se Mar. 14.
niores, & totum concilium quærebãt fal 55.
ſum teſtimonium contra Ieſum, vt mor-
ti eum traderent.
60 Et non inueniebant: etiam quũ mul-
ti falſi teſtes acceſſiſſent, non inuenie-
bant. Nouiſſimè autem venerunt duo
falſi teſtes,
61 Et dixerunt, Hic dixit, *Poſſum de- Ioh.2.19
ſtruere templum Dei, & in triduo ædifi-
care illud.
62 Et ſurgens princeps Sacerdotum, ait
illi, Nihil reſpondes? cur iſti aduerſum te
teſtimonium dicunt?
63 Ieſus autem tacebat. Et reſpondens
princeps Sacerdotum ait illi, Adiuro te
per Deum viuentem, vt dicas nobis, an
tu ſis Chriſtus filius Dei.
64 Dicit illi Ieſus, Tu dixiſti. veruntã-

men dico vobis, amodo videbitis * Filiū
Supr.16. hominis ſedētem à dextris virtutis, & ve-
17 nientem in nubibus cœli.
1. Theſſ.4 65 Tunc princeps Sacerdotum diſcidit
14 veſtimenta ſua, dicens, Prolocutus eſt
blaſphemiā: quid inſuper egemꝰ teſtibꝰ?
Ro.14.10. Ecce nunc audiſtis blaſphemiam eius.
66 Quid vobis videtur? At illi reſpon-
dentes dixerunt, Reus eſt mortis.
Eſa.50.6 67 * Tunc expuerunt in faciem eiꝰ, & co-
laphis eum ceciderunt: alij autem palmas
in faciem eius dederunt.
68 Dicentes, Vaticinare nobis Chriſte,
quis eſt qui te percuſſit?
C. 66. 69 ¶ * Petrus verò ſedebat foris in atrio:
Marc.14 & acceſſit ad eum vna ancillula, dicens,
66 Et tu cum Ieſu Galilæo eras.
Luc.22.55 70 At ille negauit coram omnibus, di-
cens, Neſcio quid dicas.
Ioh.18.25 71 Quum autem exiſſet in veſtibulū, vi-
dit eum altera [ancilla] & ait his qui erāt
ibi, Et hic erat cum Ieſu Nazareno.
72 Et iterum negauit cum iureiurando,
Non noui hominem.
73 Et poſt puſillū acceſſerunt qui ſtabāt,
& dixerunt Petro, Verè & tu ex illis es:
nam [&] loquela tua tē manifeſtū facit.
74 Tunc cœpit execrari, & iurare quod
non

non noſſet hominem. Et continuò gallus
cantauit.
5 Et recordatus eſt Petrus verbi Ieſu,
qui dixerat ei, Prius quàm gallus cantet,
ter me negabis. Et egreſſus foras fleuit
amaré.

CAPVT XXVII.

2 Pilato vinctus traditur Ieſus. 5 Iudas ſeipſum ſtrangulat. 19 Vxor Pilati. 21 Barabas petitur. 24 Pilatus lauat manus. 29 Chriſtus ſpinis coronatur: 34 crucifigitur: 39 conuitijs inceſſitur. 50 emittit ſpiritum: 60 ſepulchro imponitur: 69 cuſtoditur à militibus.

MAne *autem facto, conſilium inie- *Mar. 15.1*
runt omnes principes Sacerdotum *Luc. 22.66*
& Seniores populi aduerſus Ieſũ, *Iohan. 18.*
vt eum morti traderent.
2 Et vinctum eum adduxerunt, & tradi- 28.
derunt Pontio Pilato præſidi. C. *67*
3 ¶ Tunc videns Iudas qui eum ꝓdide-
rat, quòd damnatus eſſet, pœnitentia du-
ctus retulit triginta argenteos principibꝰ
Sacerdotum & Senioribus,
4 Dicens, Peccaui, prodens ſanguinem
innoxium. At illi dixerunt, Quid

ad nos?tu videris.
5 Et proiectis argenteis in templo, receſſit,& abiens*laqueo ſe ſuſpendit.
Act.1.18. 6. Principes autem Sacerdotum acceptis argenteis dixerunt, Nó licet eos mittere in corbanam,quia pretium ſanguinis eſt.
7 Conſilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli,in ſepulturam peregrinorum:
Act.1.19 8 Quapropter vocat⁹ eſt ager ille.* Ager ſanguinis,vſque in hodiernũ diem.
9 Tunc impletum eſt quod dictum eſt per Hieremiam prophetam, dicentem,
Zac.11.12 *Et acceperunt triginta argenteos pretium æſtimati, quem æſtimatum emerũt á filiis Iſrael:
10 Et dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi Dominus.
Mar.15.2 11 ¶ * Ieſus autem ſtetit ante Præſidé, & interrogauit eũ Pręſes,dicens, Tu es
Luc.23.3 rex Iudæorum?Dicit illi Ieſus,Tu dicis.
Ioh.18.33 12 Et quum accuſaretur á Principibus Sacerdotũ & Senioribus,nihil reſpódit.
13 Tunc dicit illi Pilatus, Non audis, quàm multa aduerſum te dicunt teſtimonia?
14 Et non reſpondit ei ad vllum verbũ,
ita

ita vt miraretur Præſes vehementer.
15 ¶In feſto autem conſueuerat Præ-
ſes turbę dimittere vnum vinctum quē
voluiſſent.
16 Habebat autē tunc vinctum inſig-
nem, qui dicebatur Barrabas.
17 Cógregatis ergo illis, dixit Pilatus,
Vtrum vultis dimittam vobis, Barrabā,
an Ieſum qui dicitur Chriſtus?
18 Sciebat enim, quòd propter inuidiā
tradidiſſent eum.
19 Sedente autem illo pro tribunali, mi
ſit ad eum vxor eius, dicens, Nihil tibi
cum iuſto illo: multa enim paſſa ſum ho
die in ſomnis propter eum.
20 *Principes autem Sacerdotum & Se Mar. 15.
niores perſuaſerunt turbis, vt peterent 11.
Barrabam, Ieſum verò perderent. Lu. 23. 18
21 Reſpondens autē Pręſes ait illis, V- Ioh. 18. 40
trū vultis vobis è duobus dimittam? At Act. 3. 14
illi dixerunt, Barrabam.
22 Dixit illis Pilatus, Quid igitur fa-
ciam Ieſu, qui dicitur Chriſtus? Dicunt
ei omnes, Crucifigatur.
23 Præſes autem ait, Quid enim mali
fecit? At illi magis clamabant, dicentes,
Crucifigatur.
24 Vidēs autē Pilatus, quòd nihil pro-
fice-

ficeret,ſed magis tumultus fieret,accep-
ta aqua abluit manus coram populo,di-
cens,Innocés ego ſum à ſanguine huius
iuſti:vos videritis.
25 Et reſpondés vniuerſus populus di
xit,Sanguis eius ſuper nos & ſuper filios
noſtros.
26 Tunc dimiſit illis Barrabam: Ieſum
autem flagellatum tradidit vt crucifige-
retur.
Marc.15
16.
Ioh.19.1
27 ¶*Tunc milites Præſidis ſuſcipiétes
Ieſum in pretorio, congregauerunt ad
eum vniuerſam cohortem.
28 Et quum exuiſſent eum,circundede-
runt ei chlamydem coccinam,
29 Et coronam de ſpinis contextam im
poſuerunt ſuper caput eius ,& arundiné
in dexteram eius: & genu flexo ante eũ,
illudebant ei, dicentes,Aue rex Iudæo-
rum.
30 Et quum expuiſſent in eum, accepe-
runt arundinem, & percutiebant caput
eius.
31 Et poſtquam illuſiſſent ei,exuerũt eũ
chlamyde, & induerunt eũ veſtimentis
ſuis, & adduxerunt eum vt crucifigerẽt.
Marc.15
21.
32 * Exeuntes autem inueneũt homi-
né Cyrenæum,nomine Simonem:hunc
adege-

adegerunt vt tolleret crucem eius. *Luc.23.26*
33 ¶ †Et venerunt in locum qui dicitur †*Marc.* 15
Golgotha, quod eſt Caluariæ locus. 22.
34 Et dederunt ei acetum bibere cum
felle mixtum: & quum guſtaſſet, noluit *Lu.*23.33.
bibere. *Ioh.*19. 16
35 ¶ *Poſtquam autem crucifixerūt eū, **Marc.*15
diuiſerunt veſtimenta eius, ſortem mit- 24.
tentes: vt impleretur, † quod dictum eſt †*Pſal.*21
per Prophetam: Diuiſerunt ſibi veſtimē 19.
ta mea, & ſuper veſtimentum meum mi-
ſerunt ſortem.
36 Et ſedentes ſeruabant eum ibi.
37 Et impoſuerūt ſuper caput eius cau
ſam ipſius ſcriptā, HIC EST IESVS
REX IVDAEORVM.
38 ¶ Tunc crucifiguntur cum eo duo la
trones, vnus à dextris, & alter à ſiniſtris.
39 ¶ Prætereuntes autem conuitia ia-
ciebant in eum, mouentes capita ſua.
40 Et dicentes, *Tu ille qui deſtruebas *Ioh.*2.19
templum, & in triduo ædificabas, ſerua
temetipſum: ſi filius Dei es, deſcende de
cruce.
41 Similiter & principes Sacerdotum
illudentes cum Scribis & Senioribus, di
cebant,
42 Alios ſeruauit, ſeipſum non poteſt
ſeruare:

ſeruare: ſi rex Iſrael eſt, deſcendat nunc
de cruce, & credemus ei.
Sap.2.18 43 *Confidit in Deo: liberet eum nūc,
Pſal.21.9 ſi vult eum: dixit enim, Filius Dei ſum.
44 Idipſum autem & latrones qui cru-
cifixi erant cum eo, exprobrabant ei.
45 ¶A ſexta autem hora tenebræ factæ
ſunt ſuper vniuerſam terram, vſque ad
horam nonam.
46 Et circa horam nonam clamauit Ie-
ſus voce magna, dicens, Heli heli, lama-
ſabachthani? hoc eſt, Deus meus, Deus
meus, cur deſeruiſti me?
47 Quidam autē illic ſtantium, quum
audiſſent, dicebant, Eliam vocat iſte.
Pſ.69.22 48 Et continuò currens vnus ex eis, *
quum acceptam ſpongiam impleſſet ace
to, impoſuit arundini, dabatque ei vt bi
beret.
49 Cæteri verò dicebant, Sine, videa-
mus an veniat Elias liberaturus eum.
50 Ieſus autem quum iterum clamaſſet
voce magna, emiſit ſpiritum.
2.Para.3 51 Et ecce, *velum templi ſciſſum eſt in
14. duas partes, à ſummo vſque ad imum: &
terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt,
52 Et monumenta aperta ſunt: & mul-
ta corpora ſanctorum qui dormierant,
ſurrexe-

ſurrexerunt:
53 Et egreſſi è monumentis poſt reſur-
rectionem eius, venerunt in Sanctã ciui-
tatem, & apparuerunt multis,
54 Centurio verò, & qui cum eo erant
cuſtodientes Ieſum, viſo terræ motu &
his quæ facta fuerant, timuerunt valde,
dicentes, Verè filius Dei erat iſte.
55 Erant autem ibi mulieres multæ è lõ-
ginquo ſpectãtes, quæ ſequutæ fuerant
Ieſum à Galilæa, miniſtrantes ei.
56 Inter quas erat Maria Magdalene, &
Maria Iacobi & Ioſe mater, & mater fi-
liorum Zebedæi.
57 ¶ *Quum autem veſpera facta eſſet, C. 68
venit homo diues ab Arimathæa, nomi- *Marc.15*
ne Ioſeph, qui & ipſe diſcipulus erat Ieſu *42.*
58 Hic acceſſit ad Pilatum, ac poſtula-
uit corpus Ieſu. Tunc Pilatus iuſſit red- *Luc.23.50*
di corpus. *Ioh.19.38*
59 Et quum accepiſſet corpus Ioſeph,
inuoluit illud ſindone munda.
60 Poſuitq; illud in monumẽto ſuo no-
uo, quod exciderat ex petra: & aduolut o
ſaxo ingenti ad oſtiũ monumenti, abiit.
61 Erat autem ibi Maria Magdalene
& altera Maria, ſedẽtes cõtra ſepulchrũ.
62 Poſtero autẽ die quę ſequitur Para-
ſceuen,

ſceuen, conuenerunt principes Sacerdo-
tum & Phariſæi ad Pilatum,
63 Dicentes, Domine recordati ſumus,
quòd impoſtor ille dixit adhuc viuens,
Poſt tres dies reſurgo.
64 Iube ergo muniri ſepulchrũ vſque in
diem tertium, nequando veniant diſcipu
li eius, & furentur eum, dicantque plebi,
Surrexit à mortuis: & erit nouiſſimus er
ror peior illo priore.
65 Ait illis Pilatus, Habetis cuſtodiam:
ite, munite ſicut ſcitis.
66 Illi autem abeuntes munierũt ſepul
chrum, obſignato lapide, adhibitis cu-
ſtodibus.

CAPVT XXVIII.

*1 Mulieres ſepulchrum adeunt. 2 Ange-
lus 9 Chriſtus cõſpicitur à mulieribus. 19
Mittit Apoſtolos ad prædicandum.*

Mar. 16. 6
Joh. 20. 11

VEſpera* autem Sabbatorum, quæ lu
ceſſit in vnam ſabbatorum, venit
Maria Magdalene & altera Maria
vt viderent ſepulchrum.
2 Et ecce terræ motus factus eſt magn⁹:
angelus enim Domini deſcendit de cœ-
lo, & accedẽs deuoluit lapidem ab oſtio
ſedebatque ſuper eum.

3 Erat autẽ aſpectus eius ſicut fulgur,
& veſtimentum eius candidum ſicut nix.
4 Præ timore autem eius concuſſi ſunt
cuſtodes, & facti ſunt velut mortui.
5 Reſpondens autem angelus, dixit mu
lieribus, Nolite timere vos: ſcio enim,
quòd Ieſum qui crucifixus eſt, quæritis.
6 Non eſt hic: ſurrexit enim ſicut dixit,
Venite, videte locum vbi poſitus erat
Dominus.
7 Et citò euntes dicite diſcipulis eius, ꝙ
ſurrexit à mortuis: & ecce præcedit vos
in Galilæam: ibi eum videbitis: ecce di-
xi vobis.
8 Et digreſſę celeriter á monumẽto cũ
timore & gaudio magno, currebãt vt re-
nuntiarent diſcipulis eius. ¶ Quũ autem
iſſent ad renuntiandum diſcipulis eius,
9 Et ecce Ieſus occurrit illis dicẽs, Aue-
te. Illæ autem acceſſerunt & tenuerunt
pedes eius, & adorauerunt eum,
10 Tunc ait illis Ieſus, Nolite timere: i-
te, renuntiate fratribus meis, vt eant in
Galilæam, & ibi me videbunt.
11 ¶ Quæ quum abiiſſent, ecce quidam é
cuſtodibus venerunt in ciuitatem, ac re-
nuntiauerunt principibus Sacerdotum
omnia quæ acciderant.

12 Et

12 Et congregati cum Senioribus, con
ſilio habito, pecuniam copioſam dede-
runt militibus.
13 Dicentes, Dicite quòd diſcipuli eius
nocte venerint, & furati ſint eum vobis
dormientibus.
14 Et ſi hoc auditum fuerit ſub Præſi-
de, nos perſuadebimus ei, & ſecuros vos
faciemus.
15 At illi accepta pecunia fecerunt ſi-
cut erant edocti. & diuulgatus eſt hic ſer
mo apud Iudęos vſque in hodiernũ diẽ.
16 Vndecim autem diſcipuli abierunt
in Galilæam, in montem vbi conſtitue-
rat illis Ieſus.
17 Et quum vidiſſent illum, adorauerũt
eum: quidam autem dubitauerunt.
18 Et accedens Ieſus loquutus eſt eis,
Heb. 2. 8 dicens, Data eſt mihi omnis poteſtas in
cœlo, & in terra.
† Marc. 16. 15. 19 † Euntes ergo docete omnes gẽtes,
baptizantes eos in nomine Patris & Fi-
lij & Spiritus ſancti:
20 Docentes eos ſeruare omnia quæ-
cunque præcepi vobis. Et ecce ego vo-
biſcum ſum omnibus diebus vſque ad
conſummationem ſeculi.

VITA

VITA SANCTI MARCI.

HIERONYMVS IN CATAlogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

M*Arcus diſcipulus & interpres Petri, iuxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Romæ à fratribus, breue ſcripſit Euangelium. Quod cùm Petrus audiſſet, probauit, & eccleſiæ legendum ſua auctoritate edidit, ſicut Clemens in ſexto Hypotypoſeon libro ſcribit. Et Papias Hieroſolymitanus epiſcopus meminit huius Marci, & Petrus in epiſtola prima, ſub nomine Babylonis figuraliter Romam ſignificans: Salutat vos quæ in Babylone cum electa, & Marcus filius meus. Aſſumpto itaque Euangelio, quod ipſe confecerat perrexit AEgyptum, & primus Alexandria Chriſtum annuntians, conſtituit eccleſiam tantæ doctrinæ & vitæ cõtinentiæ, vt omnes ſectatores Chriſti ad exemplum ſui cogeret. Denique Philo diſertiſſimus Iudæorum, videns Alexandriæ primam eccleſiam adhuc IudaiZantem, quaſi in laudem gentis*

 ſuæ,

ſuæ, librum ſuper eorum cõuerſatione ſcripſit:
& quomodo Lucas narrat, Hieroſolymæ cre-
dentes omnia habuiſſe communia, ſic ille quod
Alexandriæ ſub Marco fieri doctore cer-
nebat, memoria tradidit. Mortuus
eſt autem octauo Neronis
anno, & ſepultus A-
lexandria, ſuc-
cedente ſibi
Aniano.
(.·.)

SANCTVM

IESV CHRISTI EVANGELIVM

ſecundum MARCVM.

CAPVT I.

4 Iohannis baptizantis, & prædicantis pœnitentiam, 6 veſtitus & victus. 9 Baptizatur Ieſus. 13 tentatur. 14 prædicat Euangelium. 16 vocat Apoſtolos: Simonem & Andream, 19 item Iacobum & Iohannem. 21 & 39 docet in ſynagogis. 23 ſanat dæmoniacū. 30 ſocrum Petri. 32 multos infirmos. 40 & leproſum.

INITIVM euangelij IE-
SV Chriſti filij Dei,
2 Sicut ſcriptum eſt in Pro-
phetis, *Ecce ego mitto nū- *Mala. 3. 1*
tium meum ante faciē tuā,
qui præparabit viam tuam ante te.
3 *Vox clamantis in deſerto, Parate viā *Eſa 40. 3*
Domini, rectas facite ſemitas eius.
4 †Baptizabat Iohānes in deſerto, prę- *Luc. 3. 4*
dicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſ- *Ioh. 1. 15*
ſionem peccatorum. †*Mat. 3. 1*

Matt. 3. 5 5 *Et egrediebantur ad eum tota Iu-
dæa regio, ac Hieroſolymitæ, & baptiza
bantur omnes ab illo in Iordane flumi-
ne, confitentes peccata ſua.
6 Erat autem Iohannes veſtitus pilis ca
meli, & zona pellicea circa lũbos ſuos:
Leu. 11. 12 *veſcebaturque locuſtis ac melle ſylue-
ſtri:
Mat. 3. 11 7 *Et prædicabat dicẽs, Venit is qui for
tior eſt me, poſt me, cuius nõ ſum idone⁹
Luc. 3. 16 vt procumbens ſoluam corrigiam cal-
Ioh. 1. 27 ceamentorum.
Act. 1. 5. 2 8 *Ego quidem baptizaui vos aqua: il-
4. 11. 16 le verò baptizabit vos Spiritu ſancto.
19. 4 9 †Et factum eſt in diebus illis, venit Ie
†Mat. 3 ſus à Nazareth Galilææ, & baptizatus
eſt à Iohanne in Iordane.
14. 10 Et ſtatim quum aſcenderet ex aqua,
Luc. 3. 21 vidit diffindi cœlos, & ſpiritum quaſi co
Ioh. 1. 33 lumbam, deſcendentem ſuper illum.
11 Et vox facta eſt de cœlis, Tu es ille fi
lius meus dilectus, in quo mihi bene cõ-
placitum eſt.
Mat. 4. 1 12 ¶*Et continuò Spiritus illum expel
Luc. 4. 1 lit in deſertum.
13 Et erát illic in deſerto dies quadra-
ginta, & tentabatur à ſatana: eratque cũ
feris, & angeli miniſtrabant illi.

14 ¶*Poſt-

14 ¶* Poſtquam autem comprehenſus *Mat.*4. 12
eſſet Iohannes, † venit Ieſus in Gali- †*Luc.*4.14
læam, prædicans Euangelium regni *Ioh.*4.43
Dei.
15 Et dicens, Impletum eſt tempus, in- †*Mat.*4
ſtatque regnum Dei: reſipiſcite, & credi- 18.
te euangelio. *Luc.*5.2
16 ¶* Quum ambularet autē iuxta ma-
re Galilææ, vidit Simonem & Andream
fratrem eius, iacientes retia in mare: erāt
enim piſcatores.
17 Et dixit eis Ieſus, Sequamini me, &
faciam vt efficiamini piſcatores homi-
num.
18 Ac protinus relictis retibus ſuis, ſe-
quuti ſunt eum.
19 Et progreſſus illinc puſillum, vidit
Iacobum filium Zebedæi, & Iohannem
fratrem eius, qui & ipſi in naui reconcin
nabant retia.
20 Statimque vocauit illos: & illi reli-
cto patre ſuo Zebedæo in naui cum mer
cenariis ſequuti ſunt eum.
21 ¶* Et ingrediuntur Capernaum, & *Mat.*4. 13
ſtatim ſabbatis ingreſſus in ſynagogam *Luc.*4.31
docebat. *Mat.*7. 28
22 † Et ſtupebant ſuper doctrina eius:
erat enim docens eos, tanquam aucto-

Luc.4.32 ritate præditus,& non ſicut Scribæ.
C. 1 23 Et erat in ſynagoga eorũ homo ob-
noxius ſpiritui immundo,& exclamauit,
24 Dicens,Ah, quid rei nobis tecũ eſt,
Ieſu Nazarene? veniſti ad perdendum
nos?noui te quis ſis,[nimirum] ille ſan-
ctus Dei.
25 Et increpauit illũ Ieſus,dicens,Ob-
muteſce,& exi ab homine.
26 Et quum diſcerpſiſſet eũ ſpiritꝰ im-
mundus , exclamaſſetque voce magna,
exiit ab eo.
27 Et obſtupuerũt omnes,ita vt cõqui-
rerent inter ſe dicẽtes, Quid eſt hoc?quæ
doctrina noua hæc?quia cum auctorita-
te etiam ſpiritibus immundis imperat,&
obediunt ei.
28 Emanauit autem fama eius ſtatim in
totam vndique regionem Galilææ fini-
timam.
C. 2 29 ¶*Et protinus è ſynagoga egreſſi,ve
Mat. 2. 14 nerunt in domum Simonis & Andreæ
Luc.4 32 cum Iacobo & Iohanne.
30 Socrus autem Simonis decũbebat fe
bricitans: & continuò dicunt ei de illa.
31 Et accedens erexit eam, apprehenſa
manu eius: & reliquit eam febris illico,
ac miniſtrabat eis.

32 Veſperi

32 Veſperi verò quum occidiſſet ſol, af- C. 3
ferebant ad eum omnes malè habentes,
& qui á dæmoniis agitabantur.
33 Et ciuitas tota congregata erat ad o-
ſtium.
34 Et ſanauit multos qui ægrotabant va
riis morbis: & dæmonia multa eiiciebat,
& non ſinebat loqui dæmonia, quòd ip-
ſum noſſent.
35 Et mane multa adhuc nocte quũ ſur
rexiſſet, egreſſus eſt, & abiit Ieſus in de-
ſertum locum, ibique orabat.
36 Et proſequutus eſt eum Simõ, & qui
cum illo erant:
37 Et quum inueniſſent eum, dicunt ei,
Omnes te quærunt.
38 Et ait illis, Eamus in proximos vi-
cos, vt & ibi prædicem: in hoc enim egreſ
ſum ſum.
36 Et prædicabat in ſynagogis eorum, *Matt.* 8. 2
in tota Galilæa, & dæmonia eiiciebat.
40 ¶ *Et venit ad eũ leproſus, deprecans *Luc.* 5. 12
eum, eique ad genua accidens, ac dicens C. 4
illi, Si vis potes me mundare.
41 Ieſus autem miſertus, protenſa ma-
nu, tetigit illum, & dicit ei, Volo: mũdus
eſto.
42 Et quum dixiſſet, ſtatim diſceſſit ab

eo lepra,& mundatus eſt.
43 Et cominatus ei, ſtatim emiſit illũ,
44 Dicitque ei, Vide ne cui quicquam
dicas:ſed abi,teipſum oſtende ſacerdoti,
& offer pro emundatione tui,*quę prę-
Levit.14.4 cepit Moſes in teſtimonium illis.
45 At ille egreſſus cœpit prędicare mul
ta,& diuulgare ſermoné,ita vt iã nõ poſ
ſet Ieſus manifeſtè introire in ciuitaté,
ſed foris in deſertis locis erat: & venie-
bant ad eum vndique.

CAPVT II.

3 Paralyticus adductus. 5 remiſſis ſibi peccatis, 11 ſanatur, 14 Matthaeus vocatur 16 & 17 Peccatores. 19 Spõſus. 20 Ieiunia & afflictiones pradicuntur, 23 Diſcipuli ſabbato ſpicas vellunt. 26 Panes propoſitionis.

C. 5.
Matth.9.1 ET*iterum intrauit Capernaum poſt
dies aliquot: & auditum eſt quòd in
domo eſſet.
2 Et protinus cõgregati ſunt multi, a-
deo vt iam non caperét eos nec illa loca
quę erant circa ianuam: & loquebatur
Luc.5.18 eis ſermonem.
3 *Et veniunt ad eum ferentes paraly-
ticum,

ticum,qui à quatuor portabatur.
4 Et quum non poſſent appropinquare
illi præ turba,nudauerunt tectum ædiũ
in quibus erat:perfoſſoque tecto, [funi-
bus] demittunt grabatum, in quo para-
lyticus decumbebat.
5 Quum autẽ vidiſſet Ieſus fidem illo-
rum,ait paralytico,Fili remittuntur tibi
peccata tua.
6 Erant autem illic quidam de Scribis
ſedentes,& cogitantes in cordibus ſuis,
7 Quid hic ſic loquitur blaſphemias?
†Quis poteſt remittere peccata, niſi ſo- *Iob.*14.4
lus Deus? *Eſa.*43.25.
8 Et protinus vbi cognouiſſet Ieſus ſpi-
ritu ſuo, quòd ſic cogitarent intra ſeſe,
dicit illis, Quid iſta cogitatis in cordi-
bus veſtris?
9 Vtrum eſt facilius, dicere paralytico,
Remittuntur tibi peccata:an dicere,Sur
ge, & tolle grabatum tuum, & ambula?
10 Vt autem ſciatis quòd Filius homi-
nis habet poteſtatem in terra remittendi
peccata,(ait paralytico)
11 Tibi dico,Surge, ac tolle grabatum
tuum,& abi in domum tuam.
12 Et ſtatim ſurrexit, ſublatoque gra-
bato egreſſus eſt in conſpectu omnium:
adeo

adeo vt ſtupeſcerent omnes & glorificarent Deum: dicentes, Nunquam ſic vidimus.
C. 6 13 ¶ *Et egreſſus eſt rurſus ad mare: o-
Matt. 9. 9 mniſque turba veniebat ad eum, ac doce
Luc. 5. 27 bat eos.
14 Et quum prȩteriret Ieſus, vidit Leui
Alphæi [filium] ſedentem ad teloniũ, &
ait illi, Sequere me: iſque ſurgẽs ſequu-
tus eſt eum.
15 Et factũ eſt, quum accumberet in do
mo illius, multi etiam publicani & pecca
tores ſimul diſcumbebant cum Ieſu &
diſcipulis eius: erant enim multi, qui ſe-
quuti fuerant eum.
16 Et Scribæ ac Phariſæi quũ vidiſſent
eum capientẽ cibum cum publicanis &
peccatoribus, dicebant diſcipulis eius,
Quid eſt quòd cum publicanis & pecca
toribus edit ac bibit?
17 Hoc audito Ieſus ait illis, Non opus
habent qui bene valent, medico, ſed
qui malè habent: non veni ad vocan-
1. Tim. 1 dum iuſtos, *ſed peccatores ad pœni-
15 tentiam.
18 ¶ †Et diſcipuli Iohannis ac Phariſæo
† Matt. 9 rũ ieiunabant: veniuntque, & dicunt il-
14 li, Quare diſcipuli Iohannis & Pha-
riſæo-

riſæorum ieiunāt, tui autem diſcipuli nō *Luc.5.33.*
ieiunant?
19 Et ait illis Ieſus, Nū poſſunt filij tha-
lami nuptialis in quo cum illis ſponſus
eſt, ieiunare? Quamdiu habent ſecū ſpō-
ſum, non poſſunt ieiunare.
20 Venient autem dies, quum auferetur
ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt in illis
diebus.
21 Et nemo aſſumentum panni rudis aſ-
ſuit veſtimēto veteri: alioquin aufert ſup-
plementum eius nouum à veteri & peior
ſciſſura fit.
22 Et nemo mittit vinum muſtū in vtres
veteres: alioqui diſrumpit vinum muſtū
vtres, & vinum effunditur, & vtres pereūt:
ſed vinum muſtum in vtres nouos mitti
debet.
23 ¶ * Et accidit vt trāſiret ſabbatis per *Mat.12.1*
ſegetes, & cœperunt diſcipuli eius inter *Luc.6.1.*
viam vellere ſpicas.
24 Et Phariſæi dicebant ei, Ecce, cur fa-
ciunt ſabbatis quod non licet?
25 Et ipſe ait illis, Nūquā legiſtis, *quid *1.Reg.21.*
fecerit Dauid, quum opus haberet, & e- *6.*
ſuriret ipſe, & qui cum eo erant?
26 Quomodo ingreſſus ſit in domum
Dei ſub Abiathar principe Sacerdotum,
& pa-

& panes ꝓpoſitionis comederit, quos nō
Ex.19. 33 licet edere, *niſi Sacerdotibus:& dederit
Leu. 8.31. etiam ijs qui ſecum erant.
& 24.9. 27 Et dicebat illis, Sabbatū propter ho-
minem factū eſt, non homo propter ſab-
batum.
28 Itaq; dominus eſt Filius hominis, e-
tiam ſabbati.

CAPVT III.

1 *Areſacta manus ſanatur.* 6 *Phariſæi cum Herodianis conſilium ineunt.* 10 *Tactu Chriſti ſanantur multi,* 11 *cui conſpecto procidunt demones.* 14 *Apoſtolorum duodecim ad euangeliZandum mittendorum,* 16 *nomina.* 24 *Regnum aduerſus ſeſe partitum.* 29 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum,* 33 *Parentes Chriſti.*

C. 7 ET *introiuit iterum in ſynagogam,&
Mat. 12.9 erat ibi homo areſactam habēs ma-
Luc.6.6. num.
2 Et obſeruabāt eum, an ſabbatis ſana-
turus eſſet eum, vt accuſarent illum.
3 Et ait homini habenti manum areſa-
ctam, Surge in medium.
4 Et dicit illis, vtrū licet ſabbatis bene-
facere, an malefacere? animam ſeruare,

an

an occidere? At illi tacebant.
5 Et quum circunſpexiſſet eos cum iracundia, cōdoleſcens ſuper cæcitate cordis eorum, dicit homini. Extende manū tuam: & extendit, & reſtituta eſt man⁹ illius ſana, vt altera.
6 Egreſſi verò Phariſæi, ſtatim vnà cū Herodianis conſilium inibant aduerſus eum, vt illum perderent.
7 ¶ Ieſus autem cū diſcipulis ſuis ſeceſſit ad mare: & ingens multitudo à Galilæa ſequuta eſt eum,
8 Et ab Iudęa, & ab Hieroſolymis, & ab Idumæa, & trans Iordanem: & qui circa Tyrum habitabant ac Sidonem [hominum] multitudo magna: qui quum audiſſent quæ faciebat, venerunt ad eum.
9 Et iuſſit diſcipulis ſuis, vt nauicula ſibi deſeruiret propter turbam, ne ipſum premerent:
10 Multos enim ſanauerat, ita vt irruerent in eum, quò illum tangerent, quotquot affligebantur.
11 Et ſpiritus immundi quum illum vidiſſent procidebant ei, & clamabant, dicentes, Tu es filius Dei.
12 Et vehementer interminabatur eis, ne ſe manifeſtum facerent.

13 ¶ Et

13 ¶*Et aſcendit in mõtem, ac vocaba
C. 8 ad ſe quos voluit ipſe: & venerunt ad eũ
Mat. 10. 1 14 Et fecit vt duodecim eſſent ſecum, &
Infr. 6. 7 vt emitteret eos ad prædicandum,
Luc. 9. 1 15 Vtq; haberent poteſtatem ſanandi
morbos, eijciendiq; dæmonia.
16 Et impoſuit Simoni nomen Petrus,
17 Et Iacobũ [filium] Zebedæi, & Iohã-
nem fratrem Iacobi, & impoſuit eis no-
mina Boanerges, q̃ eſt, filij tonitrui:
18 Et Andream & Philippũ, & Bartho-
lomæum, & Matthæum & Thomam, &
Iacobum Alphæi [filium] & Thaddæum
& Simonem Cananæum.
19 Et Iudam Iſcariotem, qui & ꝓdidit
illum.
20 ¶ Et veniunt in domum, & conuenit
iterum turba, ſic vt non liceret illis vel
panes edere.
21 Et quũ audiſſent qui ad illum attine-
bant, exierunt vt manus inijcerent in eũ:
dicebant enim, In furorem verſus eſt.
22 ¶Et ſcribæ qui ab Hieroſolymis de-
Mat. 9. 34 ſcenderãt, dicebãt, Beelzebub habet, &
& 12. 24. *per principem dæmoniorum eijcit dæ-
monia.
Luc. 11. 14 23 Et ad ſe vocatis eis, in parabolis dice-
bat illis, Quomodo poteſt ſatanas ſata-

nam

nam eijcere?
24 Et ſi regnum aduerſus ſeſe diuiſum
fuerit, non poteſt ſtare regnum illud.
25 Et ſi domus contra ſemetipſam diui-
ſa fuerit, non poteſt ſtare domus illa.
26 Et ſi ſatanas inſurrexit aduerſus ſe-
metipſum ac diuiſus eſt, non poteſt ſtare,
ſed finem habet.
27 Non poteſt quiſquam vaſa fortis in-
greſſus in domũ illius, diripere, niſi priùs
fortem allligauerit, & tunc domum eius
diripiet.
28 *Amẽ dico vobis, Omnia remittẽ- *Matt. 12.*
tur filijs hominũ peccata, & conuitia qui- *32*
buſcunque conuitiati fuerint:
29 At qui conuitium dixerit in Spiritũ *Luc. 12. 10*
ſanctum, nõ habet remiſſionem in æter- *1. Ioh. 5. 16*
num, ſed obnoxius eſt æterno iudicio.
30 Dicebant enim, Spiritum immundũ
habet.
31 ¶ *Et veniunt mater eius & fratres, & *Matth. 12.*
foris ſtantes miſerunt ad eum qui euoca- *46*
rent eum. *Luc. 8. 19.*
32 Et ſedebat turba circa eum: dicuntq;
ei, Ecce mater tua & fratres tui foris quę-
runt te.
33 Et reſpondit eis, dicens, Quę eſt ma-
ter mea & fratres mei?

34 Et quum circunſpexiſſet in circuitu
circum ſe diſcipulos ſedentes, ait: Ecce
mater mea, & fratres mei.
35 Qui enim fecerit volũtatem Dei, hic
frater meus & ſoror mea & mater eſt.

CAPVT IIII.

3 & 14 Parabola ſeminantis. 11 Parabolis quare vtatur Chriſtus. 21 Lucerna. 26 Sementis iacta in terram. 31 Granum ſinapis. 38 Chriſtus dormit in puppi: 39 obiurgat ventos, marique imperat.

Mat. 13. 1 *Luc. 8. 4.* ET* iterũ cœpit docere iuxta mare, &
congregata eſt ad eum turba multa,
ita vt nauim ingreſſus ſederet in mari,
& tota turba iuxta mare in terra erat.
2 Et docebat eos per parabolas multa,
& dicebat illis in doctrina ſua:
C. 9 3 Audite, ecce exibat ſeminator ad ſeminandum:
4 Et accidit inter ſeminandũ, aliud quidem
cecidit ſecus viam, venerúntq; volucres
cœli & comederunt illud.
5 Aliud verò cecidit ſuper petroſa, vbi
nõ habuit terrã multã, & ſtatim exortũ
eſt, quòd nõ haberet altitudinem terræ.
6 Sole autem exorto, æſtu affectum eſt,
& eò quod nõ haberet radicem, exaruit.

7 Et aliud cecidit in ſpinas, & ſuccreue-
runt ſpinæ, ac ſuffocauerũt illud, & fru-
ctum non dedit.
8 Et aliud cecidit in terrã bonã, & da-
bat fructum emergentem atque creſcen-
tem: & afferebat vnum triginta, & vnum
ſexaginta, & vnum centum.
9 Ac dicebat illis, Qui habet aures ad
audiendnm, audiat.
10 ¶ Quum autẽ cœpiſſet eſſe ſolus, in-
terrogauerunt eum hi qui circum illũ e-
rant cum duodecim de parabola.
11 Et dicebat eis, Vobis datum eſt noſſe
myſterium regni Dei: illis autem qui fo-
ris ſunt, per parabolas omnia fiunt:
12 *Vt videntes videant, & nõ cernant: *Eſai.6.9.*
& audientes audiant, & non intelligant: *Matt.* 13.
ne quando conuertantur, & remittantur 14.
eis peccata.
13 ¶Et ait illis, Neſcitis parabolã hanc? *Luc.*8. 10.
& quomodo omnes parabolas cognoſce- *Ioh.* 12.40
tis? *Act.*28.26
14 Seminator ille, ſermonem ſeminat. *Rom.*11.8.
15 Alij autem ſunt qui iuxta viam [ſemẽ
excipiunt], vbi ſeminatur ſermo: & quũ
audierint, confeſtim venit ſatanas, & au-
fert ſermonem qui ſeminatus eſt in cor-
dibus eorum.

16 Et alij ſűt ſimiltier, qui in petroſa ſe-
men excipiunt: qui quum audierint ſer-
monem, ſtatim cũ gaudio accipiunt illũ.
17 Et non babent radicem in ſe, ſed tẽ-
porarij ſunt: deinde coorta aflictiõe, aut
perſecutione propter ſermonem, confe-
ſtim offenduntur.
18 Et alij ſunt qui in ſpinas ſemen exci-
piunt: hi ſunt qui ſermonem audiunt,
1. Tim. 6. 19 Et ſolicitudines ſeculi huius, ac* de-
17. ceptio diuitiarum, cæterarumq; rerũ cu-
piditates introeuntes ſuffocãt ſermoné,
ac redditur infructifer.
20 Et alij ſunt qui in terram bonam ſe-
men exceperunt, qui audiunt ſermonem
& ſuſcipiunt: & fructificant [ità vt] aliud
[granũ adferat] triginta, aliud ſexaginta,
aliud centum.
Mat. 5. 1. 21 ¶* Et dicebat illis, Num lucerna in-
Luc. 8. 16: cẽditur, vt ſubter modium ponatur, aut
& 11. 33. ſubter lectum? nónne vt ſuper candela-
brum ponatur?
22 * Nõ eſt enim quicquam occultũ, q
Matt. 10. non manifeſtetur: neque fuit ſecretum,
26 ſed vt in propatulum veniat.
Luc. 8. 17: 23 Si quis habet aures ad audiẽdum, au-
& 12. 2. diat.
24 ¶Et dicebat illis, videte qd audiatis:
*qua

*qua menſura metimini, eadẽ vobis fiet *Matt.7.2.*
admẽſio, & adijcietur vobis qui auditis. *Luc.6.38.*
25 *Qui enim habet dabitur illi: & qui
nõ habet, etiã ꝙ habet, auferetur ab eo.
26 ¶ Et dicebat. Sic eſt regnũ Dei, quẽ- *Matt.13.*
admodũ ſi homo iaciat ſemen in terram. 12. & 15.
27 Ac dormiat, atque exurgat [ille] no- 29
cte ac die: ſegeſque germinet, ac ſurgat in *Luc.8.18.*
altum dum neſcit ille. & 19, 26.
28 Vltrò enim terra fructificat, primùm
herbam, deinde ſpicam, deinde plenum
frumentum in ſpica.
29 Quum autem pductus fuerit fructus,
ſtatim mittit falcem, quoniã adeſt meſ-
ſis.
30 ¶*Et dicebat, Cui aſſimilabimus re- *Matt.13.*
gnum Dei, aut qua collatione confere- 31.
mus illud?
31 [Eſt] ſicut granum ſinapis, ꝙ quum *Luc.13.19.*
ſeminatum fuerit in terra, minus eſt om-
nibus ſeminibus quæ ſunt in terra:
32 Et quum ſeminatum fuerit, exurgit,
& fit maius omnibus oleribus: & facit ra-
mos magnos, ita vt poſſint ſub vmbra e-
ius aues cœli nidificare.
33 * Et talibus multis parabolis loque- *Matt.13.*
batur eis ſermonẽ, p vt poterant audire. 34.
34 Sine parabola verò non loquebatur

eis ſcorſim autem diſcipulis ſuis expo-
nebat omnia.

C. 10 35 ¶ * Et ait illis in die illo quum facta
Mat. 8.23 eſſet veſpera, Tranſeamus in vlteriorem
Luc. 8.22. ripam.
36 Et dimiſſa turba, aſſumunt eũ ita vt
erat in naui: ſed & alię nauiculę erant cũ
illo.
37 Et oritur procella vẽti magna, & flu-
ctus irruebant in nauim, ita vt illa iam
impleretur.
38 Et erat ipſe in puppi ſuper ceruical
dormiẽs: & excitant eũ, dicũtq; illi, Præ-
ceptor, non eſt tibi curæ quòd perimus?
39 Et excitat⁹ increpauit ventũ, dixitq;
mari, Tace, obmuteſce. Et conquieuit ven
tus, factáque eſt tranquillitas magna.
40 Et ait illis, Quid timidi eſtis adeo?
qui fit vt non habiatis fiduciã? Et timue-
runt timore magno, dicebãtq; inter ſeſe,
Quiſnam hic eſt, quia & ventus & mare
obediunt ei?

CAPVT V.

*2 Dæmoniacus ſanatur. 6 Dæmon ag-
noſcens Chriſtum. 9 Legio dæmoniorum 13
in porcos intrat. 22 Iari filia. (25 Mu-
liere à fluxione ſanguinis, 26 non medico-*

rum

nim opera, 29 ſanata, 34 ſed fide.) 35 mortua, 41 ſuſcitatur.

ET *venerunt traiecto mari in regio- C. 11
nem Gadarenorum. *Mat.*8,28
2 Egreſſoque ei de naui, ſtatim oc- *Luc.*8,26
currit è monumentis homo ſpiritui ob-
noxius immundo,
3 Qui domicilium habebat in monu-
mentis, & neque catenis quiſquam pote-
rat eum ligare,
4 Propterea quòd quum ſæpe com-
pedibus & catenis vinctus fuiſſet, diſcer-
ptæ eſſent ab illo catenæ, & compedes
eſſent comminutæ: neque quiſquam va-
luiſſet eum domare.
5 Et ſemper die ac nocte in montibus
& in monumentis erat clamans, & con-
cidens ſeipſum lapidibus.
6 Quum vidiſſet autem Ieſum eminus,
cucurrit, & adorauit eum:
7 Et clamans voce magna dixit, Quid
mihi tecum eſt, Ieſu fili Dei Altiſſimi?
adiuro te per Deum, ne me torqueas.
8 (Dicebat enim illi, Exi ſpiritus im-
munde ab homine.)
9 Et interrogabat eum, Quod tibi no-

men eſt? Et reſpondit, dicens ei, Legio
mihi nomen eſt: quia multi ſumus.
10 Et deprecabatur eum multùm, ne ſe
emitteret extra regionem.
11 Erat autem ibi iuxta montes grex
porcorum magnus paſcens.
12 Et deprecabantur eum omnes dæmones dicentes, Mitte nos in porcos, vt
in eos introeamus.
13 Et permiſit eis ſtatim Ieſus: & egreſſi ſpiritus immundi, ingreſſi ſunt in porcos: & ferebatur grex per præceps in mare, (erant autem ferme bis mille) & ſuffocati ſunt in mari.
14 Porro qui paſcebant porcos, fugerunt, & renuntiauerunt in ciuitatem, & in agros, & egreſſi ſunt ad videndum quid eſſet quod acciderat:
15 Et veniunt ad Ieſum, & vident illũ qui à dæmonio vexabatur, ſedentem ac veſtitum, & ſanæ mentis, qui habuerat Legionem: & timuerunt.
16 Et narrauerunt illis qui viderant, qualiter accidiſſet ei qui dæmonium habuerat, & de porcis.
17 Et rogare cœperunt eum vt diſcederet de finibus ipſorum.
18 Et quum ingreſſus eſſet nauim, rogabat

gabat illum qui fuerat à dæmonio correptus,vt eſſet cum illo.
19 Ieſus autem non permiſit eum, ſed ait illi, Abi in domum tuam ad tuos, & annuntia iſtis,quanta tibi Dominus fecerit,& miſertus ſit tui.
20 Et abijt, & cœpit prædicare in Decapoli,quanta ſibi feciſſet Ieſus: & omnes mirabantur.
21 ¶Et quum traieciſſet Ieſus naui rurſus in vlteriorem ripam, conuenit turba multa ad eum,& erat circa mare.
22 * Et ecce, venit quidam principum ſynagogæ,nomine Iairus:& quum vidiſſet eum,procidit ad pedes eius: C. 12 *Matt.9,18* *Luc.8,41*
23 Et deprecabatur eum multùm, dicens,Filiola mea in extremis eſt: [oro] vt venias & imponas illi manus,vt ſalua ſit,& viuet.
24 Et abijt cum illo, & ſequebatur eũ turba multa,& comprimebant eum.
25 (¶Et mulier quædam quæ fuerat obnoxia profluuio ſanguinis annos duodecim:
26 Fueratque multa perpeſſa à compluribus medicis, & inſumpſerat omnia ſua, neque quicquam adiumenti ſenſerat,ſed magis in deterius venerat:

27 Quũ audiſſet de Ieſu, venit in tur-
ba à tergo,& tetigit veſtimentum eius.
28 Dicebat enim, Si vel veſtiméta eius
tetigero,ſalua ero.
29 Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſan-
guinis eius, & ſenſit corpore quòd ſana-
ta eſſet ab eo flagello.
30 Et ſtatim Ieſus in ſemetipſo cogno-
ſcens virtutem ex ſeſe prodiſſe, conuer-
ſus in turba aiebat. Quis tetigit veſti-
menta mea?
31 Et dicebant ei diſcipuli ipſius, Vi-
des turbam vndiq; prementem te,& di-
cis,Quis me tetigit?
32 Et circumſpiciebat, vt videret eam
quæ hoc fecerat.
33 Mulier verò timés & tremens,ſciẽs
quod factum eſſet in ſe, venit & accidit
ei,dixitque ei omnem veritatem.
34 Ille auten dixit ei, Filia, fides tua
te ſeruauit,vade cum pace,& eſto ſana à
flagello tuo.
35 Adhuc eo loquente veniunt à prin-
cipe ſynagogæ, qui dicerent, Filia tua
mortua eſt,quid vltrà vexas magiſtrum?
36 Ieſus autem protinus audito ſer-
mone qui dicebatur, ait principi ſyna-
gogæ,Ne metuas,tantummodo crede.

37 Et

37 Et non permiſit vt quiſquam ſe ſe-
queretur, præter Petrum & Iacobum, &
Iohannem fratrem Iacobi.
38 Et venit in domum principis ſyna-
gogæ, videtque tumultum, ac flentes &
eiulantes multum.
39 Et ingreſſus ait illis, Quid tumul-
tuamini & ploratis? puella nō eſt mor-
tua, ſed dormit.
40 Et irridebant eum. Ipſe verò eiectis
omnibus, aſſumit patrem & matrem pu-
ellæ & eos qui cum ipſo erant, & ingre-
ditur eò, vbi puella erat iacens.
41 Et apprehenſa manu puellæ, ait il-
li, Talitha cumi, quod eſt, ſiquis inter-
pretetur, Puella (tibi dico) ſurge.
42 Et confeſtim ſurrexit puella, & am
bulabat: erat enim annorum duodecim,
& obſtupuerunt ſtupore magno.
43 Et præcepit illis vehementer, ne
quiſquam id ſciret: & iuſſit vt daretur
illi quod ederet.

CAPVT VI.

1 Prædicantis Chriſti à ſuis in patria contempti teſtimonio, 4 propheta non, niſi in patria ſua, expers honoris. 6 Incredulitas Nazarenorum. 7 Apoſtolis cum auctoritate in

ſpiritus

ſpiritus immundos, miſſis, 8 dantur manda-
ta: 13 qui eijciunt dæmonia, & vngunt æ-
grotos oleo. 14 Iudiciũ Herodis de Chriſto.
17 Iohannes quare coniectus in carcerem:
27 decollatus: 29 ſepultus. 30 Apoſtoli
reuerſi à prædicatione. 34 Chriſtus docet in
deſerto. 38 Quinque panibus & duobus pi-
ſcibus. 42 ſaturantur 44 5000 viri. 48
Apoſtoli vexantur in mari. 56 Sanantur in-
firmi tactu veſtimenti Chriſti.

Matt. 13, 54 ET *egreſſus eſt illinc, venitque in pa-
triam ſuam, & ſequuntur eum diſci-
Luc. 4, 16 puli ſui.
2 Quumq; adeſſet ſabbatum, cœpit in
ſynagoga docere: multiq; audientes ob-
ſtuperunt, dicentes, Vnde huic hæc? &
quæ eſt ſapientia quæ data eſt illi? & vir-
tutes tales per manus eius efficiuntur?
3 Nónne hic eſt faber ille, filius Ma-
riæ, frater Iacobi & Ioſe & Iudæ & Simo
nis? nónne & ſorores eius hic nobiſcum
ſunt? Et offendebantur per eum.
Ioh. 4, 44 4 Dicebat autem illis Ieſus, * Non eſt
Propheta contemptus, niſi in patria ſua,
& inter cognatos, & in familia ſua.
5 Et non poterat ibi virtutem vllam
edere

edere, niſi quòd paucos infirmos impo-
ſitis manibus ſanauit.
6 Ac mirabatur propter incredulita-
tem eorum:&* obambulabat per vicos *Matt.9,35*
vndique circumiacentes, docens. *Luc.13,22*
7 ¶ * Et accerſit duodecim, cœpitque C. 14
eos emittere binos, ac dabat illis pote-
ſtatem aduerſus ſpiritus immundos. *Mat.10,1*
8 Et præcepit illis ne quid tollerent in *Sup.3,14*
viam, niſi virgam tantùm: non peram, *Luc.9,1*
non panem, non in zona æs.
9 Sed calcearentur*ſandalijs, & ne in- *Act. 12,8*
duerentur binis tunicis.
10 Et dicebat eis, Vbicunque introië-
ritis in domum, illic manete donec ex-
eatis illinc.
11 * Et quicunq; non receperint vos, *Matt.10*
neq; audierint vos, exeuntes illinc,†ex- 14
cutite puluerem qui eſt ſub pedibus ve- *Luc.9,5*
ſtris, in teſtimoniũ illis: amen dico vobis, †*Act.13,*
tolerabilius erit Sodomis aut Gomor- *51: et 18,6*
rhis in die iudicij, quàm ciuitati illi.
12 Et egreſſi prędicabãt vt reſipiſcerẽt:
13 Et dæmonia multa eijciebãt,*& vn *Iac.5,14*
gebant oleo multos ægros, & ſanabant.
14 ¶*Et audiuit rex Herodes, (inno- C. 15
tuerat enim nomen eius) dicebatq;, Io- *Matt.14,1*
hannes ille qui baptizabat, reſurrexit *Luc.9,7*
à mor-

à mortuis, & propterea virtutes agunt
in illo.
15 Alij dicebant, Elias eſt, alij verò dicebant, Propheta eſt, vel tanquam vnus
ex Prophetis.
Luc.3,19 16 * Quum audiſſet autem Herodes,
ait, Cui ego pręcidi caput, Iohannes iſte
eſt: ipſe ſurrexit à mortuis.
17 Nam ipſe Herodes miſſis [ſatellitibus], manus iniecerat in Iohannem, &
vinxerat eum in carcere, propter Herodiadem vxorẽ Philippi fratris ſui: qui
duxerat eam vxorem.
18 Dicebat enim Iohannes Herodi,
Leu.18,16 * Non licet tibi habere vxorem fratris
tui.
19 Herodias autem inſidiabatur illi, volebatq; occidere eum: nec poterat.
20 Herodes enim metuebat Iohannẽ,
ſciens eum virum iuſtum ac ſanctum, &
obſeruabat eum: auditoq; eo multa faciebat, & libenter eum audiebat.
21 Et quum dies opportunus accidiſſet, quum Herodes in natalitijs ſuis cœnam faceret primatibus ac tribunis &
primoribus Galilææ:
22 Quumq; introiſſet filia ipſius Herodiadis, ac ſaltaſſet, placuiſſetq; Herodi
ac ſi-

ac ſimul accumbentibus, rex ait puellę,
Pete à me quod vis, & dabo tibi:
23 Et iurauit illi, Quicquid à me pe-
tieris, dabo tibi, vſque ad dimidium re-
gni mei.
24 At illa egreſſa dixit matri ſuę, Quid
petam? illa verò dixit, Caput Iohannis
Baptiſtæ.
25 Et ingreſſa ſtatim cum feſtinatione
ad regem, petiuit, dicens, Volo vt proti-
nus des mihi in lance caput Iohannis
Baptiſtæ.
26 Et dolore affectus rex, propter iu-
ſiurandum, eosque qui ſimul accumbe-
bant, noluit eam reijcere.
27 Et confeſtim rex miſſo ſpiculatore,
iuſſit inferri caput eius, At ille abijt, ac
decollauit eum in carcere:
28 Et attulit caput eius in lance, & de-
dit illud puellæ: & puella dedit illud ma
tri ſuæ.
29 Quo audito diſcipuli eius venerũt,
& ſuſtulerunt cadauer eius, poſueruntq́;
illud in monumento.
30 ¶ *Et congregantur Apoſtoli ad Ie Luc. 9, 10
ſum, & renuntiauerunt ei omnia, & quæ
egiſſent, quæq́; docuiſſent.
31 Et ait illis, Venite vos ſoli ſeorſim
in de-

in deſertum locum, & requieſcite puſil-
lum: erant enim qui venirent & abirent
multi: ac ne cibũ quidẽ capere vacabat.
Matt. 14, 32 *Et abijt in deſertum locum naui-
13 gio ſeorſim.
Luc. 9,10 33 Et viderunt eos abeuntes turbę, &
agnouerunt eum multi: & itinere pede-
ſtri ex omnibus ciuitatibus concurrerũt
illuc, & prȩuenerunt eos, conueneruntq́;
ad illum.
C. 16 34 *Et egreſſus vidit turbam multam
Mat. 9,36: Ieſus, & affectu miſericordiæ tactus eſt
& 14,14 erga eos: quia erant velut oues nõ habẽ-
tes paſtorẽ: & cœpit illos docere multa.
Luc. 9,11 35 †Et quum iam multum diei præte-
†*Matt.* 14 riſſet, acceſſerunt ad illum diſcipuli eius,
dicentes, Deſertus eſt locus, & iam mul-
tum temporis effluxit:
36 Dimitte illos vt abeant in circum-
iacentes villas ac vicos, emantq́; ſibi pa-
nes: nam quod edant, non habent.
37 At ille reſpondens ait illis, Date il-
lis vos quod edant. Et dixerunt ei, Eun-
tes emamus ducentis denarijs panes, &
Matt. 14, demus illis quod edant?
38 At ille dicit eis, Quot panes ha-
Luc 9,19, betis? ite & videte. * Et quum cogno-
17 uiſſent, dicunt, Quinque, & duos piſces.
Ioh. 6,9 39 Et

39 Et præcepit illis vt accumbere facerent omnes, diſtributis cõuiuis in viridi gramine.
40 Et diſcubuerunt diuiſi in viridaria centeni & quinquageni.
41 Et quum accepiſſet quinque panes ac duos piſces, ſublatis in cœlum oculis benedixit, ac fregit panes: deditq; diſcipulis ſuis vt apponerēt illis: & duos piſces diuiſit omnibus.
42 Et comederũt omnes, & ſaturati ſunt.
45 Et ſuſtulerũt fragmentorum duodecim cophinos plenos: & de piſcibus.
44 Erant autem qui comederant, circiter quinque millia virorum.
55 ¶Et ſtatim coegit diſcipulos ſuos cõſcendere nauim, vt præcederēt tranſmiſſo [mari] Bethſaidam, dum ipſe dimitteret turbam.
46 Et quum dimiſiſſet eos, abijt in mõtem ad orandum.
47 *Et quũ veſpera aduenisset, erat nauis in medio mari, & ipſe ſolus in terra. C. 17 *Mat.* 14.
48 Viditque eos laborantes in remigãdo: (erat enim ventus contrarius eis.) at circa quartam vigiliam noctis venit ad eos, ambulãs ſuper mare, & volebat prę terire eos. 23 *Ioh.* 6.16.

49 At

49 At illi vt viderunt eum ambulantẽ
ſuper mare, putauerunt ſpectrum eſſe, &
exclamauerunt.
50 Omnes enim videbant eum: & cõ-
turbati ſunt: & ſtatim loquutus eſt cum
eis, dixitque eis, Confidite, ego ſum: ne
terreamini.
51 Et aſcendit ad illos in nauim, & cõ-
quieuit ventus: & vehementer ſupra mo
dum intra ſeſe ſtupebãt & admirabãtur.
52 Non enim intellexerãt de panibus:
erat enim cor eorum obcæcatum.
Mat.14.34 53 ¶ * Et quum traieciſſent, venerunt
in terram Gennezareth, & applicuerunt
in portum.
54 Quumq; egreſſi eſſent de naui, cõ-
tinuò agnouerunt eum.
55 Ac percurrentes totam vndiq; re-
gionem illam, cœperunt in grabatis
eos qui malè habebant circumferre,
quum audiſſent eum illic eſſe.
56 Et quocunque introiſſet in vicos,
aut in ciuitates, aut in villas, in plateis
ponebant infirmos, & deprecabantur eũ
vt vel fimbriam veſtimenti eius tange-
rent, & quotquot tangebant eum, ſalui
fiebant.

CAPVT VII.

2 Apoſtoli comedentes illotis manibus, reprebenduntur. 4 Phariſæorum doctrina de lotionibus. 6 Hypocritæ. 8 Præcepta hominũ præceptis Dei præferuntur. 10 Parentes honorandi. 15 Quæ ſint, quæ verè coinquinant hominem. 25 Chananea orat pro dæmoniaca filia. 32 Surdus, mutus ſanatur.

ET* conueniunt ad eum Phariſæi, & quidam de Scribis qui venerant Hieroſolymis: C. 18 Matt.15,1.
2 Et quum vidiſſent quoſdam ex diſcipulis eius cõmunibus manibus (id eſt, illotis) edere panes, incuſabant.
3 Nam Phariſæi & omnes Iudæi, niſi crebrò lauerint manus, non capiunt cibum, tenentes inſtituta maiorum.
4 Et à foro [venientes] niſi loti fuerint, non comedunt. Et alia multa ſunt quæ ſuſceperunt ſeruanda: nempe lotiones poculorum & vrceorum & æramentorum & lectorum.
5 Deinde interrogant eum Phariſæi & Scribæ, Quare diſcipuli tui non ambulant iuxta ritũ [traditum] à maioribus: ſed illotis manibus edunt panem?

6 At ille reſpondés dixit eis, Bene va-
ticinatus eſt Eſaias de vobis hypocritis:
ſicut ſcriptũ eſt, * Populus hic labijs me
Eſa. 29, 13 honorat, cor autem eorũ lógè eſt à me:
7 In vanum autem me colunt, docen-
tes doctrinas præcepta hominum.
8 Nam omiſſo præcepto Dei, tenetis
conſtitutionem hominum: ablutiones
vrceorum & poculorum: aliaque ſimilia
his facitis multa.
9 Et dicebat illis, Bene reijcitis præcep
tum Dei, vt cõſtitutioné veſtrã ſeruetis.
10 Moſes enim dixit, *Honora patrem
Ex. 20, 12 tuum & matrem tuã: & † Qui maledixe-
Deu. 5, 16 rit patri vel matri, morte moriatur.
Ephe. 6, 2 11 Vos autem dicitis, Si dixerit homo
† Ex. 21, 17 patri vel matri, Corban, (quod eſt do-
Leu. 20. 9 num) quodcunque ex me, in tuum cedet
Pro. 20, 20 commodum.
12 Et præterea non ſinitis eum quic-
quam facere patri ſuo aut matri ſuæ,
13 Et irritum facitis verbum Dei per
conſtitutioné veſtram quam tradidiſtis:
& ſimilia huiuſmodi multa facitis.
Matt. 15 14 ¶*Et quum aduocaſſet ad ſe totam
10 turbam dicebat illis, Audite me omnes,
& intelligite.
15 Nihil eſt extra hominem introiens
in eum,

ire eum, quod poſſit eum inquinare: ſed
quæ de homine procedũt, illa ſunt quæ
inquinant hominem.
16 Si quis habet aures ad audiendum,
audiat.
17 Et quum introiſſet in domum, ſe-
motus à turba, interrogabant eum diſci
puli eius de ſimilitudine.
18 Et ait illis, Adeo & vos intelligen-
tia caretis? nondũ intelligitis quòd om-
ne foris introiens in hominem, non po-
teſt eum inquinare?
19 Quia non intrat in eius cor, ſed in
ventrem: & in ſeceſſum exit, repurgans
omnes eſcas.
20 Dicebat autem, Quod ab homine
exit, illud inquinat hominem.
21 * Ab interioribus enim de corde *Gen.6.5. et*
hominum malæ cogitationes procedũt, *8 21*
adulteria, ſtupra, homicidia,
22 Furta, auaritiæ, fraudes, dolus, im-
pudicitia, malus oculus, conuitia, ſuper-
bia, ſtultitia.
23 Omnia hæc mala ab internis pro-
cedunt, & inquinant hominem.
24 ¶* Et inde ſurgens abijt in cõfinia *Matt.15.a.*
Tyri ac Sidonis: & ingreſſus domum, ne *21*
minem voluit ſcire: nec potuit latêre.

C. 19 25 Mulier enim ſtatim vt audiuit de
eo, cuius filiola habebat ſpiritum im-
mundum, venit & accidit ad pedes eius:
26 (Erat enim mulier Græca, Syro-
phœniſſa genere:) & rogabat eũ vt dę-
monium eijceret de filia ſua.
27 Ieſus autem dixit illi, Sine priùs ſa-
turari filios: non eſt enim honeſtum ſu-
mere panẽ filiorũ,& proijcere catellis.
28 At illa reſpondit & dicit illi, Etiam
Domine: nam catelli quoq; comedunt
ſub menſa de micis filiorum.
29 Et ait illi, Propter iſtum ſermonem
vade: exijt dæmonium à filia tua.
30 Et quum abiſſet in domum ſuam,
reperit dæmonium exiſſe,& filiam iacẽ-
tem ſuper lectum.
C. 20 31 ¶Et rurſum, egreſſus de finibus Ty-
ri ac Sidonis, venit ad mare Galilæę
per medios fines Decapolis.
32 Et adducunt ei ſurdum: impeditæq;
linguæ: & deprecantur eum vt imponat
illi manum.
33 Et quũ apprehendiſſet eum de tur-
ba ſeorſim, miſit digitos ſuos in auricu-
las ei⁹: & ſputo emiſſo tetigit linguã ei⁹:
34 Ac ſuſpiciens in cœlum, ingemuit,&
ait illi, Ephphatah, quod eſt, Aperire.

35 Et ſtatim apertę ſunt eius aures, & ſolutum eſt vinculum linguæ eius ac loquebatur recte.
36 Ac præcepit illis ne cui dicerent: ſed quo magis ille eis præceperat, hoc potius amplius prædicabant.
37 Et ſupra modum ſtupebant, dicentes, *bene omnia fecit: & ſurdos facit au- Gen. 1, 31
dire, & mutos loqui. Eccl. 39, 21

CAPVT VIII.

5 Septem panibus & paucis piſciculis 8 ſaturantur 9 4000 viri. 11 Iudæi ſigna quærunt. 15 Cauendum à doctrina Phariſæorum. 22 Cæcus ſanatur. 28 Varia populi opinio de Chriſto. 29 Apoſtolorum de Chriſto confeſſio. 31 Prædicit mortem ſuam Chriſtus. 33 Petrus, ſatan. 35 Animam ſuam ſeruare, vel perdere. 38 Erubeſcere Chriſtum.

IN * diebus illis, quum turba admodũ multa eſſet, nec haberent quod manducarent: accerſitis ad ſe Ieſus diſcipulis ſuis, ait illis: C. 21 Matt. 15, 32
2 Miſericordia tangor erga turbam: quia iam triduo manent apud me, nec habent quod edant:

3 Et ſi dimiſero eos ieiunos in domũ
ſuam, deficient in via: quidam enim ex
eis è longinquo venerunt.
4 Et reſponderũt ei diſcipuli ſui, Vn-
de iſtos quis poterit hîc ſatiare panibus
in ſolitudine?
5 Et interrogauit eos, Quot panes ha
betis? illi verò dixerunt, Septem.
6 Et præcepit turbæ diſcumbere ſuper
terrã: & acceptis ſepté panibus, quũ gra-
tias egiſſet, fregit, deditq; diſcipulis ſuis
vt apponerent: & appoſuerunt turbæ.
7 Et habebant piſciculos paucos: &
quum benedixiſſet, iuſſit apponi & hos.
8 Comederũt autem, & ſaturati ſunt,
ac ſuſtulerũt quæ ſuperfuerant, fragmé-
torum ſeptem ſportas.
9 Erant autem qui comederant, ferme
quater mille, & dimiſit illos.
10 ¶*Et mox ingreſſus in nauim cũ diſ-
Matt. 15 39 cipulis ſuis, venit in partes Dalmanutha
11 †Et egreſſi ſunt Pharisæi, cœpe-
†*Matt. 16 1.* runtq; diſputare cũ illo, quærentes ab
eo ſignum è cœlo, tentantes eum.
12 Et quum ingemuiſſet ſpiritu ſuo, di
cit, Cur generatio hæc ſignum quærit?
amen dico vobis, ſi dabitur generationi
huic ſignum.

13 ¶*Et

13 ¶* Et relictis illis, ingreſſus rurſus Mat. 16,4
nauim, abijt, traiecto[lacu]. †Matt. 16,
14 † Et obliti fuerant ſumere panes, 5
nec præter vnum panem habebant ſecũ C. 22
in naui.
15 Ac præcepit illis, dicens, * Videte, Mat. 16,6
cauete à fermento Phariſæorũ, & à fer-
mento Herodis.
16 Et diſputabant inter ſeſe, dicentes,
Panes non habemus.
17 Et eo cognito Ieſus dicit illis. Quid
diſputatis quòd panes non habetis? nó-
dum animaduertitis, nec intelligitis? ad-
huc obcæcatũ habetis cor veſtrum?
18 Oculos habentes nó cernitis? & au
res habẽtes, nõ auditis & nó meminiſtis?
19 * Quum quinq; panes fregiſſem in Iohn. 6,11
hominum quinque millia, quot cophi-
nos fragmentis plenos ſuſtuliſtis? Dicũt
ei, Duodecim.
20 Quum autẽ ſeptẽ in quatuor mil-
lia, quot ſportas ex reliquijs fragmẽto-
rum tuliſtis? Illi verò dixerunt, Septem.
21 Et dixit illis, quì fit vt nõ intelligatis?
22 ¶Et venit Bethſaidam, & adducunt C. 23
illi cæcum, & obſecrant eum vt illum
tangeret.
23 Et apprehenſa manu cæci, eduxit

illum extra vicũ: & quum expuiſſet in o-
culos illius, impoſuiſſetq; illi manus, in-
terrogauit eum, ſi quid videret.
24 Et recepto viſu dicebat, Video ho-
mines: quoniam velut arbores cerno am
bulantes.
25 Deinde rurſum impoſuit manus ſu
per oculos illius, & fecit vt viſum reci-
peret: & reſtitutus eſt, ac denuo videbat
dilucidè omnes.
26 Et dimiſit illum in domum ſuam,
dicens, Neque in vicum ingrediaris, ne-
que dixeris cuiquam in vico.
C. 24 27 ¶ * Et egreſſus eſt Ieſus & diſcipuli
Matt. 16, illius in vicos Cæſareæ [quę cognomi-
13 natur] Philippi, & in via interrogauit
Luc. 9, 19 diſcipulos ſuos, dicens illis, Quem me
dicunt homines eſſe?
28 Illi verò reſponderunt, Iohannem
Baptiſtam, & alij Eliam, alij rurſus vnũ
de numero Prophetarum.
29 Et ipſe dicit illis, At vos quem me
dicitis eſſe? Reſpondens autem Petrus
dicit illi, Tu es ille Chriſtus.
30 Et interminatus eſt eis ne cui dice-
rent de ſe.
31 ¶Et cœpit docere eos quòd opor-
teret filium hominis multa pati, & re-
probari

probari à Senioribus, ſummiſque Sacer-
dotibus ac Scribis, & occidi: & poſt tres
dies reſurgere.
32 Et apertè ſermonem loquebatur. Et
apprehendit illum Petrus, cœpitq; in-
crepare eum.
33 At ille conuerſus, & intuitus diſcipu-
los ſuos, increpauit Petrum, dicens, Abi
poſt me ſatana: quoniam non ſapis quæ
Dei ſunt, ſed quæ ſunt hominum.
34 ¶Et quum ad ſe vocaſſet turbã vnà
cum diſcipulis ſuis, dixit illis, *Quicun *Matt. 10*
que vult ſequi me, abneget ſemetipſum, *38: & 16,*
& tollat crucem ſuam, ac ſequatur me.
35 †Nam quiſquis voluerit animã ſuã *24*
ſeruare, perdet eam: quiſquis autem per- *Luc. 9, 23:*
diderit animam ſuam cauſa mea & Euã- *& 14, 27*
gelij, hic ſeruabit eam. *† Matt. 10*
36 Quid enim profuerit homini, ſi lu- *39: & 16*
cratus fuerit mundum totum, & animæ
ſuæ iacturam fecerit? *25*
37 Aut quid daturus eſt homo, quo re- *Luc. 9, 24:*
penſet animam ſuam? *& 17, 33*
38 *Quemcunq; enim puduerit mei ac *Ioh. 12, 25*
meorum ſermonum in generatione hac **Matt. 18,*
adultera & peccatrice, pudebit illius &
Filium hominis, vbi venerit in gloria *33*
Patris ſui cum Angelis ſanctis. *Lu. 9, 26:*
CA- *12, 8*

CAPVT IX.

2 Transfiguratio Chriſti. 7 Chriſtus audiendus. 11 De Elia, & Io. Baptiſta. 17 & 25 Dæmoniacus ſurdus & mutus ſanatur. 23 Fides omnia poteſt. 31 Prædicit Chriſtus mortem ſuam. 34 Quis maior inter apoſtolos. 36 Chriſtus puerum accipit in vlnas. 42 Scandalizare. 50 Sal. Pax.

Matt.16 28 ET * dicebat illis, Amen dico vobis,
ſunt quidã inter eos qui hic ſtãt, qui
non guſtabunt mortẽ, donec vide-
Luc.9,27 rint regnum Dei veniſſe cum virtute.
C. 25 2 * Ac poſt dies ſex aſſumit Ieſus Pe-
Mat. 17,1 trum & Iacobũ & Iohannem, & ſubdu-
Luc.9,28 cit eos in montem excelſum ſeorſum ſo-
los:& transformatus fuit coram illis.
3 Et veſtimenta illius facta ſunt ſplẽdi-
da, cãdida valde veluti nix, quàm cãdida
facere non poteſt fullo ſuper terram.
4 Et conſpectus eſt illis Elias cũ Mo-
ſe, colloquebanturq; cum Ieſu.
5 Et reſpõdens Petrus dicit Ieſu, Rab-
bi, bonum eſt nos hic eſſe: & faciamus
tabernacula tria, tibi vnũ, & Moſi vnũ,
& Eliæ vnum.
6 Non enim nouerat quid loqueretur:
erant

erant enim expauefacti.
7 Et facta eſt nubes, quæ obumbrauit
illos. Et venit vox è nube, dicens, Hic eſt
filius meus dilectus, ipſum audite.
8 Et repente quum circumſpexiſſent,
non amplius viderunt quenquam, ſed
ſolum Ieſum [eſſe] ſecum.
9 *Porro quum deſcenderent de mō- *Mat.17,9*
te, præcepit illis ne cui dicerent ea quæ
viderant, niſi quū Filius hominis à mor-
tuis reſurrexiſſet.
10 Ac verbum hoc tenuerunt apud
ſeſe, inter ſe diſputantes quid eſſet hoc
quod dixerat, E mortuis reſurgere.
11 Et interrogabant illum, dicentes,
Quid eſt quod Scribæ dicunt, * Eliam *Mal.4,5*
oportere venire prius?
12 Ille verò reſpondens dixit illis,
Elias quidem vbi venerit priùs, reſtituit
omnia: (& * quemadmodum ſcriptū eſt *Eſa.53,4*
de Filio hominis, vt multa patiatur, &
contemnatur.)
13 Verùm dico vobis, Eliam veniſſe,
(& fecerunt illi quæcunq; voluerunt,)
*ſicut ſcriptum erat de illo. *Mal.4,5*
14 ¶ * Et quum veniſſet ad diſcipulos *Matt.17*
[ſuos] vidit turbam multam circum il- *14*
los, & Scribas diſputantes cum eis.
15 Et *Luc.9,38*

15 Et protinus vniuerſa turba quum vi-
diſſet eum, obſtupuit: & accurrẽtes ſalu-
tauerunt eum.
16 Et interrogauit Scribas, Quid diſpu-
tatis inter vos?
C. 26 17 Et reſpondẽs vnus é turba dixit, Pre-
ceptor, adduxi filium meum ad te, habẽ-
tem ſpiritum mutum:
18 Et quãdocunq; eum corripuerit, La-
cerat eum: atq; illi ſpumat, ac ſtridit den-
tibus ſuis, & areſcit. Et dixit diſcipulis tuis
vt eijcerent: & non potuerunt.
19 At ille reſpondens ei dicit: O natio
incredula, quouſque apud vos ero? quo-
uſque patiar vos? Adducite illũ ad me.
20 Et adduxerunt illum ad eum. At vi-
ſo illo, cõtinuò ſpiritus diſcerpebat eũ, &
plapſus in terram, voluebatur ſpumãs.
21 Et interrogauit patrem illius, Quãtũ
temporis eſt quòd hoc accidit ei? At ille
dixit, A puero.
22 Et frequẽter illum & in ignem abie-
cit & in aquas, quò perderet eum. Age, ſi-
quid potes, ſubueni nobis miſertus noſtri.
23 Ieſus autem dixit ei, Illud ſi potes cre-
dere: omnia poſſibilia credenti.
24 Et confeſtim exclamans pater pueri
cũ lachrymis dixit, Credo Domine, ſuc-
curre

currre incredulitati meæ.
25 Quũ vidiſſet autem Ieſus, quòd tur-
ba ſimul accurreret, increpauit ſpiritum
immundum, dicens illi, Spiritus mute &
ſurde, ego tibi impero : Exi ab eo, & ne
poſthac ingrediaris in illum.
26 Et quum clamaſſet ſpiritus, multum-
que diſcerpſiſſet eum, exiuit: & factus eſt
tãquam mortuus, adeo vt multi dicerẽt,
Mortuus eſt.
27 At Ieſus, correpta manu illius, erexit
eum, & ille ſurrexit.
28 Et quum eſſet ingreſſus domum, di-
ſcipuli illius interrogabant eũ ſeorſim,
Cur nos non quiuimus eijcere illum?
29 Et dixit illis, Hoc genus nulla re po-
teſt exire, niſi ꝑ deprecationẽ & ieiuniũ.
30 ¶* Et illinc digreſſi, iter fecerunt per Matt. 17.
Galilæũ: nec volebat vt quiſquã ſciret. 22.
31 Docebat enim diſcipulos ſuos, & di- Luc. 9.22.
cebat illis, Filiꝰ hominis traditur in ma-
nus hominum: & occident eum, & occi-
ſus, tertio die reſurget.
32 At illi ignorabant quod dixerat, &
timebant eum interrogare.
33 ¶*Et venit Capernaum: & quum ve- C. 27
niſſet in domũ, interrogauit illos, Quid Mat. 18. 1
in itinere inter vos diſputabatis? Luc. 9. 46.

34 At illi ſilucrunt: nam inter ſe diſp
tauerant inter viam, quis eſſet maior.
35 Et quum conſediſſet, accerſiuit du
decim, & dicit illis, Si quis vult prim
eſſe, is erit omnium poſtremus & omn
miniſter.
36 Atque arreptũ puerum ſtatuit in m
dio illorum: & quum cepiſſet illũ in v
nas ſuas, dixit illis,
37 Quiſquis vnum ex talibꝰ pueris r
ceperit nomine meo, me recipit: & qu
cũque me recipit, non me recipit, ſed
qui miſit me.
Luc. 9.49. 38 ¶*Reſpondit autem ei Iohãnes, d
cens, Præceptor, vidimus quendam n
mine tuo eijcere dæmonia, nec ſequit
nos: & prohibuimus illũ propterea qu
non ſequitur nos.
1 Cor.12.3 39 At Ieſus ait. Ne ꝓhibeatis illũ, *N
lus enim eſt qui ſi fecerit virtutẽ per n
men meũ, poſſit citò malè loqui de m
40 Qui enim non eſt aduerſus nos
nobis eſt.
Matt. 10. 42 41 * Quiſquis enim ad bibendũ ded
vobis calicẽ aquę nomine meo, quòd
tis Chriſti, amen dico vobis, nequaq
perditurus eſt mercedem ſuam.
Mat.18.6 42 *Et quiſquis offenderit vnum ex p

ſillis qui confidunt in me,meliꝰ foret illi *Luc. 17. 1*
ſi circundaretur ſaxum molare circa cer-
uicem eius,& abijceretur in mare.
43 *Et ſi tibi fuerit obſtaculo manꝰ tua, *Matth. 5.*
amputa illam:bonum eſt tibi,mutilũ ad
vitam ingredi,potius quàm duas manus *29:18.8.*
habentem abire in gehennam, in ignem
inextinguibilem:
44 *Vbi vermis illorum nõ moritur, & *Eſd.66.24*
ignis non extinguitur.
45 Et ſi pes tuus fuerit tibi obſtaculo,
amputa illum: bonum eſt vt ingrediaris
ad vitam claudus, potius quàm duos pe
des habens mittaris in gehennam,in ig-
nem inextinguibilem:
49 Vbi vermis illorum non moritur, &
ignis non extinguitur.
47 Et ſi oculus tuus tibi obſtaculo eſt,
erue illũ, bonũ eſt tibi vt luſcus introeas
in regnum Dei,potius quàm vt duos o-
culos habens mittaris in gehennã ignis:
48 Vbi vermis eorum non moritur,& i-
gnis non extinguitur.
49 Nam omnis homo igne ſalietur.* & *Leui.2.13.*
omnis victima ſale ſalietur.
50 *Bona res eſt ſal:cęterùm ſi ſal inſul- *Mat.5.13*
ſus fuerit,per qđ ipſum cõdietis?Habete *Lu.14.34.*
in vobiſipſis ſalem, & pacẽ habete inter
vos

vos inuicem.

CAPVT X.

2 De dimittenda vxore. 13 Paruuli Chriſto offeruntur. 17 Diues Chriſtum interrogat quomodo poſſideatur vita æterna. 28 Apoſtoli relinquentes omnia propter Chriſtum. 32 Chriſtus prædicit mortem ſuam. 35 Filiorum Zebedæi petitio. 46 Bartimæus cæcus ſanatur.

Mat.19. 1. ET* quum inde ſurrexiſſet, venit in fines Iudææ per [regionē quæ eſt] vltra Iordanem: & conueniunt rurſum turbæ ad illū, & ſicut cōſueuerat, rurſum docebat eas.

C. 28 2 Et adeuntes Phariſęi interrogabāt illum, Licétne viro vxorem repudiare? tētantes illum.

3 At ille reſpōdens dixit illis, Quid vobis præcepit Moſes?

Deut.24. 1 4 At illi dixerūt, *Moſes permiſit libellum repudij ſcribere, ac dimittere.

5 Et reſpōdens Ieſus dixit illis, Ad duritiam cordis veſtri ſcripſit vobis pręceptum iſtud.

Gen.1.27 *Mat.19.4* 6 Cæterùm ab initio creationis * maſculum & fœminam fecit illos Deus.

7 Prop-

7 Propter hoc relinquet homo patrem †*Gen.2.24*
ſuum & matrem, & adhærebit vxori ſuæ. *1.Cor.6.16*
8 †Et fient duo caro vna. Itaque iam nō *Ephe.5.31*
ſunt duo, ſed vna caro.
9 *Quod igitur Deus copulauit, homo
ne ſeparet. * *1.Cor. 7.*
10 Et in domo ruſſum diſcipuli illi' ea- *10.*
dem de re interrogauerunt illum.
11 Et dicit illis,* Quicunque repudiaue- *Matt. 5.*
rit vxorem ſuam, & duxerit aliam, adul- *32.19.9.*
terium committit aduerſus illam. *Luc.16.18*
12 Et ſi mulier repudiauerit virum ſuū,
& nupſerit alteri, adulterium committit. *1. Cor.7.*
13 ¶† Et attulerunt ad illum pueros, vt *10.*
tangeret illos: diſcipuli verò increpabant †*Matt. 19*
eos qui adducebant. *13.*
14 Quum vidiſſet autem Ieſus, indigna- *Luc.18.15*
tus eſt, & dixit illis. Sinite pueros venire
ad me, ne prohibete illos: taliū enim eſt
regnum Dei.
15 Amen dico vobis, quicunque nō ac-
ceperit regnum Dei tāquam puer, haud-
quaquam ingredietur in illud.
16 Et quum cepiſſet illos in vlnas, impo-
ſitis manibus ſuper illos, benedixit eis.
C. 29.
17 ¶ Et quum exiret in viam, * accurrit *Matt. 19.*
quidam, ac genua flexit illi, & interroga *16*
bat eum, Pręceptor bone, quid faciam,

Lu.18.18 vt vitam æternam poſſideam?
18 Ieſus autẽ dixit illi, Cur me dicis bo-
num? nemo bon⁹, niſi vnus, nempe De⁹.
19 Præcepta noſti, Ne cõmittas adulte-
Ex.20.15. riũ, *Ne occidas, Ne fureris, Ne falſum
teſtimonium dicas, Ne fraudes, Honora
patrem tuum & matrem.
20 At ille reſpõdẽs dixit illi, Præceptor,
hæc omnia ſeruaui ab adoleſcentia mea.
21 Ieſus autem intuitus illũ, dilexit eũ,
& dixit illi, Vnũ tibi deeſt: abi, quæcunq;
habes vende, & da pauperibus, & habe-
bis theſaurum in cœlo: & veni, ſequere
me, ſublata [in humero] cruce.
22 At ille moleſtia affect⁹ propter ſer-
monem, diſcedebat mœrens: habebat e-
nim poſſeſſiones multas.
23 Et quum circũſpexiſſet Ieſus, dicit di-
ſcipulis ſuis, Quàm difficulter hi qui pe-
cunias habent, in regnũ Dei intrabunt.
24 Diſcipuli verò obſtupuerunt ſup verbis illius. At Ieſus rurſum reſpondens di-
cit illis, Filij, quàm difficile eſt eos qui
fiduciam habent in pecunijs, regnũ Dei
ingredi.
25 Facili⁹ eſt camelum per foramen a-
cus ingredi, quàm diuitem in regnũ Dei
ingredi.

26 Illi verò ſupra modū admirati ſunt,
dicentes intra ſeſe, Et quis poteſt eſſe
ſaluus?
27 Intuitus autē Ieſus illos, dicit, Apud
homines impoſſibile, ſed nō apud Deū:
nam omnia poſſibilia ſunt apud Deum.
28 ¶ *Et cœpit Petrus dicere illi, Ecce *Matt.* 19.
reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te. 27.
29 Reſpondens autem Ieſus dixit, Amē *Lu.* 18. 28.
dico vobis, Nullꝰ eſt qui reliquit domū,
aut fratres, aut ſorores, aut patrē aut ma-
trem, aut vxorem, aut liberos, aut agros
mea cauſa & Euangelij.
30 Quin recipiat cētupla nunc in tem-
pore hoc, domus, & fratres, & ſorores, &
matres, & liberos, & agros, cum perſecu-
tionibus: ac in ſeculo venturo vitam æ-
ternam.
31 *Multi autem primi, erunt poſtremi: *Matt.* 19.
& poſtremi primi. 30.
32 ¶ †Erāt autem in via aſcendētes Hie- *Lu.* 13. 30.
roſolymā, & præcedebat illos Ieſus: erāt- †*Matt.* 20.
que pauefacti, & ſequentes timebant: & 17.
aſſumptis Ieſus rurſum duodecim, cœpit *Luc.* 18. 31.
illis dicere quæ ſibi euentura eſſent,
33 Ecce aſcendimus Hieroſolymā, & Fi-
lius hominis traditur principibus Sacer-
dotum & Scribis: & cōdemnabunt eum

ad mortem,& tradent illum Gentibus.
34 Et illudent illi,& flagellabũt eum,&
inſpuent in illũ,& occident eum:& tertia
die reſurget.
C. 30 35 ¶*Et accedunt ad eum Iacob⁹ & Io-
Matt. 20. hannes filij Zebedæi, dicentes, Præcep-
20. tor volumus vt quicquid petierimus, fa-
cias nobis.
36 Ille verò dixit eis. Quid me vultis fa-
cere vobis?
37 Illi verò dixerunt ei, Da nobis vt v-
nus tibi à dextris, & alter tibi à ſiniſtris
ſedeamus in gloria tua.
38 Ieſus autem dixit illis. Neſcitis quid
petatis: poteſtis bibere poculum quod e-
go bibo, & baptiſmate quo ego bapti-
zor, baptizari?
39 At illi dixerunt ei, Poſſum⁹. Ieſus au-
tem dixit illis, Poculũ quidem quod e-
go bibo, bibetis, & baptiſmate quo ego
baptizor, baptizabimini.
40 Cęterùm ſedere mihi à dextris, ac ſi-
niſtris, non eſt meum dare: ſed his[cõtin-
get]quibus paratum eſt.
41 Et quum audiſſent decem, cœperũt
indignari de Iacobo & Iohanne.
42 Ieſus autem quum vocaſſet eos ad
Luc. 21,25 ſe, dicit illis, * Scitis quòd qui videntur
im-

imperare gentibus, dominium exercent
aduerſus illas: & qui magnates ſunt in-
ter eas, poteſtatem exercent in illas.
43 Verùm non ſic erit inter vos: ſed qui
cunque voluerit ex vobis fieri magnus
inter vos, erit miniſter veſter:
44 Et quicunque voluerit ex vobis eſſe
primus, erit omnium ſeruus.
45 Nam & Filius hominis non venit vt
ſibi miniſtraretur, ſed vt ipſe miniſtraret,
ac daret animam ſuam redemptionem
pro multis.
46 ¶Et veniunt Hiericho:*quumque e- C. 31
grederetur ab vrbe Hiericho, ac diſcipu *Mat.*10
li illius & turba copioſa, filius Timæi 29
Bartimæus cæcus ſedebat iuxta viã mé- *Luc.*18.35
dicans.
47 Et quum audiſſet quòd Ieſus Naza
renus eſſet, cœpit clamare, & dicere, Fili
Dauid Ieſu, miſerere mei.
48 Et increpabant illum multi vt tace-
ret: at ille multo magis clamabat, Fili
Dauid, miſerere mei.
49 Et ſtetit Ieſus, ac iuſſit illum vocari:
& vocant cæcum, dicentes illi, Bono ani
mo eſto, ſurge: vocat te.
50 Ille vero abiecto pallio ſuo, ſurrexit
& venit ad Ieſum.

51 Et reſpondens dicit illi Ieſus, Quid
vis faciam tibi? Cæcus autem dixit ei,
Rabboni vt viſum recipiam.
52 Ieſus autem dixit illi, Abi, fides tua
ſaluum te reddidit: & protinus recepit vi
ſum, & ſequebatur Ieſum in via.

CAPVT XI.

7 Chriſtus vectus aſello, 11 ingreditur Ieruſalem. 13 Ficus infructuoſa maledicitur. 15 Eyciuntur templo vendentes & ementes. 23 Virtus fidei. 24 Fides orationis. 25 Peccata fratri remittenda. 28 Sacerdotes petunt, qua auctoritate Chriſtus faciat, quæ facit. 30 Baptiſmus Iohannis vnde.

C. 32 ET* quum appropinquāt Hieroſoly-
Mat. 21. 1 mis ad Bethphage & Bethaniā iuxta
Luc. 19. 29 montem Oliuarum, emittit duos è
diſcipulis ſuis,
2 Et dicit illis, Abite in vicum qui cō-
tra vos eſt: & ſtatim ingredientes in illū,
inuenietis pullum alligatum, ſupra quē
nullus hominum ſedit: ſoluite eum, & ad
ducite.
3 Et ſi quis vobis dixerit, Cur facitis
hoc? dicite, quòd Dominus eo opus ha-
bet: & continuo illum mittit huc.

4 Abie-

4 Abierunt autem, & inuenerunt pullũ
alligatum iuxta ianuam foris in biuio:&
ſoluunt illum.
5 Et nonnulli eorum qui illic ſtabant,
dicebant illis, Quid facitis ſoluentes
pullum?
6 At illi dixerũt eis,quemadmodũ præ-
ceperat Ieſus:& ſinebant illos.
7 * Et adduxerunt pullum ad Ieſum, & *Ioh.12.14*
iniecerunt illi veſtimenta ſua: ſeditque
ſuper illum.
8 Multi verò veſtimenta ſua ſternebant
in viam: alij verò frondes incidebant ex
arboribus, & ſternebant in viam.
9 Et qui præcedebant, quique ſequebã
tur,clamabant,dicẽtes,Hoſanna, bene-
dictus qui venit in nomine Domini:
10 Benedictum quod venit regnũ in no
mine Domini patris noſtri Dauid: Hoſan
na in altiſſimis.
11 * Et ingreſſus eſt Hieroſolymam Do *Matt.21*
minus,& in templum: & quum circũſpe- 20
xiſſet omnia,iamque tempus eſſet veſper
tinum,egreſſus eſt Bethaniam cum duo- *Luc.19.43*
decim.
12 ¶ * Et poſtero die quum exiſſent Be- C. 33
thania,eſuriit. *Matt.21*
13 Quumque vidiſſet arborem fici pro- 18
 cul

cul habentem folia, veniebat ſi videli-
cet inuenturus eſſet aliquid in illa: &
quum veniſſet ad illam, nihil inuenit, ni
ſi folia: non enim erat tempus ficorum.
14 Et reſpondens Ieſus dixit ficui, Ne
poſthac ex te in æternum quiſquam fru-
ctum edat, & audiebant diſcipuli illius.
15 Veniuntque Hieroſolymam. Et in-
greſſus Ieſus in templum, cœpit eiicere
eos qui vendebant & emebant in tem-
plo, & menſas argentariorum, & ſellas
vendentium columbas ſubuertit.
16 Et non permiſit vt quiſquam depor-
taret vas per templum.
17 Et docebat dicens illis, Nónne ſcri-
Eſa.46.7 ptum eſt,*Domus mea, domus precatio
nis vocabitur omnibus gentibus? † Vos
Iere.7.11 autē feciſtis eam, ſpeluncam latronum.
18 Et audierunt Scribæ, principéſq; Sa
cerdotum, & quærebant quomodo illū
eſſent perdituri: timebant enim eum, q
tota turba admirabatur doctrinā illius.
19 Et quum veſpera [iam] eſſet, egreſſus
eſt [Ieſus] è ciuitate.
Mat. 21 19 20 *Et mane prætereuntes, viderunt fi-
cum exaruiſſe radicitus:
21 Et recordatus Petrus dicit illi, Rab
bi, ecce fic⁹ illa q̄ execratus es, exaruit.
22 Et

22 Et reſpondens Ieſus dicit illis, Confidite Deo.
23 Amen dico vobis, quòd quicunque
dixerit monti huic, Tollaris, ac mittaris
in mare: & non hæſitauerit in corde ſuo,
ſed crediderit fore quæ dixerit, erit illi
quicquid dixerit.
24 *Propterea dico vobis, Quæcũque *Mat.7.7*
orantes petitis, credite quòd accipitis, & *Luc.11.9*
erunt vobis.
25 *Et quum ſteteritis orantes, remitti- C. 34
te ſiquid habetis aduerſus aliquem: vt & *Mat.6.14*
Pater veſter qui in cœlis eſt, remittat vo
bis delicta veſtra. †*Matt.21*
26 Quòd ſi vos non dimiſeritis, nec Pa 14
ter veſter qui in cœlis eſt, dimittet pecca- *Luc.20.1*
ta veſtra.
27 ¶ † Et veniunt rurſus Hieroſolymã: C. 35
& quum ambularet in templo, veniunt
ad illum principes Sacerdotum, & Scribæ & Seniores,
28 Et dicunt illi, Qua auctoritate hæc
facis? & quis tibi dedit auctoriratem iſtã,
vt iſta facias?
29 Ieſus autem reſpondens dixit illis,
Quæram à vobis & ipſe quiddam, & reſpondete mihi: & dicã vobis, qua auctoritate hæc faciam.

30 Baptiſ-

30 Baptiſmus Iohannis vtrũ è cœlo e-
rat,an ex hominibus?reſpondete mihi.
31 Et cogitabant apud ſe dicentes,Si di
xerimus, E cœlo:dicet, Cur igitur non
credidiſtis illi?
32 At ſi dixiſſent,ex hominibus: time-
bant populum: omnes enim habebant
Iohannem quòd verè Propheta fuiſſet.
33 Et reſpondentes dicunt Ieſu,Neſci-
mus.Et Ieſus reſpondens dicit illis, Nec
ego dicam vobis qua auctoritate hæc fa
ciam.

CAPVT XII.

1 *De vinea agricolis locata.* 10 *Chriſtus,lapis reprobatus à Iudæis.* 14 *De tributo dando Cæſari.* 18 *Saducæi negantes reſurrectionem.* 28 *Primum mandatum.* 33 *Dilectio Dei & proximi, præponitur ſacrificiis.* 35 *Chriſtus filius Dauidis.* 38 *Cauendum à Scribis & Phariſæis.* 42 *Vidua paupercula quadrantem mittens in gazophylatium.*

Eſa.5.1
Iere.2.21
Matt.21 31
Luc.20.9
C. 36

ET *cœpit illis per parabolas loqui:vineam plantauit homo,& circundederat ſepem,& foderat lacum, & ædificauerat turrim,& elocauerat eam agricolis:

colis:& peregrè profectus eſt.
2 Et miſit ad agricolas, quum opportu
num eſſet, ſeruum, vt ab agricolis accipe
ret de fructu vineæ.
3 At illi arreptum illum ceciderunt, ac
remiſerunt vacuum.
4 Et rurſum miſit ad illos alium ſeruũ:
& illi cõiectis in eum ſaxis cõminuerunt
illi caput, & remiſerunt contumeliis af-
fectum.
5 Et rurſum aliũ miſit:& illum occide-
runt: multoſque alios, hos quidẽ cędẽ
tes, illos verò occidentes.
6 Itaque quum vnum adhuc haberet fi
lium ſuũ dilectum, miſit etiam illum ad
illos poſtremum, dicens, Reuerebuntur
filium meum.
7 Illi verò agricolæ dicebãt inter ſeſe,
Hic eſt hæres: venite occidamus eum, &
noſtra erit hæreditas.
8 Et arreptum illum occiderunt, & eie-
cerunt è vinea.
9 Quid igitur facturus eſt Dominus vi-
neæ? Veniet, & perdet agricolas, & dabit
vineam aliis.
10 An ne hanc quidẽ Scripturã legiſtis, *Pſ.118.22*
*Lapidẽ quem reprobauerunt ij qui æ- *Eſa.28.16*
dificabãt, hic factus eſt in caput anguli: *Matt.21*

Eſa.4.11 11 A Domino factum eſt hoc,& eſt ad-
Rom.9.33 mirabile in oculis noſtris?
1.Pet.2.8 12 Et quærebant eum comprehendere,
& metuebant turbam: ſciebant enim q
aduerſus ipſos parabolam dixiſſet.Et re-
licto illo abierunt.
C. 37 13 ¶*Ac mittunt ad illum quoſdam e
Matth.22. Phariſæis & Herodianis, vt eum capta-
15 rent ſermone.
Luc,20.20 14 Illi verò quum veniſſent, dicunt ei,
Præceptor,ſcimus quòd verax es,& non
curas quemquam:non enim reſpicis per
ſonam hominum,ſed cum veritate viam
Dei doces.Licet cenſum Cęſari dare,an
non?demus,an non demus?
15 Ille vero ſciēs illorum ſimulationē,
dixit illis,Quid me tentatis?Afferte mi
hi denarium vt videam.
16 Illi verò attulerunt.Et dicit eis, Cu
ius eſt imago hæc & inſcriptio? Illi verò
dixerunt ei, Cæſaris.
Rom,13.7 17 Et reſpondens Ieſus dixit illis:*Red-
dite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ
Dei ſunt,Deo. Et admirati ſunt de eo.
C. 38 18 ¶*Et veniunt Sadducæi ad illũ, qui
Matt,22 dicunt non eſſe reſurrectionem:interro-
24 gauerúntque eum,dicentes,
19 Præceptor,*Moſes ſcripſit nobis, ſi
cuius

cuius frater moriatur, ac relinquat vxo- *Lu.* 22. 27
rem, & liberos non relinquat: vt accipi- †*Deu.* 25. 5
at frater eius vxorem illius, & ſuſcitet ſe-
men fratri ſuo.
20 Septem fratres fuerunt: ac primus ac
cepit vxorem, iſque moriens nõ reliquit
ſemen.
21 Et ſecundus accepit illam, ac mor-
tuus eſt, & nec ipſe reliquit ſemen: & ter
tius ſimiliter.
22 Et acceperunt eam ſeptem, nec reli-
querunt ſemen. Poſtrema verò omnium
mortua eſt & vxor.
23 In reſurrectione igitur quum reſur-
rexerint, cuius illorum erit vxor: nã ſep-
tem habuerunt eam vxorem.
24 Et reſpondens Ieſus dixit eis, An nõ
propterea erratis, quòd neſciatis Scrip-
turas, neque virtutem Dei?
25 Quũ enim à mortuis reſurrexerint,
neque contrahunt matrimonium, neque
nuptum dãtur, ſed ſunt velut angeli qui
in cœlis ſunt.
26 Cæterum de mortuis, ꝙ reſuſcitan-
tur, nõ legiſtis in libro Moſis, quomodo
in rubo loquutus ſit illi Deus, dicẽs, *E- *Exod.* 3. 6
go ille Deus Abraham, & Deus Iſaac, & *Matt.* 22
Deus Iacob. 32

27 Non

27 Non eſt Deus mortuorum,ſed De
viuentium: vos igitur multùm erratis.
C. 39 28 ¶*Et quum accessiſſet quidã è Scri-
Mati.22 bis,& audiſſent eos ſimul diſputantes,vi
35 deretque ꝙ bene reſpondiſſet eis, inter-
rogauit illum, Quod eſt primum om-
nium præceptum?
29 Ieſus autem reſpondit illi, Primũ o-
Deu.6.4. mniũ præceptũ eſt,*Audi Iſrael,Domi-
nus Deus noſter,Dominus vnus eſt:
30 Et diliges Dñm Deum tuum ex to-
to corde tuo,& ex tota anima tua, & ex
tota mente tua, & ex totis viribus tuis.
Hoc eſt primum præceptum.
31 Et ſecundũ ſimile huic eſt,*Diliges
Leu.19.18 proximũ tuũ vt teipſum.Maius his aliud
Matt.22 præceptum non eſt.
39 32 Et dixit illi Scriba, Bene præceptor
Roma.13.9 cũ veritate dixiſti,quòd vnus ſit Deus,&
Gal.5.14 non ſit alius præter illum:
Iac.2.8 33 Quodque Diligere eũ ex toto cor-
de,& ex tota intelligẽtia, & ex tota ani-
ma,& ex totis viribus: ac diligere proxi-
mum vt ſeipſum:plus ſit quàm vniuerſa
holocautomata & victimæ.
34 At Ieſus quũ videret ꝙ cordatè reſ-
pondiſſet,dixit illi: Haud longè abes à
regno Dei.Et nemo poſt illa audebat il-
lum

lum interrogare.
35 ¶*Et reſpondens Ieſus dicebat, do- C. 40
cens in templo, Quomodo dicunt Scri- *Matt.* 22
bæ, Chriſtum eſſe filium Dauid? 42.
36 Nã ipſe Dauid dixit afflatus Spiritu *Luc.* 20.41
ſancto, *Dixit Dominus Dño meo, Se- *Pſ.* 109. 3.
de à dextris mihi: Donec poſuero inimi-
cos tuos ſcabellum pedum tuorum.
37 Ipſe ergo Dauid vocat eum Dñm: &
vnde filius eius eſt? Et pleraque turba au
diebat illum libenter.
38 ¶*Et dicebat illis in doctrina ſua, Ca *Matt.* 23.6
uete à Scribis, qui amãt ſtolati obambu *Luc.* 11.43
lare, & [amant] ſalutationes in foris, 20.45
39 Primaſque ſellas in congregationi- †*Matt.* 23
bus, & primos accubitus in cœnis.
40 †Qui deuorãt domos viduarũ & ſub 14
prætextu longas faciunt preces: iſti acci- *Luc.* 20.47
pient grauiorem damnationem.
41 ¶*Et quum ſederet Ieſus ex aduerſo C. 41
gazophylacij, ſpectabat quomodo tur- *Luc.* 21.1
ba mitteret æs in gazophylacium, & mul
ti diuites mittebant multa.
42 Et venit quædam vidua pauper, mi-
ſitque minuta duo, quod eſt quadrans.
43 Vocatiſque ad ſe diſcipulis ſuis, dicit
illis, Amen dico vobis quòd vidua hæc
pauper plus miſit, quàm omnes qui
miſerunt

miſerunt in gazophylacium.
44 Nam omnes ex eo quod ipſis ſupere
rat, miſerunt: at hæc è penuria ſua omni
quæcunque habebat, miſit, totam ſubſti
tuam ſuam.

CAPVT XIII.

2 & 14 Deſtructio Ieruſalem. 6 Pſeu dochriſti. 9 Perſecutiones propter Euange lium. 10 Euangelium prædicandum omni bus Gentibus. 22 Falſa miracula. 26 D aduentu Chriſti ad iudicium. 33 Vigilan dum. Orandum.

Mat. 24. 1 *Luc. 21. 5*
ET * quum exiret è templo, dicit il
quidam è diſcipulis illius, Præcept
vide quales lapides, & quales ſubſtr
ctiones.
Luc. 19. 44
2 Et Ieſus reſpondens ait illi, *Vides h
magnas ſubſtructiones? non relinquet
lapis ſuper lapidem qui non diruatur.
Ç. 42
3 Et quum ſederet in monte Oliuaru
è regione templi, interrogabant illu
ſecretò Petrus & Iacobus & Iohannes
Andreas.
4 Dic nobis quando hæc erunt, & quo
ſignum [eſt] quando hæc omnia ſint co
ſummanda.
5 At Ieſus reſpondens illis, cœpit dic
re

*videte ne quis vos fallat. *Ephe.5.6*
6 Multi enim venient in nomine meo, *2.Theſ.2*
dicentes, Ego ſum [Chriſtus,] multóſque *3.*
decipient.
7 Quum autem audieritis bella & rumo
res bellorũ, ne turbemini: oportet enim
fieri: at nondum eſt finis.
8 Inſurget enim gens aduerſus gentem,
& regnum aduerſus regnũ: & erunt terræ
motus in ſingulis locis, & erunt fames ac
turbationes, initia dolorum hæc.
9 Sed cauete vos vobis: tradent enim vos
in concilia & in ſynagogas: cædemini, &
ſub præſidibus ac regibus ducemini ꝓp-
ter me, in teſtimonium illis.
10 Et apud omnes gentes oportet priùs
prædicari Euangelium.
11 *Quum autem duxerint vos traden- *Mat.10*
tes, ne præcogitetis quid dicturi ſitis, ne- *19*
que meditemini: ſed quicquid datum fue *Luc.12.11*
rit vobis in illa hora, hoc loquamini. nó *21.14.*
enim eſtis vos qui loquimini, ſed Spiritus
ſanctus.
12 Traditurus eſt autem frater fratrẽ in
mortem, & pater filium: & inſurgent filij
aduerſus parentes, ac morte afficiẽt eos.
13 Et eritis odio habiti ab omnibꝰ, pro-
pter nomen meum: ſed qui perſeuera-
N uerit

uerit vſque ad finem, hic ſaluus erit.
Matth. 24 14 *Porro quũ videritis abominationẽ
15 deſolationis, (de qua dictum eſt à * Da-
Luc. 21. 20 niele propheta) ſtantem, vbi non opor-
Dan. 9, 27 tet: (qui legerit, intelligat) tunc qui fue-
rint in Iudæa, fugiant ad montes.
15 Qui verò fuerit in tecto, ne deſcen-
dat in domum, nec ingrediatur vt quic-
quam tollat è domo ſua.
16 Et qui fuerit in agro, ne reuertatur
ad ea quæ reliquit à tergo, ad tollẽdum
pallium ſuum.
17 Væ autem prægnantibus & lactanti
bus in illis diebus.
18 Sed orate ne fiat fuga veſtra hyeme:
19 Erunt enim dies illi [talis] afflictio,
qualis non fuit à primordio rerum con-
ditarum, quas cõdidit Deus, vſq; ad hoc
tempus, nec futura eſt.
20 Et niſi Dominus abbreuiaſſet dies,
haudquaquam ſalua fuiſſet vniuerſa ca-
ro: ſed propter electos quos elegit, ab-
breuiauit dies.
Matth. 24 21 * Ac tum ſi quis vobis dixerit, Ecce
23 hic Chriſtus, ecce illic, ne credatis.
Luc. 21. 8 22 Exoriẽtur enim pſeudochriſti, & pſeu
doprophetæ, & edẽt ſigna ac ꝓdigia ad
decipiendũ ſi fieri poſſit, etiam electos.
23 Vos

23 Vos autem cauete:ecce, prædixi vo-
bis omnia.
24 *Cæterùm in illis diebus poſt affli- *Eſa. 13. 10*
ctionem illam ſol obtenebrabitur, & lu *Ezec. 32. 7*
na non dabit ſplendorem ſuum, *Ioe. 2. 10*
25 Et ſtellæ cæli decidēt,& virtutes quę
in cælis ſunt,concutientur. *31. & 3. 15*
26 Et tūc videbunt Filium hominis ve-
nientem in nubibus cum poteſtate mul-
ta & gloria.
27 *Et tunc mittet angelos ſuos, & ag- *Matth. 24*
gregabit electos ſuos à quatuor ventis,
à ſummo terræ vſque ad ſummum cœli. *31*
28 A ficu verò diſcite ſimilitudinē:quū
ramus eius iā tener fuerit, produxeritq́;
folia,ſcitis quòd prope ſit æſtas.
29 Sic & vos quum hæc videritis fieri,
ſcitote quòd propè ſit in foribus.
30 Amen dico vobis, quòd nō præteri-
bit generatio hæc,donec omnia hæc fa-
cta fuerint.
31 Cœlum & terra præteribunt,ſed ver
ba mea non præteribunt.
32 Cæterùm de die illo ac tempore ne- C. 43
mo nouit,ne angeli quidem qui in cœlo
ſunt,nec ipſe Filius,ſed ſolus Pater.
33 *Cauete,vigilate & orate:neſcitis e- *Matth. 24*
nim quando tempus ſit.

 34 Sicut *42*

34 Sicut homo qui peregrè agit relictâ
domo ſua, deditque ſeruis ſuis poteſta-
tē, ac ſuum cuique opus, & ianitori mā-
dauit vt vigilaret.
35 Vigilate igitur:(neſcitis enim quādo
dominus domus vēturus ſit:ſero, an me-
dio noctis, an in gallicinio, an diluculo.)
36 Ne quum venerit repente, offendat
vos dormientes.
37 Cæterùm quæ dico vobis, omnibus
dico, Vigilate.

CAPVT XIIII.

1 Conſilium, Sacerdotum contra Chriſtū. 3 Mulier vngens caput Chriſti vnguento. 10 Iudas cum Sacerdotibus paciſcitur. 12 Paſchæ præparatio. 22 Inſtitutio cœnæ. 27 Scandalizati Apoſtoli. 32 Chriſtus in horto. 44 Iudas oſculo prodit Chriſtum. 47 Malcho auricula amputatur. 50 Fugiūt Apoſtoli. 53 Chriſtus corā Caiapha. 56 Falſa teſtimonia contra Chriſtum. 62 Se Meſſiam fatetur Chriſtus: 65 conſpuitur, & colaphis cæditur. 68 Petri negatio.

Matt. 26 2. Luc. 22. 1

ERat* autem Paſcha, & Azymorum
dies [futuri] poſt biduum: & quære-
bāt ſummi Sacerdotes & Scribæ quo-
modo

modo eum per dolum comprehenſum
occiderent.
2 Dicebant autem, Non in die feſto, ne
tumultus fiat populi.
3 *Et quum eſſet Bethaniæ in domo Si C. 44
monis leproſi, accumbente eo, venit mu *Mat.* 26. 6
lier habens alabaſtrum vnguenti nardi *Ioh.* 12. 1
piſticę pretioſę: & comminuto alabaſtro
effudit illi in caput.
4 Erant autem quidam qui indignaren-
tur apud ſeſe, ac dicerent, Ad quid perdi
tio hæc vnguenti?
5 Nam poterat hoc vendi pluris quàm
trecentis denariis, ac dari pauperibus, &
infremuerunt aduerſus illam.
6 At Ieſus dixit, Sinite illam, cur illi
moleſti eſtis? bonum opus operata eſt er-
ga me.
7 Semper enim pauperes habetis vobiſ-
cum: & quandocunque volueritis, pote-
ſtis illis benefacere: me vero non ſemper
habetis.
8 Quod potuit, hæc fecit: præuenit vt
vngeret meum corpus ad ſepulturam.
9 Amen dico vobis, vbicunque prædica
tum fuerit Euangelium hoc in toto mũ-
do: etiam hoc quod fecit hæc, dicetur in
memoriam ipſius.

Matth. 26 10 ¶*Et Iudas Iſcariotes vnus è duode
14 cim,abiit ad ſummos ſacerdotes,vt pro-
deret eum illis.
*Luc.*22.4 11 Quo audito,illi gauiſi ſunt,& polli-
citi ſunt ei pecuniã ſe daturos,& quære-
bat quomodo opportunè illũ traderet.
12 ¶*Ac primo die azymorum,quũ pa
C. 45 ſcha immolarent, dicũt illi diſcipuli ſui,
Matth. 26 vbi vis vt abeamus,& paremus vt edas
17 paſcha?
*Luc.*22.7 13 Et emittit duos è diſcipulis ſuis,& di
cit illis,Ite in ciuitatẽ: & occurret vobis
homo hydriam fictilem aquæ plenam
baiulans:ſequimini illum.
14 Et quocunque ingreſſus fuerit, dicite
patrifamiliâs,Magiſter dicit,vbi eſt diuer
ſoriũ vbi paſcha cũ diſcipulis meis edã?
15 Et ille vobis oſtẽdet triclinii magnũ,
ſtratum,paratum:illic parate nobis.
16 Et exierunt diſcipuli eius,& venerũt
in ciuitatem,& repererũt quemadmodũ
dixerat illis, parauerutque paſcha.
C. 46 17 *Et quum veſpera iã eſſet,venit cum
*Matth.*26 duodecim.
18 Et quum accumberent,ederẽtque,di
20 xit Ieſus,Amen dico vobis,vnus ex vo-
*Luc.*22.14 bis proditurus eſt me,qui edit mecum.
*Ioh.*13.21 19 At illi cœperũt eſſe mœſti, ac dicere
illi

illi ſingulatim, Nũ ego?& alius, Nũ ego?
20 Ille verò reſpondens dixit illis, *V- *Luc.22.21*
nus è duodecim qui intingit mecum in
catinum.
21 *Fili⁹ quidẽ hominis vadit, ſicut ſcri *Pſa.40. 10*
ptũ eſt de illo: ſed væ homini illi per quẽ *Act.1.16*
Filius hominus proditur: bonũ erat illi, *Matth. 26*
ſi natus non fuiſſet homo ille. *24*
22 †Et edentibus illis, ſumpto Ieſus pa-
ne, quũ benedixiſſet, fregit: & dedit illis, *†Matt. 26*
ac dixit, Sumite, comedite: hoc eſt corp⁹ *26*
meum. *1.Cor.11*
23 Et accepto poculo, quũ gratias egiſ- *24*
ſet, dedit illis: & biberunt ex eo omnes:
24 Et dixit illis, Hic eſt ſanguis me⁹, No
ui teſtamenti, qui pro multis effunditur.
25 Amen dico vobis, poſthac non bibã
de fructu vitis, vſque ad diẽ illum, quum
illum bibero nouum in regno Dei.
26 Et quum hymnũ dixiſſent, exierunt
in montem Oliuarum.
27 ¶Et dicit illis Ieſus, *Omnes offendi *Ioh.16.32*
culũ patiemini propter me in nocte hac:
quia ſcriptum eſt, †Percutiã paſtorem, &
diſpergentur oues. *Zach.13.7*
28 *Sed poſteaquam reſurrexero, præce *Inf.16.7*
dam vos in Galilæam.
29 Petrus autẽ dicit illi, Etiam ſi omnes

offendiculum paſſi fuerint, at non ego.
Luc. 22. 34 Ioh. 13. 38 30 Et dicit illi Ieſus, Amē dico tibi q
hodie in nocte hac, prius quàm bis gal-
lus cecinerit ter abnegabis me.
31 At ille vehementiùs dicebat, Imo ſi
me oportuerit commori tibi, nō te abne
gabo. Similiter autem & omnes dicebāt.
Matth. 26 36 Luc. 22. 39 32 *Et veniunt in locum, cuius nomen
Gethſemani: & dicit diſcipulis ſuis, Sede
te hîc, donec digreſſus orauero.
33 Et aſſumit Petrum & Iacobum & Io
hannē ſecū: cœpitq; expaueſcere & angi
34 Et dicit illis, Dolore afficitur anima
mea vſque ad mortem: manete hic, & vi-
gilate.
35 Et progreſſus paululum, proſtratus
eſt in terram, & orauit vt ſi poſſibile eſ-
ſet, tranſiret à ſe hora:
36 Et dicebat, Abba, Pater, omnia poſ-
ſibilia ſunt tibi, aufer poculum à me hoc:
veruntamen non quid ego velim, ſed
quid tu.
37 Et venit, & offendit eos dormientes,
dicitque Petro: Simon, dormis? non po-
tuiſti vnam horam vigilare?
38 Vigilate, & orate, ne veniatis in tēta
tionem: ſpiritus quidem promptus, at ca
ro infirma.

39 Et

39 Et rurſum digreſſus orabat,& eundē
dixit ſermonem.
40 Et reuerſus offendit illos rurſum
dormientes:erant enim oculi eorum gra
uati, neque ſciebant quid illi reſponde-
rent.
41 Et venit tertiò,dicitque illis,Dormi
te poſthac & requieſcite. Sufficit, venit
hora:ecce traditur Filius hominis in ma
nus peccatorum.
42 Surgite,eamus: ecce, qui prodit me,
appropinquat.
43 ¶ * Et continuò adhuc eo loquente, *Matth.* 26
accedit Iudas, (qui erat vnus è duode- 47
cim,) & cum illo turba multa cũ gladiis *Luc.* 22.47
& fuſtibus à ſummis Sacerdotib⁹ & Scri *Ioh.* 18.3
bis & Senioribus.
44 Dederat autem is qui prodebat eum,
commune ſignum illis,dicens,Quẽcun-
que oſculatus fuero,is eſt: cõprehendite
illum,& abducite cautè.
45 Et quum veniſſet, protinus accedit
ad illum,dicitq; ei, Rabbi, rabbi:ac de-
oſculatus eſt eum.
46 Illi vero iniecerunt in illum manus
ſuas,& comprehenderunt eum.
47 Vnus autem quiſpiam aſtantium e-
ducto gladio percuſſit ſeruum ſummi
Sacer-

Sacerdotis,& amputauit eius auriculam.
48 Et reſpondens Ieſus dixit illis, Tanq̃
ad latronem exiſtis cum gladiis ac fuſti-
bus ad comprehendendum me.
49 Quotidie eram apud vos in tẽplo do-
cens,& non comprehendiſtis me: ſed [iſta
fiunt] vt impleantur Scripturæ.
50 Et relicto illo, omnes fugerunt.
51 ¶Et vnus quiſpiã adoleſcẽtulus ſe-
quebatur illum, circumamictus ſindone
ſuper nudum: & comprehenderunt illũ
adoleſcentuli.
52 Ille verò relicta ſindone, nudus effu-
git ab illis.
Matth. 26 53 ¶*Et abduxerũt Ieſum ad ſummũ Sa-
57 cerdotẽ: & conueniũt cũ illo oẽs ſummi
Sacerdotes & Seniores & Scribæ.
Luc. 22. 54 54 Et Petrus eminus ſequebatur illum
Ioh. 18, 13 donec [veniſſet] in atrium ſummi Sacer-
dotis, & erat ſedens vnà cum miniſtris, &
calefiebat ad lumen.
Matth. 26 55 *Summi verò Sacerdotes & totũ cõ-
59 cilium quærebant aduerſus Ieſum teſti-
monium, vt morti traderent eum: nec in-
uoniebant.
56 Nam multi falſum teſtimoniũ dixe-
rant aduerſus illum, nec erant ſatis ido-
nea teſtimonia.

57 Et quidã aſſurgebant, & falſum teſti-
moniũ ferebãt aduerſus illum dicentes. *Ioh. 2. 19.*
58 Nos audimus eum dicentem, *Ego
diruam templum hoc, quod eſt manibus
factum: & tribus diebus aliud ſine mani-
bus factum extruam.
59 Et ne ſic quidem ſatis idonea erant
teſtimonia illorum.
60 Et ſurgens ſummus Sacerdos in me-
dium, interrogabat Ieſum, dicẽs, Nõ re-
ſpõdes quicquam? quid iſti aduerſum te
dicunt teſtimonia?
61 At ille tacebat, neque quicquã reſ-
pondebat. Rurſum ſumm⁹ Sacerdos in-
terrogauit & dicit illi, Tu es ille Chriſt⁹
filius Benedicti?
62 Ieſus autem dixit, Ego ſum, & *vide- *Matt. 24.*
bitis Filiũ hominis ſedentem à dextris *30.*
virtutis, & venientem in nubibus cœli.
63 Summus autem Sacerdos dilaceratis
veſtibus ſuis, dixit, Quid præterea opus
habemus teſtibus?
64 Audiſtis blaſphemiam: quid vobis
videtur? Illi verò omnes condemnaue-
runt eum eſſe reum mortis.
65 Et cœperunt quidam conſpuere in
eum, & obuelare faciem illius, & cola-
phis eum cædere: & dicere illi, Diuina.

Ac miniſtri alapas illi impingebant.

C. 47 66 ¶*Et quum eſſet Petrus in atrio in-
Matt.26 feriùs, venit vna ancillarum ſummi Sa-
69 cerdotis,
Luc.22.55 67 Quumque vidiſſet Petrũ calefaciẽ-
Ioh. 18.16 tem ſe, intuita illum, dicit, Et tu cum Ie-
ſu Nazareno fuiſti.
68 At ille negauit, dicens, Nõ noui: ne-
que ſcio quid dicas, Et exiuit foras in
veſtibulum, & gallus cecinit.
Matth. 26 69 *Et ancilla quum vidiſſet eum, rur-
71 ſum cœpit dicere his qui aſtabant, Hic
†Luc. 22 ex illis eſt.
58 70 At ille rurſum negabat. † Ac paulo
Ioh. 18. 25 pòſt iterũ, qui aſtabant, dicebant Petro,
verè ex illis es: nam & Galilæus es, & lo-
quela tua conuenit.
71 At ille cœpit execrari ac deiurare,
Non noui hominem iſtũ de quo dicitis.
Matth. 26 72 Et iterũ gallus cecinit: * recordatuſ-
75 que eſt Petrus verbi quod dixerat illi Ie-
Ioh.13. 38 ſus, Prius quàm gallus cecinerit bis, ab-
negabis me ter, cœpitque flere.

CAPVT XV.

1 De his quæ Chriſtus ſub Pilato præſide paſſus eſt. 11 Barrabas Chriſto præfertur. 15 Chriſtus traditur à Pilato vt crucifigatur.

*tur: 17 ſpinis coronatur: 19 cōſpuitur, & ir-
ridetur. 21 Simon Cyreneus portat crucem
Chriſti. 27 Chriſtus crucifigitur inter duos
latrones: 29 conuitijs afficitur: 36 aceto po-
tatur: 37 expirat: 46 ſepelitur à Ioſeph.*

ET* confeſtim dilieulo conſilio inito *Mat. 27. 1*
ſummi Sacerdotes cum Senioribꝰ & *Luc. 22. 66*
Scribis, ac toto conſeſſu, vinctum Ie- *Iohā. 18.*
ſum abduxerunt tradiderúntq; Pilato. 28
Et interrogauit eum Pilatus, Tu es il-
le rex Iudæorū? At ille reſpondens dixit
illi, Tu dicis.
Et accuſabant eum ſummi Sacerdo-
tes de multis.
*Pilatus autem rurſus interrogauit il- *Mat. 27.*
lum dicens, Non reſpondes quicquā? ec-
ce quàm multa aduerſus te teſtantur. 11
Ieſus autem deinde nihil reſpondit: a- *Ioh. 18. 33*
deo vt admiraretur Pilatus.
Cæterùm in feſto dimittebat illis vnū
vinctum, quencunque poſtulaſſent.
Erat autem qui dicebatur Barabbas,
cum ſeditionis auctoribꝰ fuerat vin-
ctus, qui per ſeditionem cædem patra-
uerat.
Et quū acclamaſſet turba, cœpit flagi-

tare

tare [vt faceret] quemadmodum ſempe
feccrat ipſis.
9 Pilatus autẽ reſpõdit eis, dicens. Vul-
tis dimittam vobis regẽ illũ Iudęorum
10 Sciebat enim quòd ꝑpter inuidia
tradidiſſent illum ſummi Sacerdotes.
11 Summi verò Sacerdotes concitaue-
runt turbam vt potius Barabam dimit-
teret ipſis.
12 Pilatus autem reſpondẽs rurſum a
illis, Quid igitur vultis faciam ei quem
dicitis regem Iudæorum?
13 At illi rurſum clamauerunt, Cruci-
ge iſtum.
14 Pilatus autem dicebat illis, Quid e-
nim mali fecit? At illi vehementiùs cla-
mauerunt, Crucifige eum.
15 Pilatus verò volens turbæ facere ſa-
tis, dimiſit illis Barabam: & tradidit Ie-
ſum flagellatum, vt crucifigeretur.
16 ¶ Milites autem abduxerunt eũ in-
trò in atrium, quod eſt prætorium: & c-
uocant totam cohortem.
17 Et induunt illum purpura, & circum
ponunt ei contextam ſpinis coronam.
19 Et cœperũt ſalutare illum, AVE re
Iudæorum.
19 Et verberabãt illius caput arundi

& inſpuebant in illum, & poſitis genibus
adorabant illum.
20 Et quum illuſiſſent ei, exuerunt eũ
purpura, & induerunt illũ veſtib⁹ ꝓprijs:
& educunt eum, vt crucifigerent eum.
21 * Et coegerunt prætereuntem quẽdã *Matt. 27.*
Simonem Cyrenẽſem, (qui veniebat ex *32.*
agro, patrem Alexandri & Ruffi,) vt tol- *Lu. 23. 26.*
leret crucem eius.
22 *Et ducunt eum in Golgotha locũ: *Matt. 27.*
quod eſt, ſi interpreteris, Caluariæ loc⁹.
23 Et dederunt illi bibere myrrhatum *33*
vinum, ſed ille non ſumpſit. *Lu. 23. 33.*
24 †Quúmque crucifixiſſent eum, pari- *Ioh. 19. 17*
ti ſunt veſtimẽta eius, mittentes ſortem *†Matt. 27*
ſuper illa, quis quid tolleret. *35*
25 Erat autem hora tertia: & crucifixe- *Lu. 23. 33*
runt eum.
26 Et erat inſcriptio cauſæ illi⁹ inſcrip- *Ioh. 19. 23*
ta: REX IVDEORVM.
27 Et cũ eo crucifigunt duos latrones:
vnũ à dextris & alterum à ſiniſtris eius.
28 Et impleta eſt Scriptura quæ dicit,* *Eſa. 53. 12.*
Et cum iniquis deputatus eſt.
29 Et qui præteribant, conuitiabantur
illi mouentes capita ſua ac dicentes, Vę *Ioh. 2. 19.*
*qui demoliris templum, & in trib⁹ die-
bus extruis:

30 Ser-

30 Serua teipſum, & deſcende de cruce
31 Similiter & ſũmi Sacerdotes illudẽ-
tes inter ſeſe cũ Scribis, dicebant, Alio
ſeruauit, ſeipſum ſeruare nõ poteſt.
32 Chriſtus ille rex Iſrael deſcendat
nunc de cruce, vt videamus, & credamus.
Et qui crucifixi fuerant cum illo, probra
iaciebant in eum.
33 Quum verò facta eſſet hora ſexta, te-
nebræ ortæ ſunt ſuper totam terram vſ-
que ad horam nonam.
34 Et hora nona clamauit Ieſus voce
Pſal. 21. 1 magna, dicens, *Eloi, Eloi, lamaſabach-
Mat. 27 thani? q̃ eſt, ſi quis interpretetur, Deus
46 meus, Deus meus, cur me deſeruiſti?
35 Et quidam aſtantium quũ audiſſent,
dicebant, Ecce Eliam vocat.
Pſal. 68. 36 Accurrit autem quidam, *& implet
22. ſpongia aceto, impoſitaq; arundini, por-
rexit illi potum, dicens, Sinite, videamus
an venturus ſit Elias ad deponendum
eum.
37 Ieſus autem emiſſa voce magna ex-
pirauit.
38 Et velum templi ſciſſum eſt in duas
partes, à ſummo vſque ad imum.
39 Quum vidiſſet autem Centurio, qui
aſtabat ex aduerſo illi, quòd ſic emiſſo cla-
mo-

more expiraſſet, dixit, Verè homo hic,
filius erat Dei.
40 *Erant autẽ & mulieres è longinquo Matt. 27.
ſpectantes, inter quas erat Maria Mag- 55.
dalene, & Maria Iacobi parui & Ioſe ma
ter, & Solome:
41 Quæ etiã quũ eſſet in Galilæa, *ſe- Luc. 8. 2.
quutæ fuerant illum, & miniſtrauerant
ei: aliæque complures quæ ſimul aſcen-
derant cum eo Hieroſolymam.
42 ¶*Et quũ iam veniſſet veſpera, (quo- C. 48.
niam erat paraſceue, quæ præcedit ſab- Matt. 27.
batum.)
43 Venit Ioſeph [ortus] ex ciuitate A- 57
rimathæa, honeſtus ſenator, qui & ipſe e- Lu. 23. 50.
rat expectans regnum Dei: & ſumpta au- Iohan. 19.
dacia ingreſſus eſt ad Pilatũ, & petijt [ab 38
eo] corpus Ieſu.
44 Pilatꝰ autẽ admiratꝰ eſt ſi iam mor-
tuus eſſet: & accerſito ad ſe Centurione,
interrogauit illum an iamdudum mor-
tuus fuiſſet.
45 Et [re] cognita ex Centurione, do-
nauit corpus ipſi Ioſeph.
46 Et is mercatus ſindonem, depoſitum
cum inuoluit ſindoni, depoſuitq; in mo-
numento ꝙ erat exciſum è petra: & ad-
uoluit lapidem ad oſtium monumenti.

47 At Maria Magdalene & Maria Ioſe
ſpectabant vbi poneretur.

CAPVT XVI.

*1 Mulieres accedunt ad ſepulchrum, 6
quibus Angelus Chriſti reſurrectionē narrat.
9 Chriſtus apparet Mariæ Magdalenæ. 11
duobus rus proficiſcentibus, 14 & vndecim
Apoſtolis vnà: 15 quibus miſſis ad prædi-
candum, 19 aſſumitur in cælum.*

Luc. 24. 1 ET,*quum præteriſſet ſabbatum, Ma-
Iohā. 20. 1 ria Magdalene & Maria Iacobi & Sa-
lome emerunt aromata, vt venirent
& vngerent eum.
2 Et ſummo diluculo diei primi ſabba-
torum veniunt ad monumentum, exor-
to ſole:
3 Dicebántq; inter ſeſe, Quis reuoluet
nobis lapidem ab oſtio monumenti?
4 Et quum reſpexiſſent, vident lapidem
eſſe reuolutum: nam erat magnꝰ valde.
Mat. 28. 1 5 *Et ingreſſę in monumentum, viderūt
I. h. 20. 12 adoleſcētem ſedentem à dextris, amictū
ſtola candida: & expauerunt.
6 At ille dicit eis, Ne expaueſcatis: Ie-
ſum quæritis Nazarenum, qui fuit cruci-
fixus: ſurrexit, non eſt hîc: ecce locus, vbi
poſue-

poſuerant illum.
7 Sed abite, dicite diſcipulis ei⁹ & Petro,
quòd ille præcedit vos in Galilæam: il-
lic eum videbitis, *ſicut dixit vobis. *Matt. 26.*
8 Et abeuntes citò fugerunt à monumē- 32
to: habebat enim illas tremor & ſtupor,
neque cuiquam quicquam dicebant: ti- *Sup.* 14. 28
mebant enim.
9 Quum ſurrexiſſet autem Ieſus mane,
primo die ſabbati, * apparuit primùm *Iohan.* 20.
Marię Magdalenę, †de qua eiecerat ſep- 16
tem dæmonia.
10 Illa profecta renuntiauit ijs qui cum † *Luc.* 8. 2
illo fuerant, lugentibus ac flentibus.
11 Et illi quum audiſſent quòd viueret,
ac viſus eſſet ab illa, non crediderunt.
12 Poſt hęc autem *duobus ex ipſis am- *Luc.* 24. 15
bulantibus apparuit in alia forma, eun-
tibus rus.
13 Et illi abierunt ac renuntiauerũt re-
liquis: nec his [illi] crediderunt.
14 ¶ *Poſtea diſcumbentibus illis vnde- *Lu.* 24. 36.
cim apparuit, & exprobrauit [illis] in- *Ioh.* 20. 19
credulitatem ſuã, & cordis duritiem: quòd
his qui ipſum vidiſſent reſuſcitatũ, non
credidiſſent.
15 Et dicebat eis, *Ite in mundũ vniuer- *Matt.* 28.
ſum, & prædicate Euangelium omni 19
O 2 crea-

creaturæ.
16 Qui crediderit, & baptizatus fuerit,
Iohan. 12. ſaluus erit:*qui verò non crediderit, cō-
demnabitur.
47. 17 Porro ſigna eos qui crediderint, hæc
Act.16.18 ſubſequentur, * Per nomen meum dæ-
†Act.2.4. monia eijcient.†linguis loquētur nouis
& 10.46. 18 *Serpentes tollent: & Siquid lethale
**Act.28.5* biberint, nō nocebit eis:† ſuper ægrotos
†Act. 28. manus imponent, & bene habebunt.
8. 19 ¶*Itaq; Dominus quidem poſtquam
loquutus fuiſſet eis, receptus eſt in cœ-
**Luc. 24.* lum: & conſedit à dextris Dei.
51 20 Illi verò egreſſi prædicauerunt vbi-
† Heb.2.4 que, † Domino cooperante & ſer-
monem confirmāte per ſigna
ſubſequentia.

[*.*.*]

VITA

VITA SANCTI LVCAE, PER DIVVM HIERONYMVM.

Lvcas medicus Antiochenſis, vt eius ſcripta indicant, Græci ſermonis non ignarus fuit, ſectator apoſtoli Pauli, & omnis peregrinationis eius comes, ſcripſit Euangelium: de quo idem Paulus, Miſimus, inquit, cum illo fratrem, cuius laus eſt in Euangelio per omnes eccleſias. Et ad Coloſſenſes: Salutat vos Lucas medicus chariſſimus. Et ad Timotheũ: Lucas eſt mecum ſolus. Aliud quoque edidit volumẽ egregium, quod titulo Πράξεις ἀποστόλων *prænotatur, cuius hiſtoria vſque ad biennium Romæ commoratis Pauli peruenit, id eſt, vſq; ad quartum Neronis annum. Ex quo intelligimus, in eadem vrbe librum eſſe compoſitũ. Igitur* περιόδους *Pauli & Teclæ, & totam baptizati Leonis fabulam, inter apocryphas ſcripturas computamus. Quale enim eſt, vt indiuiduus comes Apoſtoli, inter cæteras eius res, hoc ſolum ignorauerit? Sed & Ter-*

& Tertullianus vicinus eorũ temporũ, refert presbyterum quendã in Aſia σπουδαστὴν apoſtoli Pauli, conuictum apud Iohannem, quòd auctor eſſet libri, & confeſſum ſe hoc Pauli amore feciſſe, & ob id excidiſſe. Quidam ſuſpicantur, quotieſcunq; in epiſtolis ſuis Paulus dicit: iuxta Euangelium meum, de Lucæ ſignificare volumine: & Lucam nõ ſolùm ab apoſtolo Paulo didiciſſe Euangelium, qui cum Domino in carne non fuerat, ſed à cæteris apoſtolis, quod ipſe quoque in principio ſui voluminis declarat, dicens: Sicut tradiderunt nobis, qui à principio ipſi viderunt, & miniſtri fuerunt ſermonis. Igitur Euangelium ſicut audierat, ſcripſit. Acta verò Apoſtolorum ſicut viderat, compoſuit. Vixit octoginta & quatuor annos, vxorem non habens. Sepultus eſt Conſtantinopoli, ad quam vrbem viceſimo Conſtantini anno, oſſa eius cum reliquijs Andreæ apoſtoli tranſlata ſunt de Achaia.

(***)

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM ſecundum LVCAM.

CAPVT I.

1 Præfatur Lucas. 13 Zacharias & Elizabeth. 15 Iohãnes qualis futurus. 20 Zacharias incredulus, mutus efficitur. 26 Angelus miſſus ad Mariam, 28 eam ſalutat, 31 & annũtiat Chriſti natiuitatẽ. 39 Maria viſitat Elizabeth. 46 Canticum Mariæ. 57 Natiuitas Iohãnis Baptiſtæ. 68 Cãticum Zachariæ. 76 Iohannis officium.

QVONIAM complures aggreſſi ſunt cõtexere narrationem earum, quæ inter nos certiſſimæ fidei ſunt rerum.

2 Sicuti tradiderunt nobis hi qui ab initio ſuis oculis viderant, ac pars aliqua fuerant eorum quæ narrabant:

3 Viſum eſt & mihi, vt cunctis ab ini-

tio exacta diligentia perueſtigatis, dein-
ceps tibi ſcriberem optime Theophile:
4 Quò agnoſcas eorum, de quibus
edoctus fueras, certitudinem.
5 ERAT in diebus Herodis regis Iu-
dææ, ſacerdos quidam nomine Zacha-
1. *Par.* 24, 30 rias, de * vice Abia & vxor illius de filia
bus Aaron: & nomen eius Elizabeth.
6 Erant autẽ iuſti ambo coram Deo,
verſantes in omnibus præceptis & iuſti-
ficationibus Dñi irreprehenſibiles.
7 Nec erat illis proles, eo quòd eſſet
Elizabeth ſterilis, & ambo prouectæ
iam eſſent ætatis.
8 Factum eſt autẽ quum is ſacerdotio
fungeretur in ordine vicis ſuæ corã Deo.
9 Secundum conſuetudinem functio-
nis ſacerdotalis: ſors illi obuenit vt o-
dores incenderet, ingreſſus in templum
Domini:
Leu. 16, 17 10 * Et omnis multitudo populi pre-
†*Ex.* 30, 8 cabatur foris, † tẽpore thymiamatis.
11 Apparuit autem illi angelus Do-
mini ſtans a dextris altaris in quo thy-
miamata ſolent adoleri.
12 Et Zacharias turbatus eſt eo viſo,
ac timor irruit ſuper eum.
13 Ait autem ad illum angelus, Ne
timeas

timeas Zacharia: quoniam exaudita eſt
deprecatio tua, vxorque tua Elizabeth
pariet tibi filium, & * vocabis nomen *Inf. eod. 63*
eius Iohannem.
14 Et erit gaudium tibi & exultatio, &
multi ſuper eius natiuitate gaudebunt.
15 Erit enim magnus corã Domino,
& vinum ſiceramque non bibet: & Spi-
ritu ſancto replebitur iam inde ab vtero
matris ſuæ,
16 * Multoſque filiorum Iſrael con- *Mal. 4, 5*
uertet ad Dominum Deum ipſorum. *Matt. 11*
17 † Et ipſe præcedet ante illum cum *14*
ſpiritu & virtute Eliæ, * vt conuertat *† Mat. 3, 1*
corda patrum in filios, & inobedien- **Mal. 4, 6*
tes ad prudentiam iuſtorũ: vt paret Do-
mino plebem perfectam.
18 Et dixit Zacharias ad angelũ, Quo
argumẽto iſtuc cognoſcã? ego enim ſum
ſenex, & vxor mea prouectæ ætatis eſt.
19 Ac reſpõdens angelus dixit ei, Ego
ſum Gabriel, qui aſtiti in cõſpectu Dei:
miſſuſque ſum vt loquar ad te, & hæc
tibi læta nunciem.
20 Et ecce futurum eſt vt ſis tacitus,
nec fari poſſis ad eum vſque diem quo
hæc fiãt: eo quòd non credidiſti verbis
meis, quæ implebũtur in tempore ſuo.
21 Et

21 Et erat populus expectans Zacha-
riam,& mirabantur quòd moraretur in
templo.
22 Egreſſus autem non poterat loqui
illis : & cognouerunt quòd viſionem vi-
diſſet in templo. Et ipſe innuebat illis,
permanſitque mutus.
23 Et accidit,vt impleti ſunt dies offi-
cij eius,abijt in domum ſuam.
24 Poſt hos autem dies concepit Eli-
zabeth vxor eius,& occultabat ſe men-
ſibus quinque,dicens,
25 Sic mihi fecit Dominus in diebus
quibus me reſpexit, vt auferet probrum
meum inter homines.
26 ¶ In menſe autem ſexto miſſus eſt
angelus Gabriel à Deo in ciuitatē Ga-
lilææ,cui nomen Nazareth,
Mat.1,18 27 *Ad virginem deſponſam viro,cui
nomen erat Ioſeph, de domo Dauid: ac
nomen virginis Maria.
28 Et ingreſſus angelus ad eam,dixit,
Aue gratioſa,Dominus tecum,benedi-
cta tu inter mulieres.
29 Illa verò quum vidiſſet,turbata eſt
ſuper oratione eius:& cogitabat, qualis
eſſet illa ſalutatio.
30 Et ait angelus ei.Ne timeas Maria:

nacta

acta es enim gratiam apud Deum.
1 * Ecce concipies in vtero & paries *Eſa.7,14*
lium,†ac vocabis nomen eius IESVM. *† Matt.1,*
2 Hic erit magnus,& Filius Altiſſimi *21*
ocabitur. Et dabit illi Dominus Deus
edem Dauid patris ipſius, *Infr.2,21*
3 *Regnabitq; ſuper domum Iacob **Dan.7,14*
æternum,& regni eius non erit finis. *27,*
4 Dixit autem Maria ad angelum, *Mich,4,7.*
Quomodo erit iſtud, quandoquidem vi
um non cognoſco?
5 Et reſpondens angelus dixit ei,Spi
tus ſanctus ſuperueniet in te,& virtus
Altiſſimi obumbrabit tibi.Quapropter
quod naſcetur ſanctum,vocabitur Fi-
us Dei.
6 Atq; ecce Elizabeth cognata tua,
ipſa concepit filium in ſenectute ſua:
hic menſis eſt ſextus illi quæ diceba-
r ſterilis:
7 Quia non erit impoſſibile apud
Deum omne verbum.]
8 Dixit autem Maria , Ecce ancilla
Domini,fiat mihi ſecundũ verbum tuũ.
c diſceſſit ab illa angelus.
9 ¶Exurgens autem Maria in diebus
is abijt in montana cum feſtinatione
ciuitatem Iuda,

40 Et intrauit in domum Zachariæ,
ac ſalutauit Elizabeth.
41 Et factū eſt, vt audiuit ſalutationē
Mariæ Elizabeth, ſalijt infans in vtero
eius. Et repleta eſt Spiritu ſancto Eli-
zabeth.
42 Exclamauitq; voce magna, & dixit,
Benedicta tu inter mulieres, & benedi-
ctus fructus ventris tui.
43 Et vnde hoc mihi vt veniat mater
Domini mei ad me?
44 Ecce enim vt facta eſt vox ſaluta-
tionis tuæ in auribus meis, exultauit præ
gaudio infans in vtero meo.
45 Et beata quæ creddidit: quoniā per-
ficientur ea quæ dicta ſunt ei à Dn̄o.
46 ¶Et ait Maria, Magnificat anima
mea Dominum:
47 Et exultauit ſpiritus meus, in Deo
ſeruatore meo.
48 Quia reſpexit ad humilitatem an-
cillæ ſuæ: ecce enim ex hoc beatam me
dicent omnes generationes.
49 Quia fecit mihi magnifica qui po-
tens eſt: & ſanctum nomen eius.
50 Et miſericordia eius in progeniem
& progeniem, timentibus ipſum.
Eſa. 51, 9
51 * Præſtitit robur per brachiū ſuū
†diſper-

† diſperſit ſuperbos cogitatione cordis †Pſ.32,10
ipſorum. Eſa.29,15
52 Detraxit potentes de ſedibus: &
euexit humiles.
53 * Eſurientes impleuit bonis: & di- Pſa.33,11
uites dimiſit inanes. 1.Reg.2,5
54 † Suſcepit Iſrael puerum ſuum, vt †Eſa.30,
memor eſſet miſericordiæ:
55 * (Sicut locutus eſt ad patres no- 18:41,8:
ſtros,[nimirum] Abrahamo, & ſemini & 54,5
eius) in æuum. Ier.31,3
56 Manſit autem Maria cum illa cir- & 20
citèr menſibus tribus: & reuerſa eſt in *Gen.17,
domum ſuam.
57 ¶ Elizabethæ verò impletum eſt 19: & 22,
tempus pariendi: & peperit filium. 16
58 Et audierunt vicini & cognati eius, Pſ.131,11
quòd magnificè Dn̄s miſericordia ſua
vſus eſſet erga illā: † & gratulabantur ei. Sup.eod.14
59 Et factum eſt in die òctauo, vene-
runt ad circuncidendum puerū, & voca
bant eum nomine patris ſui, Zachariā.
60 Et reſpondens mater eius dixit, Ne
quaquam: ſed vocabitur Iohannes.
61 Et dixerunt ad illam, Nemo eſt in
cognatione tua, qui voceť iſto nomine.
62 Innuebant autem patri eius, quid
vellet vocari eum.

63 Iſq;

63 Iſque poſtulatis tabellis ſcripſit, di-
Sup. eo. 13 cens,* Iohannes eſt nomen eius, & admi-
rati ſunt vniuerſi.
64 Apertum eſt autē os eius illico, &
lingua eius, & loquebatur laudans Deū.
65 Et peruaſit timor omnes vicinos
eorum, & per omnē montanam regionē
Iudææ diuulgabātur omnia verba hæc.
66 Et poſuerunt omnes qui audierant
in corde ſuo, dicentes, Quidnā puer hic
erit? & manus domini erat cum illo.
67 Et Zacharias pater eius replet' eſt
Spiritu ſancto, prophetauitq; dicens,
Mat. 1, 21 68 * Laudandus Dominus Deus Iſ-
Infr. 2, 30 rael: quia viſitauit & fecit redemptionē
populo ſuo.
Pſ. 131, 17 69 *Et erexit cornu ſalutis nobis, in
domo Dauid pueri ſui:
Pſ. 73, 12: 131, 17 70 * Sicut loquutus eſt per os ſancto-
rum, qui à ſeculo fuerunt, Prophetarum
ſuorum,
†Ier. 23, 6 & 30, 10 71 [Fore vt] † ſeruaremur ab inimicis
noſtris, & de manu omnium qui ode-
runt nos:
72 Vt vteretur miſericordia erga pa-
tres noſtros, ac memor eſſet teſtamenti
ſui ſancti:
Gen. 22, 16 73 [Præſtaretq;] * iuſiurandum quod
Ier. 31, 33 iura-

iurauit ad Abraham patrem noſtrum: *Heb.6, 13. & 17.*
74 Ac daret nobis, vt ſine timore, de
manu inimicorum noſtrorum liberati,
ſeruiremus ipſi,
75 * Cum ſanctitate & iuſtitia coram *1.Pet.1,15*
ipſo cunctis diebus vitæ noſtræ.
76 Et tu puer, Propheta Altiſſimi vo-
caberis: præibis enim ante faciem Do-
mini, ad parandum vias eius:
77 Ad dandã ſcientiam ſalutis populo
ipſius per remiſſionem peccatorũ eius:
78 Per viſcera miſericordiæ Dei nr̃i,
quibus viſitauit nos * Oriens ex alto: *Mal.4,1*
79 Vt illuceſſeret his qui in tenebris & *Zach. 3, 9.*
vmbra mortis ſedebant, ad dirigendos *& 6,12*
pedes noſtros in viam pacis.
80 Puer autem creſcebat & corrobo-
rabatur ſpiritu: & erat in deſertis donec
veniret dies, quo oſtendendus erat apud
Iſraëlitas.

CAPVT II.

1 Cenſetur tota terra ab Augusto. 7 Na-ſcitur Chriſtus. 14 Canticum Angelorum. 21 Chriſtus circunciditur. 22 Mariæ purgatio. 20 Simeon ſuſcipit Chri-ſtum. 29 Canticum Simeonis. 36 Anna propho-

63 Iſque poſtulatis tabellis ſcripſit, di-
Sup. eo. 13 cens,* Iohannes eſt nomen eius, & admi-
rati ſunt vniuerſi.
64 Apertum eſt autē os eius illico, &
lingua eius, & loquebatur laudans Deū
65 Et peruaſit timor omnes vicinos
eorum, & per omnē montanam regionē
Iudææ diuulgabātur omnia verba hæc
66 Et poſuerunt omnes qui audierant
in corde ſuo, dicentes, Quidnā puer hi
erit? & manus domini erat cum illo.
67 Et Zacharias pater eius replet' eſt
Spiritu ſancto, prophetauitq́;, dicens,
Mat. 1, 21 68 * Laudandus Dominus Deus Iſ-
Infr. 2, 30 rael: quia viſitauit & fecit redemptionē
populo ſuo.
Pſ. 131, 17 69 *Et erexit cornu ſalutis nobis, in
domo Dauid pueri ſui:
Pſ. 73, 12: 131, 17 70 * Sicut loquutus eſt per os ſancto-
rum, qui à ſeculo fuerunt, Prophetarum
ſuorum,
†Ier. 23, 6 & 30, 10 71 [Fore vt] † ſeruaremur ab inimicis
noſtris, & de manu omnium qui ode-
runt nos:
72 Vt vteretur miſericordia erga pa-
tres noſtros, ac memor eſſet teſtamenti
ſui ſancti:
Gen. 22, 16 73 [Præſtaretq́;] * iuſiurandum quod
Ier. 31, 33 iura-

iurauit ad Abraham patrem noſtrum: *Heb.6, 13. & 17.*
74 Ac daret nobis, vt ſine timore, de
manu inimicorum noſtrorum liberati,
ſeruiremus ipſi,
75 * Cum ſanctitate & iuſtitia coram *1.Pet.1,15*
ipſo cunctis diebus vitæ noſtræ.
76 Et tu puer, Propheta Altiſſimi vo-
caberis: præibis enim ante faciem Do-
mini, ad parandum vias eius:
77 Ad dandã ſcientiam ſalutis populo
ipſius per remiſſionem peccatorũ eius:
78 Per viſcera miſericordiæ Dei nr̃i,
quibus viſitauit nos * Oriens ex alto: *Mal.4,2*
79 Vt illuceſſeret his qui in tenebris & *Zach. 3, 8. & 6,12*
vmbra mortis ſedebant, ad dirigendos
pedes noſtros in viam pacis.
80 Puer autem creſcebat & corrobo-
rabatur ſpiritu: & erat in deſertis donec
veniret dies, quo oſtendendus erat apud
Iſraëlitas.

CAPVT II.

1 Cenſetur tota terra ab Auguſto. 7 Naſcitur Chriſtus. 14 Canticum Angelorum. 21 Chriſtus circunciditur. 22 Mariæ purgatio. 20 Simeon ſuſcipit Chriſtum. 29 Canticum Simeonis. 36 Anna

prophe-

prophetiſſa. 40 Puer Chriſtus. 46 Ieſ
cum doctoribus diſputat: 48 quæritur
parentibus.

C. 1 FActum eſt autem in diebus illis, ex
decretum à Cæſare Auguſto, vt ce
ſeretur totus orbis.
2 Hæc deſcriptio prima facta eſt præ
ſide Syriæ Cyrenio.
3 Et ibant omnes vt profiterentur, i
ſuam quiſque ciuitatem.
4 Aſcendit autem & Ioſeph à Gal
læa, de ciuitate Nazareth, in Iudæa
*Ioh. 7,41 *in ciuitatē Dauid quę vocatur † Beth
†Mich. 5,2 lehem: eo quòd eſſet de domo & fam
Matt. 2,6 lia Dauid.
5 Vt profiteretur cum Maria deſpo
ſa ſibi vxore, quæ erat prægnans.
6 Accidit autem quum eſſent ibi, c
pleti ſunt dies pariendi.
7 Et peperit filium ſuum primoge
tum, ac faſcijs eũ inuoluit, reclinauit
eum in præſepi, quod non eſſet eis lo
in diuerſorio.
C. 2 8 ¶Et paſtores erant in regione ead
vigilantes, & excubantes excubias no
ſuper gregem ſuum.
9 Et ecce angelus Domini aſtitit il

& d

& claritas Domini circunfulſit illos: &
timuerunt timore magno.
10 Et dixit illis angelus, Ne timeatis:
ecce enim annuntio vobis gaudium ma-
num, quod futurum eſt toti populo:
11 Quia natus eſt vobis hodie Serua-
tor, qui eſt Chriſtus Dominus, in ciuita-
te Dauid.
12 Et hoc vobis ſignum, Inuenietis in-
fanté faſcijs inuolutũ, poſitũ in pręſepi.
13 Et ſubitò facta eſt cũ angelo mul-
titudo militiæ cœleſtis, laudantium Deũ
& dicentium.
14 GLORIA IN Altiſſimis Deo, ac in
terra pax, in hominibus bona voluntas.
15 ¶Et factum eſt vt diſceſſerunt ab
eis angeli in cœlum, & homines paſto-
res loquebantur inter ſeſe, Tranſeamus
iam Bethlehem vſque, & videamus hoc
quod audiuimus accidiſſe, quod Domi-
nus aperuit nobis.
16 Et venerunt feſtinantes, & inuene-
runt Mariam & Ioſeph, & infantem po-
ſitum in præſepi.
17 Quum vidiſſent autem, diuulgaue-
runt de verbo quod dictum erat ipſis de
puero hoc.
18 Et omnes qui audierũt, mirati ſunt

prophetiſſa. 40 Puer Chriſtus. 46 Ieſ
cum doctoribus diſputat: 48 quæritur
parentibus.

C. 1 FActum eſt autem in diebus illis,ex
decretum à Cæſare Auguſto,vt cen
ſeretur totus orbis.
2 Hæc deſcriptio prima facta eſt præ
ſide Syriæ Cyrenio.
3 Et ibant omnes vt profiterentur,i
ſuam quiſque ciuitatem.
4 Aſcendit autem & Ioſeph à Gali
læa,de ciuitate Nazareth , in Iudæam
**Ioh. 7,41* *in ciuitatẽ Dauid quę vocatur† Beth
†Mich.5,2 lehem : eo quòd eſſet de domo & fami
Matt.2,6 lia Dauid.
5 Vt profiteretur cum Maria deſpon
ſa ſibi vxore,quæ erat prægnans.
6 Accidit autem quum eſſent ibi, c
pleti ſunt dies pariendi.
7 Et peperit filium ſuum primoge
tum,ac faſcijs eũ inuoluit , reclinauit
eum in præſepi,quod non eſſet eis lo
in diuerſorio.
C. 2 8 ¶Et paſtores erant in regione eade
vigilantes,& excubantes excubias no
ſuper gregem ſuum.
9 Et ecce angelus Domini aſtitit ill

& cla

& claritas Domini circunfulſit illos: &
timuerunt timore magno.
10 Et dixit illis angelus, Ne timeatis:
ecce enim annuntio vobis gaudium ma-
num, quod futurum eſt toti populo:
11 Quia natus eſt vobis hodie Serua-
tor, qui eſt Chriſtus Dominus, in ciuita-
te Dauid.
12 Et hoc vobis ſignum, Inuenietis in-
fantẽ faſcijs inuolutũ, poſitũ in pręſepi.
13 Et ſubitò facta eſt cũ angelo mul-
titudo militiæ cœleſtis, laudantium Deũ
& dicentium.
14 GLORIA IN Altiſſimis Deo, ac in
terra pax, in hominibus bona voluntas.
15 ¶Et factum eſt vt diſceſſerunt ab
eis angeli in cœlum, & homines paſto-
res loquebantur inter ſeſe, Tranſeamus
iam Bethlehem vſque, & videamus hoc
quod audiuimus accidiſſe, quod Domi-
nus aperuit nobis.
16 Et venerunt feſtinantes, & inuene-
runt Mariam & Ioſeph, & infantem po-
ſitum in præſepi.
17 Quum vidiſſent autem, diuulgaue-
runt de verbo quod dictum erat ipſis de
puero hoc.
18 Et omnes qui audierũt, mirati ſunt
P de his

de his quæ dicta erant à paſtoribus ad
ipſos.
19 Porro Maria conſeruabat omnia
verba hæc, conferens in corde ſuo.
20 Et reuerſi ſunt paſtores, glorifican-
tes ac laudãtes Deũ ſup omnib⁹ quę au
dierãt & viderãt, ita vt dictũ fuerat ipſis.
Gen. 17, 12 21 ¶ * Et poſtquam conſummati ſunt
Leu. 12, 3 dies octo vt circũcideretur puer† vocatũ
† Mat. 1, 21 eſt nomen eius IESVS, quod vocatum
Sup. 1, 31 erat ab angelo prius quàm in vtero cõ-
ciperetur.
22 ¶ Et poſteaquã completi fuiſſent
Ioha. 7, 22 dies purgationis eorum* ſecundum legẽ
* Leu. 12, 6 Moſi, adduxerunt eum Hieroſolymam,
vt ſiſterent eum Domino.
23 Sicut ſcriptum eſt in lege Domini,
† Ex. 13. 2 †Omne maſculinum adaperiens vuluã,
Num. 8, 16 ſanctum Domino vocabitur:
24 Et vt darent hoſtiam, * ſecundum
* Leu. 12, 8 quod dictũ eſt in lege Domini, par tur-
turum, aut duos pullos columbarum.
C. 3 25 ¶ Et ecce, homo erat Hieroſolymis,
cui nomen Simeon: & homo iſte, iuſtus
ac pius, expectans conſolationem Iſrael,
& Spiritus ſanctus erat ſuper eum.
26 Et reſponſum acceperat à Spiritu
ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi
prius

priùs videret Chriſtum Domini.
27 Et venit per Spiritum in templum.
Et quum inducerent puerum Ieſum pa-
rentes, vt facerent ſecundum conſuetu-
dinem Legis, pro eo,
28 Ipſe quoque accepit eum in vlnas
ſuas, & laudauit Deum, ac dixit:
29 Nunc dimittis ſeruum tuum, Dñe,
ſecundum verbum tuum in pace:
30 Quia viderunt oculi mei ſalutare
tuum,
31 Quod paraſti ante faciem omnium
populorum:
32 Lumẽ ad reuelationem Gentium,
& gloriam plebis tuæ Iſrael.
33 Et erat pater & mater eius mirãtes
ſuper his quæ dicebantur de illo.
34 Et benedixit illis Simeon, & dixit
ad Mariam matrem eius,* Ecce poſitus *Eſa. 8, 14*
eſt hic in ruinam & in reſurrectionem *Rom. 9, 32*
multorum in Iſrael, & in ſignum cui cõ- *1. Pet, 2, 8*
tradicitur:
35 (Quin & tuam ipſius animam pe-
netrabit gladius) vt retegantur ex mul-
tis cordibus cogitationes.
36 ¶ Et erat Anna propheteſſa, filia C. 4
Phanuel, de tribu Aſer: hæc pceſſerat in
multam ætatem, & vixerat cum viro

annis ſeptem à virginitate ſua:
37 Et hæc vidua annorum ferme octo
ginta quatuor, quæ non diſcedebat de
templo, ieiunijs ac deprecationibus ſer-
uiens nocte ac die.
38 Et hæc, eadem hora ſuperueniens,
viciſſim confitebatur Domino, & loque
batur de illo omnibus qui expectabant
redemptionem Hieroſolymis.
39 Et vt perfecerunt omnia ſecundum
Legem Domini, reuerſi ſunt in Gali-
læam, in ciuitatem ſuam Nazareth.
40 Puer autem ſuccreſcebat, corrobo-
rabaturq; ſpiritu, & implebatur ſapien-
tia: & gratia Dei erat ſuper illum.
41 Et ibant parentes eius quotannis
Ex. 23,15: 34,17 Deut. 16,1 Hieroſolymam * in die feſto Paſchæ.
42 ¶Et quum factus eſſet annorũ duo-
cim, aſcendentibus illis Hieroſolymam
ſecundum conſuetudinem diei feſti:
43 Conſummatisq; diebus quũ redi-
rent illi, remanſit puer Ieſus Hieroſoly-
mis, & non cognouerunt parentes eius.
44 Cæterùm rati illum eſſe in comi-
tatu, venerunt itinere diei, & requirebãt
eum inter cognatos & inter notos.
45 Et quum non inueniſſent eum, re-
uerſi ſunt Hieroſolymam, quærentes eũ.
46 Et

46 Et accidit poſt triduum,inuenerunt
illũ in templo ſedentẽ in medio docto-
rum,audientẽ illos, & interrogantẽ eos.
47 * Stupebant autem omnes qui eum Matt.17
audiebant,ſuper intelligentia & reſpon- 28
ſis eius.
48 Et viſo eo admirati ſunt: & dixit Marc.1,22
mater eius ad illum, Fili,cur feciſti nobis Infr.4,32
ſic? ecce,pater tuus & ego dolẽtes quę- Iohã.7,15
rebamus te.
49 Et ait ad illos, Quid eſt quod quæ-
rebatis me? an neſciebatis quòd in his
quæ Patris mei ſunt,oportet me eſſe?
50 Et illi non intellexerunt ſermonem
quem loquutus eſt ipſis.
51 Et deſcendit cum eis, venitq; Naza
reth,eratque ſubditus illis,mater autem
eius conſeruabat omnia verba hæc in
corde ſuo.
52 Et Ieſus proficiebat ſapiẽtia & æta-
te,& gratia apud Deum atq; homines.

CAPVT III.

3 Iohannes hortatur ad reſipiſcentiam. 16 Teſtimonium ipſius de Chriſto. 20 Herodes illum in carcerem includit. 21 Chriſtus baptizatur. 23 Catalogus maiorum Chriſti.

C. 5 ANno autem decimoquinto imperij
Tiberij Cæſaris, Pontio Pilato prę
ſide Iudææ, tetrarcha verò Galilæę
Herode, Philippo autem fratre eius te-
trarcha Iturææ, & Trachonitidis regio-
nis, & Lyſania Abilenes tetrarcha:
Act.4,6 2 * Sub Pontificibus Anna & Caia-
pha: factum eſt verbum Domini ſuper
Iohannem Zachariæ filium in deſerto.
Matt.3,1 3 * Et venit in omnem regionem fini-
Marc.1,4 timam Iordani, prædicans baptiſmum
pœnitentiæ in remiſſioné peccatorum.
4 Sicut ſcriptum eſt in libro Sermonũ
Eſa.40,3 Eſaiæ prophetæ dicentis, * Vox claman-
Iohã.1,23. tis in deſerto, Parate viam Domini, re-
ctas facite ſemitas eius.
5 Omnis vallis implebitur, & omnis
mons & collis reddetur humilis: & fient
quæ obliqua ſunt, directa, & aſpera [ver
tentur] in vias planas:
6 Et videbit omnis caro ſalutare Dei.
7 Dicebat ergo ad turbas quæ exibãt
Matt.3,7 vt baptizarentur ab ipſo, * Progenies
viperarum, quis ſubmonſtrauit vobis vt
fugeretis à ventura ira?
8 Facite ergo fructus dignos pœnitẽ-
tia: & ne cœperitis dicere intra voſipſos,
Patrem habemus Abrahamum. Dico
enim

enim vobis, potens eſt Deus de lapidi-
bus iſtis ſuſcitare filios Abrahamo.
9 Iam verò & ſecuris ad radicem arbo
rum poſita eſt: omnis ergo arbor non fa-
ciens fructum bonum, exciditur, & in ig
nem conijcitur.
10 Et interrogabant eum turbę, dicē- C. 6
tes, Quid ergo faciemus?
11 Reſpondens autem dicit illis, *Quí *Iac.2,15*
habet duas tunicas, impertiat nō habēti: *1.Ioh.3,17*
& qui habet eſcas, ſimiliter faciat.
12 ¶ Venerunt autem & publicani vt
baptizarentur, & dixerunt ad illum, Ma
giſter quid faciemus?
13 At ille dixit ad eos, Nequid ampli⁹
quàm quod cōſtitutū eſt vobis, exigatis.
14 ¶ Interogabant autem eum & mi-
lites, dicentes, Et nos quid faciemus? Et
ait illis, Ne quē cōcutiatis, ne quē calum
niemini, & cōtenti eſtote ſtipendijs vr̄is.
15 ¶ Expectante autem populo, & co-
gitantibus omnibus in cordibus ſuis de
Iohanne, num ipſe eſſet ille Chriſtus: *Mat.3,11*
16 Reſpondit Iohānes, dicens vniuer- *Marc.1,8.*
ſis, *Ego quidem aqua baptizo vos: ſed *Iohā.1,26*
veniet fortior me, cuius non ſum dignus
ſoluere corrigiam calceamētorum: ipſe *Act.1,5.11*
vos baptizabit Spiritu ſancto & igni. *16: & 19.4.*

† Matt. 3 17 † Cuius ventilabrum in manu ip-
12 ſius,& purgabit aream ſuam, & congre-
gabit triticum in horreum ſuum: paleas
autem comburet igni inextinguibili.
18 Multa quidem & alia exhortans E-
uangelizabat populo.
Mat. 14,3 19 ¶ *Herodes autem tetrarcha, quum
Mar. 6,17 corriperetur ab illo de Herodiade vxo-
re fratris ſui, deque omnibus malis quæ
faciebat Herodes,
20 Adiecit & hoc ſuper omnia, & in-
cluſit Iohannem in carcerem.
Mat. 3.13 21 ¶ † Factum eſt autem quum bapti-
zaretur omnis populus, vt & Ieſu bapti-
Mar. 1,9 zato & orante, apertum ſit cœlum,
Iohã. 2,32 22 Ac deſcendit Spiritus ſanctus cor-
porali ſpecie quaſi columba in ipſum: &
vox de cœlo facta eſt, quæ diceret, Tu es
filius ille meus dilectus, in te complaci-
tum eſt mihi.
23 ¶ Et ipſe Ieſus incipiebat eſſe ferme
annorum triginta, vt putabatur filius
Ioſeph, qui fuit filius Heli.
24 Qui fuit Matthat, qui fuit Leui, qui
fuit Melchi, q fuit Iannę, q fuit Ioſeph,
25 Qui fuit Mattathiæ, q fuit Amos, q
fuit Naum, qui fuit Eſſi, qui fuit Naggę,
26 Qui fuit Maath, qui fuit Mattathiæ
qui

qui fuit Semei, q fuit Ioſeph, q fuit Iuda
27 Qui fuit Iohanna, qui fuit Rheſa,
qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel,
qui fuit Neri,
28 Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, q fuit
Coſam, qui fuit Elmadam, qui fuit Er,
29 Qui fuit Ioſe, qui fuit Eliezer, q fuit
Ioram, qui fuit Mattatha, qui fuit Leui,
30 Qui fuit Simeõ, qui fuit Iuda, q fuit
Ioſeph, qui fuit Ionã, qui fuit Eliacim,
31 Qui fuit Melea, qui fuit Mainam,
qui fuit Mattatha, qui fuit Nathan, qui
fuit Dauid,
32 Qui fuit Ieſſę, q fuit Obed, qui fuit
Booz, qui fuit Salmõ, qui fuit Naaſſon,
33 Qui fuit Aminadab, qui fuit Arã, q
fuit Eſron, q fuit Phares, qui fuit Iudæ,
34 Qui fuit Iacob, q fuit Iſaac, qui fuit
Abrahæ, qui fuit Tharæ, q fuit Nachor,
35 Qui fuit Saruch, qui fuit Ragan, qui
fuit Phaleg, qui fuit Heber, q fuit Sale,
36 Qui fuit Cainan, qui fuit Arpha-
xad, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit
Lamech,
37 Qui fuit Mathuſala, qui fuit He-
noch, qui fuit Iared, qui fuit Mahalaleel
qui fuit Cainan.
38 Qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui
fuit

fuit Adam, qui fuit Dei.

CAPVT IIII.

1 De tentatione & ieiunio Chriſti. 16 Docet in Nazareth magna omnium admiratione. 24 Propheta in patria docens contemnitur. 33 Dæmoniacus ſanatur: 38 ſocrus Petri: 40 & infirmi. 41 Dæmones confitentur Chriſtum.

C. 7 IEſus* autem plenus Spiritu ſancto, re-
Matt. 4, 1 greſſus eſt à Iordane, & actus eſt per
Marc. 1, 12 Spiritum in deſertum.
2 Ac diebus quadraginta tentabatur à
diabolo, nihilq; comedit in diebus illis:
& conſummatis illis, deinde eſuriit.
3 Dixit autem illi diabolus, Si filius
es Dei, dic lapidi huic vt panis fiat.
4 Et reſpondit ad illum Ieſus, dicens,
Deut. 8, 3 Scriptum eſt, *Non pane ſolo viuet ho-
Matt. 4, 4 mo, ſed omni verbo Dei.
5 Et ſubduxit illum diabolus in mon-
tem excelſum, & oſtendit illi omnia re-
gna orbis terræ in puncto temporis.
6 Et ait illi diabolus, Tibi dabo pote-
ſtatem hanc vniuerſam & gloriam il-
lorum: quia mihi tradita ſunt, & cuicun-
que volo, do illam.

7 Tu

7 Tu ergo ſi adoraueris prouolutus co-
ram me, erunt tua omnia.
8 Et reſpondens Ieſus dixit illi, Abi poſt
me ſatana: ſcriptum eſt enim: * Adorabis
Dominum Deum tuum, & illum ſolum Deu.6.13.
coles. & 10.20.
9 Et duxit illũ Hieroſolymã, ſtatuitq; eũ
ſuper pinnam templi, & dixit illi, Si fili⁹
Dei es, mitte teipſum hinc deorſum.
10 Scriptũ eſt enim, * quòd angelis ſuis Pſa.90.11
mandabit de te, vt ſeruent te: Mat.4.10
11 Et in manibus tollent te, ne offendas
ad lapidem pedem tuum.
12 Et reſpondẽs Ieſus ait illi, Dictũ eſt,
* Non tentabis Dominum Deum tuũ. Deu.6.16
13 Et conſummata omni tẽtatione, dia-
bolus receſſit ab illo, vſque ad tempus.
14 ¶Et reuerſus eſt Ieſus virtute Spiritus
in Galilæam: & fama exijt per vniuerſã
regionem de illo.
15 Et ipſe docebat in ſynagogis eorum,
& glorificabatur ab omnibus.
16 *Et venit Nazareth, vbi erat nutritus, Matt. 13.
& intrauit ſecundum cõſuetudinẽ ſuam 54
die ſabbatorũ in ſynagogam: & ſurrexit Marc.6.1.
vt legeret.
17 Et tradit⁹ eſt illi liber Eſaię prophe- Ioh.4.43.
tæ: & vt explicuit librum inuenit lo-
cum

cum vbi ſcriptum erat,
Eſai. 61. 1 18 *Spiritus Domini ſup̃ me, propterea
quòd vnxit me, ad euãgelizandũ paupe-
ribus miſit me, vt ſanem contritos corde,
19 Vt prædicem captiuis remiſſionem,
& cæcis viſum, vt emittam cõfractos per
remiſſionem, vt prædicem annum Do-
mini acceptum.
20 Et complicato libro reddidit mini-
ſtro, ac reſedit: & omniũ in ſynagoga o-
culi erant defixij in eum.
21 Cœpit autem dicere ad illos, Hodie
impleta eſt hæc ſcriptura in auribus ve-
ſtris.
22 Et omnes teſtimonium illi dabãt, &
mirabantur ſuper gratia ſermonum, qui
procedebant ex ore ipſius, dicebántque,
Nónne hic eſt filius Ioſeph?
23 Et ait illis, Omnino dicetis mihi hãc
ſimilitudinẽ, Medice cura teipſum: quæ-
cunque audiuimus facta in Capernaum,
fac & hic in patria tua.
Iohan. 4. 44 24 Ait autem, Amẽ dico vobis, *Nemo
Propheta acceptus eſt in patria ſua.
†3. Reg. 17 9. 25 Sed in veritate dico vobis, † multæ
Iac. 5. 17. viduę erant in diebus Elię in Iſrael, quã-
do clauſum eſt cælum annis trib⁹ & mẽ-
ſibus ſex, quum facta eſſet fames magna
per

per omnem terram:
26 Et ad nullam illarũ miſſus eſt Elias,
niſi in Sarepta Sidoni ad mulierẽ viduã.
27 Et * multi leproſi erant in Iſrael ſub 4. Reg. 5.
Eliſæo ꝓpheta:& nemo eorum mundat⁹ 14
eſt,niſi Naaman Syrus.
28 Et repleti ſunt omnes in ſynagoga i-
ra,hæc audientes:
29 Et inſurrexerunt,eiecerúntque illũ è
ciuitate,& duxerunt illum vſq; ad ſuper-
cilium montis,(ſuper quem ciuitas illo-
rum erat ædificata) vt præcipitarunt eũ.
30 Ipſe autem tranſiens per medium il-
lorum ibat.
31 ¶Et deſceudit Capernaum ciuitatem *Mat.4.13*
Galilææ,*ibíque docebat illos ſabbatis. *Mar.1.21*
32 † Et ſtupebant ſuper doctrina eius,
quia cum poteſtate coniunctus erat ſer-
mo ipſius.
33 * Et in ſynagoga erat homo habens C. 8
ſpiritum dęmonis immundi:& exclama- †*Matth.7*
uit voce magna dicens, 28.
34 Eia,quid tibi nobiſcũ eſt,Ieſu Naza- *Mar.1.22*
rene? veniſti ad perdendum nos? Scio te * *Marc.1.*
qui ſis,Sanctus ille Dei.
35 Et increpauit illum Ieſus,dicẽs.Ob 23
muteſce,& exi ab eo.Et quum proieciſſet
illum dæmonium in medium, exijt ab
illo

illo nihilque illi nocuit.
36 Et factus eſt pauor ſup omnes:& colloquebantur inter ſeſe, dicentes, Quis
ſermo hic eſt? quia cum auctoritate ac
poteſtate imperat immundis ſpiritib⁹,&
exeunt.
37 Et diuulgabatur fama de illo in omnem locum vndiq; finitimæ regionis.
C. 9. 38 ¶* Quum ſurrexiſſet autem Ieſus de
Mat.8:14 ſynagoga, introiuit in domum Simonis:
Mar.1.30 ſocrus autem Simonis tenebatur febri
magna,& rogauerunt illum pro ea.
39 Et aſtans ſupra illam, increpauit febrim,& febris dimiſit illam:ſtatimq; ſurgens miniſtrabat illis.
C. 10 40 Quum autem ſol occideret, omnes
qui habebāt infirmos morbis variis, ducebant illos ad eum: at ille ſingulis manus imponens,ſanabat eos.
Mar.1.34 41 ¶ *Exibāt autem & dæmonia à mul-
tis,clamātia ac dicētia,Tu es Chriſt⁹ ille
filius Dei. Et increpans non ſinebat ea
loqui,quòd ſciebant ipſum eſſe Chriſtū.
42 ¶Facto autem die egreſſus ibat in de-
ſertum locum:& turbæ quærebant eum,
& venerunt vſque ad ipſum,& detinebāt
illum ne diſcederat ab eis.
43 Quibus ille ait,Et alijs ciuitatibus oportet

portet me euangelizare regnum Dei: nam in hoc miſſus ſum.
44 Et prædicabat in ſynagogis Galilææ.

CAPVT V.

3 Chriſtus docet è nauigio. 6 De captura piſcium. 12 Leproſus ſanatur. 16 In deſerto orat Chriſtus. 18 Paralyticus ſanatur. 27 Vocatur Matthæus. 35 Ieiunia & afflictiones Apoſtolorum poſt aſcenſionem. 36 Parabola panniculi noui veſtimenti non immittendi in vetus veſtimentum, 37 & vini noui non inijciendi in vteres veteres.

FActum * eſt autem quum turba immineret ei vt audiret verbum Dei, & ipſa ſtabat iuxta ſtagnum Geneſareth. *Mat.4.18 Mar.1.16*
2 Et vidit duas naues ſtantes ad ſtagnũ: piſcatores autem deſcenderant ex illis, & abluebant retia.
3 Ingreſſus autem in vnam nauium, quę erat Simonis rogauit eum, vt à terra abduceret puſillum: & ſedens docebat de naui turbas.
4 ¶ Vt ceſſauit autẽ loqui', dixit ad Simonem, Duc in altum, & laxate retia C. 11
veſtra

veſtra in capturam.
5 Et reſpondens Simon dixit illi, Præ-
ceptor, per totam noctem laborātes ni-
hil cepimus, tamē tuo iuſſu laxabo rete.
6 Et quum hoc feciſſent, concluſerunt
piſciū multitudinem copioſam: rumpe-
batur autem rete eorum.
7 Et annuerunt ſocijs qui erant in alte-
ra naui, vt venirent, & adiuuarent ipſos:
& venerunt, atq; impleuerunt ambas na-
ues, ita vt mergerentur.
a Quod quū vidiſſet Simon Petrus, ac-
cidit ad genua Ieſu, dicēs, Diſcede à me
Domine, quia homo peccator ſum.
9 Stupor enim circundederat eum, & o-
mnes qui cū illo fuerant, ſuper captu pi-
ſcium, quem ceperant:
10 Similiter autem Iacobum & Iohan-
nem filios Zebedei, qui erant ſocij Simo
ni. Et ait ad Simonem Ieſus, Ne metuas:
poſthac homines capies.
11 Et ſubductis in terram nauibus, re-
lictis omnibus ſequuti ſunt eum.
12 ¶ *Et accidit, quum eſſent in quadā
C. 12 ciuitate, & ecce vir plenus lepra, quumq;
Matt. 8. 2 vidiſſet Ieſum, proſtratus in faciem, ro-
Mar. 1. 40 gauit eum, dicens, Domine, ſi vis, potes
me mundare.

13 Et protenſa manu tetigit eum, dicẽs,
Volo: mundus eſto. Et confeſtim lepra
diſceſſit ab illo.
14 Et ipſe pręcepit illi ne cuiquam dice-
ret: Sed vade, [inquit] oſtende teipſum
ſacerdoti, & offer pro emundatione tui,
*quemadmodum præcepit Moſes, in te- *Leu.14.4.*
ſtimonium illis.
15 ¶ Peruagabatur autem magis rumor
de illo, & conueniebant turbæ multæ vt
audirent, & ſanárentur per illum ab in-
firmitatibus ſuis.
16 Ipſe autem agebat in ſeceſſu in deſer-
tis, & orabat.
17 ¶ Et factum eſt quodam die, & ipſe
docebat, erantque Phariſæi ſedentes ac
Legis doctores, qui venerant ex omni ca-
ſtello Galilææ & Iudææ & Hieruſalem:
& virtus Domini aderat ad ſanandum
eos.
18 *Et ecce viri portantes lecto homi- C. 13
nem qui erat paralyticus, & quærebat eũ *Matt.9.2.*
inferre & ponere ante illum. *Marc.2.3.*
19 Et non inuenientes qua parte illum
inferrent pre turba, aſcenderũt ſuper te-
ctum, ac per tegulas demiſerunt eum cũ
lectulo in medium ante Ieſum.
20 Quorum fidem vt vidit, dixit illi,

Homo, remittuntur tibi peccata tua.
21 Et cœperunt cogitare Scribæ & Pha
riſæi, dicentes, Quis eſt hic qui loquitur
blaſphemias? Quis poteſt remittere pec-
cata, niſi ſolus Deus?
22 Vt cognouit autem Ieſus cogitatio-
nes eorum, reſpondens dixit ad illos,
Quid cogitatis in cordibus veſtris?
23 Vtrum eſt facilius, dicere, Remittū-
tur tibi peccata: an dicere, Surge, & am-
bula?
24 Vt autē ſciatis quòd Filius hominis
habet poteſtatē in terra remittendi pec-
cata, (ait paralytico) Tibi dico, ſurge,
tolle lectū tuum: & vade in domum tuā.
25 Iſque confeſtim ſurgens coram illis,
tollebat in quo iacuerat, abijtq; in domū
ſuam glorificans Deum.
26 Et ſtupor corripuit omnes, & glori-
ficabant Deum: & repleti ſunt timore,
dicentes, Vidimus incredibilia hodie.
C. 14 27 ¶ *Et poſt hæc exijt: ac vidit publi-
Matt.9.9. canum nomine Leui, ſedentem ad telo-
Mar.2.14 nium, & ait illi, Sequere me.
29 Atque is relictis omnibus, ſurgens
ſequutus eſt eum.
29 Et fecit ei conuiuium magnum Leui
in domo ſua: & erat turba multa publi-
cano-

canorum & aliorum, qui cum illis accũ-
bebant.
30 Et murmurabant Scribæ & Phariſæi
aduerſus diſcipulos eius, dicentes, Quare
cum publicanis & peccatoribus editis &
bibitis?
31 Et reſpondens Ieſus dixit ad illos,
Non egent qui ſani ſunt medico, ſed qui
malè habent.
32 * Non veni ad vocandum iuſtos, ſed *1.*Tim.*1.
peccatores ad pœnitentiam. 15.
33 ¶ † At illi dixerunt ad eũ, Quare diſ- †*Matt.* 9.
cipuli Iohannis ieiunant frequenter, & 14
obſecrationes faciunt, ſimiliter & Pha- *Mar.*2. 18
riſæorum: tui verò edunt & bibunt?
34 Quibus ipſe ait, Num poteſtis facere
vt filij thalami, dum cum illis eſt ſponſ⁹,
ieiunent?
35 Venient autem dies & quum ablatus
fuerit ab illis ſponſus, tunc ieiunabunt
in illis diebus.
36 ¶ Dicebat autem & ſimilitudinem ad
illos, Nemo immiſſuram noui veſtimenti
immittit in veſtimentum vetus: alioquin
& nouum rumpit, & veteri non conuenit
immiſſura ex nouo.
37 Et nemo mittit vinũ nouum in vtres
veteres: alioqui rumpet vinum nouum

vtres, & ipſũ effundetur, & vtres peribũt.
38 Sed vinũ muſtũ in vtres nouos mittendum eſt, & vtraq; conſeruantur.
39 Et nemo qui biberit vetus, ſtatim vult nouum: dicit enim, Vetus melius eſt.

CAPVT VI.

1 Diſcipuli ſpicas vellunt ſabbato. 6 De habente manum aridam. 13 Apoſtolorum electio. 14 & nomina 20 De beatitudinibus. 24 & maledictionibus. 27 Inimici diligendi. 37 Non iudicandum. 38 Menſura. 39 Cæcus cæci ductor. 40 Diſcipulus. Magiſter. 41 Feſtuca. Trabs. 48 Domui ſuper petram: vera pietas, 49 & domui ſuper arenam, ficta aſſimilatur.

Mat. 12. 1 *Mar. 2. 23* ACcidit* autem vt in ſabbato ſecũdo-
primo tranſiret per ſata: ac vellebãt
diſcipuli eius ſpicas; edebantque, cõ-
fricantes manibus.
2 Quidam autem Phariſæorum dicebant illis, Quid facitis, quod nõ licet facere in ſabbatis?
1. Reg. 21. 6 3 Et reſpondens Ieſus ad eos dixit, *Ne
hoc quidẽ legiſtis quod fecit Dauid, quũ
eſuriiſſet ipſe & qui cum illo erant:
4 Quomodo intrauit in domũ Dei, &
panes

panes propoſitionis ſumpſit, editque, ac
dedit etiã his qui ſecũ erant: quos non li-
cet edere, *niſi tantùm ſacerdotibus? Ex. 29.32.
5 Et dicebat illis, Domin⁹ eſt Filius ho Leu. 8.31.
minis etiam ſabbati. & 24.9.
6 ¶Factum eſt autem & in alio ſabbato, C. 15
vt intraret in ſynagogam, ac doceret: *
& erat ibi homo, & manus eius dextera Matt. 12
erat arida. 10
7 Obſeruabant autem eum Scribæ ac Marc. 3.1.
Phariſæi, an in ſabbato ſanaturus eſſet: vt
inuenirent, vnde accuſarent eum.
8 Ipſe verò ſciebat cogitationes eorum,
& ait homini qui habebat manum ari-
dam, Surge, & ſta in medio. Ille verò ſur-
gens ſtetit.
9 Ait igitur ad illos Ieſus, Interrogabo
vos, vtrùm licet ſabbatis benefacere, an
malefacere: animã ſeruare, an perdere?
10 Et circumſpectis omnibus illis, dixit
homini. Extende manum tuam. Ille au-
tem fecit: & reſtituta eſt man⁹ eius ſana,
ſicut altera.
11 Ipſi autem repleti ſunt amentia, &
colloquebãtur inter ſeſe quidnam face-
rent Ieſu.
12 ¶Factum eſt autem in illis dieb⁹, ex-
ijt in montem ad orandum, eratque per

noctans in deprecatione Dei.
C. 16 13 *Et quũ dies factus eſſet,vocauit diſ
*Mat.*10.1 cipulos ſuos,& elegit duodecim ex ipſis,
*Mar.*3.13 quos & Apoſtolos nominauit:
14 Simonem, quẽ & nominauit Petrũ,
& 6.7 & Andreã fratrem eius:Iacobũ, & Iohã
Inf 9.1 nem:Philippum, & Bartholomæum:
15 Matthæũ,& Thomã:Iacobũ Alphæi
[filiũ,]& Simonẽ, qui vocatur Zelotes:
16 Et Iudam Iacobi,& Iudã Iſcariotẽ,
qui idem fuit proditor.
17 ¶Et deſcendens cum illis,ſtetit in lo-
co cãpeſtri,turbaque diſcipulorum eius,
& multitudo copioſa plebis ex omni Iu-
dæa & Ieruſalem & à maritima Tyro &
Sidone,qui venerant vt audirent eum,&
ſanarentur à morbis ſuis.
18 Et qui vexabantur à ſpiritibus immũ
dis:& ſanabantur.
29 Et omnis turba quærebat eũ tange-
**Mat.*5.2 re:quia virtus ab illo exibat, & ſanabat
† *Eſa.*65 omnes.
13 20 *Et ipſe attollens oculos ſuos in diſci
C. 17 pulos,dicebat,Beati pauperes, quia ve-
**Eſa.*61 ſtrum eſt regnum Dei.
3.& 7 21 †Beati qui eſuritis nunc,quia ſatura-
bimini.*Beati qui fletis nunc, quia ride-
†*Mat* 5.11 bitis.

22 †Bea-

22 †Beati eritis quum vos oderint homines,& ſeparauerint vos, & exprobrauerint,& eiecerint nomen veſtrum tanquam malum,propter Filium hominis.
23 Gaudete in illo die & exultate: ecce enim merces veſtra multa eſt in cœlis: ſecundum hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.
24 *Veruntamen væ vobis diuitibus, Am.6.1
quia habetis conſolationem veſtram. Eccle.31.8
25 †Væ vobis qui ſaturati eſtis. quia e-
ſurietis.Væ vobis qui ridetis nunc: quia † Eſa.65
lugebitis & flebitis. 23
26 Væ vobis quum laudauerint vos omnes homines: ſecundum hæc enim faciebant pſeudoprophetis patres eorum.
27 ¶*Sed vobis dico,qui audiſtis,Dili- Mat.5.44
gite inimicos veſtros: benefacite his qui vos oderunt.
28 Benedicite maledicentibus vobis: & orate pro calumniantibus vos.
29 *Percutienti te in maxillã, præbe & Mat.5.39
alteram:†& ab eo qui aufert tibi palliũ, † 1.Cor.6.7
etiam tunicam noli prohibere.
30 Omni autem exigenti abs te,tribue: & ab eo qui aufert quæ tua ſunt, ne repoſcas.

Tob.4.16 31 *Et prout vultis vt faciant vobis ho
Mat.7.12 mines, vos quoque facite illis ſimiliter.
†*Mat.5* 32 †Et ſi diligitis eos qui vos diligunt,
quæ vobis eſt gratia? nam & peccatores
eos à quibus diliguntur, diligunt.
33 Et ſi benefeceritis his qui vobis be-
nefaciũt, quæ vobis eſt gratia? ſiquidẽ &
peccatores hoc faciunt.
Deut.15.8 34 *Et ſi mutuũ dederitis à quibus ſpe-
Mat.5.42 ratis vos recepturos, quæ gratia eſt vo-
bis? nam & peccatores peccatoribus dant
mutuum, vt recipiant paria.
Mat.5.44 35 *Quinimo diligite inimicos veſtros,
†*Matth.5* & benefacite, & mutuũ date, nihil inde
45 ſperantes: & erit merces veſtra multa, †&
eritis filij Altiſſimi: quia ipſe benignus
eſt erga ingratos ac malos.
36 Eſtote ergo miſericordes, ſicut & Pa
ter veſter miſericors eſt.
M*atth.7.1* 37 *Nolite iudicare, & nõ iudicabimi-
ni: nolite condemnare, & nõ condemna
bimini, remittite & remittetur vobis.
38 Date, & dabitur vobis: menſurã bo-
nam & confertam & concuſſam atq; ex-
undantem dabũt in ſinum veſtrum: *ea-
Matth.7.2 dem quippe menſura qua metimini, me-
Marc.4.14 tientur alij vobis.
39 ¶ Dicebat autem illis ſimilitudinẽ;
†Nun-

†Nunquid poteſt cæcus cæcum ducere? *Matt.15*
nónne ambo in foueam cadunt? *14*
40 *Non eſt diſcipulus ſupra magiſtrũ *Matth. 10*
ſuum: perfectus autem omnis erit ſicut
magiſter ipſius. *24*
41 †Quid autem vides feſtucam in ocu *Ioh.13.16*
lo fratris tui, trabem autem quæ in ocu- *& 15.20*
lo proprio eſt, non animaduertis? *†Mat. 7.3*
42 Aut quomodo potes dicere fratri
tuo, Frater, ſine eiiciam feſtucam quæ in
oculo tuo eſt, ipſe in oculo tuo trabem
non videns? Hypocrita, eiice primùm tra
bem ex oculo tuo, & tunc perſpicies vt
eiicias feſtucam quæ eſt in oculo fratris
tui.
43 *Non eſt enim arbor bona, quę facit *Mat.7.17*
fructum malum: neque arbor mala, fa-
ciens fructum bonum.
44 *Vnaquæque enim arbor ex fructu *Matth. 12.*
ſuo cognoſcitur. †Neq; enim è ſpinis col *33*
ligunt ficus: neque è rubo vindemiant *†Mat. 7.*
vuam. *16*
45 Bonus homo ex bono theſauro cor-
dis ſui profert bonum: & malus homo ex
malo theſauro cordis ſui profert malũ:
ex abundãtia enim cordis loquitur os ei⁹ *Matt.7.21*
46 *Quid autem vocatis me Domine, *Rom. 2. 13*
Domine: & non facitis quæ dico?

47 Quiſ- *Iac.1.22*

47 Quiſquis venit ad me,& audit ſermo
nes meos,& facit eos: oſtendam vobis cui
ſimilis ſit.
48 Similis eſt homini ædificanti domũ,
qui fodit in altum, & poſuit fundamen-
tum ſuper petram : inundatione autem
facta, illiſum eſt flumen domui illi, & nó
potuit eam mouere : fundata enim erat
ſuper petram.
49 Qui autem audiuit & non fecit, ſimi
lis eſt homini qui ædificauit domum ſu-
am ſuper terram abſque fundamento, in
quam illiſus eſt fluuius : & continuò ce-
cidit, & facta eſt ruina dom⁹ illi⁹ magna.

CAPVT VII.

2 De ſeruo Centurionis. 9 Fides Centurionis. 14 Filius viduæ ſuſcitatur in Nain. 19 Diſcipuli Iohannis miſſi ad Chriſtum, quærũt, num ipſe ſit Meſſias. 24 Chriſti de Iohanne teſtimonium. 32 Iudæorum pueris in foris ſedentibus aſſimilatorũ. 33 opinio de Io. Baptiſta. 34 & Chriſto. 38 Peccatrix rigat pedes Ieſu.

C. 18 QVum * autem conſummaſſet omnia
Matth. 8,5 verba ſua audiente populo, intrauit
Capernaum.

2 Cen-

2 Centurionis autem cuiuſdam ſeruus
malè habens, agebat animam, qui illi e-
rat charus.
3 Quum audiſſet autem de Ieſu, miſit
ad eum ſeniores Iudæorum, rogans eum
vt veniret & ſeruaret ſeruum ſuum.
4 At illi quum veniſſent ad Ieſum, roga
bant eum ſtudioſè, dicentes, Dignus eſt
vt hoc illi præſtes:
5 Diligit enim gentem noſtram, & ſyna
gogam ipſe ædificauit nobis.
6 Ieſus autem ibat cum illis. Et quũ iã
non lõgè abeſſet à domo, miſit ad eum
Centurio amicos, dicens ei, Domine, no
li vexari: nõ enim ſum dignus vt ſub te-
ctum meum intres:
7 Quapropter nec meipſum ſum dignũ
arbitratus vt venirem ad te: ſed dic ver-
bo, & ſanabitur puer meus.
8 Nam & ego homo ſum ſub poteſtate
conſtitutus, habens ſub me milites: & di-
co huic, Vade, ac vadit: & alteri, Veni: ac
venit. & ſeruo meo, fac hoc, ac facit.
9 Auditis autẽ his Ieſus miratus eſt eũ,
& conuerſus ſequenti ſe turbæ dixit, Di-
co vobis, ne in Iſrael quidem tantam fi-
dem inueni.
10 Et reuerſi qui miſſi fuerãt in domũ,
repe-

reppererunt ſeruum qui lãguerat, ſanum.
C. 19 11 ¶Et factum eſt, deinceps ibat in ciui-
tatem quę vocatur Nain, & ibant cũ il-
lo diſcipuli eius multi, turbaq; copioſa.
12 Quum autem appropinquaret portę
ciuitatis, ecce defunctus efferebatur: fi-
lius vnicus matris ſuæ, & hæc vidua erat,
& turba ciuitatis multa cum illa.
13 Quam quum vidiſſet Dominus, miſe
ricordia motus ſuper eam, dixit illi, No-
li flere.
14 Et acceſſit, tetigitque loculum. Por-
ro qui portabant, ſubſtiterunt: & ait, A-
doleſcens, tibi dico, ſurge.
15 Et reſedit qui erat mortuus, & cœpit
loqui, & dedit illum matri ſuæ.
16 Accepit autem omnes timor, & glo-
rificabant Deum, dicẽtes, Propheta ma-
gnus ſurrexit inter nos, & Deus viſitauit
plebem ſuam.
17 Et exiit hic rumor in vniuerſam Iu-
dæã de eo, & omnẽ finitimã regionem.
C. 20 18 ¶*Et nuntiauerunt Iohanni diſcipu
Mat. 11.2 li ipſius de his omnibus.
19 Et conuocauit duos de diſcipulis ſu-
is Iohannes, miſitque ad Ieſum, dicens,
Tu es qui venturus es, an alium expecta-
mus?

30 Quum

20 Quum autẽ veniſſent ad eum viri, di
xerunt, Iohãnes Baptiſta miſit nos ad te,
dicens, Tu es ille qui venturus erat, an
alium expectamus?
21 In eadem autem hora multos ſana-
uit à morbis ac plagis & ſpiritibus malis,
& cæcis multis donauit viſum.
22 Et reſpondens dixit illis, Euntes re-
nuntiate Iohanni quę vidiſtis & audiſtis,
quòd cæci vident, claudi ambulant, le-
proſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui
reſurgunt, pauperibus annuntiatur Euã-
gelium.
23 Et beatus eſt quicunque non fuerit
offenſus per me.
24 ¶Et quum diſceſſiſſent nuntij Iohã-
nis, cœpit de Iohãnne dicere ad turbas,
Quid exiſtis in deſertum vt videretis? arũ-
dinem vento agitari?
25 Sed quid exiſtis viſuri? hominem mol
libus veſtimentis indutũ? ecce, qui veſtitu
ſplendido veſtiuntur, & in deliciis agũt,
in aulis regum ſunt.
26 Sed quid exiſtis ad videndũ? Prophe
tam? Vtique dico vobis, & plus quàm
Prophetam.
27 Hic eſt de quo ſcriptum eſt, * Ecce *Mala. 3. 1*
mitto angelum meum ante faciem tuã,
qui

qui præparabit viam tuam ante te.
28 Dico enim vobis, maior inter natos
mulierum Propheta Iohanne Baptiſta
nemo eſt:attamē qui minor eſt in regno
Dei,maior eſt illo.
19 Et omnis populus audiens, & publi-
cani iuſtificauerunt Deum,baptizati ba
ptiſmo Iohannis.
30 Phariſæi autem & Legis periti conſi
lium Dei ſpreuerunt aduerſus ſemetip,
ſos,non baptizati ab eo.
Matth. 11 31 *Ait autem Dominus,Cui ergo ſimi
16 les dicam homines generationis huius,
& cui ſimiles ſunt?
32 Similes ſunt pueris ſedentibus in fo-
ro,& acclamantibus inter ſe , ac dicenti-
bus:Cantauimus vobis tibiis,& non ſal
taſtis:cecinimus vobis lugubria , & non
ploraſtis.
33 Venit enim Iohannes Baptiſta neq;
edens panem,neque bibens vinum:& di-
citis,Dæmonium habet.
34 Venit Filius hominis edens ac bi-
bens,& dicitis , Ecce homo edax,& vini
potor,amicus publicanorum ac peccato-
rum.
35 Et iuſtificata eſt Sapientia à filiis ſuis
omnibus.

36 ¶Ro-

36 ¶Rogabat autē illū quidam è Pha- C. 21
riſæis, vt caperet cibum cum ipſo: & in-
greſſus domum Phariſæi, accubuit.
37 Et ecce mulier quæ fuerat in ciuita-
te peccatrix, vt cognouit quòd accubuiſ
ſet in domo Phariſęi, attulit alabaſtrum
vnguenti.
38 *Stāſque ad pedes eius á tergo, flens *Marc. 15*
lachrymis cœpit rigare pedes eius, & 40
capillis capitis ſui extergebat, & deoſ- *Ioh.* 20. 11
culabatur pedes eius, & vnguento vnge-
bat.
39 Videns autem Phariſæus, qui voca-
uerat eum, ait intra ſe dicens, Hic ſi eſſet
propheta sciret vtique, quæ & qualis eſt
mulier quæ tangit ipſum: quia peccatrix
eſt.
40 Et reſpondens Ieſus dixit ad illū, Si-
mon, habeo quiddam quod tibi dicam.
At ille ait, Magiſter, dic.
41 Duo debitores erant cuidam credi-
tori: vnus debebat denarios quingentos,
& alter quinquaginta.
42 Quum autem illi non eſſent ſoluen-
do, condonauit vtriſque. Horum igitur
dic, vter eum plus diliget?
43 Reſpondens Simon, dixit, Exiſtimo
quòd is cui plus condonauit. At ille
dixit

dixit ei, Rectè iudicaſti.
44 Et conuerſus ad mulierem, dixit Si-
moni, Vides hanc mulierem? intraui in
domum tuam, aquam pedibus meis non
dediſti: hæc autem lachrymis rigauit pe-
des meos, & capillis capitis ſui exterſit.
45 Oſculum mihi non dediſti: hæc auté
ex quo intraui, non ceſſauit deoſculari
pedes meos.
46 Oleo caput meum non vnxiſti: hæc
autem vnguento vnxit pedes meos.
47 Propter quod dico tibi, Remittũtur
peccata eius multa, quoniam dilexit mul
tùm: cui autem minus remittitur, is mi-
nus diligit.
48 Dixit auté ad illam, Remittuntur ti
bi peccata.
49 Et cœperunt qui ſimul accũbebant,
dicere intra ſe, Quis eſt hic qui etiã pec-
cata remittit?
50 Dixit autem ad mulierem, Fides tua
te ſaluam fecit, vade cum pace.

CAPVT VIII.

2 Mulieres miniſtrantes Chriſto de facul tatibus ſuis. 5 & 11 Parabola ſeminantis. 10 Apoſtolis data cognitio myſteriorum regni Dei. 16 Lucerna, 19 Mater & fratres Chriſti.

Chriſti. 24 Chriſtus ventis imperat. 27 De Legione. 37 Gadareni Chriſtum reyciunt. 41 Iairi filia, (43. Muliere à fluxione ſanguinis ſanata.) 54 ſuſcitatur.

ET factum eſt deinceps, & ipſe iter faciebat per ſingulas ciuitates & caſtella, prædicans & annuntians regnum Dei, & duodecim cum illo:
2 Simúlque mulieres aliquæ, quæ erant ſanatæ à ſpiritib⁹ malis & infirmitatib⁹: Maria quæ vocatur Magdalene, *de qua ſeptem dæmonia exierant, *Mar. 16. 9.*
3 Et Iohanna vxor Chuzæ procuratoris Herodis, & Suſanna, & aliç multç quç miniſtrabant ei de facultatibus ſuis.
4 ¶ * Quum autem turba plurima conueniret, & è ſingulis ciuitatib⁹ properarent ad eum, dixit per ſimilitudinem: *Mat. 13. 3* *Marc. 4. 2.*
5 Exijt qui ſementem faciebat, ad ſeminandum ſemen ſuum: & inter ſeminandũ aliud cecidit circa viam, & conculcatum eſt, & volucres cœli comederunt illud. C. 22
6 Et aliud cecidit ſuper petram, & enatum aruit, quia non habebat humorem.
7 Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul enatæ ſpinæ ſuffocauerunt illud.
8 Et aliud cecidit in terram bonam, & e-

natum fecit fructum centuplum. Hæc di-
cens clamabat, Qui habet aures ad audi-
endum, audiat.
9 Interrogabãt autem eum diſcipuli e-
ius, dicentes, quæ eſſet iſta parabola.
10 At ille dixit, Vobis datum eſt noſſe
myſteria regni Dei, cęteris autem per pa-
Eſa.6.9. rabolas: *vt videntes non videant, & au-
Matt.13. dientes non intelligant.
14. 11 Eſt autem hæc parabola, † Semẽ, eſt
Mar.4.12 ſermo Dei.
12 Qui autem iuxta viam, hi ſunt qui
Iohan.12. audiunt, deinde venit diabolus, & tollit
40. ſermonem de corde eorum, ne credẽtes
Act.28.26 ſeruentur.
Rom.11,8. 13 Nam qui ſuper petram, ij ſunt qui
†*Matt.13.* quum audierint, cum gaudio ſuſcipiunt
18 ſermonem: & hi radices non habent: qui
ad tempus credunt, & in tempore tenta-
Mar.4.15 tionis recedunt.
14 Quod autem in ſpinas cecidit, hi
ſunt qui audierunt, & à ſolicitudinibus
& diuitijs ac voluptatibꝰ vitę euntes ſuf-
focantur, nec referunt fructum.
15 Quod autem in bonã terram, hi ſunt
qui in corde honeſto ac bono audientes
ſermonem retinent, & fructum afferunt
per patientiam.

16 *Ne-

16 * Nemo verò quum lucernam accē- *Mat.5. 15*
derit,operit eam vaſe, aut ſubter lectum *Mar.4.21*
ponit:ſed ſuper cādelabrum ponit,vt in- *Inf.11.33*
trantes videant lumen.
17 * Non eſt enim occultum quod non *Matt.10.*
manifeſtum ſit futurum: nec abſcōditū, 26
quod non ſit cognoſcendum & in pro- *Mar.4. 22*
patulum venturum. *Infr.12.2.*
18 Videte ergo quomodo audiatis: †
quiſquis enim habet,dabitur illi: & qui- †*Mat. 13.*
cunque non habet, etiam quod putat ſe 12.25:29.
habere,auferetur ab illo. *Mar.4. 25*
19 ¶ * Venerunt autem ad illum mater *Inf.19.26*
& fratres eius, & non poterant adire eum **Mat. 12.*
præ turba. 46
20 Et nuntiatum eſt illi, dictùmque,
Mater tua & fratres tui ſtant foris,volen- *Mar.3. 31*
tes te videre.
21 Qui reſpondens,dixit ad eos, Mater
mea & fratres mei hi ſunt qui ſermonem
Dei audiunt,ac faciunt illum.
22 ¶ * Factum eſt autem quodam die, C. 23
& ipſe aſcendit in nauim,ac diſcipuli ei⁹, *Matt.8.*
& ait ad illos: Traijciamus in vlteriorem 23.
ripam ſtagni,ac ſoluerunt.
23 Cæterùm nauigantibus illis, obdor- *Mar.4.36*
miuit, & ingruit procella venti in ſtagnū
& complebantur,ac periclitabantur.

24 Accedentes autem ſuſcitauerunt eũ,
dicentes, Præceptor, pręceptor, perimus.
At ille experrectus increpauit ventũ ac
tempeſtatem aquæ: & ceſſauerunt, factá-
que eſt tranquillitas.
25 Dixit autẽ illis, Vbi eſt fides veſtra?
Timentes autem mirati ſunt inter ſe, di-
cẽtes; Quis, putas, hic eſt, quia vẽtis quo-
que & aquæ imperat, & obediunt ei.
Mat. 8. 28 26 * Et nauigauerunt ad regionem Ga-
Mar. 5. 1 darenorum, quæ eſt contra Galilæam.
C. 24. 27 ¶Et quũ de naui egreſſus eſſet ad ter-
ram occurrit illi vir quidã è ciuitate, qui
habebat dęmonium in temporib⁹ mul-
tis, & veſtimẽto non induebatur, neq; in
domo manebat, ſed in monumentis.
28 Is vt vidit Ieſũ, & exclamaſſet, proci-
dit ante illũ ac voce magna dixit. Quid
mihi rei tecum eſt Ieſu fili Dei altiſſimi?
obſecro te ne me torqueas.
29 Præcipiebat enim ſpiritui immundo
vt exiret ab homine: frequẽter enim cor-
ripuerat illum, & vinciebatur catenis, &
compedibus cuſtodiebatur: & ruptis vin-
culis agebatur à dæmonio in deſerta.
30 Interrogauit autem illũ Ieſus, dicẽs,
Quod tibi nomẽ eſt? At ille dixit, Legio
quia intrauerunt dæmonia multa in eũ.

31 Et rogauerunt illum ne imperaret ip-
ſis vt in abyſſum irent.
32 *Erat autem ibi grex porcorũ mul- *Mat.8.30*
torum paſcentium in monte: & rogabãt *Mar. 5.11*
eum vt permitteret ipſis in illos ingredi:
& permiſit illis.
33 Exierũt ergo dęmonia ab homine,&
intrauerũt in porcos:& impetu abijt grex
per præceps in ſtagnum,& ſuffocatus eſt.
34 Porro vt viderunt ꝙ acciderat,ij qui
paſcebant, fugerunt,rumorémque nun-
tiauerunt in ciuitatem ac villas.
35 Exierunt autem vt viderent quod fa-
ctum erat,& venerunt ad Ieſum,& inue-
nerunt hominem ſedenrem, à quo dæ-
monia exierant veſtitum,ac ſana mente,
ad pedes Ieſu:& timuerunt.
36 Nuntiauerunt autem illis etiam qui
viderant, quomodo ſanus factus eſſet is
qui agitabatur à dæmonio.
37 Et rogauerunt illũ omnis multitudo
Gadarenorũ vt diſcederet ab ipſis, quia
magno timore tenebantur:ipſe autẽ cõ-
ſcenſa naui reuerſus eſt.
38 Rogauerat enim illum vir à quo dæ-
monia exierant,vt cum eo eſſet: ſed ab-
legauit eum Ieſus, dicens,
39 Redi in domum tuam,& narra quæ-
 cun-

cunque tibi fecerit Deus. Et abijt per to-
tam ciuitatem, prædicans quęcunque ſi-
bi feciſſet Ieſus.
40 ¶Factum eſt autem quum rediret Ie-
ſus, excepit illum turba: nam omnes ex-
pectabant eum.
C. 25 41 *Et ecce, venit vir cui nomen Iairus,
Mat.9.18 & ipſe princeps ſynagogæ erat, accidit(q);
Mar.5.22 ad pedes Ieſu, rogans eum vt intraret in
domum ſuam:
42 Quoniã vnica filia erat ei fere anno-
rũ duodecim, & hæc moriebatur. (¶Ve-
rùm inter eundũ, turba coarctabant eum.
C. 26. 43 *Et mulier quę erat obnoxia proflu-
Mat.9.20 uio ſanguinis ab annis duodecim, quæ in
Mar.5.25 medicos impenderat omnem ſubſtãtiã,
nec ab vllo potuerat curari,
44 Acceſſit retro, & tetigit fimbriam ve-
ſtimẽti eius: & confeſtim ſiſtebatur flux-
us ſanguinis eius.
45 Et ait Ieſus, Quis eſt qui me tetigit?
Negantibus autem omnibus, dixit Pe-
trus, & qui cũ illo erant, Pręceptor, turbę
te conſtringunt & affligant, & dicis, Quis
me tetigit?
46 Et dixit Ieſus, Tetigit me aliquis: nã
ego noui virtutem à me exiſſe.
47 Videns autem mulier, quod non la-
puiſſet,

miſſet, tremẽs venit, ac procidit ante pe-
des eius: & ob quã cauſam tetigiſſet eum,
indicauit ei coram toto populo, & quem
admodum confeſtim ſanata fuiſſet.
48 At ipſe dixit ei, Confide filia, fides
tua te ſeruauit: vade cum pace.)
49 Adhuc illo loquẽte, venit quidam à
domo principis ſynagogæ, dicẽs ei, Mor-
tua eſt filia tua, noli vexare magiſtrum.
50 Ieſus autem audito hoc verbo, reſ-
põdit patri puellę, Noli timere, crede tã-
tùm, & ſalua erit.
51 Et quum veniſſet in domum, non ꝑ-
miſit intrare [ſecum] quẽquã, niſi Petrũ
& Iacobum & Iohannem, & patrem ac
matrem puellæ.
52 Flebant autem omnes & plangebant
illam. At ille dixit, Nolite flere: non eſt
mortua [puella] ſed dormit.
53 Et deridebant eum, ſcientes quòd
mortua eſſet.
54 Ipſe autem eiectis forâs omnibꝰ, ap-
prehenſa manu eius clamauit, dicens,
Puella, ſurge.
55 Et reuerſus eſt ſpiritus eius, & ſurrexit
continuò: ac iuſſit illi dari cibum.
56 Et ſtupuerũt parẽtes eius. At ille prę-
cepit eis ne cui dicerent ꝙ factum erat.

CAPVT IX.

2 Mittuntur Apoſtoli ad prædicandum.
7 & 19 Opinio vulgi de Chriſto. 13 De
quinq; panibus & duobus piſcibus. 20 Con-
feſſio Apoſtolorum. 23 Chriſtum ſequi. 29
Transformatio Chriſti. 35 Chriſtus audi-
endus. 45 Lunaticus ſanatur. 46 Conten-
tio Apoſtolorum de primatu. 49 Quidam
eijciens dæmonia in nomine Chriſti, & eum nõ
ſequens. 53 Samaritani nolunt Chriſtum
recipere. 55 Vindicta prohibita. 57, 59.
61 De tribus Chriſtum ſequi volentibus, ſed
C. 27 *diuerſis rationibus.*

*Mat.*10.1 CОnuocatis † autem [Ieſus] duode-
Mar.3.13 cim, dedit illis poteſtatem & aucto-
& 6.7 ritatem ſuper omnia dæmonia, & vt
morbos ſanarent.
‡*Mat.* 10. 2 * Et miſit illos vt prædicarent regnũ
**Matth.* Dei, & ſanarent infirmos.
10.9. 3 †Et ait ad illos. Ne quid tuleritis in vi-
*Marc.*6.8. am, neque virgam, neq; peram, neq; pa-
*Mat.*10. nem, neq; pecuniã, neque binas tunicas
habeatis.
14 4 Et in quãcunque domum intraueritis,
*Mar.*6.11 illic manete, atque illinc exeatis.

5 *Et

5 *Et quicunq; non receperint vos, ex- Inſ.10. 11
euntes de ciuitate illa, etiam puluerem è Act.13 51
pedibus veſtris excutite, in teſtimonium
aduerſus illos.
6 Egreſſi autem circumibant per caſtel-
la, euangelizantes & curantes vbique.
7 ¶ * Audiuit autem Herodes tetrarcha Mat. 14. 1
omnia quę fiebãt ab eo, & hęſitabat: eo Mar. 6. 14
quòd diceretur à quibuſdam, quòd Io-
hannes ſurrexiſſet à mortuis:
8 A quibuſdã verò, quòd Elias appar-
uiſſet: ab alijs autẽ, quòd Propheta quiſ-
piam ex antiquis ſurrexiſſet.
9 Et ait Herodes, Iohãnem ego decol-
laui: quis eſt autem iſte, de quo ego talia
audio? Et quærebat videre eum.
10 ¶ *Et reuerſi apoſtoli narrauerunt illi Mar. 6. 30
quæcunque fecerant. †Et aſſumptis illis †Matt. 14
ſeceſſit ſeorſum in locum deſertũ ciui- 13
tatis quæ vocatur Bethſaida. Mar. 6. 11
11 Quod quum cognouiſſent turbæ, ſe-
quutæ ſunt illum: & excepit eos, & lo-
quebatur illis de regno Dei, & eos qui cu
ratione indigebant, ſanabat.
12 Dies autem cœperat declinare: & ac- C. 28.
cedentes duodecim dixerunt illi, Dimitte
turbas, vt euntes in caſtella villáſque vi-
cinas diuertant, & inueniant eſcas: quia
hîc

hic in loco deſerto ſumus.
Matt. 14. 13 Ait autem ad illos, * vos date illis
16 quod edant. At illi dixerunt †Non ſunt
nobis plures quam quinq; panes, & duo
Mar. 6. 38 piſces, niſi nos eamus & emamus in om-
†*Ioh. 6. 9.* nem hunc populum eſcas.
14 Erant autẽ fere viri quinquies mille.
Ait autem ad diſcipulos ſuos, Facite illos
diſcumbere in ſingulo quoq; diſcubitu
quinquagenos.
15 Atque ita fecerunt: & fecerũt omnes
diſcumbere.
16 Acceptis autem quinque panibus &
duobus piſcibus, ſublatis in cœlũ oculis
benedixit illis, & fregit, diſtribuitque diſ-
†*Matt. 16* cipulis, vt apponerent turbæ.
13 17 Et comederunt omnes, & ſaturati ſũt:
& ſublatum eſt q̃ ſuperfuit illis, fragmẽ-
Mar. 8. 27 torum cophini duodecim.
C. 29 18 ¶†Et factum eſt, quum ſolus eſſet o-
rans, erant cum illo & diſcipuli, interro-
gauitq; illos, dicens, Quem me dicunt
eſſe turbæ?
**Mat. 17.* 19 At illi reſponderunt & dixerunt, Io-
23 hannem Baptiſtam: alij autem Eliam: a-
lij verò, quòd propheta quiſpiam de an-
Mar. 8. 31 tiquis ſurrexit.
†*Math. 10* 20 Dixit autẽ illis, Vos autem quẽ me
eſſe

eſſe dicitis? Reſpondens Simon Petrus 38. 16. 24
dixit, Chriſtum Dei. Mar. 8. 24
21 At ille comminatus illis, præcepit Inf. 14. 27
ne cui dicerent hoc, dicens,
22 *Oportet Filiū hominis multa pati, * Matt. 10
& reprobari à Senioribus, & principibus 39. & 16
Sacerdotum & Scribis, & occidi, & tertia 25
die reſurgere. Mar. 8. 35
23 †Dicebat autē ad oēs, Si quis vult Inf. 17. 33
poſt me venire, abneget ſemetipſū, & tol Ioh. 12. 25
lat crucē ſuam quotidie, & ſequatur me.
24 *Qui enim voluerit animā ſuā ſaluā
facere, perdet illam: qui verò perdiderit
animam ſuam propter me, is ſaluam fa-
ciet illam.
25 Quid enim proficit homo, ſi lucre- Inf. 12. 9
tur vniuerſum mundum, ſe autem ipſum Matth. 10
perdat, aut iacturam ſuiipſius faciat?
26 *Nam quem mei meorūque ſermo- 33
nū puduerit, huius & filium hominis pu- Mar. 8. 38
debit, quū venerit in maieſtate ſua & Pa 2. Tim. 2
tris, ſanctorumque angelorum. 12
27 †Dico autem vobis verè, ſunt quidā †Matt. 16
hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem, 28
donec videant regnum Dei.
28 ¶ *Factum eſt autem poſt hæc verba Mar. 9. 1
fere diebus octo, & aſſumpſit Petrum & C. 30
Iohannem & Iacobum, & aſcendit in *Mat 17. 1
mon-

vt oraret.
29 Et facta eſt dum oraret, ſpecies vult⁹
eius alia, & veſtitus eius cādidus [ac] re-
fulgens.
30 Et ecce duo viri loquebantur cū il-
lo, qui erāt Moſes & Elias:
31 Qui viſi in maieſtate, dicebāt exceſ-
ſum eius quem completurus erat Hiero-
ſolymis.
32 Petrus verò & qui cum illo erāt, gra-
uati erant ſomno: experrecti autem vide
rūt maieſtatem ei⁹, & duos viros qui ſta-
bant cum illo.
33 Et factum eſt quum deſcenderent ab
illo, ait Petr⁹ ad Ieſum, Præceptor, bonū
eſt nos hic eſſe: & faciamus tria taberna-
cula, vnum tibi, & vnum Moſi, & vnum
Eliæ: neſciens quid diceret.
34 Hæc autem illo loquente, facta eſt
nubes, & obumbrauit eos: timuerunt au-
tem intrantibus illis in nubem.
Mat.3.17 35 Et vox facta eſt de nube, dicens, *Hic
2.Pe.1.17 eſt Filius meus dilectus, ipſum audite.
36 Et dum fieret vox, inuentus eſt Ieſus
ſolus, & ipſi tacuerunt, & nemini dixerūt
in illis diebus quicquam ex his quæ vi-
derant.
C. 31 37 ¶* Factum eſt autem in ſequenti die
deſcē-

deſcēdentibus illis de monte, occurrit il Matth. 17
li turba multa. 14
38 Et ecce, vir de turba exclamauit, di-
cens, Magiſter, obſecro te, reſpice ad fi- Mar. 9. 17
lium meum, quia vnicus eſt mihi:
39 Et ecce ſpiritus apprehendit eũ, & ſu
bito clamat, & diſcerpit eum cũ ſpuma,
& vix diſcedit ab eo, dilanians eum.
40 Et rogaui diſcipulos tuos vt eiicerent
illum, & non potuerunt.
41 Reſpondens autem Ieſus dixit, O na
tio infidelis & peruerſa, vſquequò ero a-
pud vos, ac patiar vos? Adduc huc filium
tuum.
42 Quum adhuc autem accederet, la-
niauit illum dæmonium, & diſſipauit.
Increpauit autem Ieſus ſpiritum immũ-
dum, & ſanauit puerum, & reddidit illũ
patri ſuo.
43 Stupebant autem omnes ſuper ma-
gnificentia Dei, ſed omnibus mirantibus
ſuper omnibus quæ faciebat, dixit ad di-
ſcipulos ſuos,
44 ¶*Ponite vos in auribus veſtris ſer- Matth. 17.
mones iſtos: Filius enim hominis futurũ 22
eſt vt tradatur in manus hominum.
45 At illi ignorabant verbum iſtud, & e- Mar. 9. 31
rat abſconditum ab illis, vt non intelli-
gerent

ligerent illud. & timebant eum interro-
gare de hoc verbo.
C. 32 46 ¶*Intrauit autẽ cogitatio inter eos,
*Matt.*18.1 quis eorum maior eſſet.
*Mar.*9.34 47 At Ieſus videns cogitationẽ cordis
illorum, apprehendit puerum, & ſtatuit
*Inf.*22.24 illum iuxta ſe, & ait illis,
48 Quicunque receperit puerum hunc
nomine meo, me recipit: & quicunq; me
receperit, recipit eum qui me miſit. nam
qui minor eſt inter omnes vos, hic erit
magnus.
*Mar.*9.38 49 ¶*Reſpondens autẽ Iohãnes dixit,
Præceptor, vidimus quendã ſub nomine
tuo eiicientem dæmonia, & prohibuim9
eum, quia non ſequitur nobiſcum.
50 Et ait ad illum Ieſus, Nolite prohibe
re: qui enim non eſt aduerſum nos, pro
nobis eſt.
51 ¶Factum eſt autem dũ complerẽtur
dies aſſumptionis eius, & ipſe faciẽ ſuam
obfirmauerat vt iret Hieroſolymam.
52 Et miſit nuntios ante conſpectũ ſuũ,
& euntes intrauerunt in ciuitatem Sama
ritanorum vt pararent illi.
53 Et non receperunt eũ, quia facies e-
ius erat euntis Hieroſolymam.
54 Quum vidiſſent autem diſcipuli eius
Iaco-

Iacobus & Iohannes, dixerunt, Domine
vis dicamus vt ignis deſcendat de cælo,
& conſumat illos, quemadmodum & E-
lias fecit?
55 Conuerſus autem Ieſus increpauit il
los, dicens, Neſcitis cuius ſpiritus eſtis
vos.
56 *Filius enim hominis non venit ad *Ioh.3.17*
perdendũ animas hominũ, ſed ad ſeruan *& 12.47*
dum. Et abierunt in aliud caſtellum.
57 ¶Factũ eſt autem ambulantibus illis C. 33
in via, dixit quidam ad illum, *Sequar te, *Matt.8.19*
quocunque ieris.
58 Dixit illi Ieſus, Vulpes cauernas ha-
bent, & volucres cœli nidos: Filius autẽ
hominis non habet vbi caput reclinet.
59 ¶*Ait autem ad alterũ, Sequere me. *Matt.8.21*
Ille autem dixit, Dñe, permitte mihi vt
priùs abeam, ac ſepeliam patrem meum.
60 Dixit autem ei Ieſus, Sine vt mortui
ſepeliant mortuos ſuos: tu verò vade, &
annuntia regnum Dei.
61 ¶Et ait alius, Sequar te Domine, ſed
permitte mihi priùs vt dicam vale iis qui
ſunt domi meæ.
62 Ait ad illum Ieſus, Nemo qui manu
ſua admota aratro reſpexerit à tergo, a-
ptus eſt regno Dei.

CAPVT

CAPVT X.

1 LXX. diſcipuli ordinati & miſſi.
13 Ingratis vrbibus impietas obiicitur.
20 Diſcipulos redeuntes humilitatis admo-
net. 25 Vita æterna quomodo poſſideatur.
29 Proximus quis. 38 De Martha. 39 &
Maria ſorore eius.

POſt hęc autẽ deſignauit Dñs & alios
C. 34. ſeptuaginta, miſitque illos binos an
te faciem ſuam in omnem ciuitatem
& locum quo erat ipſe venturus.
Mat.9.37 2 Dicebat ergo illis, *Meſſis quidẽ mul
ta, ſed operarij pauci: rogate ergo Dñm
meſſis, vt extrudat operarios in meſſem
ſuam.
Matth.10 3 *Ite, ecce, ego mitto vos, ſicut agnos
16 inter lupos.
4 Nolite portare ſacculum, neq; perã,
4.Reg.4.29 neque calceamenta: * & neminẽ per viã
ſalutaueritis.
5 In quãcunque domum intraueritis,
†Matt.19 primùm dicite, †Pax huic domui.
12 6 Et ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet
Mar.6.10 ſuper illum pax veſtra: ſin minùs, ad vos
reuertetur.
7 In eadem autem domo manete, eden-
tes

tes & bibentes quę [dantur] ab illis: *di- Deu. 24. 14
gnus enim eſt operarius mercede ſua. No Matth. 10
lite tranſire de domo in domum. 10
8 *Et in quamcunque ciuitatem intra-
ueritis, & ſuſceperint vos, edite quæ ap- 1. Tim. 5
ponuntur vobis. 18
9 Et ſanate infirmos qui in illa ſunt, & †Matt. 10
dicite illis, Appropinquauit in vos reg- 11
num Dei.
10 In quācunque autem ciuitatē intra-
ueritis, & non ſuſceperint vos, exeuntes
in plateas eius, dicite,
11 *Etiam puluerem qui adhæſit nobis *Sup. 9. 5
de ciuitate veſtra, extergimus in vos: ta- Act. 13. 51
men hoc ſcitote, quòd appropinquauit 18, 6
in vos regnum Dei.
12 Dico vobis quòd Sodomis in die il-
lo remiſſius erit, quàm illi ciuitati.
13 *Væ tibi Chorazin, vę tibi Bethſai- Matth. 11
da: quia ſi in Tyro & Sidone factæ fuiſ- 21
ſent virtutes quæ factæ ſunt in vobis, o-
lim in cilicio & cinere ſedentes, [ſcelerū
ſuorum] egiſſent pœnitentiam:
14 Veruntamen Tyro & Sidoni remiſ-
ſius erit in iudicio, quàm vobis.
15 Et tu Capernaum quæ vſque ad cœ Matth. 10
lum elata es, vſq; ad infernū demergeris.
16 *Qui vos audit, me audit: & qui vos 40
S ſpernit, Ioh. 13. 2

ſpernit, me ſpernit: qui auté me ſpernit,
ſpernit eum qui miſit me.
17 Reuerſi ſunt autem ſeptuaginta cũ
gaudio, dicentes, Domine, etiam dæmo-
nia ſubiiciuntur nobis per nomé tuum.
18 Ait autem illis, Videbam ſatanam, ſi-
cut fulgur, de cœlo cadentem.
19 Ecce do vobis poteſtatem calcandi
ſuper ſerpentes & ſcorpiones & ſuper o-
mnem virtutem inimici, & nihil vobis
nocebit.
20 Veruntamen in hoc nolite gaudere
quòd ſpiritus vobis ſubiiciuntur, ſed gau
dete quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in
cœlis.
Matth. 11 25 21 ¶ * In eadem hora exultauit ſpiritu
Ieſus, & dixit, Confiteor tibi Pater, Do-
mine cœli & terræ, quòd abſcõdiſti hæc
à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti
ea paruulis: etiam Pater, quoniã ſic com
placitum eſt coram te.
22 Omnia mihi tradita ſunt à Patre
meo, & nemo ſcit quis ſit Filius, niſi Pa-
ter: & quis ſit Pater, niſi Filius, & cui vo-
luerit Filius aperire.
Matth. 13 16 23 Et conuerſus ad diſcipulos, ſeorſim
dixit, * Beati oculi qui vident quæ vos
videtis.
24 Di-

24 Dico enim vobis quod multi Pro-
phetæ & reges voluerunt videre quæ vos
videtis, & non viderunt: & audire quæ
auditis,& non audierunt.
25 ¶ *Et ecce quidam Legiſperitus ſur- C. 35
rexit tentans illum, & dicens, Magiſter, *Matth.* 22
quid faciendo, vitam æternam poſſide- 35
bo?
26 At ille dixit ad eum, In Lege quid *Marc.* 12
ſcriptum eſt? quomodo legis? 28
27 Ille reſpondens dixit, † Diliges Do- † *Deut.* 6. 5
minum Deum tuum ex toto corde tuo,
& ex tota anima tua: & ex totis viribus *Leu.* 19. 18
tuis,& ex tota mēte tua,&*Proximū tuū
ſicut teipſum.
28 Dixitque illi, Rectè reſpondiſti: hoc
fac & viues.
29 ¶ Ille autem volens iuſtificare ſeip-
ſum,dixit ad Ieſum, Et quis eſt meꝰ pro-
ximus?
30 Reſpondens autē Ieſus dixit, Homo C. 36
quidam deſcendebat ab Hieroſolymis
in Hiericho,& incidit in latrones,qui e-
tiam deſpoliauerunt eum veſtibus ac
vulneribus inflictis, abierūt ſemimortuo
relicto.
31 Accidit autem vt Sacerdos quidam
deſcēderet eadē via: viſoq; illo pręteriit.

32 Similiter & Leuita, quum iret iuxta
locum quum acceſſiſſet, ac vidiſſet eum,
præterijt.
33 Samaritanus autem quidam iter fa-
ciens, venit ad eum, & viſo eo, miſericor-
dia motus eſt.
34 Et accedens obligauit vulnera eius,
infundens oleum ac vinum, & imponẽs
illum in ſuum iumentum, duxit in diuer
ſorium, & curam eius egit.
35 Et poſtero die egrediens, deprõptos
duos denarios dedit hoſpiti, & ait ei, Cu-
ram illius habe, & quodcunque præter-
ea inſumpſeris, ego quum rediero, reddã
tibi.
36 Quis ergo horũ triũ videtur tibi pro
ximus fuiſſe illi qui incidit in latrones?
37 At ille dixit, Qui exercuit miſericor
diam in illũ. Ait igitur illi Ieſus, Vade, &
tu fac ſimiliter.
C. 37. 38 ¶ Factum eſt autem dum irent, vt ip-
ſe intraret in quoddam oppidulũ: ac mu
lier quædam Martha nomine, excepit il
lum in domum ſuam.
39 Et huic erat ſoror nomine Maria,
quæ etiam aſſidens ad pedes Ieſu, audie-
bat ſermonem illius.
40 Martha autem diſtrahebatur circa
fre-

frequens miniſterium, quæ aſſiſtens ait,
Domine, non eſt tibi curæ quòd ſoror
mea reliquit me vt ſola miniſtrem? dic er-
go illi vt me adiuuet.
41 Et reſpondẽs dixit illi Ieſus, Martha
Martha, ſolicita es, & tumultuaris circa
multa.
42 Atqui vnum eſt neceſſarium: Maria
bonam partem delegit, quę non aufere-
tur ab ea.

CAPVT XI.

2 De oratione. 14 Dæmonium mutum eiicitur. 15 ob quod blaſphemantes. 17 refutantur. 27 Mulier è turba vocem extollens, 29 Iudæis ſigna petentibus non, niſi Ionæ, datur. 37 A Phariſæo inuitatus externã ſanctimoniæ laruam corripit.

ET factum eſt quum oraret quodam
in loco, vt ceſſauit, dixit quidã è diſci C 38
pulis eius ad eum, Domine, doce nos
orare, ſicut & Iohannes docuit diſcipu-
los ſuos.
2 Et ait illis, Quum oratis, dicite: * PA- *Matth.6.9*
TER NOSTER QVI es in cœlis,
Sãctificetur nomen tuum. Adueniat re-
gnum tuum. Fiat voluntas tua, quemad-

modum in cœlo,ſic etiam in terra.
3 Panem noſtrum quotidianum da no-
bis quotidie.
4 Et remitte nobis peccata noſtra:ſiqui
dem & ipſi remittimus omni debenti no
bis:& ne nos inducas in tẽtationem,ſed
libera nos à malo.
5 ¶Et ait ad illos, Quis veſtrũ habebit
amicũ,& ibit ad illũ media nocte,& dicet
illi,Amice da mihi mutuo tres panes:
6 Quoniam amicus meus venit de via
ad me,& non habeo quod apponam illi:
7 Et ille intus reſpondẽs dicat,Noli mi
hi moleſtus eſſe,iam oſtium clauſum eſt,
& pueri mei mecum ſunt in cubili:nõ poſ
ſum ſurgere & dare tibi.
8 Dico vobis,etiã ſi non daturus ſit il-
li ſurgens , eo quòd amicus eius ſit,pro-
pter improbitatem tamen eius ſurget,ac
dabit illi quotquot habet opus.
Matt.7.7 9 Et ego dico vobis,* Petite,& dabitur
21.22 vobis:quærite,& inuenietis : pulſate , &
Marc. 11 aperietur vobis.
24 10 Omnis enim qui petit,accipit:& qui
Iohan.14 quærit,inuenit:& pulſanti aperietur.
13.15.7 11 †Quis autem ex vobis pater,à quo ſi
& 26.23 filius petierit panem , num lapidem da-
Iac.1.5 bit illi ? Aut ſi piſcem , num pro piſce
ſerpen-

ſerpentem dabit illi?
12 Aut ſi petierit ouum, num porri-
get illi Scorpium?
13 Si ergo vos quum ſitis mali, noſtis
bona dona dare filijs veſtris, quanto ma-
gis Pater veſter cœleſtis dabit Spiritum
ſanctum poſcentibus ſe?
14 ¶ * Et erat eijciens dæmonium, & C. 39
illud erat mutum: quumque eieciſſet dę- *Mat,9,32:*
monium, loquutus eſt mutus, & admira-
tæ ſunt turbæ. 12,22.
15 Quidam autem ex eis dixerunt, †*Mat.9,*
† Per Beelzebul principem dæmonio- 34
rum eijcit dæmonia. *Mar.3,22*
16 Et alij tentantes ſignum de cœlo
quærebant ab eo.
17 Ipſe autem quum ſciret cogitatio-
nes eorum, dixit eis, * Omne regnum ad *Mat.12,*
uerſus ſeipſum diuiſum deſolatur, & do- 25
mus ſuper domum cadit. *Mar.3,24.*
18 Quòd ſi ſatanas quoque aduerſus
ſeipſum diuiſus eſt, quomodo ſtabit re-
gnum eius? quia dicitis, per Beelzebul
eijcere me dæmonia.
19 Quòd ſi ego Beelzebul præſidio
eijcio dęmonia, filij veſtri cuius pręſidio
eijciunt? ideo ipſi iudices veſtri erunt.
20 Porro ſi digito Dei eijcio dæmo-

nia, profectò peruenit ad vos regnũ Dei.
21 Quum fortis armatus cuſtodit atriũ
ſuum, in pace ſunt ea quæ poſſidet.
22 Vbi verò fortior eo ſuperueniens
vicerit eum, vniuerſa arma eius aufert, in
quibus cõfidebat & ſpolia eius diſtribuit.
23 Qui non eſt mecum, contra me eſt:
& qui non colligit mecum, diſpergit.
Matt. 12 24 * Quum immundus ſpiritus exierit
43 ab homine, ambulat per loca arentia,
quærens requiem: & non inueniens, di-
cit, Reuertar in domũ meam vnde exiui.
25 Et quum venerit, inuenit eam ſco-
pis mundatam atque ornatam.
26 Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios
Heb. 6,4 ſpiritus ſecum nocentiores ipſo: & in-
greſſi habitãt ibi: * & fiunt extrema ho
2. *Pet.* 2,20 minis illius peiora primis.
C. 40 27 ¶ Factum eſt autem quum hæc di-
ceret, extollens vocem quædam mulier
de turba, dixit illi, Beatus venter qui te
portauit, & vbera quæ ſuxiſti.
28 At ille dixit, Quinimo beati qui
audiunt ſermonem Dei, & cuſtodiunt
illum.
C. 41 29 ¶ Turbis autem condenſantibus ſe,
Matt. 12 cœpit dicere, * Natio hæc mala eſt: ſignũ
39 quærit, & ſignum nõ dabitur ei, niſi ſig-
num

nium † Ionæ Prophetæ. †Ion.2,1
30 Nam ſicut fuit Ionas ſignũ Nini-
uitis, ita erit & Fili⁹ hominis nationi iſti
31 * Regina Auſtri ſurget in iudicio 3.Re. 10,1
cum viris nationis huius, & condemna- 2.Par, 9,1
bit illos: quia venit à finibus terræ, vt au-
diret ſapientiam Solomonis: & ecce plus
quàm Solomon, hoc in loco.
32 Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio
cum natione hac, & condemnabunt il-
lam: *quia ad pœnitentiam adducti ſunt Ion.3,5
prædicatione Ionæ: & ecce, plus quàm
Ionas hoc in loco.
33 ¶ * Nemo lucernam accendit, & in Mat.5, 15
abſcondito ponit, neque ſubter modiũ, Mar. 4,21
ſed ſuper candelabrum, vt qui ingrediũ- Sup.8,16
tur lumen videant.
34 † Lucerna corporis eſt oculus. Quũ
igitur oculus tuus fuerit, ſimplex, totum Mat.6,22
quoque corpus tuum lucidum erit: quod
ſi malus fuerit, etiam corpus tuum te-
nebroſum erit.
35 Vide ergo ne lumen quod in te eſt,
tenebræ ſint.
36 Si ergo corpus tuum totum lucidũ
[fuerit] non habens aliquam partem te-
nebroſam, [ſic] erit lucidum totum, vt
quum lucerna fulgore illuminat te.

C. 42 37 ¶Et quum loqueretur, rogauit illũ
quidam Phariſæus vt pranderet apud
ſe, Ieſus autem ingreſſus accubuit.
38 Phariſæus autem quum vidiſſet, ad
Mar. 7, 3 miratus eſt,* quod nõ priùs lauiſſet an-
† Mat. 23, te prandium.
25 39 Et ait Dominus ad illum, †Nũc vos
Phariſæi exteriora poculi catiniq; mun-
datis, & quod intus eſt veſtri, plenum eſt
rapina & malitia.
40 Stulti nónne qui fecit quod foris
eſt, etiam id quod intus eſt fecit?
41 Veruntamen quod ſupereſt, date e-
leemoſynam, & ecce omnia munda ſunt
vobis.
42 Sed væ vobis Phariſæis, quia deci-
matis mentham & rutam, & quoduis o-
lus, & præteritis iudicium & charitatem
Dei, [imo] hæc oportuit facere, & illa
non omittere.
Mat. 23, 6. 43 *Væ vobis Phariſæis: quia diligitis
Mar. 22, primas cathedras in ſynagogis, & ſalu-
38 tationes in foro.
Inf. 20, 46. 44 † Væ vobis ſcribæ & Phariſæi hy-
† Mat. 23, pocritæ: quia eſtis vt monumenta quæ
27 non apparent, & homines ambulantes
ſuper ea neſciunt.
45 Reſpondens autem quidam ex Le-
giſpe-

giſperitis ait illi, Magiſter, hæc dicens,
etiam nos afficis contumeliâ.
46 At ille ait, Et vobis Legiſperitis C. 43
væ: *quia oneratis homines onerib⁹ quę Mat. 13, 4.
portare non poſſunt, & ipſi vno digito Act. 15, 10
veſtro non attingitis ſarcinas.
47 Væ vobis: quia ædificatis monu-
menta Prophetarum, patres autem ve-
ſtri occiderunt illos.
48 Profectò teſtamini quòd compro-
batis facta patrum veſtrorum: quoniam
illi quidem eos occiderunt, vos autem
ædificatis eorum ſepulchra.
49 Propterea & Sapientia Dei dixit,
Mittam ad illos Prophetas & Apoſto-
los, & ex illis occident & perſequentur:
50 Vt requiratur ſanguis omniũ Pro-
phetarum qui effunditur à conſtitutio-
ne mundi, à natione iſta:
51 * A ſanguine Abel vſque ad ſan- *Gen.* 4, 8
guinem Zachariæ, † qui perijt inter alta- † 2. *Par.* 24
re & ædem: profectò dico vobis, requi- 22
retur ab hac natione.
52 Væ vobis Legiſperitis, quia tuliſtis
clauem ſcientiæ: ipſi non introiſtis, & eos
qui introibant, vetuiſtis.
53 Quum autem hæc ad illos diceret,
cœperunt Legiſperiti & Phariſæi gra-
uiter

uiter inſiſtere,& captioſè interrogare eū
de multis,
54 Inſidiantes ei,& quærentes aliquid
venari ex ore eius, quò accuſarent eum.

CAPVT XII.

1 Fermentum Phariſæorum. 5 Quis timendus? 8 Confiteri Chriſtum. 16 Parabola diuitis,cuius regio exuberârat. 22 Terrenorum cura deſpicienda, 31 & regnum Dei quærendum. 39 Fur in nocte. 42 Diſpenſator fidelis. 51 Diſſidia ob Euangelium. 58 Aduerſarius in via.

C. 44 QVum autem conueniſſet innumera
turbę multitudo,adeo vt ſe inuicem
conculcarent, cœpit dicere ad diſcipu-
Matt.16,6 los ſuos, Primùm,* cauete vobiſipſis à
Mar.8,15 fermento Phariſæorum quod eſt hypo-
criſis.
†Mat.10 26 2 † Nihil enim opertum eſt,quod non
reuelabitur, neque abſconditum, quod
non ſcietur.
Mar.4,22 3 Quoniam quæ in tenebris dixiſtis,
in lumine audientur: & quod in aurem
**Mat.10 28* loquuti eſtis in conclauibus,prædicabi-
tur in tectis.
4 Dico autem vobis amicis meis,*Ne
terrea-

terreamini ab his qui occidunt corpus,
& poſt hæc non habent quod amplius
faciant.
5 Oſtendam autẽ vobis quem timea-
tis: timete eum qui poſtquam occiderit,
habet poteſtatem conijciendi in gehen-
nam: certè dico vobis, hunc timete.
6 * Nónne quinque paſſerculi væneũt *Mat. 10, 29*
minutis aſſibus duobus: & vnus ex illis
non eſt in obliuione coram Deo?
7 Quin & pili capitis veſtri omnes nu
merati ſunt. Nolite ergo timere: multis
paſſeribus pluris eſtis.
8 Dico autem vobis, *Omnis quicun- *Mat. 10, 32*
que confeſſus fuerit me coram homini-
bus, & Filius hominis confitebitur illum
coram angelis Dei: *Mar. 8, 38*
9 †Qui autem negauerit me corã ho- *2. Tim. 2, 12*
minibus, negabitur coram angelis Dei.
10 *Et quiſquis loquitur dictum in Fi *†Sup. 9, 26*
lium hominis, remittetur illi: ei verò *Mat. 12, 32*
qui in Spiritum ſanctum conuitium di-
xerit, non remittetur. *Mar. 3, 28*
11 †Quum autem adduxerint vos ad *†Mat. 10, 19*
ſynagogas, & ad magiſtratus ac poteſta-
tes, nolite ſoliciti eſſe, qualiter, aut quid
reſpondeatis, aut quid dicatis.
12 Spiritus enim ſanctus docebit vos *Mar. 13, 11*
in ea-

in eadē hora, quid oporteat vos dicere.
C. 45 13 ¶ Ait autem ei quidam de turba,
Magiſter, dic fratri meo vt diuidat mecū
hæreditatem.
14 At ille dixit ei, Homo, quis me cō-
ſtituit iudicem aut diuiſorem ſuper vos?
15 Dixitq; ad illos, Videte & cauete
ab auaritia: quia non in abundantia cu-
iuſquā vita eius eſt ex his quæ poſſidet.
C. 46 16 Dixit autem ſimilitudinē ad illos,
dicens: Hominis cuiuſdam diuitis vbe-
res fructus ager attulit.
17 Et cogitabat intra ſe, dicens, Quid
faciam, quòd non habeam quò congre-
gem fructus meos?
18 Et dixit, Hoc faciam: deſtruam
horrea mea, & maiora extruam, & illuc
congregabo omnia quę nata ſunt mihi,
& bona mea,
Eccl. 11, 19 19 *Et dicam animæ meæ, Anima, ha-
bes multa bona repoſita in annos mul-
tos: requieſce, comede, bibe, gaude.
20 Dixit autem illi Deus, Stulte, hac
nocte animam tuam repetūt abs te: quæ
verò paraſti, cui cedent?
21 Sic qui recondit ſibi, nec eſt erga
Deum diues.
Pſa. 55, 23 22 Dixitque ad diſcipulos ſuos, *Ideo

dico vobis, nolite ſoliciti eſſe animæ Mat.6,25
veſtræ,quid edatis: neque corpori,quid 1.Pet.5,7.
induamini.
23 Anima plus eſt quàm eſca, & cor-
pus plus quàm indumentum.
24 Conſiderate coruos, quia non ſe-
minant, neque metunt, quibus non eſt
penuarium,neque horreum,& Deus pa-
ſcit illos: quanto magis vos præſtatis
volucribus?
25 Quis autem veſtrum ſolicitudine
ſua poteſt adijcere ad ſtaturam ſuam cu-
bitum vnum?
26 Si ergo nc id quidẽ quod minimũ
eſt,poteſtis, quid de cæteris ſoliciti eſtis?
27 Cõſiderate lilia quomodo creſcũt:
non laborant, neque nent: dico autem
vobis, nec Solomon in omni gloria ſua
veſtiebatur ſicut vnum ex iſtis.
28 Si autem gramen quod hodie eſt in
agro, & cras in clibanum mittitur, Deus
ſic veſtit: quanto magis vos [veſtiet], ô
parum fidentes?
29 Et vos nolite quærere quid eſuri
ſitis, aut quid bibituri, & nolite in ſub-
lime tolli.
30 Hæc enim omnia gentes mundi
quærunt: Pater autem veſter ſcit,quòd
iſtis

iſtis indigeatis.
31 Quin potiùs quærite regnum Dei,
& hæc omnia adijcientur vobis.
32 Noli timere puſille grex: quia com
placitum eſt patri veſtro dare vobis re-
gnum.
33 Vendite quæ poſſidetis, & date ele-
Mat.6,20 emoſynam: * parate vobis ſacculos qui
non veteraſcunt: theſaurum non defi-
cientem in cœlis, quò fur non accedit,
neque tinea corrumpit.
34 Vbi enim theſaurus veſter eſt, ibi
& cor veſtrum erit.
1.Pet.1,13 35 ¶ * Sint lumbi veſtri præcincti, & lu-
cernæ accenſæ:
36 Et vos ſimiles hominibus expectã-
tibus dominum ſuum, quando reuerta-
tur à nuptijs: vt quum venerit ac pulſa-
uerit, confeſtim aperiant ei.
37 Beati ſerui illi, quos quum venerit
dominus, inuenerit vigilantes: amen di-
co vobis, quòd præcinget ſe, & faciet il-
los diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit
illis.
38 Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi
in tertia vigilia venerit, atque ita inue-
nerit, beati ſunt ſerui illi.
Mat.24,43 39 * Hoc autem ſcitote, quòd ſi ſciſſet
pater-

paterfamiliâs qua hora fur vẽturus fuiſ-
ſet, vigilaſſet vtique † nec paſſus fuiſſet † *Apo.16,*
perfodi domum ſuam. 15
40 Et vos igitur eſtote parati: quia qua
hora non putatis, Filius hominis veniet.
41 Ait autem ei Petrus, Domine, ad
nos dicis iſtam parabolam, an etiam ad
omnes?
42 Dixit autem Dominus, * Quiſnam *Matt.24,*
eſt fidelis diſpenſator ac prudens, quem 45
conſtituet dominus ſuper famulitium
ſuum, vt det illis in tempore demenſum
cibum?
43 Beatus ille ſeruus, quem quum ve-
nerit dominus, inuenerit ita facientem.
44 Verè dico vobis, quòd omnibus
quæ poſſidet, præficiet illum.
45 Quòd ſi dixerit ſeruus ille in corde
ſuo, Differt dominus meus reditum: cœ-
peritque percutere ſeruos & ancillas, &
edere bibereque & inebriari:
46 Veniet dominus ſerui illius in die
quo nõ ſperat, & hora qua neſcit, & diſſe
cabit eũ, partemq; eius cũ infidis ponet.
47 Ille autem ſeruus qui cognouit vo
luntatem domini ſui, & non ſe præpara-
uit, nec fecit ſecundum voluntatem eius,
plagis vapulabit multis.

48 Qui autem non cognouit, & fecit
digna plagis, vapulabit paucis. Porro cui
cunque multum datum eſt, multũ quæ-
retur ab eo: & cui commendauerunt mul
tum, plus petent ab eo.

49 ¶Ignem veni miſſurus in terram, &
quid volo, ſi iam accenſus eſt?

50 Sed baptiſmo habeo baptizari, &
quomodo coarctor, donec perficiatur?

Matt. 10 34 51 *Putatis quòd pacem venerim miſ-
ſurus in terram? non, dico vobis, imo ſe-
parationem.

52 Erunt enim ex hoc quinque in do-
mo vna diuiſi, tres aduerſus duos, & duo
contra tres.

53 Diuidetur pater aduerſus filium, &
filius aduerſus patrem: mater aduerſus
filiam, & filia aduerſus matrem: ſocrus
aduerſus nurum ſuam, & nurus aduerſus
ſocrum ſuam.

Mat. 16, 2 54 Dicebat autẽ & ad turbas, *Quũ
videritis nubem orientem ab Occaſu,
ſtatim dicitis, Imber venit: & ita fit.

55 Et quum Auſtrum flantem, dicitis,
quòd æſtus erit: & fit.

56 Hypocritæ, faciem cœli & terrę no-
ſtris probare: hoc autem tempus qui fit
vt non probetis?

57 Cur

57 Cur autem & ex vobiſipſis non iudicatis quod iuſtum eſt?
58 * Quũ enim vadis cum aduerſario tuo ad magiſtratũ, in via da operam vt librereris ab illo: ne fortè pertrahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor conijciat te in carcerem. *Mat. 5, 25*
59 Dico tibi, non exibis inde, donec vltimum etiam minutum reddas.

CAPVT XIII.

1 De Galilæis, 3 & ijs qui in Siloë oppreſſi ſunt. 6 Ficus ſterilis excinditur. 11 Mulier ſpiritu infirmitatis, id eſt, morbo à ſatana inflicto laborans, ſanatur. 16 Licere benefacere Sabbato. 19 Parabola grani ſinapis: 21 Fermenti. 23 Q. An pauci ſaluandi. 32 Herodes vulpes nuncupatur. 34 Prædicitur deſtructio Ieruſalem.

ADerant autem quidam eodem in tempore nuntiãtes illi de Galilæis, quorum ſanguinẽ Pilatus miſcuerat cum ſacrificijs ipſorum. C. 47
2 Et reſpondẽs Ieſus dixit illis, Putatis quòd hi Galilæi præ cũctis Galilæis peccatores fuerint, quia talia paſſi ſunt?

3 Non,dico vobis:imo niſi reſipueri-
tis,omnes ſimiliter peribitis.
4 Aut illi decem & octo, ſupra quos
cecidit turris in Siloa,& occidit eos pu-
tatis quòd debitores fuerint vltra cũctos
homines habitantes Hieroſolymis?
5 Non,dico vobis: imo niſi reſipueri-
tis,omnes ſimiliter peribitis.
6 ¶Dicebat & hanc ſimilitudinẽ,Ar-
borem fici habebat quidam plantatam
in vinea ſua,& venit quęrens fructum in
illa,& non inuenit.
7 Dixit autem ad cultorem vineæ,Ec-
ce,anni tres ſunt ex quo venio quærens
fructum in ficu hac,& non inuenio : ſuc-
cide illam:ad quid vel terram occupat?
8 At ille reſpondens dixit illi,Domi-
ne,ſine illam & hoc anno,donec fodero
circum illam,& miſero ſtercus.
9 Et ſi quidem fecerit fructum:ſin mi-
nus,in poſterum ſuccides eam.
C. 48. 10 ¶Docebat autem in vna ſynagoga
rum ſabbatis.
11 Et ecce mulier quæ habebat ſpiri-
tum infirmitatis annis decem & octo:
eratque contracta, nec omnino poterat
erigere caput:
12 Quam quum videret Ieſus,vocauit
cam

eam ad ſe, & ait illi, Mulier, liberata es
ab infirmitate tua:
13 Et impoſuit illi manus, & confeſtim
erecta eſt, & glorificabat Deum.
14 Reſpondens autem princeps ſyna-
gogæ, indignans quòd ſabbato ſanaſſet
Ieſus, dicebat turbæ, Sex dies ſunt in
quibus oportet operari: in his ergo ve-
nite, & ſanemini, & non in die ſabbati.
15 Reſpondens autem ad illum Do-
minus dixit, Hypocrita, vnuſquiſq; ve-
ſtrum ſabbato nònne ſoluit bouē ſuum,
aut aſinam à præſepi, & ducit aquatũ?
16 Hanc autem filiam Abrahæ, quam
alligauit ſatanas ecce decem & octo an-
nis, non oportuit ſolui à vinculo iſto, die
ſabbati?
17 Et quum hæc diceret, erubeſcebant
omnes aduerſarij eius, & omnis populus
gaudebat ſuper vniuerſis quæ cum glo-
ria fiebant ab eo.
18 ¶ Dicebat ergo, Cui ſimile eſt reg- C. 49
num Dei? & cui ſimile faciam illud?
19 *Simile eſt grano ſinapis, quod ac- *Mat.* 13,
ceptum homo miſit in hortum ſuum, & 31
creuit, & euaſit in arborem magnam, & *Mar.* 4, 30
volucres cœli nidulabantur in ramis
eius.

20 ¶Et iterum dixit, Cui ſimile faciā
regnum Dei?
21 *Simile eſt fermento quod acceptũ
Mat.13, mulier abſcondidit in farinæ ſata tria,
33 donec fermentaretur totum.
**Mat.9,* 22 ¶ * Et ibat per ciuitates & caſtella,
35 docens,& iter faciens Hieroſolymam.
Mat.6,6 23 Ait autem illi quidam,Domine,an
C. 50 pauci ſunt qui ſalutem conſequũtur?Ille
verò dixit ad illos,
Mat.7,13 24 *Contendite intrare per anguſtam
portam:quia multi, dico vobis,quærent
intrare,& non poterunt.
25 Quum autem ſurrexerit paterfa-
miliâs, & clauſerit oſtium , & cœperitis
foris ſtare, & pulſare oſtiũ,dicentes,Do-
mine , Dñe,aperi nobis : & reſpondens
dicet vobis,Neſcio vos vnde ſitis:
26 Tunc incipietis dicere,Edimus co-
ram te & bibimus, & in platæis noſtris
docuiſti.
27 Et dicet,Dico vobis,neſcio vos vn
Pſal.6,9 de ſitis:*diſcedite à me omnes qui patra-
Mat.7,23: tis iniquitatem.
& 25,41 28 Ibi erit fletus & ſtridor dentiũ: quũ
videritis Abraham & Iſaac & Iacob, &
omnes Prophetas in regno Dei,vos au-
tem expelli foras.

29 Et

29 Et venient ab Oriente & Occidé-
te, & Aquilone & Auſtro: & accumbent
in regno Dei. *Mat. 19,*
30 * Et ecce ſunt poſtremi, qui erũt pri- *30: & 20,*
mi: & ſunt primi, qui erunt poſtremi. *16.*
31 ¶Eodem die acceſſerũt quidã Pha- *Mar. 10,*
riſæorum, dicentes illi, Exi, & vadi hinc: *31*
quia Herodes vult te occidere. *C. 51*
32 Et ait illis, Ite, dicite vulpi illi, Ecce
eijcio dæmonia, & ſanitates perficio ho-
die & cras, & tertia die conſummor.
33 Veruntamen oportet me hodie &
cras & perendie ambulare: quia fieri nõ
poteſt vt Propheta pereat alibi quàm
Hieroſolymis.
34 * Hieruſalem, Hieruſalem, quæ oc- *Mat. 23,*
cidis Prophetas, & lapidas eos qui mit- *37*
tuntur ad te: quoties volui congregare fi- *Mat. 23,*
lios tuos, quemadmodum auis nidum *38*
ſuum ſub pennas: & noluiſtis?
35 * Ecce relinquitur vobis domus ve-
ſtra deſerta. Dico autem vobis, quòd nõ
videbitis me, donec veniet tempus quũ *Inf. 19, 38*
dicetis, * Benedictus qui venit in nomi-
ne Domini.

CAPVT XIIII.

4 Hydropicus ſabbato ſanatur. 7 Pri-

mi accubitus. 13 Pauperes ad prandium vocandi. 16 Inuitatorum ad cœnam magnam, parabola. 23 Compulſi. 28 Turrim ædificaturus. 31 Rex cum hoſte congreſſurus.

ET accidit vt introiret in domum cuiuſdam principis Phariſæorum ſabbato ad capiendũ cibum: & ipſi obſeruabant eum.

C. 52 2 Et ecce, homo quidam hydropicus erat ante illum.

3 Et reſpondens Ieſus dixit ad Legiſperitos & Phariſæos, dicens, Num licet ſabbato ſanare?

4 At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum ſanauit eum, ac dimiſit.

5 Et reſpondens ad illos, dixit, Cuius veſtrum aſinus, aut bos in puteũ cadet, & nõ continuò extrahet illũ die ſabbati?

6 Et non poterant ad hæc reſpondere illi.

C. 53 7 ¶Dicebat autem ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos,

8 Quum inuitatus fueris ab aliquo ad nuptias, ne accumbas in primo loco: nequãdo honoratior te ſit inuitatꝰ ab illo:

9 Et

9 Et veniens is qui te & illum voca-
uit,dicat tibi, Da huic locũ: & tũc inci-
pias cum rubore extremũ locũ tenere.
10 Quin potiùs quum vocatus fueris,
vade,accumbe in nouiſſimo loco: vt quũ
venerit qui te inuitauit,dicat tibi,*Ami-
ce,aſcẽde ſuperiùs, tunc erit tibi gloria *Pro.25,7*
coram ſimul diſcumbentibus.
11 *Quia omnis qui ſe extollit, deij- *Mat.23,*
cietur: & qui ſe deijcit,extolletur. 12
12 ¶Dicebat autem & ei qui ſe inui- *Inf.*18,14
tauerat, †Quum facis prandium, aut
cœnam,noli vocare amicos tuos, neque †*Tob.*4,7.
fratres tuos, neque cognatos tuos, neq; *Prou.*3,9
vicinos diuites: nequando & ipſi te vi-
ciſſim inuitent, ac rependatur tibi be-
neficium.
13 Imo quum facis conuiuium, voca
pauperes,debiles,claudos,cæcos:
14 Et beatus eris: quia non poſſunt re-
pendere tibi: rependetur enim tibi in re-
ſurrectione iuſtorum.
15 ¶Hæc quum audiſſet quidam de ſi-
mul accumbẽtibus, dixit illi, Beatus qui C. 54
comedet panem in regno Dei.
16 At ipſe dixit ei, *Homo quidam *Mat.22,2*
apparauerat cœnam magnam,& vocauit *Apoc.*19,9
multos:

17 Mi-

17 Miſitq; ſeruum ſuum hora cœnæ,
vt diceret inuitatis, Venite, quia iam pa-
rata ſunt omnia.
18 Et cœperunt ſimul omnes excuſa-
re. Primus dixit ei, Villam emi, & neceſſe
mihi eſt exire & videre illam: rogo te,
habe me excuſatum.
19 Et alter dixit, Iuga boum emi quin-
que, & eo ad probandum illa: rogo te,
habe me excuſatum.
20 Et alius dixit, Vxorem duxi, & ideo
non poſſum venire.
21 Ac reuerſus ſeruus renuntiauit hæc
domino ſuo. Tunc iratus paterfamiliás
dixit ſeruo ſuo, Exi citò in plateas & vi-
cos ciuitatis, & pauperes ac debiles, clau-
dosque & cæcos introduc huc.
22 Et ait ſeruus, Domine, factum eſt
vt imperaſti, & adhuc locus eſt.
23 Et ait Dominus ſeruo, Exi in vias
& ſepes, & compelle intrare: vt implea-
tur domus mea.
24 Dico enim vobis, quòd nemo viro-
rum illorum qui vocati ſunt guſtabit cœ-
nam meam.
25 ¶ Ibant autẽ turbæ multæ cum eo,
*Mat. 10, & conuerſus dixit ad illos,
37 26 *Si quis venit ad me, nec odit patrẽ
ſuum

ſuum ac matrem,& vxorē & filios & fra † *Matt* 10
tres & ſorores,præterea autem & animā *38. & 16*
ſuam: non poteſt meus eſſe diſcipulus. *24*
27 †Et quiſquis non baiulat crucē ſuā,
& venit poſt me: nō poteſt meus eſſe di- *Mar.8. 34*
ſcipulus. *Sup.9.23*
28 Quis enim eſt ex vobis, qui velit tur C. 55
rim ædificare, quin priùs ſedens cōputet
ſumptus, an habeat quibus opus eſt ad
perficiendum?
29 Ne poſtquam poſuerit fundamentū,
nec potuerit perficere, oēs qui viderint,
incipiant illudere ei,
30 Dicētes, Hic homo cœpit ædificare,
nec potuit conſummare.
31 Aut quis rex proficiſcens vt cōmit-
tat præliū aduerſus alterū regē, nónne ſe
dens priùs cogitat an poſſit cum decem
millibus occurrere ei, qui cū viginti mil
libus venit contra ſe?
32 Alioquin adhuc illo longè agente,
legatione miſſa petit ea quæ pacis ſunt.
33 Sic ergo omnis ex vobis qui non re-
nuntiat omnibus quæ poſſidet, nō poteſt
meus eſſe diſcipulus.
34 Bonus eſt ſal:* ſi verò ſal infatuatus
fuerit, per quod condietur? *Matt.5.13*
35 Neq; in terrā, neq; in ſterquilinium *Mar.9.50*
vtilis

vtilis eſt: foras proijciunt illum. Qui habet aures ad audiendum, audiat.

CAPVT XV.

4 Parabola ouis perditæ: 8 drachmæ perditæ: 11 Item filij prodigi.

ACcedebant aũt ad eũ omnes publicani & peccatores, vt audirent illũ.
2 Et murmurabãt Phariſæi ac Scribæ dicentes, Hic peccatores recipit, ac cibum capit cum illis.
3 Dicebat autem ad illos parabolam hanc, dicens:
C. 56 Mat. 18, 12 4 *Quis ex vobis eſt homo qui habet centum oues, & ſi perdiderit vnã ex illis, nónne relinquit nonaginta nouẽ in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inueniat eam?
5 Et quum inuenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens,
6 Veniensq́; domum, conuocat amicos & vicinos, dicens illis, Gaudete mecum: quia inueni ouẽ meã quæ perierat.
7 Dico vobis, quòd ita gaudiũ erit in cœlo ſuper vno peccatore reſipiſcente, magis quàm ſuper nonaginta nouẽ iuſtis, qui non indigent pœnitentia.
8 ¶ Aut quæ mulier habẽs drachmas

decem

decem, ſi perdiderit drachmam vnam, nõ
accẽdit lucernam & verrit domum, quę-
ritque diligenter donec inueniat?
9 Et quum inuenerit, conuocat amicas
ac vicinas, dicens, Gaudete mecum, quia
inueni drachmam quam perdideram.
10 Ita dico vobis, gaudium erit coram
angelis Dei ſuper vna peccatore reſipi-
ſcente.
11 ¶ Ait autem, Homo quidam habuit C 57.
duos filios:
12 Et dixit adoleſcẽtior illorum patri,
Pater, da mihi portionem ſubſtãtię quę
ad me redit. Et diuiſit illis ſubſtantiam.
13 Ac poſt dies non multos, quũ omnia
contraxiſſet adoleſcentior filius, peregrè
profectus eſt in regionem longinquam:
& ibi diſſipauit ſubſtantiam ſuam viuẽ-
do luxurioſè.
14 Et poſtquam omnia conſumpſiſſet,
facta eſt fames valida in regione illa: &
ipſe cœpit egere.
15 Et abijt, & adhæſit vni ciuium regio-
nis illius, atque is miſit illũ in villam ſuã
vt paſceret porcos.
16 Et cupiebat implere ventrem ſuum
de ſiliquis, quibus porci veſcebãtur: ne-
que quiſquam illi dabat.

17 In

17 In ſe autẽ reuerſus dixit, Quàm mul-
ti mercenarij patris mei abundant pani-
bus, ego verò fame pereo?
18 Surgam, & ibo ad patrem meũ, & di-
cam ei, Pater, peccaui in cœlũ & corã te:
19 Iam non ſum dign⁹ vocari filius tu⁹:
fac me ſicut vnum de mercenarijs tuis.
20 Et ſurgens venit ad patrẽ ſuum. Quũ
autem adhuc longè abeſſet, vidit illum
pater ipſius, & miſericordia motus eſt, &
accurrens ruit in collum eius, & oſculat⁹
eſt eum.
21 Dixitque ei filius, Pater, peccaui in
cœlum & coram te: neque poſthac ſum
dignus vocari filius tuus.
22 Dixit aũt pater ad ſeruos ſuos, Pro-
ferte ſtolam primã, & induite illũ, & date
annulum in manum eius, & calceamen-
ta in pedes:
23 Et adducite vitulum illum ſaginatũ,
atq; mactate: ſumptiſq; epulis lætemur:
24 Quia hic filius meus mortuus erat,
& reuixit: perierat, & inuent⁹ eſt. Et cœ-
perunt lætari.
25 Erat autem filius eius ſenior in agro:
& quum veniret, & appropinquaſſet do-
mui, audiuit concentum & choros.
26 Et vocauit vnum de ſeruis ſuis, & in-
terro-

terrogauit, quid eſſent illa?
27 At is dixit illi, Frater tuus venit, & oc
cidit pater tuus vitulum illum ſaginatū,
quòd incolumem illum receperit.
28 Indignat' eſt autem, nec volebat in-
troire: pater ergo illius egreſſus rogabat
illum.
29 At ille reſpōdēs dixit patri, Ecce, tot
annis ſeruio tibi, nec vnquā pręceptū tuū
trāſgreſſus ſum, nec vnquam dediſti mihi
hœdum, vt cum amicis meis lætarer.
30 Sed poſtq̄ filius tuus hic, qui deuora-
uit ſubſtantiam tuam cum meretricibus
venit, occidiſti illi vitulū illum ſaginatū.
31 At ille dixit ei, Fili, tu ſemper mecū
es, & omnia mea tua ſunt:
32 Lætari autem & gaudere oportebat,
quia frater tuus hic mortuus erat, & reui-
xit: perieratque, & inuentus eſt.

CAPVT XVI.

*1 Parabola diſpenſatoris delati ad do-
minum. 13 Duobus dominis ſeruire. 16 Lex
& Propheta. 19 De diuite, 20 & La-
zaro.*

DIcebat autem & ad diſcipulos ſuos, C. 58
Homo quidā erat diues, qui habe-
bat diſpenſatorem, & hic delatus eſt
apud

apud illum, vt qui diſſiparet bona ipſius.
2 Et vocauit illum, & ait illi, Quid hoc
audio de te? redde rationẽ diſpenſationis
tuę: nõ enim poteris poſthac diſpẽſare.
3 Ait autem diſpenſator intra ſe, Quid
faciam, quia dominus meus aufert à me
diſpenſationem? Fodere non valeo, mẽ-
dicare erubeſco.
4 Scio quid faciam, vt quũ amotus fue-
rò à diſpenſatione, recipiant me in do-
mos ſuas.
5 Conuocatis itaque ſingulis debitori-
bus domini ſui, dicebat primo, Quantũ
debes domino meo?
6 At ille dixit, Centũ batos olei. Dixit-
q; illi, Accipe cautionem tuam, & ſede
citò, & ſcribe quinquaginta.
7 Deinde alteri dixit, Tu verò quantũ
debes? Qui ait, Cẽtum coros tritici. Ait
illi, Accipe cautionem tuam, & ſcribe o-
ctoginta.
8 Et laudauit dominus diſpenſatorem
iniquum, quòd prudẽter feciſſet: quia fi-
lij huius ſeculi prudẽtiores ſunt filijs lu-
cis in natione ſua.
9 Et ego vobis dico, Facite vobis amicos
ex mammona iniuſto: vt quũ defeceritis,
recipiant vos in ęterna tabernacula.
10 Qui

10 Qui fidelis eſt in minimo, & in mul-
to fidelis eſt: & qui in minimo iniqu⁹ eſt,
is & in multo iniquus eſt.
11 Si ergo in iniquo mãmona fideles nõ
fuiſtis, quod verũ eſt, quis credet vobis?
12 Et ſi in alieno fideles non fuiſtis: q
veſtrum eſt, quis dabit vobis?
13 *Nemo ſeruus poteſt duobus domi- *Mat. 6.24*
nis ſeruire: aut enim vnum odio habebit,
& alterũ diliget: aut vni adhęrebit, & al-
terum contemnet: nõ poteſtis Deo ſer-
uire & mammonæ.
14 ¶ Audiebant autem hæc oĩa & Pha-
riſęi qui erant auari: & deridebant illum.
15 Et ait illis, Vos eſtis qui iuſtificatis
voſipſos coram hominibus: Deus autem
nouit corda veſtra, quia quod hominib⁹
excelſum eſt, abominandum eſt coram
Deo.
16 *Lex & Prophetæ vſque ad Iohan- *Ma.11.12*
nem: ab eo tempore regnum Dei annun- *Mat.5.18*
tiatur, & quiuis in illud vim facit.
17 †Facilius eſt autem cœlum & terram *Matt.5.*
præterire, quàm Legis vnum apicem ca- *32.19.9.*
dere. *Marc.10.*
18 *Quiſquis dimittit vxorem ſuã, & al- *11.*
terã ducit, adulteriũ cõmittit: & qui di- *1 Cor.7.18*
miſſam à viro ducit, adulteriũ cõmittit.

committit.
C. 59 19 ¶ Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & byſſo, & epulabatur
quotidie ſplendide.
20 Erat autem quidam mendicus, nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius
vlceroſus,
21 Cupiens ſaturari de micis quæ cadebant de menſa diuitis: ſed & canes veniebant, ac lingebant vlcera eius.
22 Accidit autē vt moreretur mendic⁹, & deportaretur ab angelis in ſinū Abrahę: mortu⁹ eſt autē & diues, ac ſepult⁹ eſt.
23 Atque in tartaro ſublatis oculis ſuis quum eſſet in tormentis, vidit Abraham eminus, & Lazarum in ſinu eius,
24 Et ipſe clamās dixit, Pater Abrahā, miſerere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aquam, ac refrigeret linguam meam: quia crucior in flamma hac.
25 Dixit autem Abrahā, Fili recordare quòd receperis bona tua in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic ſolatio fruitur, tu verò cruciaris.
26 Et ſuper hæc omnia inter nos & vos hiatus ingens firmatus eſt: vt hi qui volūt hinc tranſire ad vos, non poſſint, neque
iſtinc

iſtinc huc tranſcendere.
27 Ait auté, Rogo ergo te pater vt mit-
tas eum in domum patris mei.
28 Habeo enim quinq; fratres, vt teſti-
ficetur illis: ne & ipſi veniãt in hunc lo-
cum cruciatus.
29 Ait illi Abraham, Habẽt Moſen ac
Prophetas, audiant illos.
30 At ille dixit, Non pater Abrahã: ſed
ſiquis ex mortuis ierit ad eos, reſipiſcent.
31 Ait autẽ illi, Si Moſen & Prophetas
non audiunt, neq; ſiquis ex mortuis re-
ſurrexerit, credent.

CAPVT XVII.

1 Scandala. 3. Peccanti in nos ignoſcendũ.
10 Serui inutiles ſumus. 12 De decem le-
proſis. 20 Regnum Dei quando venturum.
21 Regnũ Dei eſt intra nos. 23 Falſi Chriſti.
26 Aduentus Chriſti qualis futurus.

AIt autẽ ad diſcipulos, *Fieri nõ po- *Mat. 18. 7*
teſt quin veniant offendicula: væ ta-
men illi per quem veniunt.
2 *Expedit illi, ſi mola aſinaria ponatur
circa collum eius: & projectus fuerit in *Mar. 9. 42*
mare, potius, quàm vt offendiculo ſit v-
ni de puſillis iſtis. *Matt. 18.*
3 Cauete vobis, * Si peccauerit in te 21
 frater

frater tuus, increpa illum: & ſi pœnitue-
rit, remitte illi.
4 Et ſi ſepties in die peccauerit in te, &
ſepties in die conuerſus fuerit ad te, di-
cens Pœnitet me: remitte illi.
5 ¶Et dixerunt Apoſtoli Domino, Ad-
auge nobis fidem.
*Mat.*17. 6 Dixit autem Dominus, * Si haberetis
20. fidem ſicut granũ ſinapis, dixiſſetis huic
arbori ſycamino, eradicare & tranſplan-
tare in mare: & obediſſet vobis.
7 Quis autem veſtrum habens ſeruũ a-
rantem, aut paſcentem, qui regreſſo ab
agro dicat, Statim tranſi, & accumbe:
8 Ac non potiùs dicit illi, Para quod
cœnem, & præcinge te, ac miniſtra mihi,
donec edero ac bibero, & poſt hæc edito
& bibito tu?
9 Num gratiã habet ſeruo illi, quia fe-
cit quæ ei imperata fuerant? Non puto.
10 Sic & vos quũ feceritis oĩa quæ præ-
cepta ſũt vobis, dicite, Serui inutiles ſu-
mus: quod debuimus facere, fecimus.
C. 66. 11 ¶Et factum eſt, dum iret Hieroſo-
lymam, & ipſe tranſibat per mediam Sa-
mariam & Galilæam.
12 Et quum ingrederetur quẽdam vicũ,
occurrerũt ei decem viri leproſi, qui ſte-
terunt

rerunt procul.
13 Intētáq; voce dixerunt, Ieſu præce-
ptor, miſerere noſtri.
14 Quos vt vidit, dixit illis, Ite, *oſten-
dite vos Sacerdotibus. Et factum eſt vt
inter eundum mundati ſint.
15 Vn⁹ autem ex illis vt vidit quòd mū-
datus eſſet, regreſſus eſt cum voce magna
glorificans Deum:
16 Et procidit in faciem ad pedes eius,
gratias agens ei: & hic erat Samaritanus.
17 Reſpōdens autem Ieſus dixit, Nóne
decem mundati ſunt? nouem autem illi
vbi?
18 Non ſunt reperti qui redierint vt da-
rent gloriam Deo, niſi hic alienigena.
19 Et ait illi, Surge, vade, fides tua te ſer-
uauit.
20 ¶Interrogatus autē à Phariſeis, quā
do venturum eſſet regnum Dei: reſpon-
dit eis, & dixit, Non veniet regnum Dei
cum obſeruatione,
21 Neque dicēt, Ecce hic, aut ecce illic:
ecce enim regnum Dei intra vos eſt.
22 Et ait ad diſcipulos, Venient dies quā-
do deſiderabitis videre vnū dierum Filij
hominis, nec videbitis.
23 *Et dicent vobis, Ecce hic, ecce illic.

Leui. 14. 2.

Mat 24. 23

Marc. 13. Nolite ire, neque ſectemini.
21 24 Nam ſicut fulgur coruſcans è regiõe
quę ſub cœlo eſt, in alterã quę ſub cœlo
eſt, fulget: ita erit Filius hoīs in die ſuo.
25 Sed prius oportet illum multa pati,
& reprobari à natione hac.
Gen. 7.5. 26 †Et ſicut accidit in diebus Noe, ita e-
Matt. 24 rit & in diebus Filij hominis.
38. 27 Edebant, bibebant, vxores ducebãt,
1. *Pet.* 3. & dabantur nuptum ad eum vſque diem
20. quo intrauit Noe in arcam, & venit dilu-
uium, & perdidit omnes.
28 Cõſimiliter etiã ſicut accidit in die-
bus Lot: edebant, bibebãt, emebant, vẽ-
debant, plantabant, ędificabant.
Gen 19.24 29 *Cęterùm quo die exijt Lot è Sodo-
mis, pluit igni, & ſulphure de cœlo, &
omnes perdidit.
30 Secundum hæc erit dies, quo Filius
hominis reuelatur.
31 In illo die qui fuerit in tecto, & vaſa
eius in domo, ne deſcendat ad tollendũ
illa: & qui in agro, ſimiliter non redeat
Gen. 19.26 ad relicta.
†*Mat.* 10. 32 *Memores autem eſtote vxoris Lot.
39. & 16. 33 † Quicunq; quæſierit animam ſuam
ſeruare, perdet illam: & quicunque per-
25 diderit illam, viuam illi parabit.

34 *Di-

34 *Dico vobis, in illa nocte erunt duo | *Mar.*8.35
in lecto vno: vnus aſſumetur, & alter re- | *Sup.*9.24.
linquetur. | *Iob.* 12.25
35 Duæ erunt molentes ſimul, vna aſſu- | **Matt.*24
metur, & altera relinquetur. | 40
36 * | 1.*Theſſ.*4.
37 Et reſpondétes dicunt illi, Vbi Do- | 17
mine? Qui dixit illis, †Vbicūque fuerit | †*Matt.*24.
corpus, illuc congregabuntur & aquilæ. | 28

CAPVT XVIII.

1 *Orandum ſemper; iudici iniquo mole-
ſtæ viduæ exemplo docetur.* 10 *De Phariſæo
& publicano orantibus in templo.* 16 *Pue-
rorum eſt regnum Dei.* 18 *Regnum Dei vt
poſſideatur.* 22 *Vendere omnia, & dare pau-
peribus.* 24 *Diuites.* 28 *Apoſtoli reliquε-
runt omnia.* 31 *Mortem ſuā prædicit Chri-
ſtus.* 35 *Cæcus viſum recipit* 42 *fide.*

DIcebat autem & parabolā ad illos, | C. 61.
[huc ſpectantem] *quòd oporteret | *Eccli.* 18
ſemper orare, nec defatigari: | 22
2 Dicens, Iudex quidam erat in quadā | *Ro.*12.12.
ciuitate, qui Deum nō timebat, nec ho- | 1.*Theſſ.*5.
minem reuerebatur. | 17
3 Vidua autē quædā erat in ciuitate il-
la, & veniebat ad eū, dicens, Vindica me

de aduerſario meo.
4 Et nolebat aliquandiu. Poſt hæc autē
dixit intra ſe, Quanquam Deum non ti-
meo, nec hominem reuereor,
5 Tamen quia moleſta eſt mihi hæc vi-
dua, vindicabo illam: ne tādem veniens
ſugillet me.
6 Ait autem Dominus, Audite quid iu-
dex iniquus dicat.
7 Deus autem non faciet vindictam e-
lectorum ſuorum, clamantium ad ſe die
ac nocte, etiam quum patiens fuerit ſu-
per illis?
8 Dico vobis, quòd faciet vindictam il-
lorum citò. Veruntamen Filius homi-
nis quum venerit, an reperturus eſt fidē
in terra?
C. 62 9 ¶ Dixit autem & ad quoſdā, qui in ſe
confidebāt quòd eſſent iuſti, & aſperna-
bantur cæteros, parabolam iſtam:
10 Duo homines aſcendebant in tem-
plum, vt precarentur: vnus Phariſæus, &
alter publicanus.
11 Phariſæus ſtans hæc apud ſe orabat:
Deus, gratias ago tibi quòd non ſum ſi-
cut cæteri homines, raptores, iniuſti, a-
dulteri, velut etiam hic publicanus.
12 Ieiuno bis in ſabbato: decimas do o-
mnium

mnium quæ poſſideo.
13 Et publicanus procul ſtans, nec ocu-
los volebat ad cœlum attollere, ſed per-
cutiebat pectus ſuum, dicens, Deus pro-
pitius eſto mihi peccatori.
14 Dico vobis, deſcendit hic iuſtificatus
in domũ ſuam magis quàm ille:* & quia Matth. 23
omnis qui ſe extollit, humiliabitur: & 12
qui ſe humiliat, extolletur. Sup. 14. 11
15 ¶ † Afferebant autem ad eũ & infan- † Matt. 19
tes, vt eos tangeret: quod quum viderent
diſcipuli, increpabant illos. 13
16 Ieſus autem quum illos ad ſe vocaſ- Marc. 10
ſet, dixit, Sinite pueros venire ad me, & 13
nolite vetare eos: talium eſt enim regnũ
Dei.
17 Amen dico vobis, quicunque nõ ac-
ceperit regnum Dei veluti puer, non in-
trabit in illud.
18 ¶ * Et interrogauit eum quidã prin- C. 63
ceps, dicens, Magiſter bone, quid facien- Matth. 19
dum mihi, vt conſequar vitam æternam?
19 Dixit autem ei Ieſus, Quid me dicis 16
bonum? nemo bonus, niſi ſolus Deus. Marc. 10
20 Præcepta noſti,* Non committes a- 17
dulterium, Nõ occides, Nõ facies furtũ, Exo. 20. 14
Non falſum teſtimonium dices, Honora
patrem tuum & matrem tuam.
21 At

21 At ille ait, Hæc omnia ſeruaui á iu-
uentute mea.
22 Quo audito Ieſus ait ei, Adhuc vnū
tibi deeſt: omnia quæcunque habes, ven
de, & diſtribue pauperibus, & habebis
theſaurum in cœlo: & veni, ſequere me.
23 His ille auditis mœrore affectus eſt,
quia diues erat valde.
24 Videns autem Ieſus illū mœrore af-
fectū, dixit, Quám difficilè qui pecunias
habent, in regnum Dei intrabunt.
25 Facilius eſt enim camelū per foramé
acus tranſire, quám diuitem intrare in re
gnum Dei.
26 Et dixerunt qui audierant, Et quis
poteſt ſaluus fieri?
27 At ille ait, Quæ impoſſibilia ſunt a-
pud homines, poſſibilia ſunt apud Deū.
Matth. 19 28 Ait autem Petrus, †Ecce nos reliqui
27 mus omnia, & ſequuti ſumus te.
Marc. 10 29 Qui dixit eis, Amé dico vobis, nemo
28 eſt qui reliquit domū, aut parentes, aut
fratres, aut vxorem, aut liberos, propter
regnum Dei:
* *Matt.* 20 30 Qui non recepturus ſit multò plura
in hoc tempore, & in ſeculo venturo vitā
27 æternam.
Marc. 10 31 ¶* Aſſumpſit aūt Ieſus duodecim, &
32 ait

ait illis, Ecce aſcendimus Hieroſolymã,
& conſummabuntur omnia quæ ſcripta
ſunt per Prophetas, Filio hominis.
32 Tradetur enim Gẽtibus, & illudetur,
& contumeliis afficietur, & conſpuetur.
33 Et poſtquam flagellauerint, occidẽt
eum: ac die tertia reſurget.
34 Et ipſi nihil horum intellexerunt: &
erat verbum illud abſconditum ab eis,
nec intelligebant quæ dicebantur.
35 ¶ * Accidit aũt quum appropinqua- C. 64
ret Hiericho, cæcus quidam ſedebat iu- *Matth.* 20,
xta viam, mendicans. 29
36 Et quum audiret turbam prætereũ- *Marc.* 10
tem, interrogabat quid hoc eſſet. 46
37 Dixerunt autem ei, quòd Ieſus Na-
zarenus tranſiret.
38 Et clamauit, dicens, Ieſu fili Dauid,
miſerere mei.
39 Et qui præibant, increpabant eum vt
taceret: ipſe verò multò magis clamabat,
Fili Dauid, miſerere mei.
40 Stans autem Ieſus iuſſit illũ adduci
ad ſe. Et quum appropinquaſſet, interro-
gauit illum,
41 Dicens, Quid tibi vis faciam? At ille
dixit, Domine, vt uiſum recipiam.
42 Et Ieſus dixit ei, Recipito viſum: fi-
des

des tua te ſaluum reddidit.
43 Et confeſtim viſum recepit, ac ſeque-
batur illum glorificans Deum: & omnis
plebs vt vidit, dedit laudem Deo.

CAPVT XIX.

*2 Zacchæus publicanus. 13 Minæ ſerui[s]
datæ ad negotiationem. 28 Ieſus aſcendit
Hieroſolymam. 35 Aſino inſidens: 41 fle[t]
42 prædicit vrbis excidium. 45 Vendentes
& ementes eiicit è templo.*

C. 65 ET ingreſſus perambulabat Hiericho.
2 Et ecce vir nomine Zacchæus, atq;
is princeps erat publicanorũ, & idẽ
erat diues,
3 Et quærebat videre Ieſum quis eſſet,
nec poterat præ turba, quòd ſtatura pu-
ſillus eſſet.
4 Et præcurrens aſcendit in arborem ſy-
comorum, vt videret eum: nam illic erat
tranſiturus.
5 Et quum veniſſet ad locum, ſuſpiciens
Ieſus vidit illũ, dixitque ad eũ, Zacchæe,
feſtinans deſcende: quia hodie domi tuæ
oportet me manere.
6 Et feſtinans deſcendit, & excepit illu[m]
gaudens.
7 Quumque viderent omnes, murmura-
bant

bant, dicentes quòd ingreſſus eſſet apud
hominem peccatorem diuerſaturus.
8 Stans autem Zacchæus dixit ad Do-
minum, Ecce dimidium bonorum meo-
rum, Domine, do pauperibus: & ſi quid
aliquem defraudaui, reddo quadruplum.
9 Ait Ieſus ad eum, Hodie ſalus domui
huic contigit, eo quòd & ipſa filia ſit A-
brahæ.
10 *Venit enim filius hominis quærere *Matth. 18*
& ſeruare quod perierat. 11
11 ¶Hæc illis audientibus, adiiciens di-
xit parabolam, eo quòd eſſet prope Hie-
roſolymam, quodque exiſtimarent fore
vt confeſtim regnũ Dei manifeſtaretur.
12 Dixit ergo, *Homo quidã genere cla C. 66
rus profectus eſt in regionem longin- *Matth. 25*
quam, vt acciperet ſibi regnum, ac reuer 14
teretur.
13 Vocatis autem decem ſeruis ſuis, de C.
dit eis decem minas, & ait ad illos, Nego
tiemini donec veniam.
14 Ciues autem eius oderant eum, mi-
ſeruntque legationem poſt illum, dicen-
tes, Nolumus hunc regnare ſuper nos.
15 Et factum eſt vt rediret accepto re-
gno, iuſſitque vocari illos ſeruos ad ſe,
quibus dederat pecuniam, vt ſciret quã-
tum

tum quiſque negotiatus eſſet.
16 Venit autem primus, dicens, Dñe,
mina tua decem minas acquiſiuit.
17 Et ait illi, Euge bone ſerue: quia i
minimo fuiſti fidelis, habeto poteſtatem
ſuper decem ciuitates.
18 Et alter venit, dicens, Domine, mi
tua confecit quinque minas.
19 Et huic ait, Et tu præfectus eſto qui
que ciuitatibus.
20 Et alius venit, dicens, Domine, ecce
mina tua quam habui repoſitam in ſu-
dario:
21 Timui enim te, quòd homo auſteru
ſis: tollis quod non poſuiſti, & meti
quod non ſeminaſti.
22 Dicit ei, De ore tuo te iudicabo, ſer-
ue male: ſciebas quòd ego homo auſte-
ſim, tollens quod non poſui, & metens
quod non ſeminaui:
23 Et quare non dediſti pecuniã meam
ad menſam, & ego veniens, cum vſuis
vtique exegiſſem illam?
24 Et aſtãtibus dixit, Auferte ab illo mi
nam, & date illi qui decem minas habet.
25 Et dixerunt ei, Domine, habet decẽ
minas.
Math. 13 26 *Dico enim vobis, quòd omni ha-
bent

benti dabitur: ab eo autem qui non ha- 12.& 25
bet, etiam quod habet auferetur. 29
27 Quin inimicos meos illos, qui nolue- *Mat.*4. 25
runt me regnare ſuper ſe, adducite huc, *Sup.*8. 18
& interficite ante me.
28 ¶Et his dictis, ibat pergens aſcende-
re Hieroſolymam.
29 *Et factum eſt quum appropinquaſ- C. 68
ſet ad Bethphage & Bethaniam, iuxta *Mat.*21. 1
montem qui vocatur Oliuarum, miſit *Mar.*11. 1
duos diſcipulos ſuos.
30 Dicens, Ite in caſtellũ quod è regio-
ne eſt: in quod introeuntes, inuenietis
pullum alligatum, in quo nemo vnquã
hominum ſedit: ſoluite illum, & addu-
cite.
31 Et ſi quis vos interrogauerit, Quare
ſoluitis? ſic dicetis ei, Quia Dominus eo
opus habet.
32 Abierunt autem qui miſſi erant, &
inuenerunt, ſicut dixerat illis.
33 Soluentibus autem illis pullũ, dixe-
runt domini eius ad illos, Quare ſoluitis
pullum?
34 At illi dixerunt, Quia Dominus eo
habet opus.
35 *Et duxerunt illum ad Ieſum: & in- *Ioh.* 12. 14
iectis veſtimentis ſuis ſuper pullum, im-
poſue-

poſuerunt Ieſum.
36 Euntem autem illo, ſubſternebant ve-
ſtimenta ſua in via.
37 Et quum appropinquaret iam ad de-
ſcenſum montis Oliuarum: cœperſit o-
mnis multitudo diſcipulorum gaudens
laudare Deum voce magna, ſuper omni-
bus quas viderant, virtutibus:
38 Dicentes, Benedictus qui venit rex
in nomine Domini: pax in cœlo, & glo-
ria in altiſſimis.
39 Et quidam Phariſæorum è turba di-
xerunt ad illum, Magiſter, increpa diſci-
pulos tuos.
40 Quibus ipſe ait, Dico vobis, quòd ſi
hi tacuerint, mox lapides clamabunt.
41 Et vt appropinquauit, videns ciuita-
tem fleuit ſuper illa, dicens,
42 Si cognouiſſes & tu, & quidé in iſto
die tuo, quæ ad pacé tuã [pertinent, cu-
rares]: nunc autem abſcondita ſunt ab
oculis tuis.
43 Quia venient dies in te, & circunda-
bunt te inimici tui vallo, & cingent te, &
coanguſtabunt te vndique.
Matt.24.1 44 Et ſolo æquabũt te, & filios tuos qui
Mar. 13.2 in te ſunt. * & non relinquent in te lapi-
Inf.21.6 dem ſuper lapidem, eo quòd non cogno-
uiſti

ueris tempus viſitationis tuæ.
45 ¶†Et ingreſſus in templum, cœpit e- † *Matt.21*
iicere vendentes in illo, & ementes, 12
46 Dicens illis, Scriptum eſt, * Domus *Mar11.15*
mea domus precationis eſt: † vos autem
feciſtis illam ſpeluncam latronum. **Eſa.* 56.7
47 Et docebat quotidie in téplo. Prin- *Matth.* 22
cipes autem Sacerdotum & Scribę quæ- 12
rebant illũ perdere, & primores plebis. *Marc.*11
38 Nec inueniebant quid facerent: totꝰ 17
enim populus pendebat ab ore eius, quũ
audiret illum. †*Iere.*7.11

CAPVT XX.

2 Chriſtus qua auctoritate faciat, quæ facit. 9 Sacerdotum impietas, vinea & agricolarum ſimilitudine notatur. 22 De tributo reddendo Cæſari. 27 Saducæos negantes reſurrectionem conuincit. 41 Chriſtus quomodo filius Dauidis. 46 Scribæ quales.

ET * factũ eſt in vno dierum illorum, C. 60
docente illo populũ in templo, & e- *Matth.* 21
uãgelizante, conuenerunt principes
Sacerdotum & Scribæ cum Senioribus, 23
2 Et aiunt illi, dicentes, Dic nobis, qua *Marc.*11
auctoritate iſta facis? aut quis eſt qui de- 27
dit tibi iſtam auctoritatem?

3 Reſpondens autem Ieſus dixit ad il-
los, Interrogabo vos & ego vnũ quiddã,
& reſpondete mihi:
4 Baptiſmus Iohannis è cœlo erat, an
ex hominibus?
5 At illi cogitabant intra ſe, dicentes, Si
dixerimus, E cœlo: dicet, Quare ergo nõ
credidiſtis illi?
6 Sin dixerimus, Ex hominibus: plebs
vniuerſa lapidabit nos: perſuaſum enim
habet, Iohannem prophetam eſſe.
7 Et reſponderunt ſe neſcire vnde eſſet.
8 Et Ieſus ait illis, Neque ego dico vo-
bis qua auctoritate hæc faciam.
9 ¶ Cœpit autem dicere ad plebem, pa-
rabolam hanc: *Homo quidã plantauit
C. 70 vineam, & locauit eã colonis, & ipſe pe-
Eſai. 5. 1 regrè egit multo tempore.
Iere. 2. 11 10 Quumque eſſet opportunum, miſit
Matth. 21 ad colonos ſeruũ, vt de fructu vineæ da
33 rẽt ipſi: qui cæſum emiſerũt eum inanẽ.
Mar. 12. 1 11 Et rurſus adhuc alterũ ſeruum miſit:
illi verò hunc quoque cæſum, & contu-
meliis affectum emiſerunt inanem.
12 Rurſus miſit & tertiũ: at illi hũc quo
que vulneribus inflictis eiecerunt.
13 Dixit autem Dñs vineæ, Quid faciã?
mittam filium meum dilectum: forſitan
quum

quum hunc viderint, reuerebuntur.
14 Quem quum vidiſſent coloni, cogi-
tauerunt intra ſe, dicẽtes: Hic eſt hæres,
venite, occidamus illum, vt noſtra fiat
hæreditas.
15 Et eiectum illum extra vineam, oc-
ciderunt. Quid ergo faciet illis Domi-
nus vineæ?
16 Veniet, & perdet colonos iſtos, & da
bit vineam aliis. Quod quum audiſſent,
dixerunt, Abſit.
17 Ille verò intuitus eos, ait, Quid eſt er- *Pſ. 117
go hoc quod ſcriptum eſt,* Lapidẽ quẽ 21
reprobauerunt ædificantes, is factus eſt
in caput anguli. Eſa. 28. 16
18 Omnis qui ceciderit ſuper illum la- Matth. 21
pidem, conquaſſabitur: ſuper quem autẽ 42
ceciderit, comminuet illum.
19 Et quærebãt principes Sacerdotũ & Act. 4. 11
Scribæ iniicere in illũ manus eadem ho Rom. 8. 33
ra: (& timuerunt populũ) cognouerũt e- 1. Pet. 2. 8
nim ꝙ in ipſos dixiſſet ſimilitudinẽ hãc. C. 71
20 ¶*Et obſeruantes emiſerunt inſidia- Matth. 22
tores, qui ſe iuſtos ſimularent: vt caperẽt 16
eum ex ſermone, traderentq́; illum prin- Marc. 12
cipatui & poteſtati Præſidis. 13
21 Et interrogauerunt eũ, dicentes, Ma
giſter ſcimus quòd rectè dicis ac doces:

nec reſpicis perſonam,ſed viam Dei cum
veritate doces:
22 Licet nobis tributum dare Cæſari,
an non?
23 Intellecta autem illorum verſutia,
dixit ad eos, Quid me tentatis?
24 Oſtendite mihi denariũ: cuius habet
imaginem & inſcriptionem? Reſponden-
tes dixerunt, Cæſaris.
Rom.13.7 25 Et ait illis, * Reddite ergo quæ ſunt
Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo.
26 Et non potuerunt verbũ eius repre-
hendere coram populo: & mirati ſuper
reſponſo eius, tacuerunt.
C. 72 27 ¶ * Acceſſerunt autem quidam Sadu-
Matth. 22 cæorum, (qui negant eſſe reſurrectioné)
23 & interrogauerunt eum,
Marc. 12 28 Dicentes, Magiſter, † Moſes ſcripſit
18 nobis, Si cuius frater mortuus fuerit, ha
† *Deu.*25.5 bens vxorem, iſque ſine liberis mortuus
fuerit, vt accipiat frater eius vxorem, &
ſuſcitet ſemen fratri ſuo.
29 Septem ergo fratres erant, & primus
accepit vxorem, ac mortuus eſt ſine li-
beris.
30 Et accepit ſecũdus illam, & ipſe mor
tuus eſt ſine liberis.
31 Et tertius accepit illã, ſimiliter & cæ-
teri

teri ſeptem, nec reliquerunt liberos, &
mortui ſunt.
32 Nouiſſimè omnium mortua eſt &
mulier.
33 In reſurrectione ergo, cuius eorum
erit vxor? ſiquidem ſeptem habuerũt eã
vxorem.
34 Et reſpondẽs ait illis Ieſus, Filij hui⁹
ſeculi ducunt vxores, & nuptum dant:
35 Illi verò qui digni habebũtur ſeculo
illo & reſurrectione ex mortuis, neq; du-
cunt vxores, neque nuptum dant.
36 Neq; enim vltrà mori poſſunt: ęqua-
les enim angelis ſunt, & filij ſunt Dei,
quum ſint filij reſurrectionis.
37 Quòd verò reſurgãt mortui, & *Mo *Exo. 3.6
ſes oſtendit iuxta rubum, quũ dicit Dñm Matth. 22
Deum Abraham & Deum Iſaac & Deũ 32
Iacob.
38 Deus autem non eſt mortuorum, ſed Marc. 12
viuorum: omnes enim illi viuunt. 26
39 Reſpondentes autem quidã Scriba-
rum, dixerunt, Magiſter, bene dixiſti.
40 Et amplius non audebant eum quic- C. 73
quam interrogare. Matth. 22
41 ❡* Dixit autem ad illos, quomodo
dicunt Chriſtum filium eſſe Dauid, 44
42 Et ipſe Dauid dicit in libro Pſalmo- Marc. 12
 rum, 35

†Pſ.109.1 rum,†Dixit Dominus Domino meo,Se-
de à dextris meis,
43 Donec poſuero inimicos tuos ſcabel
lum pedum tuorum?
44 Dauid ergo Dominum illũ vocat,&
quomodo filius eius eſt?
45 Audiente verò cunɫto populo,dixit
diſcipulis ſuis,
Mat.23.6 46 *Cauete à Scribis, qui volũt ambu-
Marc.12 lare in ſtolis,& amant ſalutationes in fo-
38 ris,ac primas cathedras in ſynagogis, &
primos diſcubitus in conuiuiis:
Sup.11.43 47 Qui deuorant domos viduarum: ſi-
mulantes longas preces· hi accipient dã-
nationem maiorem.

CAPVT XXI.

*2 Viduæ ſupra opes liberalitas. 6 De rui-
na templi, 20 item & Ieruſalem. 25 Signa
præcedentia extremum iudicium.*

C. 47 SVblatis * autem oculis, vidit eos qui
Marc.12 mittebant munera ſua in gazophyla-
41 cium diuites.
2 Vidit autem & quandam viduam pau
perculam mittentem illuc æra minuta
duo.
3 Et dixit,Verè dico vobis,quod vidua
hæc pauper plus,quàm omnes,miſit.

4 Nam omnes hi ex eo quod ipſis exu-
berat,miſerunt in munera Dei: hæc aũt
ex penuria ſua vniuerſam ſubſtantiam
quam habebat,miſit.
5 ¶*Et quibuſdem dicentibus de tẽplo, *Mat.24. 1*
quòd pulchris lapidibus,ac donis orna- *Mar.13. 1*
tum eſſet,dixit.
6 Ex his quę videtis,†veniẽt dies in qui *†Sup. 19*
bus non relinquetur lapis ſuper lapidẽ, *43*
qui non diruatur.
7 Interrogauerunt autem illum dicen- C. 75
tes,Præceptor,quando hæc erũt:& quod
ſignum quando iſta futura ſint?
8 At ille dixit, *Videte ne ſeducamini: *Ephe.5.6*
multi enim venient ſub nomine meo,di- *2.Theſ.2.3*
centes ſe eſſe Chriſtum,& tempus inſtat:
ne igitur ſequamini illos.
9 Cæterùm quum audieritis bella & ſe-
ditiones, nolite terreri: oportet enim
priùs hæc fieri,ſed non ſtatim finis.
10 Tunc dicebat illis,Inſurget gẽs con-
tra gentẽ,& regnum aduerſus regnum:
11 Et terræmotus magni erunt in ſingu
lis locis,& fames,ac peſtilẽtiæ, terricula-
mentaq;,& ſigna de cœlo magna erunt.
12 *Sed ante hæc omnia iniicient vobis *Mat.24. 9*
manus ſuas, & perſequentur, tradentes *Mar.13.9*
in conciliabula & carceres, trahentes

ad reges ac præſides,ꝓpter nomen meũ
13 Continget aũt vobis in teſtimoniũ
14 Habete igitur fixum in cordibus ve-
ſtris,non eſſe præmeditandam defenſio-
nem:
15 Nam ipſe dabo vobis os & ſapientiã,
cui nõ poterunt contradicere,neque re-
ſiſtere omnes qui aduerſabuntur vobis.
16 Trademini autem etiã à parentibus
& fratribus & cognatis & amicis, & mor
te afficient [quoſdam] ex vobis.
17 Et eritis inuiſi omnibus propter no-
men meum.
Matth. 10 30 18 *Et pilus de capite veſtro non perit.
19 †Per patientiam veſtram poſſidete a-
nimas veſtras.
†Matt. 10 22 20 * Quum autem videritis circundari
ab exercitibus Hieroſolymam, tunc ſci-
**Dan. 9.27* tote quòd immineat deſolatio eius.
Matth. 24 15 21 Tũc qui in Iudæa ſunt,fugiãt ad mõ
tes,& qui in medio eius,diſcedant: & qui
Marc. 13 14 in regionibus,non intrent in eam:
22 Quia dies vltiones hi ſunt, vt imple
antur omnia quæ ſcripta ſunt.
23 Væ autem prægnantibus & mamma
nutrientibus in illis diebus:erit enim af-
flictio magna ſuper terram, & ira in po-
pulo hoc.

24 Et

24 Et cadẽt acie gladij,& captiui ducẽ-
tur in omnes gentes: & Hieruſalẽ calca-
bitur à Gentibus, donec impleantur tẽ-
pora Gentium.
25 ¶*Et erũt ſigna in ſole & luna & ſtel *Eſa.13.10*
lis,& in terris anxietas gentiũ per deſpe- *Eze.32.7*
rationem, reſonante mari & fluctu, *Ioel.:3.15*
26 Extabeſcentibus hominibus præ ti- *Matth.24*
more & expectatione eorum quæ ſuper- *29*
uenient orbi terrarum: nam virtutes cœ- *Marc.13*
lorum mouebuntur.
27 Et tunc videbunt Filium hominis ve *24*
nientem in nube cum poteſtate & gloria
magna.
28 His autem fieri incipientibus, ſuſpici
te & attollite capita veſtra: * quoniã ap- *Rom.8.23*
propinquat redemptio veſtra.
29 ¶Et dixit illis ſimilitudinem, Videte
ficum & omnes arbores:
30 Quum protrudunt iam gemmas, cer-
nentes ex vobiſipſis, ſcitis quòd iã inſtet
æſtas.
31 Ita & vos quũ videritis hæc fieri, ſci-
tote quòd inſtet regnum Dei.
32 Amen dico vobis, non præteribit æ-
tas hæc ante quàm omnia facta fuerint.
33 Cælum & terra tranſibunt, verba au
tem mea non tranſibunt.

Rom 13.13 34 *Cauete autem vobis nequando gra
uentur corda veſtra crapula & ebrietate,
& curis huius vitæ: ſubituſque vobis in-
gruat dies ille.
35 Tanquam laqueus enim ſuperueniet
in omnes qui ſedent ſuper faciem totius
terræ.
36 Vigilate itaque omni tēpore, depre-
cantes vt liceat vobis effugere iſta omnia
quæ futura ſunt, & ſtare ante Filium ho
minis.
37 Docebat autem interdiu in templo:
noctu verò exiens diuerſabatur in mon
te qui vocatur oliuarum.
38 Et omnis populus diluculo venita-
bat ad eum, vt in templo audiret eum.

CAPVT XXII.

1 & 7 *Feſtum Azymorum.* 6 *Iudas vē-
dit Chriſtum.* 8 *Apoſtoli parant Paſcha.*
21 *Iudæ proditio prædicitur.* 24 *Conten-
dunt Apoſtoli de primatu.* 31 *expetuntur
à ſatana.* 34 *Petri abnegatio prædicitur.*
35 *Apoſtolis nihil defuit.* 41 *Chriſtus orat
in monte.* 44 *ſudat ſanguinem.* 47 *Iudas
oſculo prodit Chriſtum.* 51 *Auriculā Mal-
cho amputatam ſanat Chriſtus.* 57, 58,
60 Pe-

60 Petrus, ter abnegato Chriſto, 61 flet. 63 Illuditur & cæditur Chriſtus: 70 fatetur ſe filium Dei.

INſtabat* autem dies feſtus Azymorũ, C. 76.
qui dicitur Paſcha. *Mat.26.2*
2 Et quærebant principes Sacerdotũ *Mar.24.1*
& Scribæ, quomodo eum interficerent:
timebant enim plebem.
3 †Intrauit autem ſatanas in Iudam, cui
cognomẽ erat Iſcariotes, qui erat è nu- †*Matt.* 26
mero duodecim. 14
4 Abijtque, & loquutus eſt cum princi- *Marc.*14
pibus Sacerdotum ac magiſtratib⁹, quẽ- 10
admodum illum traderet eis.
5 Et gauiſi ſunt, ac pacti ſunt pecuniam
illi ſe daturos.
6 Et ille ſpopondit: quærebátque op-
portunitatem vt traderet illum illis ſine
turba.
7 ¶*Venit autem dies azymorũ, in qua *Matt.* 26.
neceſſe erat immolari Paſcha. 17
8 Et miſit Petrum ac Iohannem, dicẽs, *Marc.*14
Euntes parate nobis Paſcha vt edamus. 12
9 At illi dixerunt ei, Vbi vis paremus?
10 Et dixit ad eos, Ecce introeuntibus
vobis in ciuitatem occurret homo vas
aquæ teſtaceum portans, ſequimini
eum

eum in domum in quam intrat.
11 Et dicetis patrifamiliàs ædium, Dicit
magiſter, Vbi eſt diuerſoriũ, vbi Paſcha
cum diſcipulis meis edam?
12 Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum
magnum ſtratum: ibi parate.
13 Euntes autem inuenerunt ſicut dixit
illlis, & parauerunt Paſcha.
Matt. 26. 20 14 * Et quum iam eſſet tempeſtiuũ, ac-
cubuit, ac duodecim Apoſtoli cum eo.
Marc. 14 17 15 Et ait illis, Deſiderio deſideraui hoc
Paſcha comedere vobiſcũ ante q̃ patiar.
16 Dico enim vobis, poſthac nõ edã vl-
trà ex eo donec cõpleatur in regno Dei.
17 Et accepto poculo, gratias egit, ac di-
xit, Accipite hoc, & diuidite inter vos.
18 Dico enim vobis, quòd non bibã de
fructu vitis, donec regnum Dei veniat.
Matt. 26. 26 19 * Et accepto pane, quũ gratias egiſ-
ſet, fregit, ac dedit eis, dicẽs: Hoc eſt cor-
Marc. 14. 22 pus meũ, quod pro vobis datur: hoc fa-
cite in mei recordationem.
1. Cor. 11. 24 20 Similiter & poculum, poſtquam cœ-
nauit, dicens, Hoc poculum Nouum te-
ſtamentum per ſanguinem meum, qui p
vobis effunditur.
Mat. 26 21 21 * Veruntamen ecce manus proden-
tis me, mecum eſt in menſa.

22 Et Filius quidem hominis, †ſecundũ *Marc.* 14.
quod definitum eſt, vadit: veruntamẽ vę 20
homini illi per quem proditur.
23 Et ipſi cœperũt quęrere inter ſeſe, quiſ *Ioh.* 13.18
nam eſſet ex ipſis qui hoc facturus eſſet. †*Pſal.* 40.
24 ¶ Facta eſt autem & contentio inter 10
eos, quis eorum videretur eſſe maior. C. 77
25 Dixit autem eis, *Reges Gentiũ do- *Matt.* 10.
minantur eis, & qui poteſtatem habent 25
ſuper eas, benefici vocantur.
26 Vos autem non ſic: ſed qui maior eſt *Marc.* 10.
in vobis, fiat ſicut iunior, & qui princeps 42
eſt, ſicut qui miniſtrat.
27 Nã vter maior eſt, qui accumbit, an
qui miniſtrat? nónne qui accũbit? at ego
in medio veſtrum ſum, vt qui miniſtrat:
28 Vos autem eſtis qui permãſiſtis me-
cum in tentationibus meis.
29 Et ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit
mihi Pater meus regnum,
30 Vt edatis & bibatis ſup mẽſam me- *Matt.* 19.
am in regno meo: *& ſedentes ſup thro-
nos, iudicantes duodecim tribus Iſrael. 28
31 ¶ Ait autem Dominus, Simon, Simõ, C. 78.
ecce, *ſatanas expetiuit vos, vt cribraret 1. *Pet.* 5. 8
ſicut triticum:
32 Sed ego rogaui pro te, ne deficiat fi-
des tua: & tu aliquando conuerſus, con-

firma

firma fratres tuos.
33 At ille dixit ei, Domine, tecum para-
tus ſum & in carcerem & in mortem ire.
Mat.26. 34 *At ille dixit, Dico tibi Petre, non
canet hodie gallus priùs quàm ter abne-
34 ges te noſſe me.
Marc.14 35 Et dixit eis, Quando miſi vos † ſine
30 ſacculo, & pera, & calceamẽtis, num quid
Ioh.13.38 defuit vobis? At illi dixerunt, Nihil.
†Math.10 36 Dixit ergo eis, Sed nunc qui habet
9 ſacculum, tollat: ſimiliter & perã: & qui
non habet, vendat tunicam ſuam, & emat
gladium.
37 Dico enim vobis, quoniam adhuc ꝙ
Eſa.53-12 ſcriptum eſt, oportet perfici in me, *Et cũ
iniquis deputatus eſt. Etenim ea quę ſunt
de me, finem habent.
38 At illi dixerunt, Domine, ecce duo
Matt. 26. gladij hic. At ille dixit eis, Satis eſt.
36 39 ¶*Et egreſſus ibat (vt erat ſolitus) in
Marc.14 montem Oliuarum: ſequuti ſunt autem
32 illum & diſcipuli.
Iohã. 18.1 40 Et quum perueniſſet ad locum, dixit
†Matt. 26 illis, † Orate ne intretis in tentationem.
41 41 Et ipſe auulſus eſt ab eis ferme ad ia-
ctum lapidis, poſitiſque genibus orabat,
Marc. 14 42 Dicens, Pater, ſi uis, tranſfer poculum
38 hoc à me; verũtamen non mea voluntas,
ſed

ſed tua fiat.
43 Apparuit autem ei angelus de cœlo
corroborans eum.
44 Et correptus angore, prolixiùs ora-
bat: & erat ſudor eius ſicut guttę ſangui-
nis decurrentes in terram.
45 Et quum ſurrexiſſet à deprecatione,
veniſſétq; ad diſcipulos ſuos, reperit eos
dormientes præ mœſtitudine.
46 Et ait illis, Quid dormitis? ſurgite, &
orate ne intretis in tentationem.
47 ¶ *Adhuc autem eo loquente, ecce *Matt.* 26.
turba, & qui vocabatur Iudas, vnꝰ è duo- 47
decim, antecedebat eos, & appropinqua- *Marc.* 14.
uit Ieſu vt oscularetur eum. 43
48 Ieſus autem dixit illi, Iuda, oſculo *Iohã.* 18.3
Filium hominis prodis?
49 Vidẽtes autem hi qui circa ipſum e-
rant, ꝙ futurum erat, dixerunt ei, Domi-
mine, percutiemus ſine gladio?
50 Et percuſſit vnus ex illis ſeruũ prin-
cipis Sacerdotum, & amputauit auriculã
eius dextram.
51 Reſpõdens autem Ieſus ait, Sinite huc
vſque. Et quum tetigiſſet auriculam eius,
ſanauit eum.
52 Dixit autem Ieſus ad eos qui venerãt
ad ſe, principes Sacerdotũ ac Magiſtra-
tus

tus templi,& Seniores,Quaſi ad latronē
exiſtis cum gladijs ac fuſtibus?
53 Quum quotidie vobiſcum fuerim in
templo,non extendiſtis manꝰ in me: ſed
hæc eſt hora illa veſtra & poteſtas tene-
brarum.
Matt. 26. 54 ¶ *Cōprehēſum autē cum duxerūt,
& induxerūt in domum principis Sacer-
57 dotum: Petrus vero ſequebatur eminus.
Marc. 14. 55 † Quum autem accendiſſent ignem
53 in medio aulæ, atq; vnà conſediſſent,ſe-
Iohan. 18. dit & Petrus inter illos.
12. & 24. 56 Quem quum vidiſſet ancilla quæ-
dam ſedentem ad lumē, defixis in illum
†Mat. 26. oculis,dixit, Et hic cum illo erat.
69 57 At ille abnegauit eū, dicens,Mulier,
Marc. 14. non noui illum.
66 58 * Et poſt puſillum alius videns eum,
Iohan. 18. dixit,Et tu de illis es.Petrꝰ verò ait,Ho-
mo,non ſum.
18. & 25. 59 Et interuallo interiecto fere horæ v-
**Mat. 26.* nius, †aliꝰ quidam affirmabat,dicēs,Ve-
73 rè & hic cū illo erat:nam & Galilæus eſt.
Mar. 14. 60 Et ait Petrus, Homo,neſcio quid di-
70 cas.Et continuò adhuc illo loquente ce-
cinit gallus.
†Iohan. 18 61 Et cōuerſus Dominꝰ intuitus eſt Pe-
26. trū.Et recordatꝰ eſt Petrꝰ ſermonis Do-
mini,

mini,quomodo dixerat ipſi,*Pri⁹ quàm *Matt. 26
gallus cecinerit, ter me negabis.
62 Et egreſſus foras Petrus fleuit amarè. 34
63 † Et viri qui tenebant Ieſum,illude- Marc. 14.
bant ei,cædentes: 30
64 Et quum circumtexiſſent eum, per- Ioh. 13. 38
cutiebant faciem eius: & interrogauerũt †Matt. 26
eum,dicẽtes: Vaticinare,quis eſt ille,qui 67
te percuſſit?
65 Et alia multa conuitiantes dicebant Marc. 14.
in eum. 65
66 *Atque vt illuxit,cõuenerunt ſenio-
res plebis & principes Sacerdotũ & Scri- Mat. 27. 2
bæ, & duxerunt illum in concilium ſu- Mar. 15. 1
um. Ioh. 18. 28
67 Dicentes, Num tu es ille Chriſtus?
dic nobis. Et ait illis. Si vobis dixero,nõ
credetis.
68 Quòd ſi etiam interrogauero, non
reſpondebitis mihi,neque dimittetis.
69 Ex hoc tempore erit Filius hominis
ſedens à dextris virtutis Dei.
70 Dixerunt autem omnes, Tu ergo es
filius Dei? Qui ait,vos, dicitis me eſſe.
71 At illi dixerũt, Quid adhuc deſide-
ramus teſtimonium? ipſi enim audiuim⁹
ex ore ipſius.

CAPVT. XXIII.

*2 Accuſator coram Pilato: 7 mittitur ad
Herodem: 11 illuditur: 24 cupiditati Iu-
dæorum exponitur à Pilato. 25 Liberatur
Barabas. 26 Simon Cyrenæus Chriſti cru-
cem fert. 27 Mulieres plangunt Chriſtum.
28 Deſtructio Ieruſalem prædicitur. 33
Crucifigitur Chriſtus: 34 Deum patrem o-
rat: 35 deridetur. 39 Conuitiatur ei unus
ex maleficis: 43 alter fide ſeruatur. 44 Te-
nebræ. 45 Velum templi fiſſum. 46 Ex-
pirat Chriſtus: 53 ſepelitur.*

ET ſurgens vniuerſa multitudo eorũ
duxit illum ad Pilatum.
2 Cœperunt autem illum accuſare,
dicẽtes, Hunc deprehendimus euertentẽ
gentem, ac vetantem tributa dare Cæſa-
ri, dicentem ſe Chriſtũ regem eſſe.
3 * Pilatus autem interrogauit eum, di-
cens, Tu es ille rex Iudæorum? At ille re-
ſpondens illi ait, Tu dicis.
4 Ait autem Pilatus ad principes Sacer-
dotum & turbas: Nihil inuenio noxiæ in
hoc homine.
5 At illi inualeſcebãt, dicentes, Cõmo-
uet populũ, docẽs per vniuerſam Iudæã,
exorſus

Matt. 27. 11
Mar. 15. 2
Ioh. 18. 33.

exorſus à Galilæa vſque ad hunc locũ.
6 Pilatus autẽ audita mẽtione Galilæ̨,
interrogauit num homo Galilęus eſſet?
7 Et vt cognouit quòd ad Herodis di-
tionem pertineret, remiſit eum ad Hero-
dem, qui & ipſe Hieroſolymis erat per id
tempus.
8 Herodes autem viſo Ieſu gauiſus eſt
valde: tenebatur enim multo iam tẽpore
cupiditate vidẽdi illum, eo quòd audiret
multa de eo, & ſperabat ſe ſignum aliq̃
viſurum ab eo fieri.
9 Interrogabat autem eũ multis ſermo-
nibus: at ipſe nihil illi reſpondebat.
10 Stabant autem principes Sacerdotũ
& Scribæ acriter accuſantes eum.
11 Spreuit autem illũ Herodes cũ exer- C. 79
citib⁹ ſuis quúmq; illuſiſſet, indutum ve-
ſte ſplendida remiſit ad Pilatum.
12 Et facti ſunt amici inter ſe Pilatus &
Herodes in eodẽ die: nam antea ſimul-
tas inter eos interceſſerat.
13 Pilatus autem conuocatis princi-
pibus Sacerdotum, & Magiſtratibus, ac Matt. 27
plebe,
14 *Dixit ad illos. Obtuliſtis mihi hunc 23
hominem quaſi auertẽtẽ populum: & ec- Marc. 15
ce ego coram vobis interrogans, nullum 14

crimen inuenio in homine iſto, ex his de
Iohan. 18. quibus accuſatis eum:
15 Sed ne Herodes quidem: nam remiſi
38.19.4. vos ad illũ, & ecce nihil dignum morte
actum eſt ei.
16 Caſtigatum ergo illum dimittam.
17 Neceſſe autem habebat dimittere eis
in feſto vnum.
18 Exclamauit autem ſimul vniuerſa
turba, dicens, Tolle hunc, & dimitte no-
bis Barabam.
19 Qui erat propter ſeditionem quandã
factam in ciuitate & homicidium, con-
iectus in carcerem.
20 Iterum autem Pilatus locutus eſt ad
eos, volens dimittere Ieſum.
21 At illi clamabant, dicentes, Cruci-
fige, crucifige eum.
22 Ille autẽ tertiò dixit ad illos,* Quid
Matt. 27. enim mali fecit hic? nullum crimen ca-
23 pitale comperio in eo: caſtigatum ergo
Marc. 15. dimittam illum.
14 23 At illi inſtabãt vocibus magnis, po-
ſtulantes vt crucifigeretur: & inualeſcebãt
voces eorũ ac ſummorum Sacerdotum.
24 Et Pilat⁹ adiudicauit vt fieret quod
illi poſtulabant.
25 Dimiſit autem illis eum qui propter
ſe-

ſeditionem & homicidiũ coniectus fue-
rat in carcerem, quem popoſcerant: Ie-
ſum verò tradidit arbitrio eorum. *Mat.27,*
26 ¶*Et quũ abducerent eum, appre- *32*
henderunt Simonem quendã Cyrenen- *Mar.15,*
ſem, venientem rure, & impoſuerunt illi *21*
crucem, vt portaret poſt Ieſum.
27 ¶ Sequebatur autem illum multa C. 80
turba populi ac mulierum, quæ & plan-
gebant & lamentabantur eum.
28 Conuerſus autem ad illas Ieſus
dixit, Filiæ Hieruſalem, nolite flere ſu-
per me, ſed ſuper vobiſipſis flete, & ſuper
filijs veſtris.
29 Quoniam ecce venient dies, in qui-
bus dicent, Beatæ ſteriles, & ventres qui
non genuerunt, & vbera quæ non lacta- *Eſa.2,19*
uerunt. *Oſe.10,8*
30 Tunc incipient dicere montibus, *Apoc.6,16*
*Cadite ſuper nos: & collibus, Operite *19,6*
nos.
31 † Quia ſi in humido ligno hæc fa- †*1.Pet.4,*
ciunt, in arido quid fiet? *17*
32 ¶* Ducebãtur autem & alij duo fa- **Mat.27*
cinoroſi cum eo, vt interficerentur. *38*
33 Et poſtquam venerunt in locũ qui *Marc.15*
vocatur Caluaria, ibi crucifixerunt eũ, *22*
& facinoroſos: vnum à dextris, alterum *Ioh.19,18*
 à ſi-

à ſiniſtris.
34 Ieſus aũtẽ dicebat, Pater remitte illis: ne-
ſciunt enim quid faciant. Diuidentes verò veſti
menta eius, miſerunt ſortem.
35 Et ſtabat populus ſpectãs, & deridebãt eum
principes cum eis, dicẽtes, Alios ſeruauit, ſeruet
ſeipſum, ſi hic eſt ille Chriſtus, ille Dei electus.
36 Illudebant autem ei & milites, accedentes,
& acetum offerentes ei, (fac.
37 Dicẽteſq;, ſi tu es ille rex Iudęorũ, ſaluũ te
38 Erat autem & inſcriptio ſcripta ſuper eum
Ioh.19,19 literis Gręcis & Latinis & Hebraicis, * HIC
C. 81 EST REX IVDÆORVM.
39 ¶Vnus autem qui erant ſuſpenſi facinoro-
ſorum, conuitia iaciebat in eum, dicens, Si tu es
Chriſtus, ſerua teipſum & nos.
40 Reſpõdens aũt alter increpabat eũ dicẽs,
Ne times quidẽ tu Deũ, ꝙ in eadẽ dãnatiõe es?
41 Et nos quidẽ iuſte: nam digna factis recipi-
mus: hic verò nihil mali geſſit.
42 Et dicebat ad Ieſum, Domine, memento
mei, quum veneris in regnum tuum.
43 Et dixit illi Ieſus, Amẽ dico tibi, hodie me-
cum eris in paradiſo.
44 ¶Erat aũt fere hora ſexta, & tenebræ factę
ſunt ſuper totã terrã vſque ad horam nonam.
45 Et obſcuratꝰ ẽ ſol, et velũ tẽpli ſciſſũ ẽ mediũ
46 Et quum clamaſſet voce magna Ieſus ait,
Pſal.30,6 *Pater, in manus tuas cõmendabo ſpiritũ meũ,
Et hęc quum dixiſſet, expirauit.
47 Quũ vidiſſet aũt Cẽturio ꝙ accidit, glorifi-
cauit Deũ dicẽs, Verè hic homo iuſtus erat.
48 Et oẽs turbę eorũ qui ſimul acceſſerant ad

ſpectaculum iſtud, & viderant quę continge-
bant, percutientes pectora ſua, reuertebantur.
49 Stabāt aūt oēs noti eius ꝑcul, & mulieres
quæ ſequutę cum erant à Galilęa, hęc vidētes. C. 82
50 ¶ * Et ecce vir nomine Ioſeph, decurio, qui *Mat.* 27
erat vir bonus ac iuſtus:
51 Hic non conſenſerat conſilio ac facto eorū, 57
oriundus ab Arimathæa ciuitate Iudęorum, qui *Mar.* 15
expectabat & ipſe regnum Dei: (Ieſu. 43
52 Hic acceſſit ad Pilatū, & poſtulauit corpus *Ioh.* 19, 38
53 Et depoſitū inuoluit ſindone, & poſuit illud
in monumento quod erat in lapide exciſum, in
quo nondum quiſquā poſitus fuerat. (bat.
54 Et dies erat Paraſceue, & ſabbatū illuceſce-
55 Subſequutę autem mulieres quæ cum eo
venerant de Galilęa, viderunt monumentū, &
quemadmodū poſitum erat corpus eius.
56 Reuerſę verò parauerūt aromata & vnguē
ta: ac ſabbato quidē qeuerūt, ſecundū pręceptū.

CAPVT XXIIII.

1 Mulieres ad monumētū accedūt. 9 quæ ab angelis acceperūt, apoſtolis nūtiant. 13 duob⁹ euntib⁹ in Emmaum adiūgit ſe Xp̄s, 27 illis Scripturas interpretans: 39 cōtrectandū ſe præbet: 43 poſt reſurrectionē cōedit: 49 ꝓmittit Spiritū ſanctū: 51 ſurſum fertur in cælū.

VNo* autem ſabbatorū, profundo diluculo, *Mat,* 28, 1
venerunt ad monumentū, portantes quæ *Mar,* 16, 2
parauerant aromata, & nonnullę cum illis.
2 Repererūt aūt lapidē reuolutū à monumēto. *Ioh.* 20, 1
3 Et ingreſſæ non inuenerunt corpus

Domini Ieſu.
4 Et factum eſt dum mente conſter-
natæ eſſent de hoc, ecce duo viri ſteterūt
iuxta illas in veſtibus fulgurantibus.
5 Quum expauiſſent autem & decli-
narent vultum in terram, dixerūt ad il-
las, Quid quæritis viuentē cū mortuis?
6 Non eſt hic, ſed ſurrexit: recordami-
Mat.16, ni * vt dixerit vobis, quum adhuc in Ga
21:17,23. lilæa eſſet:
Mar.9,31. 7 Dicens, quòd oporteret Filium ho-
Sup.9,22 minis tradi in manus hominū peccato-
rum, & crucifigi: & die tertio reſurgere.
8 Et recordatæ ſunt verborum eius.
9 Et regreſſæ à monumento, nuntia-
uerunt hæc omnia illis vndecim, & cæ-
teris omnibus.
10 Erat autem Maria Magdalene, &
Iohanna, & Maria Iacobi, & cęteræ quę
cum eis erant, quæ dicebant ad Apo-
ſtolos hæc.
11 Et viſa ſunt apud illos ceu delira-
mentum, verba illarum, neque credide-
runt illis.
Ioh.20,6. 12 * Petrus autem ſurgens cucurrit ad
monumentum: & proſpiciens vidit lin-
teamina ſola poſita: & abijt, apud ſe-
metipſum mirans quod acciderat.
13 ¶ * Et

13 ¶* Et ecce, duo ex illis ibant eodẽ C. 83
die in caſtellum, quod aberat ſpatio ſta- *Mar.*16,
diorum ſexaginta ab Hieroſolymis, no- 12.
mine Emmaus.
14 Et ipſi confabulabantur inter ſe de
his omnibus quæ acciderant.
15 Et factum eſt dum confabularen-
tur, ac diſputarent, & ipſe Ieſus appro-
pinquans ibat vnà cum illis.
16 Cæterùm oculi illorum teneban-
tur, ne eum agnoſcerent.
17 Et ait ad illos, Qui ſunt hi ſermo-
nes quos confertis inter vos ambulan-
tes, & eſtis triſtes?
18 Ac reſpõdens vnus, cui nomẽ Cleo-
pas, dixit ei, Tu ſolus peregrinus es Hie-
roſolymis neque cognouiſti quæ facta
ſunt illic his diebus?
19 Quibus ille dixit, Quæ? Et dixe-
runt ei, De Ieſu Nazareno, qui fuit vir
Propheta, potens opere & ſermone co-
ram Deo & toto populo:
20 Et quomodo eum tradiderunt ſum
mi Sacerdotes, & principes noſtri in cõ-
demnationẽ mortis, & crucifixerunt eũ.
21 Nos autem ſperabamus eum eſſe
illum qui redempturus eſſet Iſrael: atqui
ſuper hæc omnia tertius dies eſt hodie,
quòd

quòd hæc facta ſunt.
22 Sed & mulieres quædã ex nobis at-
tonitos reddiderũt nos,quę diluculo per-
uenerunt ad monumentum:
23 Et non inuẽto corpore eius,venerũt,
dicentes ſe etiam viſionem angelorum
vidiſſe, qui dicerent eum viuere.
24 Et abierũt quidã eorũ qui erãt nobiſ-
cũ, ad monumentũ, & ita repererũt ſicut
mulieres dixerãt, ipſum verò nõ viderũt.
25 Et ipſe dixit ad eos, O ſtulti & tardi
corde ad credendum in omnibꝰ quæ lo-
quuti ſunt Prophetæ.
26 Nónne hęc oportuit pati Chriſtum,
& intrare in gloriam ſuam?
27 Et exorſus à Moſe omnibꝰ Prophe-
tis,interpretabatur illis in omnibꝰ Scrip-
turis,quæ de ipſo erant.
28 Et apꝓpinquauerunt caſtello quò i-
bãt & ipſe præ ſe ferebat ſe longiùs ire.
29 Et coegerũt illũ,dicẽtes, Mane nobiſ
cũ: quoniã vergit ad veſperã,& inclinatꝰ
eſt dies. Et intrauit vt maneret cũ illis.
30 Et factum eſt dũ accumberet cũ eis,
accepit panem,& benedixit, ac fregit, &
porrigebat illis.
31 Et aperti ſunt oculi eorum,& agno-
uerunt eum : & ipſe ſubduxit ſeſe à con-
ſpectu eorum.
32 Et

32 Et dixerunt inter ſe, Nónne cor no-
ſtrũ ardebat in nobis,dũ loqueretur no-
bis in via,& aperiret nobis Scripturas?
33 Et ſurgentes eadẽ hora,regreſſi ſunt
Hieroſolymam,& inuenerunt cógrega-
tos vndecim,& eos qui cum illis erant,
34 Dicentes, Surrexit Dominus verè,
& apparuit Simoni.
35 Et illi narrabãt quę geſta erãt in via:
& quomodo fuiſſet agnitus ipſis ex fra-
ctione panis.
36 ¶*Dũ aũt hęc loquuntur,ſtetit Ieſus ipſe in medio eorũ,& dicit eis,pax vobis *Mar.16, 14*
37 Expauefacti verò & cõterriti exiſti- *Ioh.20, 19*
mabant ſe ſpiritum videre.
38 Et dixit eis.Quid turbati eſtis,& cogi
tationes aſcendunt in cordibus veſtris?
39 Videte man⁹ meas & pedes meos:qa
ego ipſe ſũ:cõtrectate me,& videte quia
ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut
me videtis habere.
40 Et quum hæc dixiſſet,oſtendit eis ma
nus ac pedes.
41 Adhuc autem illis non credentibus
præ gaudio,& mirantibus,dixit eis, Ha-
betis hic aliquid edulij?
42 At illi obtulerunt ei partem piſcis
aſſi,&[aliquid]de fauo apiario.
43 Et accepit,& in cõſpectu illorũ cõedit;

44 Et dixit ad eos, Hæc ſunt verba quę
loquut⁹ ſum ad vos, quum adhuc eſſem
vobiſcũ: quòd neceſſe foret impleri om-
nia quæ ſcripta ſunt in lege Moſi, & Pro
phetis, & Pſalmis de me.
45 Tunc aperuit illorum mentem, vt
intelligerent Scripturas,
Pſal. 18, 7. 46 Et dixit eis, *Sic ſcriptum eſt, & ſic
oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à
mortuis tertio die:
47 Et prædicari nomine eius pœniten-
tiam, ac remiſſioné peccatorum in om-
nes genes initio facto ab Hieroſolymis.
Act. 1, 8. 48 * Vos autem eſtis teſtes horum.
†*Ioh.* 14, 49 † Et ecce ego mitto promiſſum Pa-
26: 15, 26. tris mei ſuper vos: vos autem ſedete in
ciuitate Hieruſalé, quoad vſque indua-
mini virtute ex alto.
50 ¶ Eduxit autem eos foras vſque in
Bethaniam: & ſublatis in altum mani-
bus ſuis, benedixit eis.
Mar. 16, 51 * Et factũ eſt quum benediceret il-
19 lis, receſſit ab eis, ac ferebatur in cœlũ.
Act. 1, 9. 52 Et ipſi adorato eo regreſſi ſunt Hie
roſolymam cum gaudio magno.
53 Et erant ſemper in téplo, laudátes
& benedicentes Deum. Amen.

VITA

VITA S. IOHANNIS,

PER DIVVM

Hieronymum.

Iohannes Apoſtolus, quē Ieſus amauit plurimū, filius Zebedæi, frater Iacobi Apoſtoli, quem Herodes poſt paſſionē Domini decollauerat, nouiſſimus omniū ſcripſit Euāgeliū, rogatus ab Aſiæ Epiſcopis, aduerſus Cerinthū aliosq́; hæreticos, & maximè tunc Ebionitarū dogma conſurgens, qui aſſerunt Chriſtū ante Mariam non fuiſſe. Vnde & cōpulſus eſt diuinam eius natiuitatem edicere. Sed & aliā cauſam huius ſcripturæ ferunt, quòd cùm legiſſet Matthæi, Marci, & Lucæ volumina, probauerit quidem textum hiſtoriæ, & vera eos dixiſſe firmauerit, ſed vnius tantùm anni, in quo & paſſus eſt, poſt carcerem Iohannis, hiſtoriam texuiſſe. Prætermiſſo itaq; anno cuius acta à tribus expoſita fuerant, ſuperioris temporis, ante quàm Iohānes clauderetur in carcerem, geſta narrauit, ſic vt manifeſtum eſſe poterit his qui diligenter quatuor Euangeliorum volumina legerint. Quæ res, etiam διαφωνίαν quæ videtur Iohannis eſſe cū

cæteris tollit. Scripſit autem & vnam epiſtolã, cuius exordiũ eſt, Quod fuit ab initio: quæ ab vniuerſis Eccleſiaſticis & eruditis viris probatur. Reliquæ aũt duæ, quarũ primæ principium eſt, Senior electæ dominæ: & ſequẽtis, Senior Caio chariſſimo, quẽ ego diligo in veritate: Iohãnis presbyteri aſſeruntur, cuius & hodie alterũ ſepulchrũ apud Epheſum oſtenditur, & nõnulli putant duas memorias einſdem Iohannis Euangeliſtæ eſſe, ſuper qua re cùm per ordinem ad Papiam auditorem eius ventũ fuerit, diſſeremus. Quartodecimo igitur anno, ſecundã poſt Neronem perſequutionem mouente Domitiano, in Patmon inſulam relegatus, ſcripſit Apocalypſin: quam interpretantur Iuſtinus Martyr & Irenæus. Interfecto autem Domitiano, & actis eius ob nimiã crudelitatẽ à Senatu reſciſſis: ſub Nerua principe rediit Epheſum, ibiq; vſque ad Traianum principẽ perſeuerans, totas Aſiæ fundauit rexitq; Eccleſias, & confectus ſenio, ſexageſimo octauo poſt paſſionem Domini anno mortuus iuxta eandem vrbem ſepultus eſt.

SAN-

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM

ſecundum

IOHANNEM.

CAPVT I.

1 Sermo ille ante ſecula ex Deo genitus, 2 & qui ſemper apud Deũ reſidebat, 14 Homo factus eſt. 6,7 Iohannes quorſum à Deo miſſus. 15 Concio ipſius de officio Chriſti. 19, 20 Teſtimonium eiuſdem ſacerdotibus redditum. 41 Andreæ vocatio: 43 Petrie 44 Philippi: 46 Nathanaelis.

IN principio erat Sermo, & Sermo erat apud Deum, & Deus erat ille Sermo.

2 Hic erat in principio apud Deum.

3 *Omnia per ipſum facta ſunt: & ſi- *Col. 1, 16*
ne eo factum eſt, nihil quod factum eſt.

4 In ipſo vita erat, & Vita erat lux hominum:

5 Et Lux tenebris lucet, & tenebræ eã non apprehenderunt.

Matt.3,1 6 ¶* Erat homo miſſus à Deo, cui no-
Mar.1,2 men Iohannes.
Luc.3,2 7 Hic venit ad teſtificandū, vt teſtare-
tur de Luce, vt oēs crederēt per ipſum.
8 Non erat ille Lux illa, ſed [miſſus
erat] vt teſtaretur de Luce.
Infr.8,12: 9 ¶*Erat Lux illa[lux]vera, quæ illu-
9,5 minat omnē hominē venientē in mūdū.
†Heb.11,3 10 In mūdo erat,† & mūdus per ipſum
factus eſt, & mundus eum nō cognouit.
11 In ſua venit,& ſui eū non receperūt.
12 Quotquot autem receperunt eū, de-
dit eis vt liceret filios Dei fieri, [videli-
cet] his qui credidiſſent in nomē ipſius:
13 Qui non ex ſanguinibus, neque ex
voluntate carnis, neq; ex voluntate vi-
ri, ſed ex Deo nati ſunt.
Mat. 11,6 14 *Et Sermo ille caro factus eſt, & ha-
Luc.2,7 bitauit in nobis:(& † conſpeximus glo-
†Mat. 17, riam eius, gloriam velut vnigeniti à Pa-
2 tre:)*plenus gratia & veritate.
15 Iohannes teſtificatur de ipſo, & cla-
2.Pe.1,17 mat, dicens, Hic erat, de quo dicebam,
**Col. 1,19* Qui quū me ſequeretur, anteceſſit me
quia prior me erat.
†Col.1,19: 16 †Et de plenitudine eius nos omnes
2,9 accepimus,& gratiam pro gratia:
17 Quia Lex per Moſen data eſt, gra-
tia &

tia & veritas per IESVM Chriſtum ex-
orta eſt.
18 *Deum nemo vidit vnquam: vnige- *1.Tim.6,
nitus Filius, qui eſt in ſinu Patris, ipſe 16
enarrauit. 1.Ioh.4.12
19 ¶Et hoc eſt † teſtimonium Iohan- † Inf.3,26
nis, quando miſerant Iudæi ab Hiero-
ſolymis Sacerdotes & Leuitas, vt inter-
rogarent eum, Tu quis es?
20 Et confeſſus eſt, & non negauit. Et
confeſſus eſt, [inquiens], *Non ſum ego Inf.3,28
Chriſtus.
21 Et interrogauerunt eum, Quid er- Act.13,25
go? Elias es tu? Et dicit, Non ſum. Es tu
Propheta ille? Et reſpondit, Non.
22 Dixerunt ergo ei, Quis es: vt re-
ſponſum demus his qui miſerunt nos?
quid dicis de teipſo?
23 Ait, *Ego vox clamantis in deſer- Eſa.40,3
to, Dirigite viam Domini, ſicut dixit E- Mat.3,3
ſaias propheta.
24 Et qui miſſi fuerant, erant ex Pha- Mar.1,3
riſæis. Luc.3,4
52 Et interrogauerunt eum, ac dixerũt
ei, Cur ergo baptizas, ſi tu nõ es Chri- Matt.3,11
ſtus, neque Elias, neq; Propheta ille? Mar.1.8
26 Reſpondit eis Iohannes, dicens, *E-
go baptizo aqua: ſed in medio veſtrum Luc.3,16

Act. 1,5: ſtat quem vos neſcitis:
11,16:19: 27 Ipſe eſt qui quum me ſequeretur,
4. anteceſſit me: cuius ego nó ſum dignus
vt ſoluam corrigiam calceamenti.
28 Hæc in Bethabara facta ſunt trans
Iordanem, vbi Iohannes baptizabat.
29 ¶Poſtero die videt Iohannes Ieſum
venientem ad ſe, & ait, Ecce Agnus ille
Dei, qui tollit peccatum mundi.
30 Hic eſt de quo dicebam, Poſt me
venit vir qui me anteceſſit, quia prior
me erat:
31 Et ego neſciebam eum: ſed vt mani
feſtus fiat Iſraeli, propterea veni ego a-
qua baptizans.
32 Et teſtificatus eſt Iohannes dicens,
*Mat.*3,16 * Vidi Spiritum deſcendentem ſpecie
columbæ de cœlo, & manſit ſuper eum.
*Mar.*1,10 33 Et ego non noueram eum: ſed qui
*Luc.*3,22 miſit me, vt baptizarem aqua: is mihi di-
xit, Super quem videris Spiritum deſcē-
dentem ac manentem ſuper eum, hic eſt
qui baptizat Spiritu ſancto.
34 Et ego vidi, & teſtificatus ſum hunc
eſſe Filium Dei.
35 ¶Poſtero die iterum ſtabat Iohan-
nes, & ex diſcipulis eius duo.
36 Et intuitus Ieſum ambulantem, di-
cit,

dicit, Ecce Agnus ille Dei.
37 Et audierunt eum duo diſcipuli loquentem, & ſequuti ſunt Ieſum.
38 Conuerſus autem Ieſus & conſpicatus eos ſequentes ſe, dicit eis,
39 Quid quæritis? Qui dixerunt ei, Rabbi (quod dicitur, ſi interpreteris, magiſter) vbi habitas?
40 Dicit eis, Venite & videte. Venerũt, viderũtq́; vbi maneret: & apud eũ mãſerũt die illo: hora aũt erat fermè decima.
41 Erat Andreas frater Simonis Petri, vnus ex duobus qui audierant à Iohanne, & ſequuti fuerant eum.
42 Reperit hic prior fratrem ſuum Simonẽ, & dicit ei, Inuenimus Meſſiam, quod eſt, ſi interpreteris, Vnctus.
43 Et adduxit eum ad Ieſum: intuitus eum Ieſus dixit, Tu es Simon, filius Ionæ: *tu vocaberis Cephas: quod [ſonat], ſi interpreteris, lapis. *Mat.16, 18*
44 Poſtero die voluit Ieſus exire in Galilæam, & reperit Philippum, & dicit ei, Sequere me.
45 Erat autem Philippus à Bethſaida, ciuitate Andreæ & Petri. *Gen.3,15.*
46 Reperit Philippus Nathanael, & *49,10*
dicit ei, De quo ſcripſit * Moſes in Lege, *Deu,12,3*

Eſa.4, 2: 40, 10: & 45,8 Ier.23,5: 33,14 Ezec.34, 23: 37,24 Dan.9,24

& † Prophetæ, inuenimus Ieſum filium
Ioſeph Nazarenum.
47 Et dixit ei Nathanael, A Naza-
reth poteſt aliquid boni eſſe? Dicit ei
Philippus, Veni,& vide.
48 Vidit Ieſus Nathanael venientem
ad ſe,& dicit de eo, Ecce verè Iſraelita,
in quo dolus non eſt.
49 Dicit ei Nathanael, Vnde me noſti?
Reſpondit Ieſus & dixit ei, Prius quàm
te Philippus vocaret,quum eſſes ſub fi-
cu,videbam te.
50 Reſpōdit Nathanael,& ait ei, Rab
bi,tu es iſte fili⁹ Dei,tu es ille rex Iſrael
51 Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Quia
dixi tibi, Videbam te ſub ficu,credis:ma
iora his videbis.
52 Et dicit ei,Amen amen dico vobis,
poſthac videbitis cœlum apertū, & an-
gelos Dei aſcendentes, ac deſcendentes
ſuper Filium hominis.

CAPVT II.

*6 Chriſtus aquam in vinū mutatā. 11 fa-
cit ſignorum ſuorum principium. 12 Caper-
naum deſcendit: 13 hinc Ieroſolymam aſcen-
dit, 15 & mercatū è templo eijcit. 19 Tem-
plum, nempe corpus ſuum, ſoluendū à Iudæis
pradi-*

prædicit. 23 Multi credunt in eum ob ſigna, quæ edebat.

ET die tertia nuptiæ fiebant in Cana Galilææ: & erat mater Ieſu ibi.
2 Vocatus eſt autem & Ieſus ac diſcipuli eius ad nuptias.
3 Et vbi defeciſſet vinum, dicit mater Ieſu ad eum, Vinum non habent.
4 Dicit ei Ieſus, Quid mihi tecum eſt mulier? nondum venit hora mea.
5 Dicit mater eius miniſtris, Quodcũque dixerit vobis, facite.
6 Erant autẽ ibi lapideæ hydriæ ſex, poſitæ ſecundum purificationẽ Iudæorum, capientes ſingulæ metretas binas aut ternas.
7 Dicit eis Ieſus, Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas vſq; ad ſummũ.
8 Et dicit eis, Infundite nunc, & ferte architriclino, Et tulerunt.
9 Poſtquam autem guſtaſſet architriclinus* aquam in vinum verſam, (neque *Inf.4,46*
ſciret vnde eſſet: ſed miniſtri ſciebant qui hauſerant aquam) vocat ſponſum.
10 Et dicit ei, Omnis homo primo loco bonum vinũ ponit, & quũ inebriati fuerint, tũc id quod deterius eſt: tu ſeruaſti bonum vinum vſque ad hoc tempus.

11 Hoc edidit initiũ ſignorũ Ieſus in
Cana Galilææ, & manifeſtauit gloriam
ſuam: & crediderũt in eũ diſcipuli eius.
12 ¶ Poſt hæc deſcendit Capernaum
ipſe, & mater ei⁹, & fratres eius, & diſci-
puli eius, & ibi mãſerũt nõ multis dieb⁹.
13 Et in propinquo erat Paſcha Iudæo-
rum, & aſcendit Ieſus Hieroſolymam,
14 Et reperit in templo eos qui vende-
bant boues & oues & columbas, & nũ-
mularios ſedentes.
15 Et quum feciſſet flagellum è funi-
culis, omnes eiecit è templo, oues ſimul
ac boues, & nummulariorum effudit æs,
menſasq; ſubuertit.
16 Et his qui columbas vendebant,
dixit, Auferte iſta hinc, neq facite domũ
Patris mei, domum mercatus.
17 Recordati verò ſunt diſcipuli eius q
Pſa.68,10 ſcriptũ eſt, *Zelus domus tuæ exedit me.
18 ¶ Reſpõderunt ergo Iudæi, & dixe-
runt ei, Quod ſignum oſtendis nobis,
quòd iſta facias?
Mat.26, 19 Reſpõdit Ieſus, & dixit eis, *Deſtruite
61: 27,40 tẽplũ hoc, & in trib⁹ diebus erigã illud.
Mar.14, 20 Dixerunt ergo Iudæi, Quadraginta
58: 15,29 & ſex annis extructum eſt templum hoc,
& tu in tribus diebus eriges illud?
21 At

21 At ille dicebat de tēplo corporis ſui.
22 Quum ergo reſurrexiſſet è mortuis,
recordati ſunt diſcipuli eius, quòd hoc
dixiſſet eis, & crediderunt * Scripturæ & Pſal 3,6
ſermoni quem dixerat Ieſus.
23 ¶ Quū autē eſſet Hieroſolymis in
Paſcha in die feſto, multi crediderunt in
nomē eius, vidētes ſigna ei⁹ quę edebat
24 Ipſe autē Ieſus nō credebat ſemet-
ipſum eis, eo quòd ipſe noſſet omnes:
25 Nec opus haberet vt quiſquam te-
ſtaretur de homine: ipſe enim ſciebat
quid eſſet in homine.

CAPVT III.

*1 Chriſtus Nicodemū ab ipſis fundamen-
tis Chriſtianæ regenerationis inſtituit. 14 Ser
pens in deſerto. 23 Iohānes baptizat, 27 &
ſuos docet ſe non eſſe Chriſtum.*

ERat autem homo ex Phariſæis, Ni- C. 3
codem⁹ nomine, princeps Iudæorū.
2 Hic venit ad Ieſum nocte, & dixit
ei, Rabbi, ſcimus quòd à Deo veneris
magiſter: nemo enim poteſt hæc ſigna fa
cere, quę tu facis, niſi fuerit Deus cū eo.
3 Reſpondit Ieſus & dixit ei, Amē amē
dico tibi, niſi quis natus fuerit è ſuper-
nis, non poteſt videre regnum Dei.

4 Dicit ad eum Nicodemus, Quomo-
do poteſt homo naſci, quum ſit ſenex?
num poteſt in ventrem matris ſuæ iterũ
introire, ac naſci?
5 Reſpondit Ieſus, Amen amen dico
tibi, niſi quis natus fuerit ex aqua & Spi-
ritu, non poteſt introire in regnũ Dei.
6 Quod natum eſt ex carne, caro eſt: &
quod natum eſt ex Spiritu, ſpiritus eſt.
7 Ne mireris quòd dixi tibi, Oportet
vos naſci è ſupernis.
8 Spiritus vbi vult, ſpirat, & vocem
eius audis: ſed neſcis vnde veniat & quò
vadat. Sic eſt oĩs qui natus eſt è Spiritu.
9 Reſpondit Nicodemus, & dixit ei,
Quomodo poſſunt hæc fieri?
10 Reſpõdit Ieſus & dixit ei, Tu es ille
magiſter Iſraelis, & hæc ignoras?
11 Amen amen dico tibi quod ſcimus,
loquimur: & quod vidimus, teſtamur: &
teſtimonium noſtrum non accipitis.
12 Si terrena dixi vobis, & non credi-
tis: quomodo, ſi dixero vobis cœleſtia,
credituri ſitis?
13 Et nemo aſcendit in cœlum, niſi
qui deſcendit è cœlo, Filius hominis
qui eſt in cœlo.
Nu. 21, 9 14 ¶ Et ſicut* Moſes exaltauit ſerpen-
tem in

ſtem in deſerto, ita exaltari oportet Fi- *Infr.* 12,32
lium hominis:
15 Vt omnis qui credit in eum, non
pereat, ſed habeat vitam æternam.
16 * Sic enim Deus dilexit mundum, 1.*Ioh.* 4,9
vt Filium ſuum vnigenitũ daret: vt om-
nis qui credit in eum, nõ pereat, ſed ha-
beat vitam æternam.
17 * Non enim miſit Deus filium ſuum *Infr.* 9,39:
in mundum, vt cõdemnet mundum: ſed 12,47
vt ſeruetur mundus per eum.
18 Qui credit in eum, non cõdemna-
tur: qui vero non credit, iam condemna-
tus eſt: quia non credit in nomen vnige-
niti Filij Dei.
19 Hæc eſt autem cõdemnatio, * quòd *Sup.* 1,9
Lux venit in mundum, & dilexerunt ho-
mines magis tenebras quàm lucem: erãt
enim eorum mala opera.
20 Omnis enim qui mala agit, odit lu-
cem: nec venit ad lucem, ne arguantur
opera ipſius.
21 Qui autem operatur veritatem, ve-
nit ad lucem: vt conſpicua fiant facta
ipſius, quòd per Deum ſint facta.
22 ¶ Poſthæc venit Ieſus & diſcipuli
eius in terram Iudæam: & illic moraba-
tur cum eis, ac * baptizabat. *Infr.* 4,2

23 Bap-

23 Baptizabat autem & Iohannes in
Ænon iuxta Salim, quia aquæ multæ
erant illic:& veniebãt ac baptizabãtur.
24 Nondum enim coniectus fuerat
C. 4 Iohannes in carcerem,
25 Orta eſt autẽ quæſtio ex diſcipulis
Iohannis cum Iudæis, de purificatione.
26 Et venerunt ad Iohannem, & dixe-
runt ei, Rabbi, qui erat tecũ trans Iorda-
Sup. 1, 17: & 37 nem,* cui tu teſtimoniũ perhibuiſti, ecce
is baptizat, & omnes veniunt ad eum.
27 Reſpondit Iohannes, & dixit, Non
poteſt homo accipere quicquam, niſi
fuerit ei datum è cœlo.
28 Ipſi vos teſtes eſtis quòd dixerim,
Sup. 1, 20 *Non ſum ego Chriſtus, ſed miſſus ſum
ante illum.
29 Qui habet ſponſam, ſponſus eſt:
amicus autem ſponſi qui ſtat & audit ei
gaudio gaudet propter vocem ſponſi.
Hoc ergo gaudiũ meum impletum eſt.
30 Illũ oportet creſcere, me verò minui.
31 Qui è ſupernis venit, ſupra omnes
eſt: qui è terra profectus eſt, terrenus eſt,
& de terra loquitur: qui è cœlo venit, ſu-
pra omnes eſt:
32 Et quod vidit & audiuit, hoc teſta-
tur:& teſtimonium eius nemo accipit.

33 Qui accepit eiꝰ teſtimonium, is ob-
ſignauit* quòd Deus verax ſit. *Infr. 8. 26.*
34 Nam is quem miſit Deꝰ, verbà Dei *Rom. 3. 4*
loquitur: non enim [huic] ad menſuram
dat Deus Spiritum.
35 Pater diligit Filium, *& omnia dedit *Matt. 11*
illi in manum. 27
36 † Qui credit Filio habet vitã æternã: *Hab. 2. 4*
qui verò non credit Filio, non videbit *1. Iohan. 5.*
vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum. 10.

CAPVT IIII.

6 Ieſus fatigatus potum petit à muliere Samaritana. 21 Veram adorationem docet. 26 Fatetur ſe eſſe Meſſiam. 34 Cibus ipſius. 39 Samaritani credunt in eum. 46 Reguli filium 50 ſanat.

VT ergo cognouit Dominus, audiſſe
Phariſæos quòd Ieſus plures diſci-
pulos faceret &* baptizaret, quàm *Sup. 3. 10*
Iohannes:
2 (Quanquam Ieſus ipſe nõ baptiza-
bat, ſed diſcipuli eius:)
3 Reliquit Iudæam, & abijt iterum in
Galilæam.
4 Oportebat autem eum tranſire per
Samariam.
5 Venit ergo in ciuitatem Samariæ, C 5.

quæ

quæ dicitur Sichar, iuxta prędium* quod
Gen.33.19 dedit Iacob Ioſeph filio ſuo.
& 48.22. 6 Erat autem ibi fons Iacob, Ieſus ergo
Ioſ.24.32. fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſuper fon-
tem: hora erat fermè ſexta.
7 Venit mulier Samaritana, vt hauriret
aquam. Dicit ei Ieſus, Da mihi quod
bibam.
8 Nam diſcipuli eius abierant in ciuita-
tem, vt cibos emerent.
9 Dicit ergo ei mulier illa Samaritana,
Quomodo tu Iudęus quum ſis potum á
me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana?
non enim commercium habent Iudęi cũ
Samaritanis.
10 Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Si ſcires
donum Dei, & quis ſit qui dicit tibi, Da
mihi q bibam: tu petiſſes ab eo, & dediſ-
ſet tibi aquam viuam.
11 Dicit ei mulier, Domine, neque quo
haurias, habes, & puteus profundus eſt:
vnde ergo habes aquam illam viuam?
12 Num tu maior es patre noſtro Iacob,
qui dedit nobis puteum, & ipſe ex eo bi-
bit, & filij eius, & pecora eius?
13 Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Omnis
qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterum.
14 Quiſquis autem biberit ex aqua quá
ego

ego, dabo ei, non Sitierit in æternum, ſed
aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons a-
quæ ſalientis in vitam æternam.
15 Dicit illi mulier, Domine, da mihi i-
ſtam aquam, vt non ſitiam, neque veniã
huc ad hauriendum.
16 Dicit ei Ieſus, Vade, voca virum tuũ,
& veni huc.
17 Reſpondit mulier, & dixit ei, Nõ ha-
beo virũ. Dicit ei Ieſus, Bene dixiſti, Nõ
habeo virum.
18 Quinque enim viros habuiſti, & nũc
quem habes, non eſt tuus vir: hoc verè
dixiſti.
19 Dicit ei mulier, Domine, video quòd
Propheta es tu.
20 Patres noſtri in monte hoc adoraue-
runt: & vos dicitis quòd * Hieroſolymis *Deu. 12. 6.*
eſt locus vbi oporteat adorare.
21 Dicit ei Ieſ⁹, Mulier, crede mihi, ve-
nit hora quando neq; in monte hoc, ne-
que Hieroſolymis adorabitis Patrem.
22 *Vos adoratis, quod neſcitis: nos a- *4. Reg. 17.*
doramus, quod ſcimus: quia Salus ex Iu- *28. & 36.*
dæis eſt.
23 Sed venit hora, & nunc eſt, quãdo ve-
ri adoratores adorabunt Patrem Spiritu
& veritate: nam & Pater tales quærit qui
adorent

adorent ipſum.
2. *Cor*. 3. 17. 24 * Spiritus eſt De⁹, & eos qui adorant
eum, Spiritu ac veritate oportet adorare.
25 Dicit ei mulier, Scio quod Meſſias
venturus eſt, qui dicitur Chriſtus: quum
ergo venerit ille, nobis nũtiabit omnia.
26 Dicit ei Ieſus, Ego ſũ, qui loquor tibi.
27 ¶ Et interim venerunt diſcipuli eius,
& mirabãtur quòd cum muliere loque-
retur: nemo tamẽ dixit, Quid quæris, aut
cur loqueris cum ea?
28 Reliquit ergo hydriam ſuã mulier, &
abijt in ciuitatẽ, & dicit illis hominibus.
29 Venite, videte hominẽ qui dixit mihi
omnia quæcunque feci, num hic eſt ille
Chriſtus?
30 Exierunt ergo è ciuitate, & veniebãt
ad eum.
31 Interea rogabãt eum diſcipuli, dicẽ-
tes, Rabbi, comede.
32 Ille autem dixit eis, Ego cibum ha-
beo comedendum, quem vos neſcitis.
33 Dicebãt ergo diſcipuli inter ſe, Nũ-
quis attulit ei quod ederet?
34 Dicit eis Ieſus, Meus cibus eſt vt faci-
am quod vultis qui miſit me, & perficiã
opus eius.
35 Nónne vos dicitis, Adhuc quatuor
menſes

menſes ſunt, & meſſis veniet: Ecce dico,
vobis, attollite oculos veſtros, & videte
regiones, quoniam albæ ſunt iam ad* *Mat.9.37*
meſſem. *Luc.10.2.*
36 Et qui metit, mercedẽ accipit, & cõ-
gregat fructum in vitam æternam: vt &
qui ſeminat, ſimul gaudeat, & qui metit.
37 In hoc enim eſt ſermo verus, quòd
alius eſt qui ſeminat, & alius eſt qui me-
tit.
38 Ego miſi vos ad metendum, ꝙ vos
non laboraſtis: alij laborauerunt, & vos
in labores eorum introiſtis.
39 Ex ciuitate autem illa multi credide-
runt in eum Samaritanorum, ꝓpter ſer-
monem mulieris teſtificantis quòd dixiſ-
ſet ſibi omnia quæcunque feciſſet.
40 Quum veniſſent ergo ad illum Sa-
maritani, rogauerũt eum vt apud ſe ma-
neret: & manſit ibi duos dies.
41 Ac multò plures crediderũt propter
ſermonem ipſius:
42 Et mulieri dicebãt, Iam non propter
tuam orationem credimus: ipſi enim au-
diuimus & ſcimus quòd hic eſt verè ſer-
uator mundi, Chriſtus.
43 ¶ Poſt duos autem dies exijt inde, &
abijt in Galilæam.
44 Ipſe

44 Ipſe enim Ieſus * teſtatus eſt quòd
Matt.13.57 Propheta in ſua patria honorem nõ ha-
beret.
Marc.6.4. 45 Quum ergo veniſſet in Galilæã, ex-
ceperunt eum Galilæi,quũ omnia vidiſ-
Luc.4.24 ſent quę fecerat Hieroſolymis in die fe-
ſto: & ipſi enim venerant ad diem feſtũ.
C 6. 46 Venit ergo Ieſus iterũ in * Cana Ga-
Sup.2.1. lilææ, †vbi fecerat ex aqua vinum. Et e-
†*Sup.2.9.* rat quidam regulus, cuius filius infirma-
batur Capernaum.
47 Hic quũ audiſſet quòd Ieſus aduenif-
ſet à Iudæa in Galilæã, abijt ad eum, &
rogabat eum vt deſcenderet, ac ſanaret
ipſius filium: ſiquidem is agebat animã.
48 Dixit ergo Ieſus ad eũ, Niſi ſigna &
prodigia videritis, non creditis.
49 Dicit ad eum regulus, Domine, deſ-
cende prius quàm moriatur filius meus.
50 Dicit ei Ieſus, Vade: filius tuus viuit.
Credidit homo ſermoni quem dixerat
ei Ieſus: & ibat.
51 Iam autem eo deſcendẽte, ſerui oc-
currerunt ei, & nuntiauerunt, dicentes,
Filius tuus viuit.
52 Sciſcitatus eſt ergo horam ab eis, in
qua meliùs habuiſſet. Et dixerunt ei, He-
ri hora ſeptima reliquit eum febris.

53 Cognouit ergo pater quòd illa hora erat, in qua dixiſſet ſibi Ieſus, Filius tuus viuit. Et credidit ipſe, & domus eius tota.
54 Hoc iterũ ſecundum ſignum ædidit Ieſus, quũ veniſſet à Iudæa in Galileã.

CAPVT V.

2 Chriſtus ad piſcinã decumbentem 8 ſanat in Sabbato, 10 Phariſæos præcipiti iudicio factũ ſuum calumniantes, 16 auctoritate Patris ſui conuincit. 19, 20 Diuinam ſuam virtutem multis argumẽtis, 45 & Moſi etiam teſtimonio comprobat.

POſt hæc erat † dies feſtus Iudæorum, C. 7.
& aſcendit Ieſus Hieroſolymam. Leu. 21.5.
2 Eſt autem Hieroſolymis ad Probaticã, piſcina, quę nominatur Hebraice Betheſda, quinq; porticus habens: Deu. 16.1
3 In his iacebat multitudo magna languẽtium, cæcorum, claudorum, aridorũ, expectantium aquæ motum.
4 Angelus enim deſcendebat certo tẽpore in piſcinam, & turbabat aquam: itaque qui prim⁹ diſcendiſſet poſt turbationem aquæ, ſanus fiebat à quocunq; detinebatur morbo.

5 ¶ Erat autem quidam homo illic, qui
triginta & octo annos morbo tenebatur.
6 Hunc quum vidiſſet Ieſus decumbẽ-
tem, & cognouiſſet quòd iam multũ tẽ-
poris morbo teneretur, dicit ei, Vis ſan⁹
fieri?
7 Reſpondit ei lãguidus, Domine, ho-
minem nõ habeo, vt quum turbata fue-
rit aqua, mittat me in piſcinam: ſed inte-
rim dum ego venio, [iam] alius ante me
deſcendit.
8 Dicit ei Ieſus, Surge, tolle grabatum
tuum, & ambula.
9 Et ſtatim ſanus factus eſt homo ille, &
ſuſtulit grabatum ſuum, & ambulabat: e-
rat autem ſabbatum in die illo.
10 Dicebant ergo Iudæi ei qui ſanatus
Exo. 20. 11 fuerat, Sabbatum eſt, * nõ licet tibi tol-
Iere. 17. 24 lere grabatum.
11 Reſpondit eis, Qui me ſanum fecit,
is mihi dixit: Tolle grabatum tuum, &
ambula.
12 Interrogauerunt ergo eum, Quis eſt
ille homo qui dixit tibi, Tolle grabatũ
tuum, & ambula?
13 Is autem qui ſan⁹ fuerat effectus, ne-
ſciebat quis eſſet: Ieſus enim ſubduxit ſe,
quòd turba eſſet eo in loco.

14 Poſtea reperit eum Ieſus in templo,
& dixit illi, Ecce ſanꝰ factꝰ es: ne poſthac
pecces, nequid deterius tibi contingat.
15 Abijt ille homo, & nuntiauit Iudęis
quòd Ieſus eſſet à quo ſanatus fuiſſet.
16 ¶ Ac propterea perſequebãtur Iudęi
Ieſum & quærebant illũ occidere, quòd
iſta feciſſet in ſabbato.
17 Ieſus autem reſpondit eis, Pater meꝰ
ad hoc vſque temporis operatur, & ego
operor.
18 Propterea ergo magis * quærebant *Infr. 7. 19*
eum Iudæi interficere, quia non ſolùm
ſoluiſſet ſabbatum, ſed & patrem ſuum
dixiſſet Deum, æqualem ſe faciens Deo.
19 Reſpondit itaque Ieſus, & dixit eis,
Amen amen dico vobis, non poteſt Fili-
us à ſe facere quicquam, niſi quid viderit
Patrem facientem: quæcunque enim ille
fecerit, hæc itidem & Filius facit.
20 Pater enim diligit Filiũ, & [hæc] o-
mnia demõſtrat ei quæ ipſe facit, & ma-
iora his demõſtrabit ei opera, vt vos mi-
remini.
21 Sicut enim Pater ſuſcitat mortuos &
viuificat, ſic & Filius quos vult viuificat.
22 Neque enim Pater iudicat quenquã:
ſed omne iudicium dedit Filio:

23 Vt omnes honorẽt Filium, ſicut honorant Patrem: qui nõ honorat Filium, non honorat Patrem qui miſit illum.

24 Amẽ amen dico vobis, qui ſermonẽ meum audit, & credit ei qui miſit me, habet vitam æternam, & in condemnationem non veniet, ſed tranſiuit à morte in vitam.

25 Amen amen dico vobis, quòd veniet hora, & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filij Dei: & qui audierint viuent.

26 Sicut enim pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio habere vitã in ſemetipſo.

27 Et poteſtatem dedit ei iudicãdi quoque, quia Filius hominis eſt.

28 Nolite mirari hoc: quia veniet hora in qua omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem eius.

Dan. 12. 2 29 *Et pdibũt qui bona fecerunt, in re-
Matth. 25. ſurrectionem vitæ: qui verò mala ege-
46 runt, in reſurrectionem cõdemnationis.

30 Non poſſum ego ex meipſo facere quicquam: ſicut audio, iudico, & iudicium meum iuſtum eſt: quia non quæro volũtatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me, Patris.

Inft. 8. 14 31 ¶ *Si ego teſtimonium perhiberẽ de meipſo,

meipſo, teſtimonium meum non eſſet ve-
rum.
32 †Alius eſt qui teſtimonium perhibet Mat.3. 17
de me, & ſcio verũ eſſe teſtimoniũ quod
teſtificatur de me.
33 *Vos miſiſtis ad Iohannem. & is te- Sup.1.15
ſtimonium reddidit veritati. 19.& 27
34 Ego aũt non ab homine teſtimoniũ
accipio, ſed hæc dico vt vos ſalui ſitis.
35 Ille erat lucerna ardens & lucens: vos
autem voluiſtis ad tempus exultare in lu
ce eius.
36 At ego teſtimoniũ habeo maius te-
ſtimonio Iohannis: opera enim quæ de-
dit mihi pater vt perficiã ea, ipſa [inquã]
opera quæ ego facio, teſtificantur de me,
quòd pater miſerit me.
37 Et qui miſit me Pater, ipſe* teſtifica- Matt.3.17
tus eſt de me. Neque vocem eius vnquã & 17.5
audiſtis, neque† ſpeciem eius vidiſtis: †Deu.4.12
38 Et ſermonem eius non habetis in vo
bis manentem: quia quem miſit ille, huic
vos non creditis.
39 Scrutamini Scripturas: quia vos vi-
demini vobis in ipſis vitã æternã habe-
re: & illæ ſunt qui teſtificantur de me.
40 Nec vultis venire ad me vt vitam ha
beatis.

41 Gloriam ab hominibus nó accipio.
42 Sed cognoui vos quòd dilectionem
Dei non habeatis in vobis.
43 Ego veni nomine Patris mei, nec re-
cipitis me: ſi alius venerit nomine ſuo, il
lum recipietis.
Inf. 12. 43 44 Quomodo vos poteſtis credere, *qui
gloriam à vobis inuicem accipitis, & glo
riam quæ à ſolo Deo proficiſcitur, non
quæritis?
45 Nolite putare quòd ego accuſatur⁹
ſim vos apud Patrem: eſt qui accuſat
vos, Moſes, in quo vos ſperatis.
46 Si enim credidiſſetis Moſi, credidiſſe-
Gen. 3. 15 22. 18. & 49. 10 Deu. 18, 15 tis vtique mihi: *de me enim ille ſcripſit.
47 Si autem illius ſcriptis non creditis,
quomodo verbis meis credetis?

CAPVT VI.

7 Quinque panibus & duobus piſciculis 10 5000. homines. 12 ſaturãtur. 15 Secedẽs Chriſtus 17 diſcipulos nauigantes. 19 aquis inambulãs aſſequitur. 26 De vero. 27 & non perituro. 35 pane vitæ diſſerit. 41, 52 Murmurant Iudæi. 60 & diſcipuli plerique 66 recedunt ab eo. 68 Apoſtoli Chriſtum Dei filium eſſe fatentur.

POſt hæc abiit Ieſus trans mare Gali-
læ, quod eſt Tiberiadis,
2 Et ſequebatur eum turba multa,
quia videbat eius ſigna quæ faciebat ſu
per his qui infirmabantur.
3 Subiit autem in montem Ieſus, & ibi
ſedebat cum diſcipulis ſuis.
4 Inſtabat autem Paſcha dies feſtus Iu-
dæorum.
5 *Quum ſuſtuliſſet ergo oculos Ieſus, C. 8
& vidiſſet quod multa turba veniret ad *Exo.12.15*
ſe, dicit ad Philippum, Vnde ememus pa *Leu.23.5*
nes, vt edant iſti?
6 Hoc autem dicebat, tentans eum: ipſe *Deu.16.1*
enim ſciebat quid eſſet facturus.
7 Reſpondit ei Philippus, Ducentorũ
denariorũ panes non ſufficiunt eis, vt v-
nuſquiſque puſillum quippiam accipiat.
8 Dixit ei vnus ex diſcipulis ipſius, An-
dreas frater Simonis Petri.
9 Eſt puer vnus hic, qui habet *quinque *Matth.14*
panes hordeaceos, & duos piſces: ſed hæc 17
quid ſunt inter tam multos?
10 Dixit autem Ieſus, Facite vt homines *Mar.6.38*
diſcumbant. Erat autem gramen multũ *Luc.9.13*
in eo loco. Diſcubuerunt ergo viri nume
ro ferme quinquies mille.
11 Accepit autẽ panes Ieſus: quumque

gratias egiſſet, diſtribuit diſcipulis: diſci-
puli verò diſcumbētibus. Similiter & ex
piſcibus quantum volebant.
12 Vt autem impleti ſunt, dicit diſcipu-
lis ſuis, Colligite quæ ſuperfuerunt fra-
gmenta, ne quid pereat.
13 Collegerūt ergo, & impleuerūt duo-
decim cophinos fragmentorū ex quinq;
panibus hordeaceis, quę ſuperfuerāt his
qui cōmederant.
14 Illi ergo homines quum vidiſſent q̃
Ieſus fecerat ſignum, dicebāt, Hic eſt ve-
rè Propheta ille qui venturus eſt in mun
dum.
15 ¶ Ieſus ergo quū cognouiſſet quòd
venturi eſſent, ac rapturi ipſum vt face-
Matt. 14 23 Mar. 6. 46 C. 9 rent ipſum regem, * ſeceſſit iterū in mon
tem ipſe ſolus.
16 At vbi iam veſpera eſſet, deſcende-
runt diſcipuli eius ad mare:
17 Et conſcenſa naui, venerunt traiecto
mari ad [oppidū] Capernaum: iamq; te-
nebræ erant, nec venerat ad eos Ieſus.
18 Mare autem vento magno flante in-
tumeſcebat.
19 Quum remigaſſent ergo ferme ſta-
dia vigintiquinque aut triginta, vident
Ieſum ambulantem ſuper mare, & pro-

piſquantem naui: ac timuerunt.
20 Ille autem dicit eis, Ego ſum, nolite
timere.
21 Voluerunt ergo recipere eum in na-
uim, & illico nauis appulerat terræ ad
quam ibant.
22 ¶ Poſtero die turba quæ ſtabat trãs
mare, vt vidit quòd nauicula alia non
eſſet ibi, niſi vna illa in quam ingreſſi
fuerant diſcipuli eius: & quòd non in-
troiſſet cum diſcipulis ſuis Ieſus in naui-
culam, ſed ſoli diſcipuli eius abiiſſent:
23 Aliæ verò ſuperuenerunt nauiculæ
à Tiberiade iuxta locum vbi comederũt
panem, poſteaquam gratias egiſſet Do-
minus:
24 Quum ergo vidiſſet turba quòd Ie-
ſus non eſſet ibi, neque diſcipuli eius, a-
ſcenderunt & ipſi in nauicula, & venerũt
Capernaum, quærentes Ieſum.
25 Et quum inueniſſent eum trãs mare,
dixerunt ei, Rabbi, quando huc veniſti?
26 Reſpondit eis Ieſus, & dixit, Amen
amen dico vobis, quæritis me, non quia
vidiſtis ſigna, ſed quia comediſtis de pa-
nibus, & ſaturati eſtis.
27 Operemini non cibum qui perit, ſed
qui permanet in vitam æternam, quẽ Fi-
lius

Matt.3.17 lius hominis dabit vobis: hũc enim *Pa-
& 17.5 ter conſignauit Deus.
Sup.1.32 28 Dixerunt ergo ad eum, Quid facie-
†1.Ioh.3 mus vt operemur opera Dei?
23 29 Reſpondit Ieſus & dixit eis, †Hoc eſt
opus Dei, vt credatis in eum quem miſit
ille.
30 Dixerunt ergo ei, Quod ergo tu fa-
cis ſignum, vt videamus & credamus tibi?
Quid operaris?
31 Patres noſtri manducauerunt manna
Ex.16,4 in deſerto, ſicut ſcriptũ eſt,* Panẽ de cœ-
& 14 lo dedit eis ad edendum.
Nũ.11.7 32 Dixit ergo eis Ieſus: Amen amen di-
co vobis, non Moſes dedit vobis illũ pa-
Pſ.77.24 nem de cœlo: ſed Pater meus dat vobis
Sap.16.20 panem de cœlo verum.
33 Panis enim Dei eſt qui de cœlo deſ-
cendit, & dat vitam mundo.
34 Dixerunt ergo ad eum, Domine, ſem-
per da nobis panem iſtum.
Eccle.4.29 35 Dixit autem eis Ieſus,* Ego ſum pa-
nis ille vitæ: qui venit ad me, nõ eſuriet:
& qui credit in me, non ſitiet vnquam.
36 Sed dixi vobis quòd etiã vidiſtis me,
nec creditis.
37 Omne quod dat mihi Pater, ad me
veniet: & eum qui venerit ad me, non ei-

cto foras.
38 Quia deſcendi de cœlo, vt faciā nō
quod ego volo, ſed quod vult is qui miſ
ſit me.
39 Hæc eſt autem voluntas eius qui mi-
ſit me, Patris: ne quid perdam ex omnib⁹
quæ dedit mihi, ſed reſuſcitem illa in no
uiſſimo die.
40 Hæc eſt autē voluntas eius qui mi-
ſit me, vt omnis qui videt Filiū, & credit
in eum, habeat vitam æternā: & ego ſuſ-
citabo eum in nouiſſimo die.
41 Murmurabant ergo Iudæi de illo, ꝙ
dixiſſet, Ego ſum panis ille qui de cœlo
deſcendi?
42 Et dicebant, *Nónne hic eſt Ieſus, fi- *Matth.* 13
lius Ioſeph, cuius nos nouimus patrem 55
& matrem? quomodo ergo dicit hic, De
cœlo deſcendi.
43 Reſpódit ergo Ieſus & dixit eis, No
lite murmurare inter vos.
44 Nemo poteſt venire ad me, niſi pater
qui miſit me, traxerit eum, & ego ſuſcita-
bo eum in nouiſſimo die.
45 Eſt ſcriptum in Prophetis, *Et erunt
omnes docti á Deo: Omnis ergo qui au- *Eſa.* 54. 13
diuit à patre, & didicit, venit ad me. *Ier.* 31. 34.
46 † Non quòd Patrem viderit quiſ- † *Matt.* 12
quam, 27

quã,niſi is qui eſt à Deo,hic vidit patrẽ.
47 Amen amen dico vobis: qui confi-
dit mihi,habet vitam æternam.
48 Ego ſum panis ille vitæ.
Exo.16,15 49 Patres veſtri* comederunt manna in
deſerto,& mortui ſunt.
50 Hic eſt panis ille de cœlo deſcendẽs,
vt ex ipſo edat aliquis,& non moriatur.
51 Ego ſum panis viuus qui de cœlo
deſcendi:ſi quis ederit ex hoc pane, vi-
uet in æternum, & panis quem ego da-
bo,caro mea eſt,quam ego dabo pro mũ
di vita.
52 ¶ Decertabant ergo Iudæi inter ſe,
dicentes, Quomodo poteſt hic nobis
carnem illam ſuam dare ad edendum?
53 Dixit ergo eis Ieſus,Amen amen di-
co vobis,niſi ederitis carnem Filij homi-
nis,& biberitis eius ſanguinem, non ha-
betis vitam in vobis.
1.Cor.11 54 *Qui edit carnem meã, & bibit meũ
27 ſanguinem,habet vitam æternam:& ego
ſuſcitabo eum in nouiſſimo die.
55 Caro enim mea verè eſt cibus, & ſan
guis meus verè eſt potus.
56 Qui edit meam carnẽ,& bibit meum
ſanguinem,in me manet,& ego in illo.
57 Sicut miſit me viuens Pater, & ego
viuo

viuo propter Patrē: ita & qui ederit me,
viuet ipſe quoque propter me.
58 Hic eſt panis ille qui de cælo deſcē-
dit: non ſicut comederunt patres veſtri
manna, & mortui ſunt: qui ederit hunc
panem viuet in æternum.
59 ¶ Hæc dixit in ſynagoga, docens in
Capernaum.
60 Multi ergo ex diſcipulis eius his au-
ditis dixerunt, Durus eſt hic ſermo: quis
poteſt eum audire?
61 Sciens autem Ieſus apud ſemetipſum
quòd murmurarent de hoc diſcipuli ip-
ſius, dixit eis, Hoc vos offendit?
62 Quid igitur ſi videritis* Filium ho- *Sup. 3. 13*
minis aſcendentem eò vbi erat priùs?
63 Spiritus eſt qui viuificat, caro nō pro
deſt quicquam: verba quæ ego loquor
vobis, Spiritus & vita ſunt.
64 Sed ſunt quidā ex vobis, qui nō cre-
dunt. Nouerat enim ab initio Ieſus, qui
eſſent non credentes, & quis proditurus
eſſet ipſum.
65 Et dicebat, Propterea dixi vobis, ꝙ
nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei
datum à Patre meo.
66 Ex eo [tempore] multi diſcipulorum
eius deſciuerunt eo relicto, nec amplius
cum

cum illo ambulabant.
67 Dixit ergo Ieſus ad duodecim, Num
& vos vultis abire?
68 Reſpondit ergo ei Simó Petrus, Do
Matth. 16 mine, ad quem ibimus? *verba vitæ ætter
16 næ habes:
Mar. 8. 29 69 Et nos credimus & cognouim⁹ quòd
tu es Chriſtus filius Dei viui.
Luc. 9. 20 70 Reſpondit eis Ieſus. Nónne ego vos
duodecim elegi, & ex vobis vnus diabo
lus eſt?
71 Dicebat autem de Iuda Simonis Iſca
riota: hic enim erat proditurus eum, quũ
eſſet vnus ex duodecim.

CAPVT VII.

*2 Chriſtus affines ad feſtum Tabernacu-
lorum profectos. 10 clàm ſequutus. 14 docet
in templo. 12 Varia de Chriſto vulgi iudicia.
32 Sacerdotes iubent eum comprehendi. 41
Diſſidium in turba propter eum. 47 & inter
Phariſæos & ſatellites ad capiendum eũ miſ-
ſos. 50 & Nicodemum.*

VErſabatur Ieſus poſt hæc in Gali-
læa: non enim volebat in Iudæa ver
ſari, quia quærebant eum Iudæi in-
terficere.
2 Erat autem in propinquo dies feſtus
Iudæo-

Iudæorum *Scenopegia. *Leu.23.34*
3 Dixerunt igitur ad eum fratres eius,
Tranſi hinc, & vade in Iudæam, vt & diſ
cipuli tui videant opera tua quæ facis.
4 Nemo quippe in occulto facit aliquid,
& quærit ipſe palam eſſe: ſi hæc facis, de-
clara teipſum mundo.
5 Nam ne fratres quidem eius credebãt
in eum.
6 Dicit ergo eis Ieſus, Tempus meũ nõ
dum adeſt, tempus autem veſtrũ ſemper
eſt paratum.
7 Non poteſt mundus odiſſe vos, me au-
tem odit, quia ego teſtimonium fero de
illo, quòd opera eius mala ſint.
8 Vos aſcendite ad diem feſtum hũc: e-
go nondum aſcendo ad feſtũ hoc: *quia *Infr.8.20*
meum tempus nondum impletum eſt.
9 Hæc autem quum dixiſſet illis, manſit
in Galilæa.
10 Vt autem aſcenderunt fratres eius,
tunc & ipſe aſcendit ad feſtũ, non mani-
feſtè, ſed velut in occulto.
11 Iudæi ergo quærebãt eum in feſto,
& dicebant, Vbi eſt ille?
12 Et murmur multũ erat in turbis de
eo: quidã [enim] dicebãt, Bonus eſt: alij
autẽ dicebãt, Non: ſed ſeducit turbam.
13 Ne-

13 Nemo tamen palam loquebatur de
illo propter metum Iudæorum.
14 Quum autem iam dimidiũ feſti per-
actum eſſet, aſcendit Ieſus in templum,
ac docebat.
15 Et mirabantur Iudęi, dicentes, Quo-
modo hic literas ſcit, quũ non didicerit?
16 Reſpondit eis Ieſus & dixit, Mea do
ctrina non eſt mea, ſed eius qui miſit me.
17 Si quis voluerit voluntati eius obté-
perare, cognoſcet de doctrina, vtrùm ex
Deo ſit, an ego à me ipſo loquar.
18 Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam
propriam quærit: qui autem quærit glo
riam eius qui miſit ipſum, hic verax eſt,
& iniuſtitia in illo non eſt.
Exo. 20. 20 24. 3 †*Sup*. 5. 18 19 ¶* Nónne Moſes dedit vobis Legẽ,
& [tamen] nemo ex vobis, factis præſtat
Legem? †quid me quæritis interficere?
20 Reſpondit turba & dixit, Dæmoniũ
habes: quis te quærit interficere?
21 Reſpondit Ieſus, & dixit eis, Vnũ o-
pus feci, & omnes miramini.
Leu. 12. 3 †*Geneſ*. 17 10 22 Propterea* Moſes dedit vobis circũ-
ciſionem: non quia ex Moſe ſit, †ſed quia
ex Patribus. Et [tamẽ] in ſabbato circũ-
ciditis hominem.
23 Si circunciſionem accipit homo in
ſabba-

ſabbato, vt non ſoluatur lex Moſis: mihi
indignamini quòd totum hominem ſa-
num fecerim in ſabbato?
24 *Nolite iudicare ſecũdum aſpectũ, *Deu.1.16*
ſed iuſto iudicio iudicate.
25 ¶Dicebant ergo quidam ex Hiero-
ſolymitanis, Nónne hic eſt quẽm quęrũt
interficere?
26 Atqui ecce palàm loquitur, & nihil
ei dicunt: num verè cognouerunt princi
pes, hunc eſſe verè Chriſtum?
27 Sed hunc nouimus vnde ſit: Chriſtus
autem quum venerit, nemo ſcit vnde ſit.
28 Clamabat ergo Ieſus in templo do-
cens, ac dicens, Et me noſtis, & Vnde ſim
noſtis: & à meipſo non veni, ſed eſt verax
qui miſit me, quem vos non nouiſtis.
29 Ego vero noui eũ: quia ab ipſo ſum,
& ille me miſit.
30 Quærebant ergo eũ apprehendere,
& nemo miſit in illum manus: quia non-
dũ venerat hora eius.
31 De turba autem multi crediderunt
in eum, & dicebant, Chriſtus quum ve-
nerit, num ſigna plura edet iis, quæ hic e-
didit?
32 ¶Audierunt Pharisæi turbam mur
murantem de illo hæc, & miſerunt Pha-

ſæis ac principes Sacerdotum miniſtros,
vt apprehenderent eum.

33 Dixit ergo eis Ieſus, Adhuc puſillũ
temporis vobiſcum ſum, & abeo ad eum
qui me miſit.

Inf.13.33 34 *Quæretis me, nec inuenietis: & vbi
ego ſum, eò vos non poteſtis venire.

35 Dixerunt ergo Iudæi inter ſeſe, Quò
hic iturus eſt, quòd nos non inueniemus
eum? num in diſperſionem Gentium itu-
rus eſt, & docturus Gentes?

36 Quis eſt hic ſermo quem dixit, Quę-
retis me, & nō inuenietis: & vbi ego ſum,
eò vos non poteſtis venire?

Leuit.23 37 ¶ In nouiſſimo aũt* die magno feſti
27. & 16 ſtabat Ieſus, & clamabat dicens, Si quis
ſitit, veniat ad me, & bibat.

Deu.18.15 38 *Qui credit in me, ſicut dixit Scrip-
†Ioel.2.28 tura, †flumina de ventre eius fluent aquę
viuæ.

Act.2.17 39 (Hoc autem dixit de Spiritu quẽ ac-
cepturi erant credentes in ipſum: nondũ
enim erat Spiritus ſanct*, quia Ieſus nõ-
dum erat glorificatus.)

40 Multi ergo de turba quum audiſſent
hunc ſermonem, dicebant, Hic eſt verè
Propheta.

41 Alij dicebãt, Hic eſt Chriſtus. Qui-

dam

dam autem dicebant, Num è Galilæa
veniet Chriſtus?
42 Nónne Scriptura dicit, quod ex *ſe- *Mich.5.2*
mine Dauid, & de Bethleem caſtello, v- *Matth.2.6*
bi erat Dauid, veniet Chriſtus?
43 Diſſenſio itaq; orta eſt in turba pro-
pter eum.
44 Quidam autem ex ipſis volebant ap-
prehendere eum, ſed nemo coniecit in
eum manus.
45 Venerunt ergo miniſtri ad Pōtifices
& Phariſæos, & dixerunt eis illi, Quare
non adduxiſtis illum?
46 Reſponderunt miniſtri, Nunquā ſic
locutus eſt homo, ſicut hic homo.
47 Reſponderunt ergo eis Phariſæi, Nū
& vos ſeducti eſtis?
48 Num quis ex principibus credidit in
eum, aut ex Phariſæis?
49 Sed turba hæc quæ non nouit Le-
gem, execrabiles ſunt.
50 Dicit Nicodemus ad eos, * is qui ve- *Sup.3.2*
nerat ad eum nocte, qui vnus erat de nu-
mero eorum.
51 Num Lex noſtra iudicat hominem, *Deut.17*
niſi priùs audierit ab ipſo, & * cognoue- *8.19.15*
rit quid faciat?
52 Reſponderunt & dixerunt ei, Num

& tu Galilæus es? ſcrutare, & vide quòd
à Galilæa Propheta non ſurrexit.
53 Et profectus eſt vnuſquiſque in do-
mum ſuam.

CAPVT VIII.

3 Mulieri in adulterio deprehenſæ. 11 cō donantur peccata. 12 Chriſtus lux mundi, 19 Phariſæi quærunt vbi ipſius ſit Pater. 39 Filij Abrahæ. 42 Filij Dei. 44 Satan mendacij pater. 56 Abraham vidit diem Chriſti.

IEſus autem perrexit in montem Oliua-
rum.
2 Et diluculo iterum venit in templū,
cunctuſque populus venit ad eum, & ſe-
dens docebat eos.
3 Adducūt autem ad eū Scribæ & Pha-
riſæi mulierem in adulterio deprehen-
ſam: & quum ſtatuiſſent eam in medio,
4 Dicunt ei, Magiſter, hæc mulier depre-
henſa eſt in ipſo adulterio.
Leu. 20. 10 5 *In Lege autem Moſes præcepit no-
bis vt huiuſmodi lapidarentur: tu ergo
quid dicis?
6 Hoc autem dicebant, tentantes eum,
vt poſſent accuſare eum. Ieſus autem in-
clinans ſe deorſum, digito ſcribebat in
terra.

terra.
7 Quum ergo perſeuerarent interroga
re,erexit ſe,& dixit eis,*Qui veſtrum im Leu. 17. 7
munis eſt à peccato,primus in illam lapi
dem iaciat.
8 Et iterum ſe inclinans,ſcribebat in ter
ra.
9 Audientes autem hæc , ſingulatim a-
lius poſt alium exibant,initio facto à ſe-
nioribus:& relictus eſt ſolus Ieſus,ac mu
lier in medio ſtans.
10 Quum autem erexiſſet ſe Ieſus,& ne-
minem videret præter mulierẽ , dixit ei,
Mulier,vbi ſunt illi tui accuſatores ? ne-
mo te condemnauit?
11 Quæ dixit,Nemo,Domine.Dixit aũt
Ieſus,Nec ego te condẽno:vade,& poſt-
hãc ne peccaueris.
12 ¶ Iterum ergo Ieſus locutus eſt eis,
dicens,*Ego ſum lux mundi: qui ſequi- Sup. 1. 5. &
tur me , non ambulabit in tenebris , ſed 9
habebit lumen vitæ.
13 Dixerunt ergo ei Phariſæi,Tu de te- 1. Ioh, 1. 5
ipſo teſtificaris:teſtimonium tuum nõ eſt
verum.
14 Reſpondit Ieſus & dixit eis,*Et ſi e-
go teſtimonium perhibeam de meipſo,
verum eſt teſtimonium meum : quia ſcio Sup. 5. 31

vnde veni, & quò vado: vos autem neſci-
tis vnde venio, & quò vado.
15 Vos ſecũdum carnem iudicatis, ego
non iudico quenquam.
16 Porrò & ſi iudicem ego, iudiciũ meũ
verum eſt: quia ſolus non ſum, ſed ego &
qui miſit me, Pater.
17 Quin & in Lege veſtra ſcriptum eſt,
Deut. 17. 6 *quòd duorum hominum teſtimonium
19. 15 verum eſt.
Matth. 18 18 Ego ſum qui teſtimoniũ fero de me-
16 ipſo, & teſtimonium fert de me qui miſit
me, Pater.
2. *Cor.* 13. 1 19 Dicebant ergo ei, Vbi eſt pater tuus?
Heb. 10. 28 Reſpondit Ieſus, Neque me noſtis, neq;
Patrem meum; ſi me nouiſſetis, & Patrẽ
meum nouiſſetis.
20 Hæc verba loquutus eſt Ieſus in ga-
zophylacio, docens in templo: & nemo
Sup. 7. 8 apprehendit eum, * quia nondum vene-
rat hora eius.
21 ¶Dixit ergo iterum eis Ieſus, Ego va-
do, & quæretis me: & in peccato veſtro
moriemini: quò ego vado, non poteſtis
venire.
22 Dicebant ergo Iudæi, Nũ interficiet
ſemetipſum: quia dicit, Quò ego vado,
vos non poteſtis venire.

23 Et dicebat eis, Vos ab infernis eſtis,
ego de ſupernis ſum: vos de mundo hoc
eſtis, ego non ſum de hoc mundo.
24 Dixi ergo vobis quòd moriemini in
peccatis veſtris: ſi enim non credideritis
quòd ego ſum, moriemini in peccatis ve
ſtris.
25 Dicebant ergo ei, Tu qui es? Et dicit
eis Ieſus, In primis quod & loquor vo-
bis.
26 Multa habeo quæ de vobis loquar
ac iudicem: ſed qui me miſit, verax eſt: & *Sup.3.33*
ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in *Rom.3.4*
mundo.
27 Non cognouerũt quòd de Patre eis
loquutus eſſet.
28 Dixit ergo eis Ieſus, Quum exalta-
ueritis Filiũ hominis, tũc cognoſcetis q̃
ego ſum, & quòd ex meipſo facio nihil:
ſed ita vt docuit me Pater, hæc loquor.
29 Et qui me miſit, mecum eſt: non reli-
quit me ſolum Pater, quia ego quæ pla-
cita ſunt ei, facio ſemper.
30 Hæc illo loquente, multi crediderũt
in eum.
31 ¶Dicebat ergo Ieſus ad eos qui cre-
diderant ipſi, Iudæos, Si vos manſeritis
in ſermone meo, verè diſcipuli mei eſtis:

32 Et cognoſcetis Veritatem,& Veritas
liberos reddet vos.
33 Reſponderunt ei,Semen Abrahæ ſu
mus,neque cuiquam ſeruiuimus vnquã:
quomodo tu dicis,Liberi reddemini?
34 Reſpondit eis Ieſus, Amẽ amẽ dico
Rom. 6. 20 vobis:quòd omnis qui facit peccatũ,*ſer
2. Pet. 1. 19 uus eſt peccati.
35 Seruus autem non manet in domo in
æternum,filius manet in æternum.
36 Si ergo vos Filios liberos reddide-
rit,verè liberi eſtis.
37 Scio quòd ſemen Abrahæ eſtis: ſed
quæritis me interficere,quia ſermo me[9]
non habet locum in vobis.
38 Ego quod vidi apud Patrem meum,
loquor:& vos quod vidiſtis apud patrẽ
veſtrum,facitis.
39 Reſponderunt & dixerunt ei, Pater
noſter Abraham eſt.Dicit eis Ieſus,Si fi-
lij Abrahæ eſſetis, opera Abrahæ face-
retis.
40 Nunc autem quæritis me interficere,
hominem qui veritatẽ vobis loquutus
ſum,quam audiui à Deo:hoc Abraham
non fecit.
41 Vos facitis opera patris veſtri. Dixe-
rũt itaq; ei,Nos è ſtupro non ſumus nati:
vnum

vnum patrem habemus Deum.
42 Dixit eis Ieſus, Si Deus pater veſter
eſſet, diligeretis vtique me: ego enim ex
Deo proceſſi & veni: neque enim à me-
ipſo veni, ſed ille me miſit.
43 Quare loquelam meam non agnoſ-
citis? quia non poteſtis audire ſermonem
meum.
44 *Vos ex patre diabolo eſtis, & deſide- 1.Iohã.2.8
riis patris veſtri vultis obſequi. Ille ho-
micida erat ab initio, & in veritate nõ ſte-
tit: quia non eſt veritas in eo. Quum lo-
quitur mendacium, ex propriis loquitur:
quia mendax eſt, atque eius [rei] pater.
45 Ego autem quia veritatem dico, non
creditis mihi.
46 *Quis ex vobis arguit me de pecca- 1.Iohã.4.6
to? Porrò ſi veritatem dico, quare vos nõ
creditis mihi?
47 Qui ex Deo eſt, verba Dei audit: ꝓ-
pterea vos non auditis, quia ex Deo non
eſtis.
48 Reſponderunt ergo Iudæi, & dixe-
runt ei, Nónne bene dicimus nos quòd
Samaritanus es tu, & dæmonium habes?
49 Reſpondit Ieſus, Ego dæmonium nõ
habeo, ſed cohoneſto Patrem meum, &
vos ignominia affeciſtis me.

50 Ego

50 Ego autem non quæro gloriā meā: eſt qui quærat,& iudicet.
51 Amen amen dico vobis,ſiquis ſermo nem meum ſeruauerit, mortem non videbit in æternum.
52 Dixerunt ergo illi Iudæi, Nunc cog nouimus quòd dæmonium habes. Abra ham mortuus eſt,& Prophetę:& tu dicis, Siquis ſermonem meum ſeruauerit, non guſtabit mortem in æternum.
53 Nūquid tu maior es patre noſtro Abrahā, qui mortuus eſt,& Prophetæ mor tui ſunt: quem te ipſum tu facis?
54 Reſpōdit Ieſus, Si ego glorifico meipſum, gloria mea nihil eſt: eſt Pater meꝰ qui glorificat me, quem vos dicitis Deū veſtrum eſſe:
55 Et tamen non cognouiſtis eum, ego autem noui eum: & ſi dixerò quòd non nouerim eum, ero ſimilis veſtri, mendax: ſed noui eum,& ſermonem eius ſeruo.
56 Abraham pater veſter exultauit vt videret diem meum,& vidit atque gauiſus eſt.
57 Dixerunt ergo Iudæi ad eum, Quinquaginta annos nondum habes,& Abra ham vidiſti?

58 Dixit

58 Dixit eis Ieſus, Amẽ amẽ dico vobis,
antequàm Abrahã naſcerẽt, ego ſum.
59 * Tollebant ergo lapides, vt iácerent in eum: Ieſus autem abſcondit ſe, Infr.10,31
& exiuit templo.

CAPVT IX.

1 Cæci nati 7 oculos aperit Chriſtus 14 in Sabbato: 15 quem cùm diu contra Phariſæos diſputaſſet, 35 è Synagoga eiectum, 36 æternæ lucis cognitione donat Chriſtus, 39 qui ad iudicium exercendum in hunc mundum venit.

ET præteriens Ieſus vidit hominem C. 10
cæcum à natiuitate.
2 Et interrogauerunt eum diſcipuli eius, dicẽtes, Rabbi, quis peccauit, hic, an parentes eius, vt cæcus naſceretur?
3 Reſpondit Ieſus, Neque hic peccauit, neque parentes eius: ſed vt manifeſtentur opera Dei in illo.
4 Me oportet operari opera eius qui miſit me, donec dies eſt: venit nox, quando nemo poteſt operari. Sup.1,9
5 Quandiu fuero in mundo,* Lux ſum 8,12
mundi. Inf. 12,35
6 Hoc quum dixiſſet, expuit in terram, & 46
& fecit lutum ex ſputo, & illeuit lutum

ſuper

ſuper oculos cæci,
7 Et dixit ei, Vade, laua in piſcina Si-
loæ, quod ſi interpreteris, [ſonat] miſ-
ſus. Abiit ergo, & lauit, & venit videns.
8 ¶Itaq; vicini & qui viderant eũ priùs,
quòd mendicus eſſet, dicebant, Nónne
hic eſt qui ſedebat, & mendicabat?
9 Alij dicebant, Hic eſt: alij rurſus, Simi
lis eſt ei. Ille dicebat, Ego ſum.
10 Dicebant ergo ei, Quomodo aperti
ſunt tibi oculi?
11 Reſpondit ille, & dixit, Ille homo
qui dicitur Ieſus, lutum fecit, & inunxit
oculos meos, & dixit mihi, Vade ad pi-
ſcinam Siloæ, & laua. Vt autem abiit, &
laui, viſum recepi.
12 Dixerunt ergo ei, Vbi eſt ille? Ait,
Neſcio.
13 Adducunt ad Phariſæos eum qui du
dum cæcus fuerat.
14 Erat autem ſabbatum quum lutum
faceret Ieſus, & aperiret oculos eius.
15 Iterum ergo interrogabant eum &
Phariſæi, quomodo viſum recepiſſet. Il-
le autem dixit eis, Lutum mihi impoſuit
ſuper oculos, & laui, & video.
16 Dicebāt ergo ex Phariſæis quidam,
Non eſt hic homo à Deo, quia ſabba-
tum

tum non obſeruat. Alij autem dicebant,
Quomodo poteſt homo peccator hæc
ſigna edere? Et diſſenſio erat inter eos.
17 Dicũt cæco iterum, Tu quid dicis de
illo, quia aperuit tibi oculos tuos? Ille
autem dixit, Propheta eſt.
18 Non crediderunt ergo Iudęi de illo,
quòd cæcus fuiſſet, & viſum recepiſſet,
donec vocauerunt parẽtes eius qui viſum
receperat.
19 Et interrogauerunt eos, dicẽtes, Hic
eſt filius veſter, quem vos dicitis cæcum
natum eſſe? quomodo ergo nunc videt?
20 Reſponderunt ei parentes eius, & di-
xerunt, Scimus quòd hic eſt filius noſter,
& quòd cæcus natus eſt:
21 Quomodo autem nunc videat, neſ-
cim⁹: aut quis eius aperuerit oculos, nos
neſcim⁹, ipſe ætatem habet, ipſum inter-
rogate: ipſe de ſe loquatur.
22 Hæc dixerunt parentes eius, quòd ti-
merent Iudæos: iam enim conſpiraue-
rant Iudęi, vt ſiquis eum cõfiteretur eſſe
Chriſtum è ſynagoga eijceretur.
23 Propterea parẽtes eius dixerunt, Ae-
tatem habet, ipſum interrogate.
24 Vocauerunt ergo rurſum hominem
qui fuerat cæcus, & dixerũt ei, Da gloriã
Deo.

Deo. Nos ſcim⁹ quòd hic homo pecca-
tor eſt.
25 Reſpondit ergo ille & dixit, An pec-
cator ſit, neſcio: vnum ſcio, quòd cæcus
quum fuerim, nunc videam.
26 Dixerunt ergo illi iterũ, Quid fecit
tibi? quomodo aperuit tibi oculos?
27 Reſpondit eis, Dixi vobis iam, nec
audiſtis: cur iterum vultis audire? num &
vos vultis diſcipuli eius fieri?
28 Conuitiati ſunt ergo ei, & dixerunt,
Tu diſcipul⁹ illius eſto: nos autem Mo-
ſis diſcipuli ſumus.
29 Nos ſcimus quòd Moſi loquutus eſt
Deus: hunc autem neſcimus vnde ſit.
30 Reſpondit ille homo, & dixit eis, In
hoc enim mirabile [quiddam] eſt, quòd
vos neſciatis vnde ſit, & tamen aperuit
meos oculos.
31 Scimus autem quòd peccatores De⁹
nõ audit: ſed ſiquis Dei cultor eſt, & vo-
luntati ipſius obtemperat, hunc audit.
32 A ſeculo non eſt auditum quòd quis
aperuerit oculos cæci nati.
33 Niſi eſſet hic à Deo, non potuiſſet
facere quicquam.
43 Reſpõderunt & dixerunt ei, In pec-
catis natus es totus, & tu doces nos? Et e-
iecerunt

iecerunt eum foras.
35 ¶Audiuit Ieſus quòd eieciſſent eum
foras: quúmq; inueniſſet eũ, dixit ei, Tu
credis in filium Dei?
36 Reſpõdit ille & dixit, Et quis eſt Do-
mine, vt credam in eum?
37 Et dixit ei Ieſus, Et vidiſti eum: & qui
loquitur tecum, ipſe eſt.
38 At ille ait, Credo, Domine. Et ado-
rauit eum.
39 Et dixit Ieſus, *In iudiciũ ego in hũc Sup. 3. 17
mundum veni: vt qui nõ vident, videãt: Infr. 12. 47
& qui vident, cæci fiant.
40 Et audierunt quidam ex Phariſæis
hæc, qui cum ipſo erant: & dixerunt ei,
Num & nos cæci ſumus?
41 Dixit eis Ieſus, Si cæci eſſetis, nõ ha-
beretis peccatũ: nunc verò dicitis, Vide-
mus: idcirco peccatum veſtrum manet.

CAPVT X.

1 Phariſæos Chriſtus paſtores malos, 8 ſe verò multis argumentis 11. 14 bonum cõprobat: 19 qui diſſidio orto, 31 lapides tollentium. 39 & prehendere cupientium manus euadit.

AMen amen dico vobis, qui nõ intrat
per oſtiũ in ſtabulum ouium, ſed aſ-
cendit

cendit aliunde, ille fur eſt & latro.
2 Qui autem intrat per oſtium, paſtor
eſt ouium.
3 Huic oſtiariꝰ aperit, & oues vocem e-
ius audiunt: & ꝓprias oues vocat nomi-
natim, & educit eas.
4 Et quum proprias oues emiſerit, ante
eas vadit, & oues illum ſequuntur: quia
nouerunt vocem eius.
5 Alienum autem non ſequẽtur, ſed re-
fugient ab eo: quia nõ nouerunt vocem
alienorum.
6 Hoc prouerbiũ dixit eis Ieſus: illi au-
tem non cognouerunt quæ eſſent quæ
loqueretur eis.
7 Dixit ergo eis iterũ Ieſus, Amen amẽ
dico vobis, ego ſum oſtium ouium.
8 Omnes quotquot ante me venerunt
fures ſunt & latrones, ſed non audierunt
eos oues.
9 Ego ſum oſtium: ꝑ me ſi quis introie-
rit, ſeruabitur, & ingredietur, & egredie-
tur, & paſcua inueniet.
10 Fur nõ venit, niſi vt furetur & mactet,
& perdat: ego veni vt vitam habeant, &
Eſ. 40.11. abundantius habeant.
Ezech. 34. 11 Ego ſum paſtor ille bonus: *bonus
23.37.24. paſtor animam ſuam dat ꝓ ouibus.
12 Mer-

12 Mercenarius autem, & qui nó eſt pa-
ſtor, cuius non ſunt oues propriæ, videt
lupum venientem, ac deſerit oues, ſugit-
que. & lupus rapit ac diſpergit oues.
13 Mercenarius autem fugit: quia mer-
cenarius eſt & oues non ſunt illi curæ.
14 Ego ſum paſtor ille bonus, & cognoſ-
co oues meas, & cognoſcor à meis.
13 Sicut nouit me Pater, ita & ego noui
Patrem, & animam meam pono ꝓ oui-
bus.
16 Et alias oues habeo, quę non ſunt ex
hoc ouili: illas quoque oportet me ad-
ducere, & vocem meam audient: * & fiet Ezec. 37.
vnum ouile, vnus paſtor. 22
17 Propterea me Pater diligit, † quia e- † Eſa. 53.
go pono animam meam, vt iterum ſumã
eam.
18 Nemo tollit eam à me. ſed ego pono
eam à meipſo: poteſtatẽ habeo ponẽdi
eam, & poteſtatẽ habeo rurſus ſumẽdi
eam * hoc mandatũ accepi à Patre meo. Act. 2. 24.
19 Diſſenſio igitur iterum facta eſt in- 4. 28.
ter Iudæos propter ſermones hos:
20 Dicebãt autẽ multi ex ipſis, Dęmo-
niũ habet, & inſanit: quid eum auditis?
21 Alij dicebant, Hæc verba non ſunt
dęmonium habentis: num dęmoniũ po-

 teſt

teſt cæcorum oculos aperire?
1. *Mach*. 4. 59 22 ¶Facta ſunt autem*Encænia Hiero-
ſolymis,& hyems erat.
23 Et ambulabat Ieſus in tēplo in por-
ticu Salomonis.
24 Circundederunt ergo eum Iudæi,&
dicebant ei, Quouſque animā noſtram
ſuſpendis? ſi tu es Chriſtus,dic nobis in-
genué.
25 Reſpondit eis Ieſus, Dixi vobis, nec
creditis:opera quę ego facio nomine Pa
tris mei, hæc teſtimonium reddūt de me.
26 Sed vos non creditis, quia non eſtis
ex ouibus meis: quemadmodum dicebā
vobis,
27 Oues meæ vocem meam audiunt,&
ego cognoſco eas:& ſequuntur me:
28 Et ego vitam ęternam do eis:nec pe-
ribunt in ęternum, neq; rapiet eas quiſ-
quam de manu mea.
29 Pater meus qui dedit mihi,maior o-
mnib⁹ eſt, & nemo poteſt rapere de ma-
nu Patris mei.
30 Ego & Pater vnum ſumus.
Sup. 8. 59. 31 ¶*Suſtulerunt ergo rurſum lapides
Iudæi,vt lapidarent eum.
32 Reſpondit eis Ieſus, Multa bona o-
pera oſtendi vobis ex Patre meo · prop-
ter quod

ter quod eorum operum me lapidatis?
33 Reſponderunt ei Iudæi, dicentes, Ob
bonum opus non lapidamus te, ſed ob
blaſphemiam: & quia tu homo quum ſis,
facis te ipſum Deum.
34 Reſpondit eis Ieſus, Nónne ſcriptũ
eſt in Lege veſtra,* Ego dixi dij eſtis? *Pſal.81.6*
35 Si illos dixit deos, ad quos ſermo Dei
factus eſt, & non poteſt ſolui Scriptura:
36 Quem Pater ſanctificauit & miſit in
mundum, vos dicitis me blaſphemare,
quia dixerim, Filius Dei ſum?
37 Si non facio opera Patris mei, noli-
te credere mihi.
38 Sin verò facio, & ſi mihi non creda-
tis, operib⁹ credite: vt cognoſcatis & cre-
datis quòd Pater in me eſt, & ego in eo.
39 Quærebant iterum eum apprehẽde-
re: & exiuit de manu eorum.
40 Et abijt iterũ trans Iordanem, in eũ
locum vbi fuerat Iohannes baptizans
primùm: manſitque illic.
41 Et multi venerunt ad eum, ac dice-
bant, Iohannes quidem ſignum edidit
nullum: omnia autem quæcunque dixit
Iohannes de hoc, vera erant.
42 Et crediderunt multi illic in eum.

CAPVT XI.

Chriſtus oſtenſurus ſe eſſe 25 vitam & reſurrectionem, 14 Lazarum mortuum, 17. 37 & ſepultum 43 reſuſcitat. 47 Conſultantibus Pontificibus, 49 Caiaphas 50 vnũ pro multis occidendum prædicit. 57 Sacerdotes iubent Chriſtum prehendi.

C. 11.

ÆGrotabat autem quidam nomine
Lazarus, Bethanienſis, à caſtello
Mariæ & Marthæ huius ſororis.
Mat. 26.7 *Luc. 7.37.* *Iuſ. 12.3* 2 *Maria autẽ erat ea quę vnxit Dominũ vnguẽto, & extersit pedes eius capillis ſuis: cuius frater Lazarus ægrotabat.
3 Miſerunt ergo ſorores eius ad eũ, dicentes, Domine, ecce quẽ amas, ægrotat.
4 Audiens autem Ieſus, dixit, Infirmitas hæc non eſt ad mortẽ, ſed ꝓ gloria Dei: vt glorificetur filius Dei per eam.
5 Diligebat autem Ieſus Marthã & ſororem eius, & Lazarum.
6 Vt ergo audiuit quòd ægrotaret, tum quidem temporis manſit in eodem loco duobus diebus.
7 Deinde poſt hoc dicit diſcipulis, Eamus in Iudæam iterum.
8 Dicũt ei diſcipuli, Rabbi, modò quęrebant te Iudæi lapidare, & iterum vadis illuc?

illuc?
9 Reſpondit Ieſus, Nónne duodecim
ſũt horę diei? ſi quis ambulauerit in die,
nó offendit, quia lucẽ huius mũdi videt.
10 Si quis autem ambulauerit in nocte,
offendit, quia lux non eſt in eo.
11 Hęc ait, & poſt hęc dicit eis, Lazarus
amic⁹ noſter dormit, ſed vado vt à ſom-
no excitem eum.
12 Dixerunt ergo diſcipuli eius, Domi-
ne, ſi dormit ſaluus erit.
13 Dixerat autem Ieſus de morte eius:
at illi putauerunt quòd de dormitione
ſomni diceret.
14 Tunc ergo Ieſus dixit eis manifeſtè,
Lazarus mortuus eſt:
15 Et gaudeo propter vos, (vt credatis)
quòd non fuerim ibi: ſed eamus ad eum.
16 Dixit ergo Thomas, qui dicitur Di-
dymus, ad diſcipulos, Eamus & nos, vt
moriamur cum eo.
17 Venit itaq; Ieſus, & inuenit eũ qua-
tuor dies iam in monumento habentem.
18 Erat autem Bethania iuxta Hieroſo-
lymam ferè ſtadijs quindecim.
19 Multiq; ex Iudæis venerant ad Mar-
tham ac Mariam, vt conſolarentur eas
de fratre ſuo.

20 Martha ergo vt audiuit q Ieſus ve-
niſſet, occurrit illi: Maria vero domi de-
ſidebat.
21 Dixit ergo Martha ad Ieſũ, Domine,
ſi fuiſſes hic, frater meꝰ nõ fuiſſet mortuꝰ.
22 Sed & nunc ſcio quòd quęcunq; po-
poſceris à Deo, daturus tibi ſit Deus.
23 Dicit illi Ieſus, Reſurget frater tuus.
24 Dicit ei Martha, Scio quòd reſurget
Luc. 14. 14 in*reſurrectione in nouiſſimo die.
Sup. 5. 29 25 Dicit ei Ieſus, Ego ſum reſurrectio &
vita: qui credit in me, etiãſi mortuus fue-
rit, viuet:
Sup. 6. 33. 35. & 47. 26 Et omnis qui viuit & * credit in me,
non morietur in æternum, credis hoc?
27 Ait illi, Etiam Domine: ego credo
quòd tu ſis Chriſtꝰ ille filius Dei, qui in
mundum venturus erat.
28 Et quum hęc dixiſſet, abijt, & voca-
uit Mariam ſororem ſuam clãculum, di-
cens, Magiſter adeſt, & vocat te.
29 Illa vt audiuit: ſurgit citò, & venit ad
eum:
30 Nondum autem venerat Ieſus in ca-
ſtellum, ſed erat in eo loco vbi occurre-
rat ei Martha.
31 Iudæi ergo qui erant cum ea in do-
mo, & conſolabantur eam, quũ vidiſſent
Mariam

Mariam quod citò ſurrexiſſet & exiſſet,
ſequuti ſunt eam, dicentes, Vadit ad mo
numentum, vt ploret ibi.
32 Maria ergo quum veniſſet eò vbi
erat Ieſus, videns eum, accidit ad pedes
eius, & dicit ei. Domine, ſi fuiſſes hic, nõ
eſſet mortuus frater meus.
33 Ieſus ergo vt vidit eam plorantem,
& Iudæos qui venerant cum ea plorantes,
infremuit ſpiritu, & turbauit ſeipſũ.
34 Et dixit, Vbi poſuiſtis eum? Dicunt
ei, Domine, veni & vide.
35 Lachrymatus eſt Ieſus.
36 Dixerunt ergo Iudęi, Ecce quomodo
amabat eum.
37 Quidam autem ex ipſis dixerunt, *Sup. 9, 6*
Nõ poterat hic qui * aperuit oculos cæci,
facere vt & hic non moreretur?
38 Ieſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo
venit ad monumentum. Erat autem
ſpelunca, & lapis impoſitus erat ei.
39 Ait Ieſus, Tollite lapidem. Dicit ei
Martha, ſoror eius qui mortuus fuerat,
Dñe, iam olet: quatriduanus eſt enim.
40 Dicit ei Ieſus, Nõnnè dixi tibi quòd
ſi credideris, viſura eſſes gloriam Dei?
41 Suſtulerunt ergo lapidẽ [à loco] vbi
is qui mortuus fuerat, erat poſitus.

Ieſus autem attollens ſurſum oculos,
dixit, Pater gratias ago tibi, quoniam
audiſti me.
41 Ego autem ſciebam quòd ſemper
me audis: ſed propter turbam quæ cir-
cumſtat, dixi, vt credat quòd tu me mi-
ſeris.
43 Atque hæc quũ dixiſſet, voce ma-
gna clamauit, Lazare, veni foras.
44 Et prodijt qui fuerat mortuus, ma-
nus & pedes habens reuinctos faſcijs ſe
pulchralibus, & facies illius ſudario e-
rat obuincta. Dicit eis Ieſus, ſoluite eũ, &
ſinite abire.
45 ¶ Multi ergo ex Iudæis qui vene-
rant ad Mariam, & viderant quæ feciſſet
Ieſus, crediderunt in eum.
46 Quidam autem ex ipſis abierunt
ad Phariſæos, & dixerunt eis quæ feciſ-
ſet Ieſus.
47 Congregauerunt ergo Pontifices
& Phariſæi conciliũ, ac dicebant, Quid
facimus? quia hic homo multa ſigna
edit.
48 Si permiſerimus eum ſic, omnes cre
dent ei: & venientque Romani, & tollent
nobis & locum noſtrum, & gentem.
49 Vnus autem ex ipſis, Caiaphas [no-
mine]

mine] quum eſſet Pontifex anni illius,
dixit eis, Vos neſcitis quicquam,
50 Nec perpenditis quòd* expedit no- *Inf. 18,14*
bis vt vn⁹ homo moriatur pro populo,
ac non tota gens pereat.
51 Hoc autem à ſemetipſo non dixit:
ſed quum eſſet Pontifex anni illius, va-
ticinatus eſt quòd Ieſus moriturus eſſet
pro gente:
52 Et non tantùm pro gente, ſed vt fi-
lios Dei qui erant diſperſi, congregaret
in vnum.
53 Ab illo ergo die conſultabant in-
uicem, vt interficerent eum.
54 Ieſus ergo iam non propalàm am-
bulabat inter Iudæos, ſed abijt in regio
nem iuxta deſertum, in ciuitatem quæ
dicitur Ephraim, & ibi verſabatur cum
diſcipulis ſuis.
55 Inſtabat autem Paſcha Iudæorum:
& aſcenderunt multi Hieroſolymam è
regione ante Paſcha, vt purificarent ſe.
56 Quærebant ergo Ieſum, & collo-
quebantur inter ſe in templo ſtantes,
Quid videtur vobis, quòd non venerit
ad diem feſtum?
57 Dederant autem Pontifices & Pha
riſæi præceptum, vt ſi quis cognouiſſet
vbi eſ-

vbi eſſet, indicaret, vt cõprehenderẽt eũ.

CAPVT XII.

2 Chriſto apud Lazarum cœnanti 3 pedes vngens Maria, 5 accuſatur à Iuda, 7 & defenditur à Chriſto. 10 Sacerdotes Lazarum ſublatum cupiunt. 12 Chriſto Ieroſolymam venienti 18 obuiam itur: 21 quem Græci videre cupiunt. 24 Granum frumenti lapſum in terram. 28 Vox è cœlo. 32 Prædicit Chriſtus ſe crucifigendum. 42 Principes credentes in eum, & non confitentes ob metum, 44 ad fidem hortatur. 50 Mandatum Dei, vita æterna.

IEſus* ergo ante ſex dies Paſchę venit
Mat. 26,6 Bethaniam, vbi Lazarus fuerat mor-
Mar. 14,3 tuus, quem ſuſcitauit à mortuis.
2 Fecerunt autẽ ei cœnam ibi, & Martha miniſtrabat: Lazarus verò vnus erat de numero diſcumbentium cum eo.
C. 12 3 Maria ergo accepit libram vnguenti nardi piſticæ pretioſæ, & vnxit pedes Ieſu, & exterſit pedes eius capillis ſuis: domus autẽ impleta eſt odore vnguenti.
C. 13 4 Dicit ergo vnus ex diſcipulis eius, Iudas Simonis Iſcariotes, qui erat eum proditurus.

5 Qua-

5 Quare hoc vnguentum non vænijt
trecentis denarijs, & datum eſt egenis?
6 Dixit aũt hoc, nõ q̃ pauperes illi cu-
ræ eſſent, ſed qa fur erat ac * marſupium
habebat, eaq; quæ mittebãtur, portabat Inf. 13, 19
7 Dixit ergo Ieſus, Sine illam, in diem
ſepulturæ meæ ſeruauit iſtud.
8 Pauperes enim ſemper habetis vobi-
ſcum, me verò non ſemper habebitis
9 Cognouit ergo turba multa ex Iu-
dæis quòd illic eſſet: & venerũt non ꝓp-
ter Ieſum tantùm, ſed vt Lazarũ quoq;
viderent, quẽ ſuſcitauerat à mortuis.
10 Conſultabant autem principes Sa-
cerdotum, vt & Lazarum interficerent:
11 Quia multi propter illum abibant
ex Iudæis, & credebant in Ieſum.
12 ¶Poſtero die turba multa quæ ve-
nerat ad diem feſtum, quum audiſſent
quòd veniret Ieſus Hieroſolymam,
13 Acceperunt ramos palmarum, &
proceſſerunt obuiam ei, & clamabant,
Hoſanna, Benedictus qui venit in no-
mine Domini rex Iſrael. C. 14
14 *Nactus autem Ieſus aſellum, ſedit Mat. 21, 7
ſuper eum, ſicut ſcriptum eſt. Mar. 11, 7
15 Noli timere filia Sion. † ECCE Rex
tuus venit ſedens ſuper pullum aſinæ. Luc. 19, 35
16 Hæc †Zach. 9, 9

16 Hæc autem non cognouerunt diſcipuli eius primùm: ſed quando glorificatus eſt Ieſus, tūc recordati ſunt quod hæc eſſent ſcripta de eo, & quòd hęc fecißent ei.
17 Teſtificabatur igitur turba quæ erat cum eo, quando Lazarum vocauit de monumēto, & ſuſcitauit eum à mortuis.
18 Propterea & obuiam venit ei turba, quod audierant eum edidiſſe hoc ſignum.
19 Phariſæi ergo dixerūt inter ſe, Videtis quòd nihil proficitis: ecce mūdus poſt eum abijt.
C. 15 20 ¶Erant autem quidā Græci ex his qui aſcenderant vt adorarent in Feſto:
21 Hi ergo acceſſerunt ad Philippum qui erat à Bethſaida Galilææ, & rogabant eum, dicentes, Domine, volumus Ieſum videre.
22 Venit Philippus, & dicit Andreæ: Andreas rurſum & Philippus dicunt Ieſu.
23 Ieſus autem reſpondit eis, dicens, venit hora vt glorificetur Filius hominis.
24 Amen amen dico vobis, niſi granum frumenti deiectum in terram, mortuum fuerit, ipſum ſolū manet: ſi verò mortuum

mortuum fuerit, multum fructũ affert.
25 * Qui amat animam ſuam, perdet *Mat.*10,
eam: & qui odit animã ſuam in hoc mũ- 39:16,25
do, in vitam æternam cuſtodiet eam. *Mar.*8, 35
26 Si quis mihi miniſtrat, me ſequa- *Luc.*9,24
tur: & vbi ego ſum, illic & miniſter meus
erit. Si quis mihi miniſtrauerit, cohone- 17,33
ſtabit eum Pater.
27 Nunc anima mea turbata eſt: &
quid dicam? Pater, ſeruato me ex hora
hac: ſed propterea veni in horam hanc.
28 Pater, illuſtra nomen tuum. Venit
ergo vox de cœlo [dicens], Et illuſtraui,
& rurſus illuſtrabo.
29 Turba ergo, quę ſtabat & audierat,
dicebant tonitruum eſſe factum. Alij di-
cebant, Angelus ei loquutus eſt.
30 Reſpondit Ieſus & dixit, Non pro-
pter me hæc vox venit, ſed propter vos.
31 Nunc iudicium eſt mundi huius:
nunc princeps mũdi hui⁹ eijcietur foras. *Sup.*3,14
32 Et ego ſi * exaltatus fuero à terra,
omnes traham ad me ipſum. *Pſa.*88,37
33 Hoc autem dicebat, ſignificans qua 109,4: &
morte eſſet moriturus. 106,2
34 Reſpondit ei turba, Nos audiui- *Eſa.*40,8
mus * ex Lege, quòd Chriſtus manet in
æternum: & quomodo tu dicis, oportet *Ezec.*37,
exaltari 25

exaltari Filium hominis? quis eſt iſte fi-
lius hominis?
35 Dixit ergo eis Ieſus, Adhuc ad bre-
Sup.1,9 ue tempus* Lumē vobiſcum eſt: ambu-
late donec Lucem habetis, ne vos tene-
bræ occupent. Et qui ambulat in tene-
bris, neſcit quo vadat.
36 Dum Lucem habetis, credite in lu-
cem, vt filij Lucis ſitis. Hęc loquutus eſt
Ieſus, ac digreſſus abſcondit ſe ab eis.
37 ¶Quum autem tam multa ſigna fe
ciſſet coram eis, non credebant in eum:
38 Vt ſermo Eſaiæ Prophetæ imple-
Eſa.53,1 retur, quem dixit,* Domine, quis credi-
Ro.10,16 dit ſermoni noſtro: & brachium Domi-
ni cui reuelatum eſt?
39 Propterea non poterant credere,
quia iterum dixit Eſaias,
Eſa.6,9 40 * Excæcauit oculos eorum, & indu-
& 10 rauit cor eorum: ne videant oculis, & nę
Mat.13, intelligant corde, & conuertantur, & ſa-
nem eos.
14 41 Hæc dixit Eſaias, quando vidit glo-
Mar.4,12 riam eius, & loquutus eſt de eo.
Luc.8,10 24 Veruntamen etiam ex principibus
Act.28,26 multi crediderunt in eum: ſed propter
Rom.11,8 Phariſæos non confitebantur, ne è ſyna
goga eijcerentur.

43 †Di-

43 † Dilexerunt enim gloriam homi- †Sup.5,44
num magis, quàm gloriam Dei.
44 ¶ Ieſus autem clamauit, & dixit,
Qui credit in me, non credit in me, ſed
in eum qui miſit me.
45 Et qui videt me, videt eum qui mi-
ſit me.
46 * Ego lux in mundũ veni, vt omnis Sup.3,19:
qui credit in me, in tenebris nõ maneat. 9,39
47 † Et ſi quis audierit verba mea, & †Sup.3,17
non crediderit, ego non iudico eum: nõ
enim veni vt iudicem mundum, ſed vt
ſeruem mundum.
48 Qui reijcit me, nec accipit verba
mea, habet qui iudicet ipſum: ſermo quẽ
loquutus ſum, ille judicabit eum in ex-
tremo die.
49 Quia ergo ex meipſo nõ ſum loqu-
tus, ſed qui miſit me Pater, ipſe mihi mã-
datũ dedit quid dicã & quid loquar.
50 Et ſcio quòd mandatum eius vita
æterna eſt. Quæ ergo ego loquor, ſicut
dixit mihi Pater, ſic loquor.

CAPVT XIII.

*4 A cœna ſurgens Chriſtus 15 humi-
litatem commendaturus Apoſtolis, 5 pedes
eorum lauat. 21 Proditorem Iudam 26 cer-*

to ſigno

10 ſigno denotat. 34 Charitatem commendat: 37, 39 & Petro lapſum abnegationis prædicit.

Mat. 26, 2
Mar. 14, 1
Luc. 22. 1

ANte * feſtum autem Paſchæ ſciens
Ieſus quòd veniſſet hora ipſius, vt
tranſiret ex hoc mundo ad Patrem,
quum dilexiſſet ſuos qui erant in mun-
C. 16 do, vſque ad finem dilexit eos.
2 Et cœna facta, quum diabolus iam
immiſiſſet in cor Iudæ Simonis Iſcario-
tæ, vt proderet eum:
3 Sciens Ieſus quòd omnia dediſſet
ſibi Pater in manus, & quòd à Deo ex-
iſſet, & ad Deum iret,
4 Surgit à cœna, & ponit veſtimenta:
& quum accepiſſet linteũ, præcinxit ſe.
5 Deinde miſit aquam in peluim, &
cœpit lauare pedes diſcipulorum, & ex-
tergere linteo quo erat præcinctus.
6 Venit ergo ad Simonem Petrum: &
dicit ei Petrus, Domine, tu mihi lauas
pedes?
7 Reſpondit Ieſus & dixit ei, Quod
ego facio, tu neſcis nunc, ſcies autem
poſtea.
8 Dicit ei Petrus, Non lauabis meos
pedes in æternum. Reſpondit ei Ieſus, Si
non

non lauero te, nó habes partem meum.
9 Dicit ei Simon Petrus, Domine nó
tantùm pedes meos, ſed & manus & ca-
put.
10 Dicit ei Ieſus, Qui lotus eſt, non
opus habet niſi vt pedes lauet, ſed eſt
mundus totus,&*vos mundi eſtis,ſed nó *Infr.15,3.*
omnes.
11 Sciebat enim quiſnam eſſet qui pro
deret ipſum: propterea dixit, Non eſtis
mundi omnes.
12 ¶Poſtquam ergo lauiſſet pedes eo-
rum, receptiſq; veſtibus ſuis accubuiſſet,
iterũ dixit eis,Scitis quid fecerim vobis?
13 Vos vocatis me Magiſtrum ac* Do *1.Cor.8,6.*
minum,& bene dicitis:ſum etenim. *12,3*
14 Si ergo ego laui pedes veſtros Do- *Phil.2,11*
minus & Magiſter,vos quoq; debetis in-
uicem alij aliorum lauare pedes.
15 Exemplum enim præbui vobis, vt
quemadmodum ego feci vobis, ita &
vos faciatis.
16 Amen amen dico vobis, * non eſt *Mat.10,*
ſeruus maior domino ſuo, neque le- *Luc.6,40*
gatus maius eſt eo qui legauit ipſum. *Infr.15,20*
17 Si hæc nouiſtis, beati eſtis,ſi fece-
ritis ea.
18 Nó de omnibus vobis loquor:ego

ſcio quos elegerim: ſed vt adimpleatur
Pſa.40,10 Scriptura,* Qui edit mecum panem, ſu-
ſtulit aduerſum me calcaneum ſuum.
19 Nunc dico vobis prius, quàm fiat:
vt quum factum fuerit, credatis quòd e-
go ſim.
†Mat. 10, 40 20 †Amen amen dico vobis, qui reci-
pit quécunq; miſero, me recipit: qui autẽ
Luc. 10,16 me recipit, recipit eum qui me miſit.
21 ¶Quum hæc dixiſſet Ieſus, turbatus
*Matt. 26, 21 eſt ſpiritu, & teſtificatus eſt: dixitq;, *A-
men amen dico vobis, quòd vnus ex vo
Mar. 14, 18 bis proditurus eſt me.
22 Aſpiciebant ergo ſe inuicem di-
Luc. 22, 21 ſcipuli, hæſitantes de quo diceret.
23 *Erat autem vnus ex diſcipulis Ie-
Infr. 21,20 ſu recumbens in ſinu ipſius, [nimirum]
is quem diligebat Ieſus.
24 Innuit ergo huic Simon Petrus, vt
ſciſcitaretur quis eſſet de quo loqueretur.
25 Itaque quum recubuiſſet ille ſuper
pectus Ieſu, dicit ei, Domine, quis eſt?
26 Reſpondit Ieſus, Ille eſt cui ego in-
tinctũ panẽ porrexero. Et quũ intinxiſ-
ſet panẽ, dedit Iudæ Simonis Iſcariotæ.
27 Et poſt offulam ingreſſus eſt in eũ
ſatanas. Dicit igitur ei Ieſus, Quod fa-
cis, fac citiùs.

28 Hoc

28 Hoc autem nemo intelligebat di-
ſcumbentium ad quid dixiſſet ei.
29 Quidam enim putabant, quia lo-
culos habebat Iudas, quòd dixiſſet ei Ie-
ſus, Eme ea quæ opus ſunt nobis ad diē
feſtum: aut egenis vt aliquid daret.
30 Quum ergo accepiſſet ille offulam,
exiuit continuò: erat autem nox.
31 ¶ Quum ergo exiſſet, dixit Ieſus,
Nunc glorificatus eſt Filius hominis, &
Deus glorificatus eſt per eum.
32 Si Deus glorificatus eſt per eum, &
Deus glorificabit eum per ſe, & conti-
nuò glorificabit eum.
33 Filioli, adhuc pauliſper vobiſcum
ſum. *Quæritis me, & ſicut dixi Iudæis, Sup. 7, 34
quo ego vado, vos non poteſtis venire:
ita & vobis dico nunc.
34 *Præceptum nouum do vobis, vt Leuit. 19,
diligatis vos mutuò, ſicut dilexi vos, vt 18.
& vos diligatis vos mutuò. Mat. 22,
35 In hoc cognoſcent omnes quòd di 39
ſcipuli mei ſitis, ſi charitatem habueri- Inf. 15, 12
tis inter vos mutuam.
36 Dicit ei Simon Petrus, Domine, 1 Ioh. 4, 21
quò vadis? Reſpondit ei Ieſus, Quò ego
vado, non potes me nunc ſequi, ſequêris
autem poſtea.

37 Dicit ei Petrus, Domine, quare nõ
poſſum te ſequi nunc? animam meam
pro te ponam.
38 Reſpondit ei Ieſus, Animam tuam
Mat. 26, 34 pro me pones? amẽ amen dico tibi, *Nõ
canet gallus, donec ter me negaueris.
Mar. 14, 30 Luc. 22, 34

CAPVT XIIII.

1 Conſolatur diſcipulos ſuos 2, 7 diuinitatem ſuam & fructum mortis ſuæ exponẽs. 16 Conſolatorem 17 Spiritum promittens, 26 eius officium deſcribit, 27 pacémque ſuam promittit.

ET ait diſcipulis ſuis, Ne turbetur cor
veſtrum: creditis in Deum, & in me
credite.
2 In domo Patris mei mãſiones mul-
tæ ſunt: quòd ſi ſecus eſſet, dixiſſem vo-
bis: vado paraturus vobis locum.
3 Et ſi abiero ad parandum vobis lo-
cum, iterum veniam & aſſumam vos ad
meipſum: vt vbi ſum ego, & vos ſitis.
4 Et quò ego vado, ſcitis, & viã ſcitis.
5 Dicit ei Thomas, Dñe, neſcimus quò
vadis, & quomodo poſſumus viã ſcire?
6 Dicit ei Ieſus, Ego ſum via & veritas
& vita: nemo venit ad Patrẽ, niſi per me.
7 Si cognouiſſetis me, & Patrem meũ
vtique

vtiq; cognouiſſetis: & nunc cognoſcitis
eum,& vidiſtis eum.
8 Dicit ei Philippus,Domine,oſtende
nobis Patrem,& ſufficit nobis.
9 Dicit ei Ieſus,Tanto tempore vobi-
ſcū ſum,& nō cognouiſti me? Philippe,
qui vidit me,vidit Patrem: & quomodo
tu dicis,Oſtende nobis patrem?
10 Non credis quòd ego in patre ſum,
& Pater in me? verba quæ ego loquor
vobis,à meipſo non loquor: Pater autē
in me manens,ipſe facit opera.
11 Credite mihi quòd ego in Patre
ſum,& Pater in me: alioqui propter ipſa
facta credite mihi.
12 Amē amē dico vobis,qui credit in
me,opera quę ego facio,& ipſe faciet:&
maiora his faciet,qa ego ad patrē vado.
13 *Et quicquid petieritis nomine meo, *Matt.7,7*
hoc faciā:vt glorificetur Pater p filium. *Mar.11,*
14 Si quid petieritis per nomen meum, *24*
ego faciam.
15 Si diligitis me,pręcepta mea ſeruate. *Infr.16,23*
16 Et ego rogabo Patrem,& alium cō- *Iac.1,5*
ſolatorem dabit vobis, vt maneat vobi-
ſcum in æternum,
17 Spiritum veritatis quem mundus
non poteſt accipere: quia non videt eū

 nec

nec nouit eum: vos autē cognoſcitis eū,
quia apud vos manet,& in vobis erit.
18 Non relinquam vos orphanos,ve-
niam ad vos.
19 Adhuc puſillum,& mundus me iam
non videt: vos autem videtis me: quia
ego viuo,& vos viuetis.
20 In illo die vos cognoſcetis quod
ego ſum in Patre meo , & vos in me, &
ego in vobis.
21 Qui habet præcepta mea,& ſeruat
ea,ille eſt qui diligit me:qui autem dili-
git me,diligetur à Patre meo: & ego di-
ligam eum,& apetiam ei meipſum.
22 Dicit ei Iudas(non ille Iſcariotes)
Domine,quid factum eſt quòd manife-
ſtaturus es nobis teipſum, & nō mūdo?
23 Reſpōdit Ieſus,& dixit ei,* Si quis
Eccl, 2, 21 diligit me, ſermonē meum ſeruabit, &
Pater meus diliget eum:& ad eum venie
mus,& manſionē apud eum faciemus.
24 Qui nō diligit me,ſermones meos
non ſeruat: & ſermo quē auditis, nō eſt
meus,ſed eius qui miſit me,Patris.
25 Hæc loquutus ſum vobis apud vos
manens.
Inf.15, 26 26 *Paracletus autē ille [qui eſt] Spi-
ritus ſanctus,quē [Spiritū] mittet Pater
nomine

nomine meo, ille vos docebit oïa, & ſug
geret vobis omnia quęcunq; dixi vobis.
27 Pacem relinquo vobis, pacem meā
do vobis: non quomodo mundus dat, e-
go do vobis: ne turbetur cor veſtrū neq;
formidet.
28 Audiſtis quòd ego dixi vobis, Va-
do, & venio ad vos: ſi diligeretis me,
gauderetis vtique, quòd dixerim, Vado
ad Patrem: quia Pater maior me eſt.
29 Et nunc dixi vobis prius quàm fiat:
vt quum factum fuerit, credatis.
30 Poſthac non multa loquar vobi-
ſcum: venit enim princeps mundi huius,
& in me non habet quicquam.
31 Sed vt cognoſcat mundus quòd di-
ligo Patrem, & ſicut mandatum dedit
mihi Pater, ſic facio: ſurgite, eam⁹ hinc.

CAPVT XV.

1 Vitis, 2 & palmitum ſimilitudine 5, 6 oſtendit quomodo diſcipuli fructū ferre poſſint. 12, 17 Dilectionem mutuam cō-mendat: 18 & ad patientiam in afflictio-nibus, 20 ſuo exemplo hortatur. 26 Spiri-tus ſanctus.

EGo ſum vitis vera, & Pater meus a-
gricola eſt.
Mat.15,13 2 * Omnē palmitē in me non ferē-
tem fructū tollit:& omnē qui fert fructū
purgat,vt fructum copioſiorem afferat.
Sup.13,10 3 * Iam vos mundi eſtis propter ſer-
monem quem loquutus ſum vobis.
4 Manete in me,& ego in vobis: ſicut
palmes non poteſt ferre fructum à ſe-
metipſo,niſi manſerit in vite,ſic nec vos
niſi in me manſeritis.
5 Ego ſum vitis,vos palmites:qui ma-
net in me, & ego in eo, hic fert fructum
multū:quia ſine me nihil poteſtis facere
Col.1,23 6 *Si quis in me nō manſerit,eiectus eſt
foras ſicut palmes,& exaruit:& colligūt
eos,& in ignem conijciunt,& ardent.
7 Si manſeritis in me, & verba mea in
vobis manſerint, * quicquid volueritis,
1.Ioh.3,22 petetis:& fiet vobis.
8 In hoc glorificatus eſt Pater meus,vt
fructum copioſum afferatis,& efficiami-
ni mei diſcipuli.
9 Sicut dilexit me Pater,ita & ego di-
lexi vos:manete in dilectione mea.
10 Si præcepta mea ſeruaueritis, ma-
nebitis in dilectione mea, ſicut & ego
Patris mei præcepta ſeruaui, & maneo
in eius

in eius dilectione.
11 Hæc loquutus ſum vobis, vt gau-
dium meum in vobis maneat, & gaudiũ
veſtrum impleatur.
12 * Hoc eſt præceptum meum, vt di- Sup. 13,34
ligatis vos inuicem, ſicut dilexi vos. 1 Theſ. 4,9
13 †Maiorem hac dilectionem nemo 1. Iohan. 3,
habet, vt quis animam ſuam ponat pro 11: 4,21
amicis ſuis.
14 Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quę- †Ephe. 5,2
cunque ego præcipio vobis. 1. Ioh. 3,16
15 Non poſthac vos dico ſeruos, quia
ſeruus neſcit quid faciat dominus eius:
vos autem dixi amicos, quia omnia quæ
audiui à Patre meo, nota feci vobis.
16 Non vos elegiſtis, ſed ego elegi
vos, & conſtitui vos* vt eatis, & fructum Matt. 28
afferatis, & fruct⁹ veſter maneat: vt quic- 19.
quid petieritis Patrem nomine meo, det
vobis.
17 Hæc præcipio vobis, vt * diligatis 1. Ioh. 4,7
vos mutuo.
18 Si mundus vos odit, ſcitis quòd me
prius quàm vos odio habuerit.
19 Si de mundo fuiſſetis, mũdus quod
ſuum eſt, diligeret: quia verò de mundo
non eſtis, ſed ego ſelegi vos de mundo,
propterea odit vos mundus.

20 Me-

20 Mementote ſermonis quē ego dixi
*Mat.*10, 24 vobis, *Non eſt ſeruus maior dño ſuo:
*Luc.*6,40 †ſi me perſequuti ſunt,& vos perſequē-
*Sup.*13,16 tur: ſi ſermonem meum ſeruauerunt, &
† *Mat.*24, 9 veſtrum ſeruabunt.
Inf. 16,3 21 *Sed hæc omnia faciēt vobis pro-
pter nomen meum, quia non nouerunt
eum qui miſit me.
22 Si nō veniſſem,& loquutus fuiſſem
eis,peccatum nō haberent: nunc autem
non habēt quod prætexāt peccato ſuo.
23 Qui me odit,is & Patrē meū odit.
24 Si opera nō feciſſem inter eos quæ
nemo alius fecit,peccatū non haberent:
nunc autē & viderunt & oderunt,nō ſo-
lùm me,verumetiam Patrem meum.
*Pſa.*24, 19 34,19 25 Sed [hoc accidit] vt cōpleatur ſer-
mo qui in Lege eorum ſcriptus eſt,* O-
dio habuerunt me gratis.
C. 17 26 Quum autem venerit Paracletus,
*Luc.*24,49 *quem ego mittam vobis à Patre, Spiri-
*Sup.*14,26 tus veritatis, qui à Patre procedit, ille
teſtimonium perhibebit de me.
27 Quin & vos teſtes eſtis: quia ab ini-
tio mecum eſtis.

CAPVT XVI.

*2 Crucem prædicit diſcipulis. 7 Conſo-
latur*

latorem promittens. 8, 13 eius officium de-ſcribit. 21 Mulieri parienti afflictiones ſuo-rum comparat. 28 Aſcenſionem ſuam præ-dicit Chriſtus.

HÆc loquutus ſum vobis, vt ne quid
offendamini.
2 Alienos à ſynagogis facient vos:
ſed veniet tẽpus, vt quiſquis interficiet
vos, videatur cultum præſtare Deo.
3 Et hæc facient vobis, quia non noue- *Sup. 15. 21*
runt Patrem, neque me.
4 Sed hæc loquutus ſum vobis, vt quũ
venerit tempus illud, reminiſcamini eo-
rum, quòd ego dixerim vobis: hæc au-
tem vobis ab initio non dixi, quia vobiſ-
cum eram.
5 Nunc autem vado ad eum qui miſit
me, & nemo ex vobis interrogat me, quò
vadam.
6 Sed quia hæc loquutus ſum vobis,
triſtitudo impleuit cor veſtrum.
7 Sed ego veritatẽ dico vobis, expedit
vobis vt ego vadam: ſi enim non abiero,
Conſolator ille non veniet ad vos: ſin
autem abiero, mittam eum ad vos.
8 Et quum venerit ille, arguet mundum
de peccato & de iuſtitia & de iudicio.

9 De peccato quidem, quia non credunt in me.
10 De iuſtitia verò, quia ad Patrē vado, & poſthac non videtis me.
11 De iudicio autem, quia princeps hu° mundi [iam] iudicatus eſt.
12 Ad hæc multa habeo quæ vobis dicam, ſed non poteſtis portare nunc.
13 Quū autem venerit ille [qui eſt] Spiritus veritatis, ducet vos in omnem veritatem, non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæcunque audierit, loquetur: & quæ futura ſunt, annuntiabit vobis.
14 Ille me glorificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.
15 Omnia quæcūque habet Pater, mea ſunt: ꝓpterea dixi [vobis,] quòd de meo accipiet, & annuntiabit vobis.
16 Puſillum, & non videtis me: & iterū puſillū, & videbitis me, [quia ego vado ad Patrem.
17 Dixerunt ergo quidam ex diſcipulis ei° inter ſe, Quid eſt hoc ꝙ dicit nobis, Puſillum, & non videtis me: & rurſus puſillum, & videbitis me: &, Quia ego vado ad Patrem?
18 Dicebāt ergo, Quid eſt hoc ꝙ dicit, Puſillum? neſcimus quid loquatur.
19 Cog-

19 Cognouit autem Ieſus quòd vellēt
ipſum interrogare, & dixit eis, De hoc
quæritis inter vos quod dixi, Puſillum, &
non videtis me: & iterũ puſillum, & vi-
debitis me.
20 Amen amen dico vobis, plorabitis
& lamentabimini vos, mũdus cõtrà gau-
debit: vos autem mœrore afficiemini, ſed
mœror veſter vertetur in gaudium.
21 Mulier quum parit, dolorem habet,
quia venit hora eius: quum autem pepe-
rerit puerum, iam non meminit anxieta-
tis ꝓpterea quòd gaudeat hominem eſſe
natum in mundo.
22 Et vos igitur nunc quidem mœrorẽ
habetis, ſed iterum videbo vos, & gaude-
bit cor veſtrũ, & gaudium veſtrum nemo
tollit à vobis.
23 Et in illo die me non interrogabitis *Matt. 7. 7*
quicquam.* Amen amẽ dico vobis, quę- 21. 22
cunq; petieritis Patrem in nomine meo, *Mar.* 11. 4
dabit vobis. *Luc.* 11. 9.
24 Hactenus non petiſtis quicquam in *Sup.* 14. 13
nomine meo: petite, & accipietis, vt gau- 15. 7
dium veſtrum ſit perfectum. *Iac.* 1. 5.
25 Hæc ꝑ prouerbia loquutus ſum vo- 1. *Iohan.* 3.
bis: veniet tempus, quum iam nõ per ꝓ- 22.
uerbia loquar vobis, ſed palàm de Patre
meo

meo annuntiabo vobis.
26 In illo die in nomine meo petetis:&
non dico vobis quòd ego rogaturus ſim
Patrem pro vobis:
27 Ipſe enim Pater amat vos, quia vos
Infr. 17.7 me amaſtis, &* credidiſtis q̃ à Deo exi-
uerim.
28 Exiui à Patre, & veni in mũdum: iterũ
relinquo mundum, & vado ad Patrem.
29 Dicunt ei diſcipuli eius, Ecce, nunc a-
pertè loqueris, nec prouerbium vllum
dicis.
30 Nunc ſcimus quòd ſcis omnia, nec o-
pus eſt tibi vt quis te interroget: per hoc
credimus quòd à Deo exiſti.
31 Reſpondit eis Ieſus, Nunc creditis?
Matt. 26. 32 *Ecce inſtat tempus, & iam venit, vt
31 diſpergamini vnuſquiſque in ſua, méque
Mar. 14 ſolum relinquatis: & tamen non ſum ſo-
27 lus, quia Pater mecum eſt.
33 Hęc loquut⁹ ſum vobis, vt in me pacẽ
habeatis: in mũdo afflictionem habetis,
ſed bono animo ſitis, ego vici mundum.

CAPVT XVII.

1 Orat Chriſtus vt mutua ſit illuſtratio gloriæ ſuæ & Patris. 9. Orat pro Apoſtolis. 20 & toto credentium grege.

Hæc

HÆc loquutus eſt Ieſus, & ſublatis o-
culis in cœlũ, dixit: Pater, venit ho-
ra, glorifica filium tuum, vt & filius
tuus glorificet te.
2 * Sicut dediſti ei poteſtatẽ omnis car-
nis, vt quotquot dediſti ei, det eis vitam Matt. 28.
æternam. 18
3 Hæc eſt autem vita ęterna, vt cognoſ-
cãt te ſolum Deum verum, & quem mi-
ſiſti IESVM Chriſtum.
4 Ego te glorificaui ſuper terram, opus
conſummaui ꝙ dediſti mihi vt facerem.
5 Et nunc glorifica me tu Pater apud te-
metipſum gloria quã habui prius quàm
hic mundus eſſet, apud te.
6 Manifeſtaui nomen tuum hominibus
quos dediſti mihi de mundo: tui erãt, &
mihi eos dediſti, & ſermonem tuum ſer-
uauerunt.
7 Nunc cognouerunt quòd omnia quæ-
cunque dediſti mihi, abs te ſunt:
8 Quia verba quę dediſti mihi, dedi eis,
& ipſi acceperunt: * & cognouerũt verè, Sup. 16
quòd à te exiui, & crediderunt quòd tu 27
me miſiſti.
9 Ego pro eis rogo: non ꝓ mundo ro-
go, ſed ꝓ his quos dediſti mihi, quia tui
ſunt.

10 Et mea oĩa tua ſunt, & tua mea ſunt
& glorificatus ſum in eis.
11 Et iam non ſum in mundo, & hi in
mundo ſunt, & ego ad te venio. Pater
ſancte, ſerua eos per nomen tuum, quos
dediſti mihi: vt ſint vnum, ſicut & nos.
12 Quum eſſem cum eis in mundo, ego
Infr. 18.9. ſeruabam eos nomine tuo: *quos dedi-
Pſ. 40.10. ſti mihi, ego cuſtodiui, & nemo ex eis pe-
108.8 rijt, niſi filius ille perditus,* vt Scriptura
compleretur.
13 Nunc autem ad te venio, & hæc lo-
quor in mundo: vt habeãt gaudium me-
um impletum in ſemetipſis.
14 Ego tradidi eis ſermonem tuum, &
mundus eos odio habuit: quia non ſunt
de mũdo, ſicut & ego nõ ſum de mundo.
15 Nõ rogo vt tollas eos è mundo, ſed
vt ſerues eos à malo.
16 De mundo non ſunt, ſicut & ego nõ
ſum de mundo.
17 Sanctifica eos per veritatem tuã: ſer-
mo tuus veritas eſt.
18 Sicut tu me miſiſti in mundum, ita &
ego miſi eos in mundum.
19 Et pro eis ego ſanctifico meipſum, vt
ſint & ipſi ſanctificati per veritatem.
20 Non pro eis autem rogo tantum, ſed
& pro

& pro ijs qui credituri ſunt per ſermonẽ
eorum in me:
21 Vt omnes vnum ſint: ſicut tu Pater
in me, & ego in te: vt & ipſi in nobis vnũ
ſint: vt credat mũdus quòd tu me miſeris.
22 Et ego gloriam quam dediſti mihi,
dedi eis: vt ſint vnum, ſicut & nos vnum
ſumus.
23 Ego in eis, & tu in me, vt ſint cõſum-
mati in vnum, & vt cognoſcat mundus
quòd tu me miſiſti, & dilexiſti eos ſicut &
me dilexiſti.
24 Pater, quos dediſti mihi, volo vt vbi
ſum ego, & illi ſint mecũ, vt videãt glo-
riam meam quam dediſti mihi, quia di-
lexiſti me ante conditum mundum.
25 Pater iuſte, & mundus te nõ cogno-
uit: ego autem te cognoui, & hi cogno-
uerunt quòd tu me miſeris.
26 Et notum feci eis nomẽ tuum, & no-
tum faciam: vt dilectio qua dilexiſti me,
in ipſis ſit, & ego in ipſis.

CAPVT XVIII.

*2 Chriſti à Iuda proditi. 6 virtute mi-
lites in terram proſternuntur. 10 Auricula
Malcho amputatur. 13 Chriſtus ad Annã,
hinc ad Caiaphã ducitur: 15 quem ſequitur*

*Petrus: 17.25.27. eúmque abnegat. 19 In-
terrogat Chriſtum Caiaphas. 22 Miniſtri
bacillo cæſus, 23 quid reſponderit Ieſus. 28
Pilato traditur: 36 regnum ſuum declarat.
40 Barabas liberatur.*

Matt. 26. HÆc* quũ dixiſſet Ieſus, egreſſus eſt
36 cum diſcipulis ſuis trans torrentem
†Cedron, vbi erat hortus in quem
Mar. 14 introiuit ipſe & diſcipuli eius.
32 2 Nouerat autem & Iudas qui prodebat
Lu. 22.39. eum, locum: quia frequenter Ieſus con-
†2.*Reg.* 15 uenerat illuc cum diſcipulis ſuis.
23 3 * Iudas ergo quum accepiſſet cohor-
**Mat.* 26. tem, & à Pontificib⁹ ac Phariſæis mini-
47 ſtros, venit illuc cum lãternis & facibus
& armis.
Marc. 14. 4 Ieſus itaque ſciens omnia quæ ventu-
43 ra erant ſuper ſe, proceſſit, ac dixit eis,
Luc. 22.47 Quem quæritis?
5 Reſpõderunt [ergo] ei, Ieſum Nazare-
nũ. Dicit eis Ieſus, Ego ſum. Stabat autẽ
& Iudas qui prodebat eum, cum ipſis.
6 Vt ergo dixit eis, Ego ſum: abierũt re-
trorſum, & ceciderunt in terram.
7 Iterum ergo interrogauit eos, Quem
quæritis? Illi autem dixerunt, Ieſum Na-
zarenum.

8 Re-

8 Reſpondit Ieſus, Dixi vobis q ego
ſũ: ſi ergo me queritis, ſinite hos abire,
9 Vt compleretur ſermo quem dixerat,
*Ex ijs quos dediſti mihi, non perdidi Sup. 17. 12.
quenquam.
10 Simon ergo Petrus quũ haberet gladium,
eduxit eum, & percuſſit Pontificis
ſeruum, & abſcidit auriculam ei⁹ dextram.
Erat autem nomen ſeruo Malchus.
11 Dicit ergo Ieſus Petro, Immitte gladium
tuum in vaginam. Annon bibam
poculum quod dedit mihi Pater?
12 Cohors igitur & tribunus, ac miniſtri
Iudeorum comprehenderunt Ieſum,
& ligauerunt eum.
13 ¶ Et abduxerunt eum ad *Annã primum:
erat enim ſocer Caiaphæ, qui erat Luc. 3. 12.
Pontifex anni illius.
14 Erat autem Caiaphas, is qui *conſiliũ Sup. 11. 49
dederat Iudæis quòd expediret vnũ
hominem mori pro populo.
15 *Sequebatur autem Ieſum Simõ Petrus, Matt. 26
& alius diſcipulus. Diſcipulus autem 58
ille erat notus Pontifici, & introiuit cum
Ieſu in atrium Pontificis. Marc. 14
16 Petrus autem ſtabat ad oſtium foris. 54
Exiuit ergo diſcipulus ille alter qui erat Luc. 22. 54

notus Pontifici,& dixit oſtiarię,& intro-
duxit Petrum.
17 Dixit ergo Petro ancilla oſtiaria,Nũ
& tu ex diſcipulis es hominis iſtius? Dicit
illę, Non ſum.
18 Stabant autem ſerui & miniſtri qui
prunas congeſſerant: quia frigus erat, &
calefaciebant ſe:erat autem cũ eis & Pe-
trus ſtans & calefaciens ſe.
19 Pótifex ergo interrogauit Ieſum de
diſcipulis ſuis,& de doctrina ipſius.
20 Reſpōdit ei Ieſus,Ego palàm loquu-
tus ſum mundo,ego ſemper docui in ſy-
nagoga, & in templo quò omnes Iudæi
conueniunt, & in occulto loquutus ſum
nihil:
21 Quid me interrogas? interroga eos
qui audierunt quid loquutus ſim ipſis:
ecce,hi ſciunt quæ dixerim ego.
22 Hæc autem quum dixiſſet,vnus aſſi-
ſtens miniſtrorum dedit alapam Ieſu,di-
Matt. 26. cens:Siccine reſpondes Pontifici?
57 23 Reſpondit ei Ieſus, Si malè loquut⁹
*Marc.*14 ſum, teſtificare de malo:ſin bene,cur me
cædis?
53 24 (*Miſerat autem eum Annas vinctũ
*Luc.*22.54 ad Caiapham Pontificem.)
†*Mat.* 26. 25 † Stabat autē Simon Petrus, & cale-
faciebat

faciebat ſe: dixerunt ergo ei, Num & tu 69
ex diſcipulis eiꝰ es? Negauit ille,& dixit, *Marc.* 14.
Non ſum.
27 Dicit ei vnus ex ſeruis Pōtificis, co- 66
gnatus eius cuius abſciderat Petrus au- *Lu.*22.55.
riculam, Nónne ego te vidi in horto cū **Mat.* 27.
illo? 2
27 Iterum ergo negauit Petrꝰ, & ſtatim *Mar.* 15,1
gallus cecinit.
28 ¶*Ducunt ergo Ieſum à Caiapha in *Luc.* 23. 1
Prætorium,erat autem mane,& ipſi non †*Act.*10
introierunt in prætorium,ne† cōtamina- 28.11.3
rentur,ſed vt ederent Paſcha.
29 Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, &
dixit, Quam accuſationē affertis aduer-
ſus hominem hunc?
30 Reſponderunt,& dixerunt ei, Si non
eſſet hic nocens, haudquaquam tibi tra-
didiſſemus eum.
31 Dicit ergo eis Pilatus, Accipite eum
vos,& ſecundum Legem veſtram iudica-
te eum. Dixerunt ergo ei Iudæi, Nobis *Matt.*28
non licet interficere quenquam, 19.
32 *Vt ſermo Ieſu impleretur,quē dixit, †*Matt.* 27
ſignificans qua morte eſſet moriturus.
33 †Introiuit ergo iterum in prætorium 11
Pilatus, & vocauit Ieſum,& dixit ei, Tu *Mar.*15.2
es ille rex Iudæorum? *Luc.* 23. 3

34 Reſpõdit Ieſus, A temetipſo tu hoc
dicis, an alij dixerunt tibi de me?
35 Reſpondit Pilatus, Num ego Iudæ-
ſum? gens tua & Põtifices tradiderunt te
mihi, quid feciſti?
36 Reſpondit Ieſus, Regnum meum nõ
eſt ex hoc mundo: ſi ex hoc mundo eſſet
regnum meum, miniſtri mei vtiq; decer-
tarent ne traderer Iudæis: nunc autem
regnum meum non eſt hinc.
37 Dixit itaq; ei Pilatus, Ergo rex es tu?
Reſpondit Ieſus, Tu dicis, quod rex ſum
ego, ego in hoc natus ſum, & ad hoc ve-
ni in mũdum, vt teſtimonium feram ve-
ritati. Omnis qui eſt ex veritate, audit
vocem meam.
38 Dicit ei Pilat⁹, Quid eſt veritas? ¶ Et
quum hoc dixiſſet, iterum prodijt ad Iu-
dæos, & dicit eis, Ego nullam inuenio in
eo cauſam.
Matt.27 15 39 * Eſt autem conſuetudo vobis vt v-
Mar.15.6 num dimittam vobis in Paſcha: vultiſne
Luc.23.17 ergo dimittã vobis illum regem Iudæo-
rum?
† *Act.3.14* 40 †Clamauerunt rurſum omnes, dicẽ-
tes, Non hunc, ſed Barabam. Erat autem
Barabas latro.

CAPVT XIX.

1 Pilatus

*1 Pilatus Chriſtum flagellatum. 2 & ſpi-
nis coronatum. 4, 12 liberare volens, 13 Iu-
daeorum improbitate vincitur. 16 & eum cru-
cifigendum tradit. 19 Titulus crucis Chri-
ſti. 23 eius veſtimenta diuiduntur. 27
matrem Diſcipulo commendat. 30 aceto gu-
ſtato, moritur. 32 &, cruribus latronum
fractis. 34 latus eius lancea confoditur.
38 à Ioſepho. 39 & Nicodemo. 42 ſe-
pelitur.*

TVnc * ergo apprehendit Pilatus Ie- *Matth.* 27
ſum, & flagellauit. 27
2 Et milites plectentes coronã de *Marc.* 15
ſpinis, impoſuerũt capiti eius, & veſte pur
purea circundederunt eum. 15
3 Ac dicebant, Aue rex Iudaeorum. Et
dabant ei alapas.
4 Exiuit iterum Pilatus foras, & dicit
eis, Ecce adduco vobis eum foras, vt co-
gnoſcatis quòd nullam in eo cauſam in-
uenio.
5 Exiuit ergo Ieſus foras, geſtans ſpineã
coronam, & purpureum pallium: & dicit
eis, Ecce homo.
6 Quũ ergo vidiſſent eum Põtifices &

miniſtri,clamabant,dicentes,Crucifige,
crucifige.Dicit eis Pilatus,Accipite eum
vos,& crucifigite:ego enim non inuenio
in eo cauſam.
7 Reſponderunt ei Iudæi,Nos Legē ha
bemus,& ſecundum Legem noſtram de-
bet mori,quia filium Dei ſe fecit.
8 Quum ergo audiſſet Pilatus hunc ſer
monem,magis timuit.
9 Et ingreſſus eſt Prætorium iterum, &
dicit ad Ieſum, Vnde es tu? Ieſus autem
reſponſum non dedit ei.
10 Dicit ergo ei Pilatus,Mihi nō loque
ris?neſcis quòd poteſtatem habeam cru-
cifigendi te, & poteſtatem habeam ab-
ſoluendi te?
11 Reſpondit Ieſus,Non haberes pote
ſtatem aduerſum me vllam,niſi tibi datũ
eſſet è ſupernis:propterea qui me tradi-
dit tibi,maius peccatum habet.
12 Et ex eo quęrebat Pilatus abſoluere
eum.Iudæi autem clamabant, dicentes,
Si hunc abſolueris, non es amicus Cæ-
ſaris.quicunque ſe regem facit, contradi
cit Cæſari.
13 Pilatus autem quum audiſſet hunc
ſermonem,produxit foras Ieſum, ſedit-
que pro tribunali in loco qui dicitur Li-
thoſtro-

thoſtrotos, Hebraicè autem Gabbatha.
14 Erat autem paraſceue Paſchæ, hora
fermè ſexta, & dicit Iudæis, Ecce rex ve-
ſter.
15 Illi autē clamabant, Tolle, tolle, cru
cifige eū. Dicit eis Pilatus, Regem veſtrū
crucifigam? Reſponderunt Pōtifices, Nō
habemus regem, niſi Cæſarem.
16 ¶ Tunc ergo tradidit eum illis, vt cru
cifigeretur. Acceperunt autem Ieſum, &
abduxerunt.
17 Atque is baiulans crucem ſuam, exi
uit in eum qui dicitur* Caluaria, locum, *Matth.* 27
Hebraicè autem Golgòtha: 33
18 Vbi crucifixerunt eum, & cum eo a- *Marc*: 15
lios duos, hinc & hinc, medium autem 22
Ieſum.
19 Scripſit autē & titulū Pilatus, & po- *Luc*. 23. 33
ſuit ſuper crucem: erat autem ſcriptum,
*IESVS NAZARENVS REX IV- *Matth*. 23
DAEORVM. 37
20 Hunc ergo titulum multi Iudæorū *Marc*. 15
legerunt: quia prope ciuitatem erat lo- 26
cus vbi crucifixꝰ eſt Ieſus. Et erat ſcriptū
Hebraicè, & Græcè, & Latinè. *Luc*. 23. 38
21 Dicebant ergo Pilato Pontifices Iu
dæorum, Noli ſcribere, Rex Iudæorum:
ſed quòd ille dixerit, Rex ſum Iudæorū.

22 Reſ-

22 Reſpõdit Pilatus. Quod ſcripſi, ſcri-
pſi.
*Matt.27 23 ¶*Milites ergo quum crucifixiſſent
35 Ieſum, acceperunt veſtimenta eius, (&
Marc.15 fecerunt quatuor partes, vnicuique mi-
liti partem) & tunicam: erat autẽ tunica
24 inconſutilis, à ſummo contexta per totũ.
Luc.23.34 24 Dixerunt ergo inter ſe, Ne ſcindam[9]
eam, ſed ſortiamur de illa, cuius ſit: vt
Pſa.21.19 Scriptura impleretur, dicẽs, *Partiti ſunt
veſtimenta mea ſibi, & in veſtem meam
miſerunt ſortem. Et milites quidem hæc
fecerunt.
25 Stabant autẽ iuxta crucem Ieſu ma-
ter eius, & ſoror matris ei[9], Maria Cleo-
pæ, & Maria Magdalene.
26 Quum vidiſſet ergo Ieſus matrem ac
diſcipulum aſtantẽ, quem diligebat, dicit
matri ſuæ, Mulier, ecce Filius tuus.
27 Deinde dicit diſcipulo, Ecce mater
tua. Et ex illa hora accepit eam diſcipu-
lus in ſua.
28 Poſtea ſciens Ieſus, quòd omnia iam
conſummata eſſent, *vt conſummaretur
Pſa.68.22 Scriptura, dicit, Sitio.
29 Vas igitur erat poſitum aceto ple-
nũ. *Illi verò impleuerunt ſpongiam a-
Matth.27 ceto, & hyſſopo impoſitam admouerunt
34 ori

ori eius.
30 Quum ergo accepiſſet Ieſus aceti,
dixit, Conſummatum eſt: & inclinato ca
pite tradidit ſpiritum.
31 ¶Iudæi ergo (quoniam paraſceue e-
rat, vt non remanerent in cruce corpora
ſabbato: erat enim magnus dies ille ſab-
bati) rogauerunt Pilatum vt frangeren-
tur eorum crura, ac tollerentur.
32 Venerunt ergo milites, & primi qui-
dem fregerunt crura, & alterius qui cru-
cifixus eſt cum eo:
33 Ad Ieſum autem quum veniſſent, vt
viderunt eum iam mortuum, non frege-
runt eius crura.
34 Sed vnus militum lancea latus eius
fodit, & continuò exiuit ſanguis & aqua.
35 Et qui vidit, teſtimonium perhibuit, *Ex.12.46
& verum eſt teſtimonium eius: & ille ſcit Num.9.12
quòd vera dicit, vt & vos credatis. †Zach.12
36 Facta ſunt enim hęc vt Scriptura im
pleretur, *Os non comminuetis ex eo. 10
37 Et rurſus alia ſcriptura dicit, † Vide- C. 18
bunt in quem pupugerunt. *Matt. 27
38 ¶*Poſt hæc autem rogauit Pilatum 57
Ioſeph Arimathienſis, qui erat diſcipul⁹ Marc.15
Ieſu, ſed occultus propter metum Iudęo 42
rum, vt tolleret corpus Ieſu: idque per-
miſit Luc.23.50

miſit Pilatus.
†Sup.3.2 39 Venit autem & Nicodemus (†qui ve
7.50 nerat ad Ieſum nocte primùm) ferēs mi-
xturam myrrhę & aloes ab libras ferme
centum.
40 Acceperunt ergo corpus Ieſu, & ob-
uinxerunt illud linteis cum aromatib',
ſicut mos eſt Iudæis ſepelire.
41 Erat autem in eo loco vbi crucifix'
eſt, hortus, & in horto monumentum no
uum, in quo nondum quiſquam poſitus
erat.
42 Ibi ergo propter paraſceuen Iudęo-
rum, quòd in propinquo eſſet monumen
tum, poſuerunt Ieſum.

CAPVT XX.

2 Maria nuntiat Chriſtum reſurrexiſſe. 3 Petrus & Iohannes hoc viſuri. 4 excurrunt. 14 Ieſus Mariæ apparet. 19 & Diſcipulis domi cōgregatis. 25 Thomas antè incredulus. 28 credit. 31 Cur ſcriptū Euāgeliū.

VNo * verò die ſabbatorum Maria
Mat. 28.1 Magdalene venit mane, quum ad-
Mar. 16.2 huc tenebræ eſſent ad monumen-
Luc. 24 tum: videtque lapidem ſublatum à mo-
numento.
2 Currit ergo & venit ad Simonem Pe-
trum,

tum,& ad alterum illũ diſcipulum quẽ
amauit Ieſus,& dicit illis,Suſtulerũt Do
minum è monumento , & neſcimus vbi
poſuerint eum.
3 Exiit ergo Petrus & ille alius diſcipu
lus,& venerunt ad monumentum.
4 Currebant autem duo ſimul,& ille a-
lius diſcipulus præcurrit citiùs Petro,ve
nitque prior ad monumentum.
5 Et quum ſe inclinaſſet,vidit poſita lin
teamina:non tamen introiuit.
6 Venit ergo Simon Petrus ſequẽs eũ,
& introiuit in monumentum,& vidit lin
teamina poſita:
7 Et ſudarium quod fuerat ſuper caput
eius,non cum linteaminibus poſitũ, ſed
ſeparatim inuolutum in vnum locum.
8 Tunc ergo introiuit & ille alius diſci-
pulus qui venerat prior ad monumentũ,
viditque & credidit:
9 Nondum enim nouerant Scripturã,
ꝙ oportuiſſet eum à mortuis reſurgere.
10 Abierunt ergo rurſus diſcipuli ad
ſemetipſos.
11 ¶*Maria autem ſtabat ad monumẽ- *Matt.28.1*
tum foris plorans:dum ergo fleret, †in- †*Marc.* 16
clinauit ſe in monumentum,
12 *Et videt duos angelos amictos al- 5
bis, **Luc.* 24.4

bis ſedentes, vnum ad caput, & alterum
ad pedes, illic vbi poſuerāt corpus Ieſu.
13 Dicūt ei illi, Mulier, quid ploras? Di
cit eis, Suſtulerūt Dominum meum, nec
ſcio vbi poſuerunt eum.
14 Hæc quum dixiſſet, cōuerſa eſt retror
ſum, & videt Ieſum ſtantem, nec ſciebat
quòd Ieſus eſſet.
15 Dicit ei Ieſus, Mulier, quid ploras?
quē quæris? Illa exiſtimans quòd hortu-
lanꝰ eſſet, dicit ei, Domine, ſi tu aſporta-
ſti eum, dicito mihi vbi poſueris eum, &
ego eum tollam.
16 Dicit ei Ieſus, Maria, Conuerſa illa,
dicit ei, Rabboni, quod dicitur Magiſter.
17 Dicit ei Ieſus, Noli me tangere: non-
dum enim aſcendi ad Patrem meum: ſed
vade ad fratres meos, & dic eis, Aſcendo
ad Patrem meum & Patrem veſtrum, &
Deum meum & Deum veſtrum.
18 Venit Maria Magdalene annūtians
diſcipulis quòd vidiſſet Dominum, & ea
dixiſſet ſibi.
Marc. 16 14 19 ¶ Quum ergo veſpera eſſet die illo,
qui erat vnus ſabbatorum, & fores eſſent
Luc. 24. 36 clauſæ, vbi erāt diſcipuli cōgregati pro-
pter metum Iudæorum, venit Ieſus, ſte-
1. Cor. 15. 5 titque in medio, & dicit eis, Pax vobis.
20 Et

20 Et quum hæc dixiſſet, oſtēdit eis ma
nus ac latus ſuum. Gauiſi ſunt ergo diſ-
cipuli, viſo Domino.
21 Dixit ergo eis iterum, Pax vobis: ſi-
cut miſit me Pater, ita & ego mitto vos.
22 Hæc quum dixiſſet, flauit in eos, & di
cit eis, Accipite Spiritum ſanctum.
23 *Quorumcunque remiſeritis pecca- *Matth. 16*
ta, remittuntur eis: quorumcunque reti- *19.18.18*
nueritis, retenta ſunt.
24 ¶ Thomas autem vnus ex duodecim,
qui dicitur Didymus, non erat cum eis
quando venit Ieſus.
25 Dixerunt ergo ei alij diſcipuli, Vidi-
mus Dñm. Ille autem dixit eis, Niſi vide
ro in manibus eius veſtigium clauorū, &
mittam digitum meum in veſtigium cla-
uorum, & mittam manum meam in latus
eius, non credam.
26 Et poſt dies octo iterum erant diſci-
puli eius intus, & Thomas cum eis. Ve-
nit Ieſus ianuis clauſis, & ſtetit in medio,
& dixit, Pax vobis.
27 Deinde dicit Thomæ, Infer digitum
tuum huc, & vide manus meas, & admo-
ue manum tuā & immitte in latus meū,
& noli eſſe incredulus, ſed credens.
28 Reſpondit Thomas & dixit ei, Do-
minus

minus meus,& Deus meus.
29 Dicit ei Ieſus, Quia vidiſti me Tho-
ma,credidiſti: beati qui non viderunt &
crediderunt.
Inf.21.25 30 *Multa quidem & alia ſigna fecit Ie
ſus in conſpectu diſcipulorum ſuorum,
quæ non ſunt ſcripta in libro hoc.
31 Hæc autem ſcripta ſunt, vt credatis
quòd IESVS eſt Chriſtus ille filius
Dei,& vt credentes,vitam habeatis per
nomen eius.

CAPVT XXI.

*1 Ieſus apparet. 2 piſcantibus Apoſtolis.
6.7 quem miraculo captorum piſcium agno-
ſcunt. 15 Petro ouium curam committit. 18
mortiſque genus eidem prænuntiat. 21 Q. de
morte Iohannis.*

POſtea manifeſtauit ſe iterũ Ieſus ad
mare Tiberiadis: manifeſtauit aũt ſic
2 Erant ſimul Simon Petrus & Tho
Sup.1.45 mas qui dicitur Didymus,& * Nathana-
†Matt.4 21 el,qui erat á Cana Galilææ,& †filij Zo-
bedæi, aliiq́ue ex diſcipulis eius duo.
Mar.1.19 3 Dicit eis Simon Petrus, Vado piſca-
tum. Dicunt ei, Venimus & nos tecum.
Exierunt & aſcẽderunt in nauim ſtatim,
& illa nocte nihil ceperunt.

4 Mane

4 Mane autem iam facto ſtetit Ieſus in
litore: non tamen cognouerunt diſcipu-
li quòd Ieſus eſſet.
5 Dicit eis Ieſus, Pueri, nunquid opſo-
nij habetis? Reſponderunt ei, Non.
6 At ille dicit eis, * Mittite in dextram *Luc: 5.4*
nauigij partem rete, & inuenietis. Miſe-
runt ergo, & iam non valebant illud tra-
here præ multitudine piſcium.
7 Dicit ergo diſcipulus ille quem dilige-
bat Ieſus, Petro, Dominus eſt. Simon er-
go Petrus quum audiſſet quòd Domin9
eſſet, tunica ſuccinxit ſe, (erat enim nu-
dus) & miſit ſe in mare.
8 Alij autem diſcipuli nauigiolo vene-
runt: non enim longè aberant à terra,
ſed circiter cubitis ducentis: trahẽtes re-
te piſcium.
9 Vt ergo deſcẽderunt in terram, vide-
runt prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſi-
tum, & panem.
10 Dicit eis Ieſus, Afferte de piſcibus
quos prendidiſtis nunc.
11 Aſcendit Simon Petrus, & traxit re-
te in terram, plenum magnis piſcibus, cẽ-
tum quinquaginta tribus: & quũ tot eſ-
ſent, non eſt ſciſſum rete.
12 Dicit eis Ieſus, Venite, prandete. Et

nemo diſcipulorum audebat interroga-
re eum, [dicens:] Tu quis es? quum ſci-
rent quòd Dominus eſſet.
13 Venit itaque Ieſus, & accipit panem,
& dat eis, & piſcem ſimiliter.
14 Hac iam tertia vice manifeſtatus eſt
Ieſus diſcipulis ſuis quum reſurrexiſſet
à mortuis.
15 ¶ Quum ergo prandiſſent, dicit Si-
moni Petro Ieſus, Simon Iohannis, dili-
gis me plus quàm hi? Dicit ei, Etiam Do
mine, tu ſcis quòd amem te. Dicit ei, Pa-
ſce agnos meos.
16 Dicit ei rurſus iterum, Simon Iohã-
nis, diligis me? Ait illi, Etiam Domine,
tu ſcis quod amem te. Dicit ei, Paſce o-
ues meas.
17 Dicit ei tertiò, Simon Iohãnis, amas
me? Indoluit Petrus quòd dixiſſet ſibi
tertiò, Amas me? dixitque ei, Domine, tu
omnia noſti, tu ſcis quod amem te. Di-
cit ei Ieſus, Paſce oues meas.
2. *Pet.* 1 18 * Amen amen dico tibi, quum eſſes
14 iunior, cingebas te, & ambulabas quò vo
lebas: quum autem ſenueris, extendes
manus tuas, & alius te cinget, & ducet
quò non vis.
19 Hoc autem dixit, ſignificans qua
morte

morte glorificaturus eſſet Deum. Et quũ
hoc dixiſſet, dicit ei, Sequere me.
20 ¶ Conuerſus Petrus videt illum diſcipulum quem diligebat Ieſus, ſequentem, & *qui recubuit in cœna ſuper pectus eius, & dixit, Domine, quis eſt ille qui tradit te? *Sup. 13. 23*
21 Hunc ergo quum vidiſſet Petrus, dicit Ieſu, Domine, hic autem quid?
22 Dicit ei Ieſus, Si eum velim manere donec veniam, quid ad te? tu me ſequere.
23 Exiit ergo ſermo inter fratres, quòd diſcipulus ille non moreretur. & non dixerat ei Ieſus, Non moritur: ſed, Si eum velim manere donec veniam, quid ad te?
24 Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc: & ſcimus quòd verum eſt teſtimonium eius.
25 * Sunt autem & alia multa quæ fecit Ieſus, quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſe, opinor, mundus caperet eos, qui ſcriberentur, libros. *Sup. 20. 30*

ACTA APOSTOLORVM.

CAPVT I.

1 Continuat Lucas hanc hiſtoriam ad ſuũ Euangelium. 5 Baptizari Spiritu ſancto. 8 Apoſtoli teſtes Chriſti. 9 Sublato in cœlum Chriſto. 10 Apoſtoli. 11 monentibus Angelis. 12 reuerſi. 14 precibus incumbunt. 15 Petri inſtinctu. 18 Iudæ proditoris loco. 26 Matthias eligitur ſorte.

C. 1 SVPERIORE quidẽ volumine diximꝰ, Theophile, de omnibus quę cœpit Ieſus tum facere, tum docere.
2 Ad eum vſque diẽ quo
poſtquam impertitus in hoc ipſum Spiritum ſanctum, mandata dediſſet quos delegerat Apoſtolis, ſurſum aſſumptus eſt:
3 Quibus etiam ſeipſum exhibuerat viuentem, poſtea quám ſupplicio fuiſſet affectus, idque compluribus argumentis, dum per dies quadraginta cõſpicitur ab illis, ac loquitur [eis] de regno Dei.

4 Et

4 Et congregans illos in idem loci, præ- *Luc.* 24. 49
cepit eis* ne diſcederent Hieroſolymis, † *Ioh.* 14
ſed vt expectarent promiſſum Patris,† 26
Quod (inquit) audiſtis ex me:
5 *Quoniam Iohannes baptizauit qui- * *Matth.* 3
dẽ aqua, †vos autem baptizabimini Spi 11
ritu ſancto poſt dies hoſce non multos. *Marc.* 1. 8
6 Illi igitur vbi conueniſſent, percontaba- *Luc.* 3. 16
bantur illũ, dicentes: Dñe, num in tem-
pore hoc reſtituis regnum Iſraeli? *Iohã.* 1. 26
7 Dixit autem ad illos, Non eſt veſtrum *Infr.* 11. 16
noſſe tempora & articulos temporũ, quos 19. 4
Pater in ſua ipſius conſtituit poteſtate: †*Infr.* 2. 2
8 *Sed accipietis virtutem, poſtea quàm **Luc.* 24
Spiritus ſanctus aduenerit ſuper vos: & 49
†eritis mihi teſtes nõ ſolũ Hieroſolymis,
verùm etiam in vniuerſa Iudæa, Sama- *Infr.* 2. 2
riaque, denique vſque ad extrema terræ. †*Infr.* 2. 32
9 Atque hæc loquutus, videntibus iiſ- *Marc.* 16
dẽ, *in altum ſublatus eſt: & nubes ſub- 19
duxit illum ab oculis eorum. *Luc.* 24. 51
10 Quumque eſſent defixis in cœlũ ocu
lis, eunte illo, ecce viri duo aſtiterunt il-
lis amicti veſtibus albis,
11 Qui & dixerũt, Viri Galilæi quid ſta-
tis intuẽtes in cœlũ? hic Ieſus qui aſſum-
tus à vobis in cœlũ, ſic veniet quẽadmo-
dum vidiſtis eum euntem in cœlum.

12 Tunc reuerſi ſunt Hieroſolymam à
monte qui vocatur Oliueti, qui abeſt ab
Hieroſolymis iter Sabbati.
13 Et quum introiſſent, aſcenderunt in
cœnaculum vbi manſitabãt & Petrus &
Iacobus, & Iohannes & Andreas, Philip
pus & Thomas, Bartholomæus & Mat-
thæus, Iacobus Alphæi & Simon Zelo-
tes, & Iudas Iacobi [frater.]
14 Hi omnes perſeuerabant vnanimiter
in deprecatione & obſecratione cũ mu-
lieribus & Maria Matre Ieſu, cumq́; fra-
tribus illius.
C. 2. 15 Et in dieb⁹ his exurgẽs Petr⁹ in me-
dio diſcipulorũ, dixit (erãtque turba ho
minum ſimul ferè centum viginti:)
16 ¶Viri fratres, oportuit impleri Scri-
Pſa.40.10 pturam hanc, * quam prædixit Spiritus
Ioh.13.18 ſanctus per os Dauid, de Iuda, † qui fuit
†Ioh.18.3 dux iis qui comprehenderunt Ieſum,
17 Quia cooptatus erat in numerum
noſtrum, & ſortitus erat partem miniſte-
rij huius.
18 Et is quidem parauit agrum ex mer-
Matt.27.5 cede iniquitatis, * ſuſpenſuſque cre-
puit medius, & effuſa ſunt omnia viſce-
ra eius.
19 Et innotuit omnibus habitantibus

Hiero-

Hieroſolymæ: ita vt appellaretur ager
ille lingua illis vernacula,* Aceldama: *Mat. 27. 8*
hoc eſt ager ſanguinis.
20 Scriptum eſt enim in libro Pſalmo- *Pſa. 68, 26*
rum† Fiat commoratio eius deſerta, & *Pſ. 108, 8*
non ſit qui inhabitet in ea. Et, * Epiſco-
patum eius accipiet alter.
21 Oportet igitur vt ex his viris qui no
biſcum verſati ſunt, toto tempore quo
Dominus Ieſus perpetuam vitæ conſue-
tudinem egit nobiſcum,
22 Exorſus á baptiſmo Iohannis ad eũ
vſque diem quo receptus eſt à nobis: vt
quiſpiam conſtituatur, qui ſit vna nobiſ-
cum teſtis reſurrectionis eius.
23 Et ſtatuerũt duos, Ioſeph qui voca-
tur Barſabas, qui cognominatus eſt iu-
ſtus, & Matthiam.
24 Et facta precatione, dixerũt, Tu Do-
mine, qui corda noſti omnium, oſtende
vtrum elegeris ex his duobus,
25 Vt accipiat ſortem miniſterij huius
& Apoſtolatus, vnde præuaricatus exci-
dit Iudas, vt abiret in locum ſuum.
26 Et dederunt ſortes eorum, & cecidit
ſors ſuper Matthiam: & cooptatus eſt ad
numerum vndecim Apoſtolorum.

CAPVT II.

1 Apoſtoli. 4 Spiritu ſancto repleti, diuerſis linguis loquuntur. 13 Ebrietatis notam. 15 Petrus tollit. 22.34 Christũ Meſſiam eſſe docet. 37 Auditoribus conſternatis. 38 pœnitentiam ſuadet. 41. cuius prędicatione multi conuertuntur. 44 Bonorũ communio. 46 Concordia. 47 Eccleſiæ incrementum ex Deo eſt.

C. 3 ET quum compleretur dies Pentecoſtes, erant omnes vnanimiter in eodem loco,

Inf. 11. 15 2 *Et factus eſt repente de cœlo ſonit⁹,
19.6 tanquam impetu venientis flatus vehementis, & repleuit totam domum vbi erant ſedentes.

3 Et viſæ ſunt illis diſſectæ linguæ velut igneæ, ſederũtque ſuper ſingulos eorum.

4 Ac repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, cœperuntque loqui aliis linguis, prout Spiritus ille dabat eloqui illis.

5 Erant autem Hieroſolymis habitantes Iudæi, viri religioſi, ex omni natione earum quæ ſub cœlo ſunt.

6 Is rumor quum increbuiſſet, conuenit multi-

multitudo, & confuſa eſt, quòd audiret
vnusquiſque lingua ſua illos loquentes.
7 Stupebant aũt omnes ac mirabantur,
dicentes inter ſeſe, Nónne ecce omnes
iſti qui loquuntur, Galilæi ſunt?
8 Et quomodo nos audimus eos ſua
quiſque lingua in quà nati ſumus?
9 Parthi & Medi & Elamitæ, & habitatores
Meſopotamiæ, Iudææque & Cappadociæ,
Ponti & Aſiæ,
10 Phyrgiæ & Pamphyliæ, Ægypti &
partium Libyæ eius quæ eſt finitima Cyrenæ,
& aduenæ Romani,
11 Iudæique & proſelyti, Cretes & Arabes:
audimus eos loquentes noſtris
linguis magnifica Dei.
12 Stupebant autem omnes, ac mirabãtur,
inter ſeſe dicentes, Quidnam vult
hoc eſſe?
13 Alij autem irridentes dicebant, Muſto
expleti ſunt iſti.]
14 ¶[Stans autẽ Petrus cũ vndecim, extulit
vocem ſuam, ac loquut⁹ eſt eis, Viri
Iudæi, & qui habitatis Hieroſolymis
vniuerſi, hoc vobis notum ſit, & auribus
percipite verba mea.
15 Non enim ſicut vos exiſtimatis, hi ebrij
ſunt, quum ſit hora diei tertia.

16 Sed

16 Sed hoc eſt quod dictum eſt per pro-
phetam Ioel.

Ioel.2.28 17 * Et erit in nouiſſimis diebus, dicit
Deus, † effundam de Spiritu meo ſuper
†Eſa.44.3 omnem carnem, & prophetabūt filij ve-
ſtri & filiæ veſtræ, & iuuenes veſtri viſio-
nes videbunt, & ſeniores veſtri ſomnia
ſomniabunt.

18 Et quidem ſuper ſeruos meos & ſuper
ancillas meas in diebus illis effundā de
Spiritu meo, & prophetabunt.

19 Et dabo prodigia in cœlo ſupernè,
& ſigna in terra infernè, ſanguinē & ig-
nem & vaporem fumi.

20 Sol conuertetur in tenebras, & luna
in ſanguinem, ante quàm veniat dies ille
Domini magnus atque illuſtris.

Ioel.2.32 21 *Et futurum eſt vt omnis quicunque
Rō.10.13 inuocauerit nomen Domini, ſeruetur.

22 Viri Iſraelitæ, audite verba hæc: Ie-
ſum Nazarenum, virum exhibitū à Deo
erga vos virtutibus, & prodigiis, & ſignis
quę fecit per illum Deus in medio veſtri,
ſicut & ipſi ſcitis.

23 Hunc definito conſilio & præſcien-
tia Dei traditū, quū accepiſſetis per ma-
nus iniquorum, crucifixum interemiſtis:

24 Quem Deus ſuſcitauit ſolutis dolo-
ribus

ribus mortis, quatenus impoſſibile erat
teneri illum ab ea.
25 Dauid enim dicit de eo,* Prouidebã *Pſal.15.8*
Dominum coram me ſemper: quoniam
à dextris eſt mihi, ne commouear.
26 Propter hoc lætatum eſt cor meum,
& exultauit lingua mea: inſuper & caro
mea requieſcet in ſpe.
27 Quoniam non derelinques animam
meam in inferno, nec ſines vt Sãctus tuus
videat corruptionem.
28 Notas mihi feciſti vias vitę, replebis
me iucunditate cum facie tua.
29 Viri fratres, quandoquidem licet li-
berè dicere apud vos de patriarcha Da-
uid,* quòd & defunct⁹ eſt & ſepultus eſt: *3.Reg.2.*
& ſepulchrum eius eſt apud nos vſq; in *10*
hodiernum diem. *Infr.13 36*
30 Propheta igitur quum eſſet, & ſciret† *Pſal.131.*
quòd iureiurando iuraſſet ſibi Deus, fu-
turum vt de fructu lumbi ipſius, quantũ *11*
ad carnem, Chriſtus exoriretur, [ac] ſe-
deret ſuper ſedem eius:
31 Præſcius loquutus eſt de reſurrectiõe *Pſa.15.10*
Christi,* quod nõ derelicta ſit in infer- *†Infr.13.*
no anima eius, † neque caro eius viderit *35*
corruptionem.
32 Hunc Ieſum ſuſcitauit Deus,* cuius **Sup.2.8.*
omnes

omnes nos ſumus teſtes.
33 Dextera igitur Dei exaltatus, & pro-
miſſione Spiritus ſancti accepta à Patre,
effudit hoc quod nunc videtis & auditis vos.
Pſa.109.1 34 Non enim Dauid aſcendit in cœlos:
ſed dicit ipſe,* Dixit Dominus Domino
meo, Sede à dextris mihi,
35 Donec ponã inimicos tuos ſcabellũ
pedem tuorum.
36 Certò ſciat ergo tota domus Iſrael,
quod Dominum & Chriſtum fecerit Deus,
hunc Ieſum quem vos crucifixiſtis.
37 ¶ His autem auditis compuncti ſunt
corde, & dixerunt ad Petrum ac reliquos
Apoſtolos, Quid faciemus, viri fratres?
38 Petrus ait ad illos, [Delictorum] pœ-
nitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſq;
veſtrũ in nomine Ieſu Chriſti in remiſſi-
onem peccatorum: & accipietis donum
Spiritus ſancti.
39 Vobis enim facta eſt repromiſſio &
filijs veſtris, & omnibus qui longè ſunt,
quoſcunque aduocauerit Dominus De⁹
noſter.
40 Alijſque verbis plurimis teſtificatus
eſt, & exhortatus eſt eos, dicens, Serue-
mini à generatione iſta praua.
41 Qui ergo libẽter acceperunt ſermo-
nem

nem eius, baptizati ſunt: & acceſſerunt in
die illo animæ circiter mille.
42 ¶ Erant autem perſeuerantes in do-
ctrina Apoſtolorum, & cōmunicatione,
& fractione panis, & precationibus.
43 Obortus eſt autem omni animæ ti-
mor, multaque prodigia & ſigna per A-
poſtolos edebantur.
44 Omnes autem qui credebant, erant
coniuncti,* & habebāt omnia cōmunia. *Infr. 4. 32*
45 Poſſeſſionéſque & ſubſtātias vende-
bant, ac diuidebant illa omnibus, pro vt
cuique opus erat.
46 Et quotidie perdurantes vnanimiter
in templo, † & frangentes per ſingulas *Infr. 20. 7.*
domos panem, inuicem ſumebant ci-
bum, cum exultatione & ſimplicitate
cordis,
47 Laudantes Deum, & habentes grati-
am apud totum populum, Dominus au-
tem addebat qui ſalui fierent quotidie
congregationi.

CAPVT III.

*1 Petrus cum Iohanne in templum aſcen-
dens, 2 claudum ſanat: 9 Populo ad mi-
raculum concurrenti 12 ſalutis myſterium
exponit, 14 ingratitudinem eorum accuſans,*

19 *et pœnitentiam ab illis poſtulans.*

C. 4 SImul autem Petrus & Iohannes aſcē-
debant in templum, ad horam preca-
tionis nonam.

2 Et quidam vir qui erat claud⁹ ex vte-
ro matris ſuæ, baiulabatur, quem pone-
bant quotidie ad portam templi, quæ
dicitur Speciosa, vt peteret eleemoſynā
ab introeuntibus in templum.

3 Is quū vidiſſet Petrum ac Iohannem
ingreſſuros in templū, rogabat vt elee-
moſynam acciperet.

4 Defixis autem in eum oculis Petrus
cum Iohanne dixit, Aſpice in nos.

5 At ille intendebat in eos, ſperans ſe a-
liquid accepturum ab eis.

6 Petr⁹ autem dixit, Argentum & aurū
non eſt mihi: quod autem habeo, hoc ti-
bi do: In nomine Ieſu Chriſti Nazare-
ni, ſurge & ambula.

7 Et apprehenſa manu eius dextera, e-
rexit eum: protinus autem conſolidatæ
ſunt plantæ illius ac tali.

8 Et exiliens ſtetit & ambulabat, intra-
uitque cum illis in templum, inambu-
lans & ſaliens, ac laudans Deum.

6 Et vidit eum totus populus ambulan-
tem ac laudantem Deum.

10 Ag-

10 Agnoueruntq; illum, quòd ipſe eſſet
is qui ad eleemoſynam ſederat, ad Spe-
cioſam portã templi: & impleti ſunt ad-
miratione & ſtupore ſuper eo quod con-
tigerat illi.
11 ¶ Quũ teneret autem qui ſanat⁹ fu-
erat claudus, Petrum & Iohannem, cu-
currit tot⁹ populus ad eos in porticu quę
appellatur Solomonis, ſtupefactus.
12 Quo viſo Petrus reſpondit ad popu-
lum, Viri Iſraelitæ, quid miramini ſuper
hoc? aut nos quid intuemini, quaſi noſtra
virtute aut pietate effecerim⁹ vt hic am-
bularet?
13 Deus Abraham & Iſaac & Iacob,* *Infr.5.30.*
Deus patrum noſtrorũ glorificauit filiũ
ſuum Ieſum, quem vos tradidiſtis ac ne-
gaſtis in conſpectu Pilati, quum ille iu-
dicaſſet eſſe abſoluendum.
14 * Vos autem Sanctum & Iuſtum ne- *Matt.27*
gaſtis, & poſtulaſtis vt virum homicidam 20
donaret vobis: *Marc.15*
15 Auctorẽ verò vitæ interfeciſtis, quẽ 11
Deus ſuſcitauit a mortuis, cui⁹ nos teſtes *Luc.23.18*
ſumus.
Iohan.18
16 Et per fiduciam nominis eius, hunc
quem videtis ac noſtis, conſolidauit no- 40
mẽ ipſius: & fides quæ p eum eſt, dedit
ei inte-

ei integritatem iſtam in conſpectu om-
nium veſtrum.
17 Et nunc, fratres, ſcio quòd ꝑ ignorã-
tiam feciſtis, ſicut & principes veſtri.
18 Deus autem quæ prænuntiauerat ꝑ
os omniũ Prophetarũ ſuorum, Chriſtũ
paſſurum, impleuit ſic.
19 Pœniteat vos igitur [erroris], & cõ-
uertimini, vt deleantur peccata veſtra:
20 Vt quum venerint tempora refrige-
rationis à conſpectu Domini, & miſerit
eum qui antè prædicatꝰ eſt vobis, Ieſum
Chriſtum.
21 Quem oportet quidem cœlum acci-
pere vſque in tempora reſtitutionis om-
nium quæ loquutus eſt Deus per os om-
nium ſanctorum ſuorum à ſeculo Pro-
phetarum.
22 Moſes quidẽ ad Patres dixit, * Pro-
*Deut.*18. phetam ſuſcitabit vobis Dominus Deus
15 veſter de fratribus veſtris, mei ſimilem.
*Infr.*7.37. Audietis eum iuxta omnia quæcunque
loquutus fuerit vobis.
23 Futurũ eſt autẽ vt omnis anima quæ
non audierit Prophetam illum, exter-
minetur è populo.
24 Quin & omnes Prophetę à Samue-
le, ac deinceps quotquot loquuti ſunt, e-

etiam

tiam annunciauerunt dies iſtos.
25 Vos eſtis filij Prophetarum ac teſta-
menti, quod teſtatus eſt Deus erga patres
noſtros, dicens ad Abraham, * Et in ſe- Gen. 12.3.
mine tuo benedictionem conſequentur 18.18.21.
omnes familiæ terræ.
26 Vobis primùm Deus, quum ſuſ- 17.22.18.
citaſſet filium ſuũ Ieſum, miſit eum be- 26.4.28.
nedicentem vobis, ita vt vnuſquiſq; ve- 14.
ſtrum conuerteret ſe ab iniquitatib⁹ ſuis.

CAPVT IIII.

*3 Petrus & Iohannes capti, 7 concilio ſi-
ſtũtur: 8. 19 Chriſti cauſam agũt intrepi-
dè. 24 Diſcipuli preces ad Deum fundunt.
34 Multi poſſeſſiones ſuas vendunt, 36 in-
ter quos & Barnabas numeratur.*

LOquentibus autem illis ad populũ,
ſuperuenerũt illis Sacerdotes ac Ma
giſtratus templi & Sadducæi,
2 Moleſtè ferentes quòd docerẽt popu-
lum, & annuntiarent in nomine Ieſu re-
ſurrectionem ex mortuis,
3 Et iniecerunt eis manus, poſuerúntque
eos in cuſtodiam in poſterum diem nam
erat iam veſpera.
4 Multi verò eorum qui audierant ſer-
monem, crediderunt: & factus eſt numer⁹

virorum circiter quinque millia.
5 Factum eſt autem poſtero die vt congregarentur
principes eorum & Seniores
& Scribæ Hieroſolymis,
6 Et Annas princeps Sacerdotũ & Caiaphas,
& Iohãnes, & Alexãder, & quotquot
erant de genere pontificio.
7 Et quum ſtatuiſſent eos in medio, interrogabant,
Qua virtute, aut quo nomine
feciſtis hoc vos?
8 ¶ Tunc Petrus repletus Spiritu ſancto,
dixit ad eos Principes populi & Seniores
Iſrael,
9 Si nos hodie examinamur de eo quòd
benefecerimus homini infirmo, qua ratione
iſte ſaluus factus ſit:
10 Notum ſit omnib⁹ vobis & toti plebi
Iſrael, quòd per nomen Ieſu Chriſti
Nazareni, quem vos crucifixiſtis, quem
Deus ſuſcitauit à mortuis, per hunc iſte
aſtat coram vobis ſanus.
Pſ.117.22 11 * Hic eſt Lapis ille qui reiectus eſt à
Eſa.28.16 vobis ædificantibus, qui factus eſt in
Matth.21 caput anguli,
42 12 Nec eſt in alio quoquã ſal⁹: nec enim
aliud nomen eſt ſub cœlo datũ inter ho-
Marc.12. mines, in quo oporteat nos ſaluos fieri.
10 13 ¶ Videntes autem Petri in dicendo
liber-

libertatem ac Iohannis: compertoque quod *Luc.20.17*
homines eſſent illiterati & idiotæ, admi- *Rom.9.33.*
rabantur, & agnoſcebant eos quod cum *1. Pet.2.7.*
Ieſu fuiſſent.
14 Hominem autem videntes ſtantem cũ
eis, qui ſanatus fuerat, nihil poterãt cõ-
tradicere.
15 Iuſſis autem illis è cõcilio ſecedere,
conferebant inter ſeſe,
16 Dicentes, Quid faciemus hominib⁹
iſtis? nam cõſpicuum ſignum editum eſſe
per eos, omnibus habitantibus Hieroſo-
lymis manifeſtum eſt, nec poſſumus in-
ficiari.
17 Sed ne amplius diuulgetur in populũ,
minaciter interminemur eis, ne poſthac
loquantur in nomine hoc vlli hominũ.
18 Et accerſitis illis, præceperũt ne om-
nino loquerentur, neque docerẽt in no-
mine Ieſu.
19 At Petrus & Iohannes reſpondentes
dixerunt ad eos, An iuſtum ſit in conſpe-
ctu Dei, vos potiùs audire, quàm Deum,
iudicate.
20 Non enim poſſumus quæ vidimus &
audiuimus, non loqui.
21 At illi additis minis, dimiſerunt eos
nihil inuenientes qua ratione punirent

eos propter populũ, quia omnes glorifi-
cabant Deum ſuper eo quod acciderat.
22 Annorum enim erat ampli⁹ quadra-
ginta homo, in quo editum fuerat ſignũ
iſtud ſanationis.
23 ¶Dimiſſi autem venerunt ad ſuos,&
annuntiauerunt quæcunq; ſibi principes
Sacerdotum & Seniores dixerant.
24 Qui quum audiſſent, vnanimiter at-
tollebant vocem ad Deum, dixerúntq;,
Domine, tu es Deus qui feciſti cœlũ ac
terram, mare,& omnia quæ in eis ſunt:
Pſal.2.1 25 Qui per os Dauid pueri tui dixiſti,*
Quare fremuerunt gẽtes, & populi me-
ditati ſunt inania?
26 Aſtiterunt reges terræ, & principes
conuenerunt in vnum aduerſus Domi-
num, & aduerſus Chriſtum eius.
27 Cõuenerũt enim verè aduerſus ſan-
ctum filium tuum Ieſum quem vnxeras,
Herodes ſimul & Põtius Pilatus cũ Gẽ-
tibus & populis Iſrael,
28 Ad faciendum quæcunque man⁹ tua
& conſilium tuum priùs decreuerat vt
fierent.
29 Et nunc Domine, aſpice in minas eo-
rũ,& da ſeruis tuis, vt cum omni fiducia
loquantur ſermonem tuum:
30 Ma-

30 Manum tuam porrigendo in hoc
vt ſanatio & ſigna, & prodigia edantur
per nomen ſancti filij tui Ieſu.
31 Et quum oraſſent illi, motus eſt lo-
cus in quo erant congregati, & repleti
ſunt omnes Spiritu ſancto, & loquebã-
tur ſermonem Dei cum fiducia.
32 ¶ Multitudinis autem credentium C. 5
erat cor vnum & anima vna: nec quiſquã
aliquid eorum quæ poſſidebat, ſuum
eſſe dicebat, ſed* erant illis omnia com- *Sup. 2, 44*
munia.
33 Et virtute magna reddebant Apo-
ſtoli teſtimonium reſurrectionis Domi-
ni Ieſu, & gratia magna erat ſuper om-
nes illos:
34 Neq; enim quiſquã egens erat inter
illos: quotquot enim poſſeſſores agrorũ,
aut ædium erant, vendentes afferebant
pretia eorum quæ vendita fuerant,
35 Et ponebant ad pedes Apoſtolorũ:
diſtribuebatur autem ſingulis prout cui-
que opus erat.
36 Ioſes verò qui cognominatus eſt
Barnabas ab Apoſtolis, (quod eſt, filius
conſolationis) Leuites, Cyprius genere,
37 Quum haberet agrum, vendidit
eum: & attulit pretium, & poſuit ad pe-

des Apoſtolorum.

CAPVT V.

*1 Ananias 2 ob fraudem interuerſi pre-
tij 5 exanimis corruit: 10 & Sapphira vxor
eius. 12 Per multa Apoſtolorum miracula
14 fides propagatur. 18 Carceri incluſos
Apoſtolos 19 Angelus liberat: 26 &
cùm concilio Sacerdotum ſiſtuntur, 35 Ga-
malielis conſilio ſeruantur: 40 caſiq; 41
Deum celebrant.*

VIr autem quidam nomine Ananias
cum Sapphira vxore ſua vendide-
rat poſſeſſionem,
2 Et ſe poſuerat de pretio, conſcia e-
tiam vxore ſua, & allatam partem ali-
quam, ad pedes Apoſtolorum poſuit.
3 Dixit autē Petrus, Anania, cur im-
pleuit ſatanas cor tuū, vt mentireris Spi-
ritui ſancto, & fraudares de pretio agri?
4 Nónne prorſus tibi manebat, & ve-
numdatus in tua erat poteſtate? quare
poſuiſti in corde tuo rem iſtam? non es
mentitus hominibus, ſed Deo.
5 Audiens autem Ananias hęc verba,
collapſus expirauit, & ortus eſt timor
magnus ſuper omnes qui audierūt hæc.

6 Sur-

6 Surgentes autem iuuenes amouerũt
eum, elatumq́; ſepelierunt.
7 Intereeſſit autem fermè horarũ triũ
interuallum, vxor quoq; ipſius, neſciens
quod factum fuerat, introiuit.
8 Reſpondit autẽ ei Petrus, Dic mihi,
num tanti agrum vendidiſtis? At illa di-
xit, Etiam, tanti.
9 Petrus autem ait ad eam, Cur con-
ſpiraſtis inter vos vt tentaretis Spiritum
Domini? ecce, pedes eorum qui ſepelie-
runt virum tuum, ad oſtium adſunt, &
efferent te.
10 Confeſtim autem concidit ad pe-
des eius, & expirauit. Ingreſſi autẽ iuue-
nes repererunt illam mortuam, & extu-
lerunt ac ſepelierunt iuxta virum ſuum.
11 Et ortus eſt timor magnus ſuper v-
niuerſam congregationem, & ſuper om-
nes qui audiebant hæc.
12 ¶ Per manus autem Apoſtolorum
edebãtur ſigna ac prodigia multa in po-
pulo, (Et erant vnanimiter omnes in
porticu Solomonis.
13 Cæterorum autem nemo audebat
ſe cõiungere illis, ſed magnificabat eos
populus.
14 Magis autem accreſcebat creden-

 tium

tium Dominino multitudo virorum ſi-
mul ac mulierum.)
15 Ita vt in plateas exportarent infir-
mos,& ponerent in lectulis ac grabatis:
vt venientis Petri vel vmbra obumbra-
ret aliquem illorum.
16 Conueniebat autem & multitudo
vicinarum ciuitatũ Hieroſolymam, of-
ferens ægros ac vexatos à ſpiritibus im-
mundis:qui ſanabantur omnes.
C. 6 17 ¶Exurgens autem princeps Sacer-
dotum,& omnes qui cũ illo erant , quæ
eſt factio Sadducæorum , repleti ſunt
æmulatione:
18 Et iniecerunt manus in Apoſtolos,
& poſuerunt eos in cuſtodia publica:
19 Sed angelus Domini per noctem
aperuit ianuas carceris, eductisque illis,
dixit,
20 Ite,& ſtantes loquamini in templo
populo omnia verba vitæ huius.
21 Illi verò quum hæc audiſſent, in-
trauerunt diluculo in templum, ac do-
cebant.¶ Adueniens autem princeps Sa
cerdotum & qui cum eo erant, conuo-
cauerunt concilium & vniuerſum Senio
rum ordinem filiorum Iſrael, miſerũtq;
ad carcerem qui adducerent eos.

22 Quum autem veniſſent miniſtri,
nec reperiſſent illos in carcere, reuerſi
nuntiauerunt,
23 Dicentes, Carcerem quidem inue-
nimus clauſum cum omni diligentia, &
cuſtodes foris ſtantes ante ianuas: quum
aperuiſſemus autem, neminem intus re-
perimus.
24 Vt autem audierunt hos ſermones
& Sacerdos & Magiſtratus templi prin-
cipeſque Sacerdotum, ambigebant de
illis quidnam hoc futurum eſſet.
25 Adueniens autem quidam nuntia-
uit eis, Ecce viri quos poſueratis in car-
cere, ſunt in templo ſtantes ac docentes
populum.
26 Tunc abijt Magiſtratus cum mini-
ſtris, & adduxit illos ſine vi: timebant
enim populum, ne lapidarentur.
27 Et quum adduxiſſent illos, ſtatuerũt
in concilio. Et interrogauit eos princeps
Sacerdotum,
28 Dicens: Nónne etiam atque etiam
præcepimus vobis ne doceretis in no-
mine iſto? & ecce repleſtis Hieroſoly-
mam doctrina veſtra, & vultis inducere
ſuper nos ſanguinem hominis iſtius.
29 Reſpondens autem Petrus & Apo-
ſtoli, di-

ſtoli, dixerunt, Obedire oportet Deo
magis,quàm hominibus.
30 *Deus Patrum noſtrorum ſuſcitauit Ieſum,quem vos interemiſtis,ſuſpendentes in ligno.
31 Hunc principem & ſeruatorem Deus exaltauit dextera ſua, ad dandam pœnitentiam Iſraeli, remiſſionemque peccatorum.
32 Ac nos ſumus ei teſtes horum quæ dicimus: inſuper autem & Spiritus ſanctus,quẽ dedit Deus obedientibus ipſi.
33 ¶Hæc autem quum audiſſent, diſſecabantur,& conſultabant vt interficerent illos.
34 Surgens autem quidam in concilio Phariſæus nomine Gamaliel,Legis doctor in pretio habitus apud totum populum,iuſſit vt pauliſper ſecederent foras Apoſtoli.
35 Dixitque ad illos, Viri Iſraelitæ, attendite vobis ſuper hominibus iſtis quid acturi ſitis.
Inf. 21,38 36 *Ante hos enim dies extitit Theudas,dicens ſe eſſe aliquẽ,cui adhæſit numerus virorũ circitèr quadringentorũ: qui occiſus eſt, & omnes qui credebant ei,diſſipati ſunt,& redacti ad nihilum.

37 Poſt

37 Poſt hunc extitit Iudas Galilæus
in diebus profeſſionis, & auertit populũ
multum poſt ſe: & ipſe perijt, & omnes
quotquot paruerant ei, diſperſi ſunt.
38 Et nunc dico vobis, abſtinete ab ho-
minibus iſtis, & ſinite illos: quoniam ſi
eſt ex hominibus conſilium aut opus
hoc, diſſoluetur:
39 Sin ex Deo eſt, non poteſtis diſſol-
uere, nequando & Deo repugnare repe-
riamini. In huius autem ſententiam pe-
dibus itum eſt à cæteris:
40 Et quum aduocaſſent Apoſtolos,
cæſis præceperunt ne loquerentur in no
mine Ieſu: & dimiſerunt eos.
41 Et illi quidem ibant gaudentes à
conſpectu concilij, quòd digni habiti
eſſent vt pro nomine eius contumelia af-
ficerentur.
42 Et quotidie in templo & in ſingu-
lis domibus non ceſſabant docere & an
nuntiare Ieſum Chriſtum.

CAPVT VI.

3 *Miniſtrandi officium delegatur 5 ſe-
ptem viris: inter quos Stephanus fidei ple-
nus, 12 captus, 13 violata legis Moſis ac-
cuſatur.*

In die-

IN diebus autem illis creſcente nume-
ro diſcipulorum, ortum eſt murmur
Græcorũ aduerſus Hebræos, eo quòd
deſpicerentur in miniſterio quotidiano
viduæ ipſorum.
2 Cæterùm duodecim illi, quum iuſ-
ſiſſent adeſſe multitudinem diſcipulo-
rum, dixerunt, Non eſt placitum vt nos
derelicto ſermone Dei, miniſtremus
menſis.
3 Circunſpicite ergo, fratres, viros ex
vobis ſpectatæ probitatis ſeptem, ple-
nos Spiritu ſancto & ſapientia, quibus
delegabimus hoc negotij,
4 Nos verò deprecationi & admini-
ſtrando ſermoni incumbemus.
5 Et placuit hic ſermo corã tota mul-
titudine: & elegerunt Stephanum vi-
rum plenum fide ac Spiritu ſancto, &
Inf. 21, 8 * Philippum, & Prochorum, & Nica-
norem, & Timonem, & Parmenã, & Ni-
colaum proſelytum Antiochenum.
6 Hos ſtatuerunt in conſpectu Apoſto-
lorum: & quum oraſſent, impoſuerunt
eis manus.
7 Et ſermo Dei creſcebat, ac multi-
plicabatur numerus diſcipulorum Hie-
roſolymis valde: multaque turba Sacer-
dotum

dotum obediebat fidei.
8 ¶ Porro Stephanus plenus fide ac C. 8
fortitudine edebat prodigia & ſigna ma
gna in populo.
9 Exorti ſunt autem quidam è ſyna-
goga quæ appellatur Libertinorum: &
Cyrenenſium, & Alexandrinorum, &
Cilicum, & Aſianorum, diſputantes cũ
Stephano,
10 Nec poterant reſiſtere ſapientiæ &
Spiritui quo loquebatur.
11 Tunc ſubornauerunt viros qui dice
rent, Audiuimus eum dicentẽ verba cõ-
tumelioſa in Moſen ac Deum,
12 Cõmoueruntq; plebem & Senio-
res & Scribas, atque inuadentes corri-
puerunt eum, & adduxerunt in conciliũ:
13 Statueruntq; falſos teſtes qui dice-
rent: Homo iſte non ceſſat loqui verba
contumelioſa aduerſus locum ſanctum
hunc, & Legem.
14 Audiuimus enim eum dicentem,
Ieſus Nazarenus iſte demolietur locum
hunc, & mutabit inſtituta quæ tradidit
nobis Moſes.
15 Et intuentes eum omnes qui ſede-
bant in concilio, viderunt faciem eius
tanquam faciem angeli.

CA-

CAPVT VII.

2 Stephanus cauſam dicens, oſtendit electos à Deo fuiſſe Patres, 20 prius quàm natus eſſet Moſes, 47 & ſtaret Templum: 44 externos verò omnes ritus ad cœleſte exemplar formatos fuiſſe. 54 Stridentes dentibus Iudæi, 58 Saulo lapidantium pallia aſſeruãte, 59 Stephanum lapidibus obruunt 60 pro inimicis orantem.

DIxit autem princeps Sacerdotum,
Num hæc ita ſe habeant?
2 At ille ait, Viri fratres & patres,
audite: Deus glorię apparuit patri nr̃o
Abrahæ, quum eſſet in Meſopotamia,
prius quàm moraretur in Charran:
Gen. 12, 1 3 * Et dixit ad illum, Exi de terra tua,
& de cognatione tua, & veni in terram
quancunque monſtrauero tibi.
4 Tunc exijt è terra Chaldæorũ, & habitauit in Charran. Et inde poſtquã mortuus eſt pater eius, tranſtulit illũ in terram hanc, in qua nunc vos habitatis.
5 Et nõ dedit illi hæreditatẽ in ea, ne
veſtigiũ quidem pedis, & repromiſit illi
eam ſe daturũ poſſidendam, & ſemini eius poſt ipſum quum non haberet filiũ.

6 Lo-

6 Loquutus eſt autem Deus ſic, quòd
*futurum eſſet ſemen eius inquilinum in | Geneſ. 15
terra aliena, quodq; ſeruituti illud ſub- | 13. & 16
iecturi eſſent, & malè tractaturi annis
quadringentis. | †Ge. 17. 10
7 Et gentem cuicunque ſeruierint, iudi- | *Gen. 21. 2
cabo ego, dicit Deus: & poſt hæc exibũt | †Gen. 21. 4
& ſeruient mihi in loco hoc. | *Geneſ. 25
8 †Et dedit illi teſtamentum circũciſio- | 24. & 26
nis.*Atque hic genuit Iſaac, & †circun- | †Geneſ. 29
cidit eum in die octauo: & *Iſaac genuit
Iacob, & †Iacob genuit duodecim Pa- | 33. 30. 5
triarchas. | 35. 23
9 Et Patriarchæ inuidia moti, *Ioſeph | *Ge. 37. 28
vendiderunt in Ægyptum: & erat Deus | †Ge. 41. 37
cum eo.
10 Et eripuit eum ex omnibus afflictio-
nibus eius, †& dedit ei gratiam & ſapien-
tiam coram Pharone rege Ægyptiorũ:
& cõſtituit eum præfectum ſuper Ægy-
ptum & ſuper totam domum ſuam.
11 Venit autem fames in vniuerſam ter
ram Ægypti & Chanaã, & afflictio ma-
gna: nec inueniebant cibos Patres noſtri.
12 *Quum audiſſet autem Iacob eſſe | Geneſ. 42. 2
frumẽta in Ægypto, miſit Patres noſtros
primùm.
13 *Et quũ iterum miſiſſet eos, agnitus | Geneſ. 45. 4
eſt

eſt Ioſeph à fratribus ſuis, & innotuit
Pharaoni genus Ioſeph.
14 Miſſo autem [nuntio] Ioſeph accerſiuit Iacob patrem ſuum, omnémque
cognationem ſuam in animabus ſeptuagintaquinque.
Gen. 46. 2. & 5 15 *Et deſcendit Iacob in Aegyptum,†
defunctuſque eſt ipſe & Patres noſtri,
†Gen. 49. 32 16 *Et tranſlati ſunt in Sychem, & poſiti
ſunt in ſepulchro† quod emit Abrahan
*Gen. 50. 7 pretio argēti à filius Emor filij Sychem.
17 Quum autem appropinquaret tempus
Ioſ. 24. 32. promiſſionis, de qua iurauerat Deus A-
†Gen. 23. 16. 50. 13 brahæ, creuit populus & multiplicat' eſt
in Aegypto.
*Exod. 1. 7 18 Donec exortus eſt alius rex, qui non
nouerat Ioſeph.
19 Hic circumueniens genus noſtrū, afflixit Patres noſtros, vt exponerent infantes ſuos, ne [fœtus] eſſent vitales.
Exod. 2. 2. 20 *Eodem tempore natus eſt Moſes, &
Heb. 11. 23 fuit gratus Deo: qui nutritus eſt tribus
menſibus in domo patris.
21 Expoſitum autem illum ſuſtulit filia
Pharaonis & nutriuit eum ſibi vice filij.
22 Et eruditus eſt Moſes omni ſapientia
Aegyptiorum; & erat potens in verbis &
in dictis.

23 Vt verò expletum eſt ei quadra-
ginta annorũ tempus, ſubijt in cor eius
vt viſeret fratres ſuos filios Iſrael.
24 *Et quum vidiſſet quendã iniuria *Exod. 2,12*
affici, defendit eum, & vltus eſt vicem
eius qui affligebatur, percuſſo Ægyptio.
25 Exiſtimabat aũt intelligere fratres
ſuos, quòd Deus per manum ipſius daret
ſalutem illis: at iſti non intellexerunt.
26 *Et ſequenti die conſpectus eſt illis *Exod. 2,13*
litigantibus, & redegit eos in cõcordiã,
dicens: Viri, fratres eſtis, cur vos inuicem
læditis?
27 Cęterùm is qui iniuriã faciebat p-
ximo, repulit eum, dicens, Quis te cõſti-
tuit principem ac iudicem ſuper nos?
28 Nũquid interficere me tu vis, quẽ-
admodum interfeciſti heri Ægyptium?
29 Fugit autem Moſes ad dictum hoc,
& factus eſt aduena in terra Madian, vbi
generauit filios duos.
30 Et expletis annis quadraginta,* ap *Exod. 3,2*
paruit illi in deſerto montis Sina ange-
lus Domini, in flammeo incendio rubi.
31 [illegible] Moſes autẽ vt conſpexit admiratus
[illegible] Porrò quum accederet vt attẽ-
[illegible] facta eſt ad eum vox Domini,
[illegible] [ſum] Deus Patrum tuorum,

Deus Abraham,Deus Iſaac,& Deus Ia
cob. Tremefactus autem Moſes,non au
debat attendere.
33 Dixit autem illi Dominus, Solue
calceamentum pedum tuorum: locus e-
nim in quo ſtas,terra ſancta eſt.
34 Vidi,vidi, [inquã],afflictioné po-
puli mei qui eſt in Ægypto, & gemitum
eorum audiui,& deſcendi vt eruam eos,
nunc venito,& mittam te in Ægyptum.
35 Hunc Moſen quem negauerũt,di-
centes,Quis te cõſtituit principem & iu-
dicem?hunc, [inquam], Deus principé
& redemptorem miſerat per manum an
geli,qui apparuerat illi in rubo.
36 * Hic eduxit illos, edens prodigia
*Exo.7,8,9, & ſigna in Ægypto,& in rubro mari,† &
10,11,14. in deſerto annis quadraginta.
†Ex. 16, 1 37 Hic eſt Moſes qui dixit filijs Iſrael,
*Deu.18, *Prophetam ſuſcitabit vobis Dominus
15. Deus veſter è fratribus veſtris ſimilem
mei:illum audietis.
Sup.3,22
†Exo.19,3 38 † Hic eſt qui fuit in congregatione
& 19 in ſolitudine cum angelo,qui loqueba-
tur ei in monte Sina, & cum Patribus
noſtris:qui accepit ſermonem viuum vt
daret nobis.
39 Cui noluerunt obedire Patres no-
ſtri,ſed

ſtri, ſed repulerunt & auerſi ſunt corde
ſuo in Ægyptum,
40 Dicentes ad Aaron, * Fac nobis Exod. 32, 1
deos qui præcedát nos: Moſi enim huic
qui eduxit nos de terra Ægypti, neſcim⁹
quid acciderit.
41 Et vitulum fecerunt in diebus il-
lis, & obtulerunt hoſtiã ſimulachro, & læ
tabãtur ſuper operibus manuum ſuarũ.
42 Conuertit [ſe] autem deus, & tra-
didit eos vt colerent militiam cœli: ſicut
ſcriptũ eſt in libro Prophetarum, * Num Amos. 5, 25
victimas & hoſtias obtuliſtis mihi annis
quadraginta in deſerto domus Iſrael?
43 Et ſuſcepiſtis tabernaculũ Moloch,
& ſydus Dei veſtri Rempham, figuras
quas feciſtis ad adorandum eas: & tranſ-
feram vos vltra Babylonem.
44 Tabernaculum teſtimonij fuit Pa- Exo. 25, 9,
tribus noſtris in deſerto, ſicut ordinaue-
rat illis, loquẽs ad Moſen, vt faceret il- & 40
lud * ſecundum formam quam viderat: Heb. 8, 5
45 †Quod & induxerunt, qui ſucceſſe- † Ioſ. 3, 14
runt, Patres noſtri cum Ieſu in poſſeſſio- * 1 Reg. 16,
nem Gentiũ, quas expulit Deus à facie 13
Patrum noſtrorũ vſq; ad dies Dauid, † 2 Reg. 7, 2
46 * Qui inuenit gratiã corã Deo, & †pe Pſa. 131, 5
tijt vt inueniret tabernaculũ Deo Iacob

*3 *Reg*.6,1 47 * Solomon autem ædificauit illi
1 *Par*.17, domum.
12 48 †Sed excelſiſſim' ille nō in manufa-
ctis tēplis habitat, ſicut Propheta dicit,
†*Ioſ*.17,24 49 *Cœlum mihi ſedes eſt, terra autē
**Eſa*.61,1 ſcabellum pedum meorum: quam do-
mum ædificabitis mihi? dicit Dominus:
aut quis locus requietionis meæ eſt?
†*Ier*.6,10: 50 Nónne man' mea fecit hæc omnia?
9,26 51 Duri ceruice & †incircumciſi corde
Eze.44,9 & auribus, vos ſemper Spiritui ſancto re
ſiſtitis: ſicut Patres veſtri, ita & vos.
52 Quem Prophetarum non ſunt per
ſequuti Patres veſtri? & occiderunt eos
qui prænuntiabant de aduentu Iuſti il-
lius, cuius vos nunc proditores & occi-
ſores fuiſtis:
53 Qui accepiſtis Legem per diſpoſi-
tiones angelorum: nec ſeruaſtis.
54 ¶Audientes autem hæc, diſſecabā-
tur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus
ſuis in eum.
55 Quū autē eſſet plenus Spiritu ſan-
cto, intentis in cœlum oculis vidit glo-
riam Dei, & Ieſum ſtantē à dextris Dei:
56 Et ait, Ecce video cœlos apertos, &
Filium hominis ſtantem à dextris Dei.
57 Exclamantes autem voce magna,

continuerunt aures ſuas,& impetum fe-
cerunt vnanimiter in eum,
58 Et eiectum eum è ciuitate lapida-
bant:ac teſtes * depoſuerũt veſtimẽta ad Inf. 22,20
pedes adoleſcẽtis qui vocabatur Saulus.
59 Et lapidabant Stephanum inuocã-
tem,ac dicentem: Domine Ieſu,ſuſcipe
ſpiritum meum.
60 Poſitis autem genibus, clamauit
voce magna, * Domine, ne ſtatuas illis Mat. 5,44
peccatum hoc. Et quum hoc dixiſſet, Luc. 6,27:
obdormiuit. 23,34

CAPVT VIII. 1 Cor.4,12

2 Dum Stephanum lugent pij, 3 Saulus Eccleſiam vaſtat. 5 Philippus Samariæ Chriſtum prædicat. 9 Simon Magus 13 credit, & baptizatur: 18 pecunia Dei dona emere volens, 20 reprehenditur. 26 Philippus 27 Aethiopẽ eunuchum 38 baptizat.

SAulus* autem conſenſerat in necem C. 9
eius. Facta eſt autem in illo die per- Inf. 22,20
ſequutio magna aduerſus Eccleſiam
quę erat Hieroſolymis,& omnes diſper-
ſi ſunt per regiones Iudææ & Samariæ,
præter Apoſtolos.
2 Curauerunt autem vnà Stephanum
viri religioſi,feceruntque planctum ma-

gnum ſuper eum.
Infr. 22,4. 3 *Saulus verò deuaſtabat Eccleſiam
†*Inf.* 22, per ſingulas domos intrans: † trahenſq;
19 viros ac mulieres tradebat in cuſtodiam.
4 Illi igitur diſperſi peragrabant, annũ-
tiantes ſermonem Dei.
5 ¶Philippus autẽ peruenit in ciuita-
tẽ Samariæ, ac prædicabat illis Chriſtũ.
6 Intendebant autẽ turbæ his quæ à
Philippo dicebantur, vnanimiter audiẽ-
tes & videntes ſigna quæ edebat.
7 Spiritus enim immundi è multis qui
ab illis tenebantur, exibant, clamantes
voce magna: multi autem paralytici &
claudi ſanati ſunt.
8 Et factum eſt gaudium magnum in
illa ciuitate.
C. 10 9 ¶Vir autẽ quidã nomine Simõ, qui
antea in ea ciuitate artẽ exercuerat ma-
gicam, ac gentẽ demẽtauerat Samariæ,
dicens ſe eſſe quempiam magnum:
10 Cui auſcultabant illi à minimo vſ-
que ad maximum, dicentes, Iſte eſt virtus
Dei [quæ vocatur] magna.
11 Auſcultabant autem ei, propterea
quòd multo tempore magicis artibus de-
mentaſſet eos.
12 Quum verò credidiſſent Philippo
euan-

euangelizanti de regno Dei, Deque no-
mine Ieſu Chriſti, baptizabantur viri ſi-
mul ac mulieres.
13 Tunc Simon & ipſe credidit: & quũ
baptizatus eſſet, adhærebat Philippo:
videnſque ſigna & virtutes fieri, ſtupens
admirabatur.
14 Quum autem audiſſent Apoſtoli
qui erant Hieroſolymis, quod recipiſſet
Samaria ſermonem Dei, miſerunt ad eos
Petrum ac Iohannem.
15 Qui cùm deſcendiſſent, orauerunt
pro ipſis vt acciperent Spiritum ſãctũ.
16 Nondum enim in quenquam illo-
rum illapſus fuerat, ſed baptizati tãtùm
erant in nomine Chriſti Ieſu.
17 Tunc imponebant manus ſuper il-
los, accipiebantque Spiritum ſanctum.
18 ¶Quum vidiſſet autẽ Simon quòd C. 11
per impoſitionem manuum Apoſtolo-
rum daretur Spiritus ſanctus, obtulit eis
pecunias,
19 Dicens, Date & mihi poteſtatẽ iſtã,
vt cuicunq; impoſuero manus, accipiat
Spiritum ſanctum.
20 Petrus autem dixit ad eum, Pecu-
nia tua tecum ſit in perditionem, quoniã
donum Dei exiſtimaſti pecuniis parari.

21 Non eſt tibi pars, neque ſors in ra-
tione hac: cor enim tuum nõ eſt rectum
coram Deo:
22 Reſipiſce igitur ab iſta malitia tua, &
roga Deum, ſi fortè remittatur tibi co-
gitatio cordis tui.
23 In felle enim amaritudinis, & col-
ligatione iniquitatis video te eſſe.
24 Reſpondens autem Simon dixit,
Precemini vos pro me apud Dominũ,
ne quid eueniat in me horũ quæ dixiſtis.
25 ¶Et illi quidem teſtificati & loquu-
ti ſermonem Dei, reuerſi ſunt Hieroſo-
lymam, & multis oppidulis Samaritano-
rum euangelizabant.
C. 12 26 Angelus autem Domini loquutus
eſt ad Philippum, dicens: Surge, & vade
Meridiem verſus, ad viam quæ deſcen-
dit ab [vrbe] Hieroſolymorum, ad Ga-
zam: hæc eſt deſerta.
27 Et ſurgens abijt: & ecce vir Aethi-
ops, eunuchus, præfectus Candaces re-
ginæ Aethiopum, quem præfecerat vni
uerſæ gazæ ſuæ, venerat adoraturus
Hieroſolymam:
28 Et reuertebatur ſedens ſuper currũ
ſuum, legebatque Eſaiam prophetam.
29 Dixit autem Spiritus Philippo, Ac
cede,

cede,& adiunge te ad currum iſtum.
30 Accurrens autem Philippus audi-
uit eum legentem Eſaiam prophetam: &
dixit,Intelligiſne quæ legis?
31 At ille ait, Quinam enim poſſim,
niſi aliquis dux viæ mihi fuerit? roga-
uitque Philippum vt aſcenderet, ſede-
retque ſecum.
32 Argumentum autem Scripturæ
quam legebat,erat hoc,*Tanquam ouis *Eſa.53,7*
ad occiſionem ductus eſt: & ſicut agnus
coram tondente ſe mutus, ſic non ape-
ruit os ſuum.
33 In humilitate ipſius iudicium eius
ſublatum eſt, generationem autem eius
quis enarrabit? quoniam tollitur de ter-
ra vita eius.
34 Reſpondens autem Eunuchus Phi-
lippo,dixit:obſecro te,de quo Prophe-
ta dicit hoc,de ſe,an de alio quopiam?
35 Aperiens auté Philippus os ſuum:
& incipiens à Scriptura iſta, prædicauit
illi Ieſum.
36 Et dum irent per viã, venerunt ad
quandam aquam: & ait Eunuchus, ecce
aqua: quid vetat quò minus baptizer?
37 Dixit autem Philippus,Si credis ex
toto corde,licet.Et reſpõdens ait, Cre-
do filium

do filium Dei eſſe IESVM Chriſtum.
38 Et iuſſit ſiſti currum: ac deſcende-
runt ambo in aquam, Philippus ſimul &
Eunuchus, & baptizauit eum.
39 Quum autem aſcẽdiſſent ex aqua,
Spiritus Domini rapuit Philippum, nec
amplius vidit eum Eunuchus: ibat enim
per viam ſuam gaudens.
40 Philippus autẽ repertus eſt Azoti:
& pertrãſiens euangelizabat ciuitatibus
cunctis, donec veniret Cæſaream.

CAPVT IX.

2 Saulus Damaſcum petens 4 à Domino proſternitur. 10 Ananias mittitur, 18 vt eum baptizet. 20 Paulus, Chriſto prædicato in ſynagogis, 23 Iudæorum inſidias 25 per murum demiſſus, euadit: 26 venit Ieroſolymam: 30 abducitur Cæſaream. 33 Petrus Aeneæ paralytico medetur: 36 Tabitham defunctam 40 vitæ reſtituit.

C. 13 SAulus* autem adhuc ſpirans minas ac
Rom.9,3 cædem aduerſus diſcipulos Domini,
Gal.1,13 acceſſit ad principem Sacerdotum,
**Inf.22,5* 2 Et petijt ab eo * epiſtolas, quas per-
ferret Damaſcũ ad ſynagogas: vt ſi quos
inueniſſet eius viæ, ſeu viros, ſeu mulie-
res, vin-

res vinctos duceret Hieroſolymam.
3 *Et quum iter faceret, contigit vt ap- *Inf.22.6.*
propinquaret Damaſco. † Et ſubitò cir- †1.Cor.15
cunfulgurauit eum lux de cœlo. 8.
4 Collapſuſque in terram, audiuit vo-
cem dicentem ſibi, Saul, Saul, quid me 2.Cor.12.2
perſequeris?
5 Dixit autem, Quis es Domine? Dñs
autem dixit, Ego ſum Ieſus, quẽ tu per-
ſequeris: durum eſt tibi contra ſtimulos
calcitrare.
6 Is tremens ac ſtupens dixit, Domine,
quid vis me facere? Et dominus ad eum,
Surge, & ingredere ciuitatem, & dicetur
tibi quid te oporteat facere.
7 Viri autem illi qui erant ei comites i-
tineris, ſtabant attoniti, audientes quidẽ
vocem, neminem tamen videntes.
8 Surrexit autem Saulus è terra, apertiſ-
que oculis neminem videbat: ſed manu
ducentes illum, introduxerũt Damaſcũ.
9 Et erat tribus diebus non vidẽs, ac nõ
comedit neque bibit.
10 ¶Erat autem quidam diſcipulus Da-
maſci, nomine Ananias: & dixit ad illũ
per viſum Dominus, Anania. Et ille ait,
Ecce ego Domine.
11 Et Dominus ad eũ, Surge, & vade in
vicum

vicum qui vocatur Rectus, & quære in
domo Iudæ, Saulum nomine, Tarſen-
ſem: Ecce enim orat.
12 (Et vidit per viſum virum Ananiã
nomine, introeuntem, & imponentem
ſibi manum, vt viſum reciperet.)
13 Reſpondit autem Ananias, Dñe,
audiui ex multis de viro hoc, quãta ma-
la fecerit Sanctis tuis Hieroſolymæ.
14 Et hoc loco habet poteſtatẽ à prin
cipibus Sacerdotum, vinciendi omnes
qui inuocant nomen tuum.
15 Dixit autẽ ad eum Dominus, Va-
de: quoniam organum electum eſt mihi
iſte, vt portet nomen meum coram Gẽ-
tibus, & regibus, ac filijs Iſrael.
16 Ego enim oſtendam illi quanta o-
porteat eum pro nomine meo pati.
17 Et abijt Ananias, & introiuit in do
mum, & imponens ei manus, dixit: Saul
frater, Dominus miſit me (qui apparuit
tibi in via qua veniebas) vt viſum reci-
pias, & implearis Spiritu ſancto.
18 Et confeſtim deciderunt ab oculis
eius tanquam ſquamæ, & viſum recepit:
& ſurgens baptizatus eſt.
19 Quumq; cepiſſet cibum, corrobo-
ratus eſt: fuit aũt Saulus cũ diſcipulis qui
erant

erant Damaſci per dies aliquot.
20 ¶Et continuò in ſynagogis prędicabat Chriſtum, quòd is eſſet filius Dei.
21 Stupebant autem omnes qui eum audiebant, ac dicebant. Nónne hic eſt qui expugnabat Hieroſolymis eos qui inuocabant nomẽ iſtud: & huc ad hoc venit, vt vinctos illos duceret ad principem Sacerdotum?
22 Saulus autẽ multò magis inualeſcebat, & cõfundebat Iudęos qui habitabãt Damaſci, affirmãs quòd is eſſet Chriſtus.
23 ¶ Expletis autem diebus cõpluribus, inierunt inter ſe Iudæi conſilium, vt illũ occiderent.
24 Sed intellectę ſunt Saulo inſidię eorum: *obſeruabántque portas die ac nocte, vt eum interficerent. 2. Cor. 11. 32
25 Accipiẽtes autem eum diſcipuli nocte, per murum demiſerunt, ſubmittẽtes in ſporta.
26 Quum autem Saulus veniſſet Hieroſolymam tentabat ſe iungere diſcipulis: & omnes timebant eum, non credentes quod eſſet diſcipulus.
27 Barnabas autem apprehẽſum illum duxit ad Apoſtolos, ac narrauit illis quomodo in via vidiſſet Dominum, & quòd loquu-

loquut⁹ eſſet ei: & quomodo in Damaſ-
co fortiter egiſſet in nomine Ieſu.
28 Et erat cū illis intrans & exiens Hie-
roſolymis, cum fiducia loquens in nomi-
ne Domine Ieſu.
29 Loquebatúrq; & diſputabat aduer-
ſus Græcos: illi verò quærebant occidere
eum.
30 Quod quū cognouiſſent fratres, de-
duxerunt eum Cæſaream, & emiſerunt
Tarſum.
31 ¶ Igitur eccleſiæ quidem per totam
Iudæam, & Galilæam, & Samariam ha-
bebant pacem, & ædificabantur, verſan-
tes in timore Domini · & conſolatione
ſancti Spiritus multiplicabantur.
C 14 32 Factum eſt autem vt Petrus dum pe-
ragraret per omnes, deueniret etiam ad
Sanctos qui habitant Lyddæ.
33 Reperit autem ibi hominem quen-
dam nomine Aneā: annis iam octo de-
cumbētē in grabato, qui erat paralytic⁹.
34 Et ait illi Petr⁹, Aenea, ſanet te Do-
min⁹ Ieſus Chriſtus: ſurge, & ſterne tibi
ipſi. Et continuò ſurrexit.
35 Et viderunt eum omnes qui habita-
bant Lyddæ & Aſſarone, qui conuerſi
ſunt ad Dominum.

36 ¶ Ioppæ

36 ¶Ioppę autem fuit quædam diſcipu-
la nomine Tabitha, quæ interpretata di-
citur Dorcas: hęc erat plena operib⁹ bo-
nis & eleemoſynis quas præſtabat.
37 Factum eſt autem in dieb⁹ illis vt in-
firmata moreretur. Quam quum lauiſſet,
poſuerunt in cœnaculo.
38 Quū autem vicina eſſet Lydda Iop-
pæ, ac diſcipuli audiſſent, quòd Petr⁹ eſ-
ſet in ea, miſerunt ad eum, rogantes ne
grauaretur venire vſque ad ſe.
39 Exurgẽs autem Petrus venit cum il-
lis. Et quum aduenîſſet, duxerunt illum
in cœnaculnm: & circunſteterunt illum
omnes viduæ, flentes, & oſtendentes tu-
nicas, veſtéſque, quas faciebat quum eſſet
cum ipſis Dorcas.
40 Eiectis autem omnibus foras, Petrus
poſitis genibus orauit: & conuerſus ad
corp⁹, dixit, Tabitha ſurge. At illa aper-
uit oculos ſuos, viſóque Petro, reſedit.
41 Data autem illi manu, erexit eam, &
quum vocaſſet Sãctos ac viduas, exhibuit
eam viuam.
42 Id autem innotuit per totam Ioppé,
& crediderunt multi in Dominum.
43 Factũ eſt autẽ vt dies multos mane-
ret Ioppæ apud Simonem quendam co-
riarium.
CAPVT

CAPVT X.

*1 Cornelius Centurio 4 Angeli iuſſu
5 Petrum accerſit: 11 qui & ipſe viſione
oblata, 15. 20 ne gentes aſpernetur, inſtitui-
tur. 34 Cornelio & familiæ eius Euangelium
annuntiat: 44 hi autem Spiritu S. accepto,
48 baptizantur.*

C. 15. VIr autem quidam erat Cæſareæ, no-
mine Corneliꝰ, centurio ex cohor-
te quæ dicitur Italica,
2 Religioſus ac timens Deum, cum to-
ta domo ſua, preſtans eleemoſynas mul-
tas plebi, deprecanſque Deum ſemper.
3 Is vidit ꝑ viſum manifeſtè fermè ho-
ra diei nona angelum Dei introeuntem
ad ſe, dicentémque ſibi, Corneli.
4 At ille intuẽs eum, ac timore corre-
ptus, dixit. Quid eſt Domine? Dixit autẽ
illi, Orationes tuæ & eleemoſynæ tuæ
aſcenderunt in memoriam coram Deo.
5 Et nunc mitte viros Ioppen, & accerſe
Simonem qui cognominatur Petrus.
6 Hic diuerſatur apud Simonem quen-
dam coriarium, cui eſt domus iuxta ma-
re: hic dicet tibi quid te oporteat facere.
7 Et quum diſceſſiſſet angelus qui lo-
queba-

quebatur illi, vocauit duos famulos ſu-
os, & militem religioſum ex his qui ſibi
adhærebant.
8 Quibus quum narraſſet omnia, miſit
illos Ioppen.
9 ¶ Poſtridie verò facientibus illis iter,
& appropinquantibus ciuitati, aſcendit
Petrus * in ſuperiora domus, vt oraret, *Matt.6.6*
circa horam ſextam.
10 Et quum eſuriret, voluit guſtare cibũ.
Parantibus autem illis, irruit ſuper eum
mentis exceſſus,
11 Et videt cœlum apertum, ac deſcen-
dens ad ſe vas quoddam velut linteum
magnum, quatuor initijs alligatũ, ſum-
mitti [è cœlo] in terram:
12 In quo erãt omnia quadrupedia ter-
ræ, beſtiæq;, & reptilia & volatilia cœli.
13 Et facta eſt vox ad eum, Surge Petre,
macta & veſcere.
14 Ait autem Petrus, Nequaquam Do-
mine: quia nũquam edi quicquam com-
mune, vel immundum.
15 Et vox rurſus iterũ ad eũ, Quę Deus
purificauit, tu communia ne dixeris.
16 Hoc autem factum eſt tertio: & rur-
ſum receptum eſt vas in cœlum.
17 Et dum apud ſeſe hæſitaret Petrus

quænam eſſet viſio quam vidiſſet, ecce,
viri qui miſſi erant à Cornelio, percõtati de domo Simonis, aſtiterunt ad ianuã.
18 Et euocato [quopiam], interrogabãt
an Simon qui cognominaretur Petrus,
illic haberet hoſpitium.
19 Petro verò cogitãte de viſione, dixit
Spiritus ei, Ecce, viri quærunt te:
Infr.15.7. 20 * Surge itaque & deſcende, & vade
cum eis, nihil hæſitans: propterea quòd
ego miſi illos.
21 Deſcendens autem Petrus ad viros
qui miſſi erant à Cornelio ad ipſum, dixit. Ecce ego ſum ille quẽ quæritis: quæ
cauſa eſt propter quam veniſtis?
22 Qui dixerunt, Cornelius centurio
vir iuſtus ac timens Deum, & teſtimoniũ
habens ab vniuerſa gente Iudæorum, oraculo admonitus eſt ab angelo ſancto,
vt accerſeret te in domũ ſuam, & audiret
verba abs te.
23 Intrò vocatos igitur eos recepit hoſpitio. Sequenti verò die Petrus profectus eſt cum illis, & quidam ex fratribus
Ioppenſibus comitati ſunt eum.
24 Poſtridie verò introierunt Cæſaream.
Porro Cornelius expectabat illos, cõuocatis cognatis ſuis ac neceſſarijs amicis.

25 Vt autem factũ eſt vt introiret Petr⁹,
obuiam progreſſus ei Cornelius, ac pro-
cidens ad pedes, adoraui[t eum].
29 Petrus verò erexit eum, dicẽs, Surge,
& ego ipſe homo ſum.
27 Et colloquens cum illo, intrauit, &
offendit multos qui conuenerant,
28 Dixitque ad illos, Vos ſcitis non eſſe
fas viro Iudæo coniungi aut accedere ad
alienigenam: ſed mihi oſtendit Deus, ne
quem comunem aut immundum dice-
rem hominem.
29 Quapropter & incunctãter veni ac-
cerſitus. Interrogo ergo, quam ob cau-
ſam accerſiſtis me?
30 Et Cornelius ait, Die abhinc quarto
vſque ad hanc horam, ſedebam ieiunus,
& hora nona precãbar in domo mea: &
ecce vir ſtetit antè me in veſte ſplendida.
31 Et ait, Corneli, exaudita eſt depreca-
tio tua, & eleemoſynæ tuæ in memoria
habitæ ſunt coram Deo.
32 Mitte ergo [qui eant] Ioppen, & ac-
cerſe Simonem qui cognominatur Pe-
trus: hic diuerſatur in ædibus Simonis
coriarij iuxta mare, qui ſimulatq; vene-
rit, loquetur tibi.
33 Confeſtim ergo miſi ad te: & tu bene

feciſti qui adueneris. Nunc ergo omnes
nos, teſte Deo, adſumus, vt audiamus oia
quæcunque tibi præcepta ſunt à Deo.
34 Aperiens autem Petrus os, dixit, Re
Deut. 10. ipſa comperio, *quod non ſit perſonarũ
17 reſpectus apud Deum:
2. *Par.* 19. 35 Sed in quauis gente qui timet ipſum
7 & operatur iuſtitiam, is acceptus eſt illi.
Iob. 34. 19 36 Sermonem quem miſit [Deus] filijs
Sap. 6. 8 Iſrael, annuntians pacẽ per Ieſum Chri-
ſtnm, (hic eſt omnium Dominus,)
Ecc. 35. 16 37 Ipſi noſtis, de quo ſermone fama di-
Rom 2. 11. uulgatũ fuit in tota Iudæa, rumore pri-
Gal. 2. 6. mùm orto à † Galilæa, poſt baptiſma ꝙ
Ephe. 6. 9. prædicabat Iohannes;
Col. 3. 25 38 Vt Ieſum Nazarenũ vnxerit Deꝰ ſpi-
ritu ſancto & virtute, qui obambulauit
1 *Pet.* 1. 17 benefaciendo & ſanando omnes oppreſ-
† *Luc.* 4. 14 ſos à diabolo: quoniã Deus erat cũ illo.
39 Et nos teſtes ſumus omniũ quæ fecit
& in regione Iudæorũ & Hieroſolymis:
quem occiderunt ſuſpenſum in ligno.
40 Hũc Deus ſuſcitauit tertio die, & ex-
hibuit eum, vt manifeſtus fieret,
41 Non toti populo, ſed teſtibꝰ priùs ad
hoc delectis à Deo, [nimirũ] nobis qui
comedimꝰ ac bibimus vnà cum illo, po-
ſtea quàm reſurrexit à mortuis.

42 Et

42 Et præcepit nobis vt prædicaremus
populo, ac teſtificaremur q ipſe ſit ille q
conſtitutus erat à Deo iudex viuorum ac
mortuorum.
43 * Huic omnes Prophetæ teſtimoniū Ier. 31.34
ferunt, † q remiſſionem peccatorum ac- Mic. 7 18.
ceptur⁹ ſit p nomen eius quiſquis credi-
derit in eum. † Inf. 15.
44 Adhuc loquente Petro verba hæc, 11
cecidit Spiritus ſanctus ſuper omnes qui
audiebant ſermonem.
45 Et obſtupuerunt hi qui ex circūciſo-
rum genere credebant, quotquot vene-
rant cum Petro, * quòd & in Gentes do- Inf. 15. 8
num Spiritus ſancti effuſum eſſet.
46 Audiebant enim illos loquentes lin-
guis, ac magnificantes Deum. Tunc reſ-
pondit Petrus,
47 Num quis prohibere poteſt quo mi-
nus aqua baptizentur hi qui Spiritum
ſanctum acceperunt, ſicut & nos?
48 Et iuſſit eos baptizari in nomine Do
mini. Tunc rogauerunt eum vt remane-
ret aliquot dies.

CAPVT XI.

*1 Petrus eo nomine quòd Gentibus Chri-
ſtum annuntiaſſet, 3 accuſatus, 5 ſeſe defen-*

 dit.

dit. 22 Barnabas Antiochiā mittitur. 26 I-
bi diſcipuli Chriſtiani nominati ſunt. 28 I-
bidem Agabus famem futuram prænuntiat.

AVdierunt autem Apoſtoli & fratres qui erant in Iudæa, quòd & Gentes recepiſſent ſermonem Dei.

2 Quúmque aſcendiſſet Petrus Hieroſolymam, diſceptabant aduerſus illum qui erat ex circuncisione,

3 Dicentes, Ad viros præputium habētes introiſti, & ediſti cum illis.

C. 16 4 Petrus autem [rem] ab initio repetēs, expoſuit illis ordine, dicens,

5 Ego eram in ciuitate Ioppe orans: & vidi raptus extra me, viſionem, deſcendere vas quoddam ceu linteum magnū, quatuor initijs emiſſum è cœlo, & venit vſque ad me.

6 In quod quum intendiſſem oculos, animaduerti, & vidi quadrupedia terræ, & beſtias, & reptilia, & volatilia cœli.

7 Audiui autem & vocem dicentem mihi, Surge Petre, macta & veſcere.

8 Dicebam autem, Nequaquam Domine: quia nihil commune, aut immundū vnquam introiuit in os meum.

9 Reſpondit autem mihi vox rurſum è

cœlo,

cœlo, Quæ Deus mundauit, tu ne com-
munia dixeris.
10 Idq; accidit tertiò : & rurſum omnia
ſubducta ſunt in cœlum.
11 Et ecce extēplo tres viri præſtò ade-
rant in ędibus in quibus eram, è Cęſarea
miſſi ad me.
12 Dixerat autem mihi Spiritus vt con-
grederer cum illis, nihil hæſitans, porrò
comitati me ſunt & ſex fratres hi : & in-
greſſi ſumus in domum viri.
13 Iſq; retulit nobis vt vidiſſet angelū
domi ſuæ, qui aſtitiſſet ac dixiſſet ſibi, E-
mitte viros Ioppen, & accerſe Simonem
cognomento Petrum,
14 Qui tibi ea dicturus eſt, per quæ ſer-
ueris & tu & vniuerſa domus tua.
15 Quum autem exorſus eſſem ſermo-
nem, *illapſus eſt Spirit⁹ ſanct⁹ in illos, *Sup.2.4.*
quemadmodū & in nos [fuerat illapſus] *Inf.19.6*
initio.
16 Veniebat autem in mentem ꝙ dixe- *Mat.3.11*
rat Dominus, †Iohannes quidem bapti- *Marc.1.8.*
zauit aqua, cæterùm vos baptizabimini *Luc.3.16.*
Spiritu ſancto. *Ioh.1.26.*
17 Proinde ſi par donū dedit illis De⁹,
quemadmodum & nobis quum credi- *Sup.1.5.*
diſſemus in Dominū Ieſum Chriſtum: *Infr.19.4*

ego porrò quis eram qui poſſem obſiſte-
re Deo?
18 His autem auditis obticuerũt,& glo
rificauerunt Deum, dicentes: Igitur &
Gentibus Deus pœnitentiam conceſſit
ad vitam.
*Sup.*1. 8 19 ¶Et illi quidem qui diſperſi fuerant
†ex afflictione quæ orta fuerat ob Ste-
phanũ,perambulauerunt vſq; ad Phœ-
nicem & Cyprum & Antiochiã, nemini
loquẽtes ſermonẽ illũ, niſi ſolis Iudæis.
20 Erant autem quidam ex eis viri Cy-
prij & Cyrenenſes, qui quum introiſſent
Antiochiam, loquebantur ad Græcos,
prædicantes Dominum Ieſum.
21 Et erat manus Dñi cum eis, multuſq;
numer⁹ credentiũ cõuerſus eſt ad Dñm.
22 Peruenit aũt rumor ad aures Eccle-
ſiæ quæ erat Hieroſolymis, ſuper his: &
miſerunt Barnabã vt iret ad Antiochiã.
23 Qui quum perueniſſet,& vidiſſet gra
tiam Dei,gauiſus eſt,& hortabatur om-
nes vt propoſito cordis perſeuerarent
adhærere Domino:
24 Nam erat vir bonus ac plenus Spiri
tu ſancto & fide,& addita eſt multa tur-
ba Domino.
25 Profectus eſt autem Barnabas Tar-
ſum,

ſum,vt quæreret Saulum.
26 Quem quũ inueniſſet, perduxit Antiochiam. Accidit autem vt annũ totum conſuetudinem agerent cum ea congregatione,docerẽtque turbam multam, & diſcipuli cognominarẽtur primum Antiochiæ Chriſtiani.
27 In his autem diebus ſuperuenerunt ab [vrbe] Hieroſolymorum Prophetæ Antiochiam.
28 Surgenſq; vnus ex eis,nomine Agabus,ſignificabat per Spiritum,famẽ magnam futuram in toto terrarum orbe: C. 17
quæ accidit ſub Claudio Cæſare.
29 Diſcipuli autem,prout cuique ſuppetebat,propoſuerunt*in ſubſidium mittere habitantibus in Iudæa fratribus. *Inf.*12. 25
30 Quod & fecerunt,mittentes ad ſeniores per manum Barnabæ ac Sauli.

CAPVT XII.

1 Herodes. 2 Iacobum gladio occidit. 4 Petrum incarceratum. 8 Angelus liberat. 20 Rex Tyriis infenſus. 21 placatur. 22 & cùm diuinos honores ſibi vendicat. 23 à vermibus eroſus,moritur.

EOdem autem tempore iniecit Herodes rex manus vt affligeret quoſdam C. 18

de

de Eccleſia.
2 Occidit autem Iacobum fratrem Io-
hannis, gladio.
3 Videns autem quòd gratum eſſet Iu-
dæis, perrexit comprehendere & Petrũ.
Erant autem dies azymorum.
4 Quem cùm etiam apprehendiſſet, po-
ſuit in carcerem, tradẽs quatuor quater-
nionibus militum aſſeruandum, volens
poſt Paſcha producere eum populo.
5 Et Petrus quidem ſeruabatur in carce
re. cæterùm precatio fiebat ſine intermiſ
ſione ab eccleſia ad Deum pro eo.
6 Quum autem producturus eum eſſet
Herodes, in ipſa nocte dormiebat Petr'
inter duos milites, vinctus catenis dua-
bus, & cuſtodes ante oſtium cuſtodiebant
carcerem.
7 Et ecce, angelus Domini aſtitit, & lu-
men refulſit in habitaculo, percuſſoque
latere Petri excitauit eum, dicens, Sur-
ge velociter: & exciderunt catenæ de ma
nibus eius.
8 Dixit autem angelus ad eum, Præcin-
gere, & ſubliga ſoleas tuas. Et fecit ſic.
Et dicit illi, Circunda tibi veſtimentum
tuum, & ſequere me.
9 Et exiens ſequebatur eum, & neſcie-
bat

bat quòd verum eſſet quod fiebat per an-
gelum,ſed putabat ſe viſum videre.
10 Quum autem præteriiſſent primã ac
ſecundam cuſtodiam, venerunt ad portã
ferream,quæ ducit in ciuitatem,quæ vl-
trò aperta eſt eis:& exeuntes proceſſerũt
vicum vnum,& continuò diſceſſit ange-
lus ab eo.
11 Et Petrus ad ſe reuerſus,dixit, Nunc
ſcio verè, ꝙ miſerit Dominus angelum
ſuum,& eripuit me è manu Herodis, &
ex omni expectatione plebis Iudæorũ.
12 Reque perpenſa venit ad domũ Ma-
riæ,matris Iohannis, qui cognominatus
eſt Marcus, vbi erant multi congregati,
& orantes.
13 Quum pulſaſſet aũt Petrus oſtiũ ve-
ſtibuli,proceſſit puella vt ſubauſculta-
ret,nomine Rhode:
14 Et vt agnouit vocem Petri,prę gau-
dio non aperuit veſtibulum, ſed intro-
currens renuntiauit ſtare Petrum ante
veſtibulum.
15 At illi dixerunt ad eam,Inſanis.Illa
autem affirmabat ſic ſe habere. At illi
dicebant,Angelus eius eſt.
16 Petrus autem perſeuerabat pulſans.
Quum autem aperuiſſent,viderunt eum,
&

& obſtupuerunt.
17 Quum innuiſſet autē eis mota manu
vt tacerent, narrauit illis quomodo Do
minus eduxiſſet ipſum de carcere: dixit
autem, Nūtiate Iacobo & fratribus hęc.
Et egreſſus abiit in alium locum.
18 Porrò vbi diluxit, erat turbatio non
parua inter milites, quidnam accidiſſet
Petro.
19 Herodes autem quum requiſiſſet eū,
nec inueniſſet, examinatis cuſtodib⁹, iuſ-
ſit eos duci: deſcendenſque à Iudæa Cę-
ſaream, ibi commoratus eſt.
20 ¶ Erat aūt Herodes infenſus Tyriis
ac Sidoniis: at illi vno animo venerunt
ad eum: & perſuaſo Blaſto, qui præerat
cubiculo regis, petebant pacem: eo quòd
aleretur regio ipſorum [annona] regia.
21 Statuto autem die, Herodes veſtitus
veſte regia, ſedit pro tribunali, & cōcio-
nabatur ad eos.
22 Populus autem clamabat, Vox Dei,
& non hominis.
23 Confeſtim autem percuſſit eū ange-
lus Dn̄i, eo quòd non dediſſet gloriam
Deo: & eroſus à vermibus, expirauit.
24 Porrò ſermo Domini creſcebat ac
multiplicabatur.

25 ¶ Bar-

25 ¶ Barnabas autem & Paulus reuerſi
ſunt Hieroſolymam, *expleto miniſte- Sup.11.29
rio, aſſumpto & Iohanne, cui cognomen
erat Marcus.

CAPVT XIII.

2 Paulum & Barnabam ſibi ſegregari iubet Spiritus. 6 qui, Paphi. 8 Elyma mago 11 excæcato. 14 iſthinc Antiochiã Piſidiæ profecti. 16 Euangelium prædicant. 45 Iudæis acriter contradicentibus.

ERant autem quidam in Eccleſia quæ
erat Antiochiæ, † Prophetæ ac do- Inf.14.26
ctores, Barnabaſq; & Simõ qui voca
batur Niger, & Lucius Cyrenẽſis, & Ma
nahen qui erat Herodis tetrarchæ colla
ctaneus, & Saulus.
2 Quum autem illi ſacrificarent Domi- C. 19
no, i. iunarentq;, dixit Spiritus ſanctus, Rom.1.1
*Segregate mihi Barnabam & Saulum
in opus ad quod accerſiui eos.
3 Quumque ieiunaſſent & oraſſent, im-
poſuiſſentque eis manus, dimiſerunt.
4 Et ipſi quidem emiſſi à Spiritu ſancto,
abierunt Seleuciam, & inde nauigauerũt
in Cyprum.
5 Et quum eſſent Salamine, annuntiaue
runt ſermonẽ Dei in ſynagogis Iudæo-
rum:

rum: habebant autem & Iohannem mi-
niſtrum.
6 Et peragrata inſula vſque ad Paphũ,
inuenerunt quendam magũ pſeudopro-
phetã Iudæum, cui nomẽ erat Barieſu:
7 Qui erat cum Proconſule Sergio Pau-
lo, viro prudente. Hic accerſitis Barna-
ba & Saulo deſiderabat audire ſermo-
nem Dei.
8 Reſiſtebat autem illis Elymas magus,
(ſic enim interpretatur nomẽ eius) quæ-
rens auertere Proconſulem á fide.
9 Saulus autem, qui idem Paulus, reple-
tus Spiritu ſancto, intentis in eũ oculis,
10 Dixit: O plene omni dolo & omni
verſutia, fili diaboli, inimice omnis iuſti-
tiæ: nõ deſinis inuertere vias Dñi rectas.
11 Et nũc ecce manus Domini ſuper te,
& eris cæcus nõ videns ſolẽ vſque ad tẽ-
pus. Et confeſtim cecidit in eum caligo
ac tenebræ: & circumiens quærebat qui
ſe manu ducerent.
12 Tunc Procõſul quum vidiſſet quod
acciderat, credidit, admirãs ſuper doctri-
na Domini.
13 ¶Quum autẽ á Papho ſoluiſſet Pau-
lus, & qui cum eo erant, venerunt Per-
gen Pamphyliæ: Iohannes autem digreſ
ſus

ſit ab eis, reuerſus eſt Hieroſolymam.
14 Cæterùm ipſi peragratis [regionib⁹]
à Perga venerunt Antiochiam Piſidiæ,
& ingreſſi ſynagogam die ſabbãtorum,
ſederunt.
15 Poſt lectionẽ autẽ Legis ac Prophe
tarũ miſerũt principes ſynagogæ ad eos,
dicentes, Viri fratres, ſi quis eſt in vobis
ſermo exhortationis ad plebem, dicite.
16 Surgens autem Paulus & manu ſilen C. 10
tio indicto, ait: Viri Iſraelitę, & qui time
tis Deum, audite.
17 Deus populi huius delegit patres no
ſtros & Populũ in altũ extulit, quum eſ-
ſent incolę* in terra Ægypti, & †brachio *Exod. 1. 1*
excelſo eduxit eos ex ea. †*Exod.* 13
18 *Et circiter quadraginta annorũ tẽ- 16
pus, mores eorum ſuſtinuit in deſerto. **Exo.* 16. 2
16 Ac deletis gẽtib⁹ ſeptẽ in terra Cha †*Ioſ.* 14. 2
naan, † ſorte diſtribuit eis terram eorum. **Iudic.* 3. 9
20 Et poſthac annis circiter quadringẽ
tis quinquaginta, * dedit iudices vſque †1. *Reg.* 8
ad Samuelem prophetam. 5.
21 Et exinde †poſtulauerunt regẽ, * de- *1. *Reg.* 9
ditque illis Deus Saul filium Cis virum 16. 10. 1
de tribu Beniamin, annis quadraginta. †1. *Reg.* 16
22 Et amoto illo, †ſuſcitauit illis Dauid 1. & 13
vt eſſet rex, cui teſtimonium reddens di-
xit *Pſa.* 88, 21

*Eſa.11.1 xit,*Inueni Dauid filium Ieſſe, virũ ſe-
cundum cor meum, qui faciet omnes vo-
luntates meas.
23 Huius è ſemine, Deus ita vt promiſe-
rat, adduxit Iſraeli ſeruatorem Ieſum,
†Matt.3.1 24 †Quum antè prædicaſſet Iohannes
Marc.1.1 ante faciem introitus eius, baptiſmũ pœ-
nitentiæ Iſraeli.
Luc.3.3 25 Quum autem impleret Iohannes cur-
Iohã.1.20 ſum, dixit, Quẽ me arbitramini eſſe? *nõ
†Matth.3 is ſum ego: †ſed ecce venit poſt me, cuius
11 non ſum dignus ſoleam pedum ſoluere.
Marc.1.7 26 Viri fratres, filij generis Abrahæ, &
Luc.3.16 qui inter vos timent Deum, vobis ſermo
ſalutis huius miſſus eſt.
Iohã.1.27 27 Qui enim habitabãt Hieroſolymis,
*Matt.27 & principes eorum, quum ignorarent il-
20.& 22 lum, & voces Prophetarum (quæ per o-
Marc.15 mne ſabbatum leguntur) condemnato
eo impleuerunt,
13
28 Nullaque cauſa mortis inuenta, *po-
Luc.23.21 tierunt à Pilato vt interficeret illum.
& 23 29 Quũque conſummaſſent omnia quæ
Iohã.19.6 de eo ſcripta erant, depoſitum de ligno
†Mat28.6 poſuerunt in monumento.
Mar.16.6 30 †Deus autẽ ſuſcitauit eũ à mortuis,
31 Qui viſus eſt per dies multos his qui
Luc.24.6 ſimul aſcenderant cũ eo à Galilæa Hie-
Iohã.20.9 roſo-

roſolymam: qui ſunt teſtes eius apud ple
bem.
32 Et nos vobis annuntiamus q̃ eam
repromiſſionem quæ ad Patres facta eſt,
33 Deus adimpleuerit filiis illorũ: nimi
rũ nobis, reſuſcitato Ieſu, ſicut & in Pſal
mo ſecundo ſcriptum eſt, * Filus meus es *Pſal. 2. 7
tu, ego hodie genui te. Heb. 1. 5. 5
34 Quòd autem ſuſcitauit eum á mor-
tuis, iam non amplius reuerſurum in cor 5
ruptionem, ita dixit, * Dabo vobis ſan- *Eſa. 55. 3
cta Dauid fidelia. †Pſal. 15
35 Ideò & aliàs dicit, † Non permittes 10
vt ſanctus tuus videat corruptionem. Sup. 2. 32
36 Nam Dauid quidem quum ſuæ æta
ti inſeruiſſet, * conſilio Dei dormiuit, &
appoſitus eſt ad Patres ſuos, viditq́; cor- 3. Reg. 2
ruptionem. 10
37 At is quem Deus ſuſcitauit, nõ vidit Sup. 2. 29
corruptionem.
38 Notum igitur ſit vobis, fratres, quòd
per hunc vobis remiſſio peccatorum an
nuntiatur, & ab omnibus á quibus non
potuiſtis per Legem Moſis iuſtificari.
39 Per hunc oĩs qui credit, iuſtificatur.
40 Videte ergo ne ſuperueniat vobis q̃
dictum eſt in Prophetis:
41 *Videte cõtemptores & admiramini

& euaneſcite, quia opus operor ego in
diebus veſtris, quod non credetis, ſi quis
enarrauerit vobis.
42 ¶Egreſſos autem è cœtu Iudæorum
rogabant Gẽtes, vt ſequenti ſabbato lo
querentur ſibi verba.
43 Soluto autẽ cœtu, ſequuti ſunt mul
ti Iudæi & religioſi proſelyti Paulum ac
Barnabam, qui alloquentes ſuadebant
eis vt perſeuerarent in gratia Dei.
44 Sequenti verò ſabbato penè vniuer-
ſa ciuitas conuenit ad audiendum ſermo
nem Dei.
45 Videntes autem turbas Iudæi, reple-
ti ſunt zelo, & contradicebant his quæ
à Paulo dicebantur, contradicentes ac
loquentes blaſphemias
46 Tunc ſumpta fiducia Paulus ac Bar-
nabas dixerunt, * Vobis oportebat pri-
Mat. 10. 6 mùm loqui ſermonem Dei: ſed quoniã
repellitis illum, & indignos vos iudicatis
æterna vita, ecce conuertimur ad Gẽtes.
47 Sic enim nobis præcepit Dominus,
Eſa. 49. 6 *Poſui te in lucem Gentium vt ſis ſalus
vſque ad extremum terræ.
48 Audientes autẽ Gentes gauiſæ ſunt,
& glorificabant ſermonem Domini: &
crediderunt, quotquot erant ordinati ad
vitam

vitam æternam.
49 Diuulgabatur autem ſermo Domi-
ni per vniuerſam regionem.
50 Iudæi verò extimulauerunt mulie-
res religioſas & honeſtas, & primos ciui-
tatis, & excitauerunt perſequutionem in
Paulum ac Barnabam, & eiecerunt eos
de finibus ſuis.
51 *At illi excuſſo puluere pedum ſuo- *Matth.* 10
rum in eos, venerunt Iconium. 14
52 Porrò diſcipuli replebantur gaudio *Mar.* 6. 11
& Spiritu ſancto. *Luc.* 9. 5

CAPVT XIIII. *Inf.* 18. 6

1 *Paulus & Barnabas.* 5 *Iconio eiiciun-
tur.* 6 *Paulus Lyſtra* 8 *claudum* 10 *ſa-
nat.* 13 *& ſibi ſacrificaturos* 15 *prohibet.*
19 *vbi, Iudæis auctoribus, lapidatur.* 24 *hinc
peragratis multis eccleſiis.* 26 *Antiochiam
reuertuntur.*

FActum eſt autem Iconij vt ſimul in- C. 21
troirent ſynagogam Iudæorum, & lo-
querentur ſic vt crederet Iudæorum
ſimul & Græcorum copioſa multitudo.
2 Qui verò increduli erant Iudæi, con-
citauerunt & corruperunt animos Gen-
tium aduerſus fratres.
3 Multo igitur tempore demorati ſunt

 forti-

ſtimantes illum mortuum eſſe.
20 Circundantibus autem eum diſcipu
lis, ſurrexit, & intrauit ciuitatem. Ac po-
ſtero die profectus eſt cum Barnaba,
Derben.
21 Quumque euangelizaſſent ciuitati
illi, ac docuiſſent multos, reuerſi ſunt Ly
ſtram & Iconium & Antiochiam.
22 Confirmantes animas diſcipulorum,
exhortanteſque vt perſeuerarẽt in fide,
& quòd per multas afflictiones oporteat
nos intrare in regnum Dei.
23 Et quum ſuffragiis creaſſent illis per
ſingulas Eccleſias Presbyteros, precati-
que eſſent cum ieiuniis, commendauerũt
eos Domino, in quem crediderant.
24 Peragrataque Piſidia, venerunt in
Pamphyliam.
25 Et quũ loquuti eſſent ſermonẽ Per-
gæ, deſcenderunt in [vrbem] Attaliam.
Sup. 13. 1 26 Et inde ſoluerunt Antiochiã, *vnde
erant traditi gratiæ Dei in opus quod cõ
pleuerunt.
27 Quum autẽ veniſſent & congregaſ-
ſent Eccleſiã, retulerunt quæcunque fe-
ciſſet Deus ſecum, & quòd aperuiſſet Gẽ
tibus oſtium fidei.
28 Commorati ſunt autem illic multũ

temporis cum diſcipulis.

CAPVT XV.

1 Quibuſdam iugum Legis Antiochenis obtrudere conantibus, 6 conſultant de hac re Apoſtoli: 19 & quid facto opus eſt, 23 per literas indicant. 36 Inter Paulum & Barnabam. 39 acris contentio oboritur.

ET quidam qui deſcenderāt à Iudæa, C. 23
docebant fratres,* Niſi circumdami- *Gala.5.2*
ni† ſecundū morem Moſis, non pote- *†Gen.17.1*
ſtis eſſe ſalui.
2 Quum orta ergo ſeditio & diſcepta-
tio eſſet non exigua Paulo ac Barnabæ
aduerſus illos, ſtatuerunt* vt aſcenderent *Gala.2.1*
Paulus & Barnabas, & quidam alij ex il-
lis, ad Apoſtolos ac Presbyteros Hiero-
ſolymam, ſuper hac quæſtione.
3 Illi ergo deducti ab Eccleſia, pertran-
ſibant Phœnicem & Samariam, narrātes
conuerſionem Gentium: & adferebant
gaudium magnum omnibus fratribus.
4 Quum autē veniſſent Hieroſolymā,
ſuſcepti ſunt ab Eccleſia & ab Apoſto-
lis ac Presbyteris: annuntiaueruntque
quæcunque Deus feciſſet cum ipſis.
5 Surrexerunt autem quidā de factione
Phariſæorum, qui crediderant, dicentes

quòd oporteret circũcidere eos,ac præci
pere vt ſeruarent Legem Moſis.
6 ¶Conueneruntque Apoſtoli ac Preſ-
byteri,vt diſpicerent de hoc negotio.
7 Quum autem magna diſceptatio fuiſ
ſet,ſurgens Petrus dixit ad eos: Viri fra-
Sup. 20.10 tres,vos ſcitis,*quòd ab antiquis diebus
11.12. De⁹ inter nos elegit, vt per os meũ audi
rẽt Gentes verbũ Euãgelij,crederentq;
8 Et qui nouit corda Deus, teſtimoniũ
Sup. 10.45 præbuit illis,*dans illis Spiritum ſanctũ,
† *Sup.* 10 ſicut & nobis.
43 9 Nihilque diſcreuit inter nos & illos,
* *Matt.* 23 †quum fide purificauerit corda illorum.
4 10 Nunc ergo quid tentatis Deum, *vt
imponatur iugum ſuper ceruices diſcipu
lorum,quod neque Patres noſtri, neque
nos portare potuimus;
11 Sed per gratiam domini Ieſu Chriſti
credimus nos ſaluos futuros,quẽadmo-
dum & illi.
12 Tacuit autem tota multitudo, & au-
diebant Barnabam ac Paulum, narrãtes
quæ Deus edidiſſet ſigna & prodigia in-
ter Gentes per ipſos.
13 Et poſtquã conticuiſſent, reſpondit
Iacobus,dicens: Viri fratres,audite me.
14 Symeon narrauit quemadmodũ pri-
mùm

mum Deus viſitauerit vt ſumerēt ex Gē
tibus populum, in nomine ſuo:
15 Et huic conſonant verba Propheta-
rum: ſicut ſcriptum eſt.
16 *Poſt hæc reuertar, ac rurſus ædifica *Am.9.11*
bo tabernaculū Dauid, quod collapſum
eſt, & diruta eius inſtaurabo, & erigam
illud:
17 Vt requirant qui reliqui ſunt homi-
nes, Dominum, & omnes Gentes ſuper
quas inuocatum eſt nomen meum: dicit
Dominus, qui facit hæc omnia.
18 Nota à ſeculo ſunt Deo omnia hæc
opera ſua.
19 Propter quod ego cenſeo, non obtur
bandum eſſe illis qui ex Gentibus con-
uertuntur ad Deum,
20 Sed ſcribendum ad eos, †vt abſtine- †*Inf. eod.*
ant ſe ab * inquinamentis ſimulachro- 29.21.24
rū, †& ſcortatione, & ſuffocato, & * ſan- **Exo.* 20.3
guine.
21 Moſes enim ab ætatibus antiquis in †1. *Theſ.*4
ſingulis ciuitatib⁹ habet qui ipſum prę- 3
dicent in ſynagogis, vbi per omne ſabba **Geneſ.*9.4
tum legitur. *Leui.*17
22 Tunc placuit Apoſtolis & Seniorib⁹ 14
cum tota Eccleſia, vt delectos ex ſeſe vi-
ros mitterent Antiochiam cum Paulo
&

& Barnaba: Iudam cognomento Barſa-
bam, & Silam, viros primarios inter fra-
tres:
23 Miſſis per manus eorũ literis in hãc
ſententiam: APOSTOLI & Presbyte-
ri & fratres his qui ſunt Antiochiæ & in
Syria & in Cilicia fratribus qui ſunt ex
Gentibus, ſalutem.
Gal.2.4 24 Quoniam audiuimus, * quòd quidã
è nobis egreſſi turbauerunt vos verbis,
labefactantes animas veſtras, iubentes
vos circuncidi, & ſeruare Legem, quibus
non mandaueramus:
25 Viſum eſt nobis vnanimiter congre
gatis, delectos viros mittere ad vos, cum
dilectis noſtris Barnaba & Paulo,
†*Sup.* 13 26 Hominibus † qui expoſuerunt ani-
50.14.18 mas ſuas pro nomine Domini noſtri Ieſu
**Exo.*20.3 Chriſti.
*Zach.*9 7 27 Miſimus ergo Iudam & Silam, qui &
ipſi vobis verbis referent eadem.
†*Gen.* 9.4 28 Viſum eſt enim Spiritui ſancto ac no
*Leu.*17.14 bis, nequid amplius imponeremus vobis
*Sup.eod.*20 oneris, quàm hæc neceſſaria:
*1. *Theſſa.* 29 Videlicet vt abſtineatis* ab his quæ
4,3 ſunt immolata ſimulachris, & † ſãguine, &
*Sup.eod.*20 ſuffocato, & * ſcortatiõe: à quibus ſi cõſer
*Inf.*21.24 uaueritis vosipſos, bene facietis. Valete.

30 Illi ergo dimiſſi venerũt Antiochiã:
& congregata multitudine reddiderunt
epiſtolam.
31 Quã quum legiſſent, gauiſi ſunt ſu-
per conſolatione.
32 Iudas autem & Silas, quum eſſent &
ipſi Prophetæ, ſermone copioſo adhor-
tati ſunt fratres, confirmaueruntque.
33 Cómorati autem illi aliquantũ tem-
poris, dimiſſi ſunt cum pace a fratribus
ad Apoſtolos.
34 Viſum eſt autem Silæ manere ibidẽ.
35 ¶ Paulus verò & Barnabas demora-
bantur Antiochiæ, docentes & annunti-
antes cum alijs etiam compluribus ſer-
monem Domini.
36 Poſt aliquot autẽ dies dixit ad Bar-
nabam Paulus, Reuertentes iam viſite-
mus fratres noſtros per omnes ciuitates,
in quibus annũtiauimus ſermonem Do-
mini, quomodo ſe habeant.
37 Barnabas autem conſulebat vt aſſu-
merent & Iohãnem cognomento Mar-
cum:
38 Paulus autem nolebat vt is* qui de-
feciſſet ab ipſis ex Pamphylia, nec eſſet Sup. 13. 13
cum eis in opus, adiungeretur.
39 Tam acris autem fuit inter eos diſ-
cepta-

ceptatio, vt alter ab altero ſeiungeretur:
& Barnabas quidē aſſumpto Marco na-
uigaret in Cyprum,
40 Paulus verò allecto Sila ꝓfectus eſt,
traditus gratiæ Dei à fratribus.
41 Perambulabat autem Syriā ac Ci-
liciam, confirmans Eccleſias.

CAPVT XVI.

*3 Paulus, Timotheo circunciſo. 12 Phi-
lippis agens, 14 Lydiam in fide inſtituit.
16 Pythonis ſpiritum 18 expellit: 19 eaq;
de cauſa ipſe & Silas 22 virgis cæſi, 24 in
carcerem conijciuntur: 25 vbi laudantibus
illis Deum, 26 terræmotu carceris ianuæ ape-
riuntur: 31. 32 & eiuſdem cuſtos Chriſti
fidem recipit. 37 Paulus ſe ciuem Romanū
eſſe affirmat.*

C. 24. PEruenit autē Derben & Lyſtram: &
ecce, diſcipulꝰ quidā erat ibi, nomine
Ro. 16.21. * Timotheus filius mulieris cuiuſdā
Phil. 2.19 Iudææ fidelis, cæterùm patre Græco.
1. Theſ. 3.2 2 Huic teſtimonium bonum reddebant
qui Lyſtris erant & Iconij fratres.
3 Hunc voluit Paulus ſecum ꝓficiſci: &
aſſumptum circuncidit eum propter Iu-
dęos qui erāt in illis locis: ſciebant enim

omnes quòd pater eius erat Græcus.
4 Quum autem pertranſirent ciuitates, tradebant ei, ſeruanda * decreta, quæ erant ordinata ab Apoſtolis & Presbyteris qui erant Hieroſolymis.
Sup. 15. 20
5 Itaque Eccleſiæ confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie.
6 Quum peragraſſent autem Phrygiã & Galaticam regionẽ, vetitiq; eſſent à Spiritu ſancto loqui ſermonem in Aſia,
7 Profecti in Myſiam, tentabant ire in Bithyniam: & nõ permiſit eos Spiritus.
8 Quum autem pertrãſiſſent Myſiam, deſcenderunt Troadem.
2. Cor. 2. 12
9 Et viſio per noctem Paulo viſa eſt. Vir Macedo quidam erat ſtans & deprecans eum, ac dicens, Profect⁹ in Macedoniã, ſuccurre nobis.
10 Vt autem viſum vidit, ſtatim quæſiuimus proficiſci in Macedoniam, certi facti quòd vocaſſet nos Dominus ad euangelizandum eis.
11 Quum ſoluiſſemus igitur á Troade, recto curſu venimus Samothracẽ: & poſtero die Neapolim:
12 Et inde Philippos, quæ eſt prima partis Macedoniæ ciuitas, Colonia: eramus autem in eadem vrbe diebus aliquot

commorantes.

13 ¶Et die ſabbatorum egreſſi ſumus è
ciuitate iuxta flumẽ, vbi ſolebat eſſe pre-
catio, & ſedentes loquebamur mulieri-
bus quæ conuenerant.

14 Et quædã mulier nomine Lydia, pur-
purarum venditrix ciuitatis Thyatirorũ,
colens Deum, audiuit, cuius Dominus a-
aperuit cor vt intenderet his quæ dice-
bantur à Paulo.

15 Quum autem baptizata eſſet, & do-
mus eius, deprecata eſt, dicẽs, Si iudicaſtis
me fidelem Domino eſſe, introite in do-
mum meam, & manete. Et adegit nos.

16 ¶Accidit autẽ euntibus nobis ad pre-
cationem, vt puella quędam habens ſpi-
ritum Pythonis occurreret nobis: quæ
Inf. 19. 24 quæſtum magnũ præſtabat dominis ſuis
diuinando.

17 Hęc ſubſequuta Paulũ ac nos, cla-
mabat, dicẽs: Iſti homines ſerui Dei ex-
celſiſſimi ſunt, qui annunciant nobis viã
ſalutis.

18 Hoc autem faciebat multos dies. Sed
ægrè ferens Paulus, & conuerſus, ſpiritui
dixit, Præcipio tibi ꝑ nomẽ Ieſu Chriſti,
vt exeas ab ea. Et exijt eadem hora.

19 Videntes aũt domini eius quòd ab-
iſſet

iſſet ſpes queſt⁹ ſui, apprehenſum Paulū
& Silā traxerunt in forum ad principes,
20 Et offerētes eos Magiſtratib⁹, dixe-
runt. * Hi homines conturbant ciuitatē Act. 17. 6
noſtram, quum ſint Iudæi,
21 Et annunciant inſtituta quæ non li-
cet nobis ſuſcipere, neque ſeruare, quum
ſimus Romani.
22 Et concurrit turba aduerſus eos, ac
Magiſtratus ſciſſis veſtibus ſuis, * iuſſerūt 2. Cor. 11.
eos virgis cædi.
23 Quúmq; multas plagas eis impoſuiſ- 25
ſent, coniecerunt eos in carcerem, præci- 1. Theſ. 2. 2
pientes cuſtodi carceris vt diligenter cu-
ſtodiret eos.
24 Qui quum tale præceptum accepiſ-
ſet, coniecit eos in interiorem carcerem,
& pedes eorum ſtrinxit ligno.
25 Media autem nocte Paulus & Silas
orantes laudabāt Deum: exaudiebāt au-
tem eos, qui vincti erant.
26 Subito verò terræmot⁹ factus eſt ma-
gnus, ita vt concuterentur fundamenta
carceris: * & ſtatim aperta ſunt omnia o- Sup. 5. 19.
ſtia, & omniū † vincula ſoluta ſunt. † Sup. 12. 7
27 Expergefactus autē cuſtos carceris, quū
videret ianuas apertas carceris, euagina-
to gladio erat ſeipſum interfecturus,
exiſti-

exiſtimans aufugiſſe vinctos.
28 Clamauit autē Paulus voce magna,
dicēs, Ne quid feceris tibiipſi mali: vni-
uerſi enim hic ſumus.
29 Poſtulatóq; lumine irrupit, ac treme-
factus accidit Paulo & Silæ (ad pedes).
Luc.3.10. 30 Et productis illis foras, ait: * Domi-
Act.2.37. ni, quid me oportet facere vt ſaluus fiã?
9.6 31 At illi dixerunt † Crede in Dominũ
† *Iohan.* 3. Ieſum, & ſaluus eris tu & domus tua.
16. & 36. 32 Et loquuti ſunt ei ſermonē Domi-
6.47. ni, & omnibus qui erant in domo eius.
1.*Ioh.*5. 33 Et aſſumptis illis in illa hora noctis,
10 abluit plagas, & baptizatus eſt ipſe: &
omnes [domeſtici] illius continuò.
34 Quùmque perduxiſſet eos in domum
ſuam, appoſuit eis menſam, & exultauit
quòd cum vniuerſa domo ſua credidiſſet
Deo.
35 ¶ Et quum dies ortus eſſet, miſerunt
Magiſtratus viatores, dicentes, Dimitte
homines illos.
36 Nuntiauit autem cuſtos carceris ſer-
mones hos Paulo, Miſerunt Magiſtratus
vt dimittamini: nunc igitur exeuntes, ite
in pace.
37 Paulus autē dixit eis, Cæſos nos pu-
blice, indicta cauſa, quũ ſimus Romani,

coniecerunt in carcerem,& nunc occulte nos eijciunt? Nō profectò: ſed veniāt ipſi, ac nos educant.
38 Nuntiauerunt autem Magiſtratibus viatores verba hæc: timuerúntque, audito quòd Romani eſſent.
39 Et venientes deprecati ſunt eos: & eductos rogabant vt egrederentur è ciuitate.
40 Egreſſi autem è carcere, introierunt ad Lydiam: & viſis fratribus, conſolati ſunt eos, & profecti ſunt.

CAPVT XVII.

1 Paulus Theſſalonicæ 3 fidem annuntians 7 à Iaſone exceptus, 10 Beræam emittitur: 14 inde 15 Athenas profectus, 19 in Areopago 23 Deum illis ignotum annuntiat, 34 nonnullis ad Chriſtum conuerſis.

QVum autem iter feciſſent per Amphipolin & Appolloniam, venerūt Theſſalonicā, vbi erat ſynagoga Iudæorum. C. 25
2 Secundum conſuetudinem autem ſuā Paulus introiuit ad eos, & per ſabbata tria diſſerebat eis è Scripturis:

3 Adaperiens & allegans * quòd Chri-
Luc. 24. 45 ſtum oportuiſſet pati, & reſurgere à mor-
tuis, & quòd hic eſſet Chriſtus Ieſus quẽ
ego, [inquit], annuntio vobis.
4 Et quidam ex eis crediderunt, & adiũ-
cti ſunt Paulo & Silę, & religioſorum
Græcorum multitudo magna, mulieresſ-
que primariæ non paucæ.
5 Zelo autem cómoti Iudæi increduli,
& aſſumptis quibuſdam circũforaneis vi-
ris malis, ac turba coacta, concitauerunt
ciuitatem: & vrgentes domum Iaſonis,
quærebant eos producere ad populum.
6 Et quum nó inueniſſent eos, trahebãt
Iaſonem & quoſdã fratres ad principes
ciuitatis, clamantes: Hi qui terrarum or-
bem conturbarunt, huc quoque venerũt,
7 Quos clanculum excepit Iaſon: & hi
Luc. 23. 2. omnes contra decreta Cæſaris faciunt *
Ioh. 19. 12 regem alium dicentes eſſe Ieſum.
8 Cócitauerunt autem turbam, & Ma-
giſtratus ciuitatis audientes hæc,
9 Et accepta ſatisfactione ab Iaſone & à
cæteris, dimiſerunt eos.
10 ¶ Fratres verò confeſtim per noctem
emiſerunt Paulũ ſimul & Silam in Be-
rhœam: qui quum aduenliſſent, abierunt
in ſynagogam Iudæorum.

11 Hi autem erant ſummo genere nati inter eos qui erant Theſſalonicæ, qui receperãt ſermonẽ cum omni animi próptitudine, quotidie * ſcrutãtes Scripturas, an hæc ita ſe haberent.
12 Et multi quidem crediderunt ex eis, & Græcæ mulieres honeſtæ, & viri non pauci.
13 Quũ autem cognouiſſent Theſſalonicenſes Iudæi, quòd & Berrheæ annũtiatus eſſet à Paulo ſermo Dei, venerũt, & illic quoque commouebant turbas.
14 Statimq; tunc Paulũ emiſerunt fratres, vt iret velut ad mare: Silas autem & Timotheus remanſerunt ibi.
15 Porrò qui proſequebantur Paulum, deduxerunt eum Athenas vſque: & accepto mandato ad Silam ac Timotheũ, vt quam celerrimè venirent ad ſe, profecti ſunt.
16 ¶Paulus autem quum Athenis eos expectaret, incandeſcebat ſpiritꝰ eius in ipſo, quum videret ſimulachrorũ cultui deditam ciuitatem.
17 Diſputabat igitur in ſynagoga cũ Iudæis & religioſis, & in foro quotidie cum ijs qui ipſum fortè adiſſent.
18 Quidã autem Epicurei & Stoici philoſo-

Eſai. 34, 16
Ioh. 5. 39

loſophi conflictabantur cum eo: & quidā
dicebant, Quid vult ſpermolog⁹ hic di-
cere? Alij verò, Nouorum, [inquiebant]
dæmoniorum videtur annuntiator eſſe,
quòd Ieſum & reſurrectionem annūtia-
ret eis.
19 ¶ Et apprehenſum eum ad Martium
vicum duxerunt, dicentes, Poſſumúſne
ſcire quæ ſit iſta noua quæ à te refertur,
doctrina?
20 Noua enim quædam ingeris aurib⁹
noſtris: volumus ergo ſcire quidnam ve-
lint hæc eſſe.
21 Athenienſes autem omnes, & qui il-
lic verſabantur hoſpites, ad nihil aliud
vacabāt niſi ad dicendum, aut audiendū
aliquid noui.
C 26. 22 Stans autem Paulus in medio Mar-
tij vici, ait: Viri Athenienſes, per omnia
Gen. 1. 1 ferè ſuperſtitiores vos video.
Pſa. 33. 6. 23 Prætericns enim & cōtemplans cul-
124. 8. 246 turas veſtras, inueni & arā in qua inſcrip-
6 tum erat, IGNOTO Deo. Quem er-
Eſa. 66. 1. go ignorantes colitis, hunc ego annun-
tio vobis.
Sup. 14. 14 24 *Deus qui fecit mundū & omnia quę
Apoc. 14. 7 in eo ſunt, hic cœli & terrę quū ſit Do-
†Sup. 7. 48 minus. †nō in manufactis tēplis habitat,

25 Nec manibus humanis colitur, in-
digens aliquo, quum ipſe det omnibus
*vitam & halitum per omnia: *Gen. 2,7
26 Fecitque ex vno ſanguine omne
genus hominum, vt inhabitaret ſuper
vniuerſam faciem terræ: pręfinijtq; pręſ-
ſtituta tempora, [præfixitq;] terminos
habitationis eorum:
27 Vt quærerent Deum, ſi fortè pal-
pent eum, & inueniãt: quamuis nõ lõgè
abſit ab vnoquoque noſtrum.
28 Per ipſum enim viuimus & moue-
mur, & ſumus, ſicut & quidam veſtratiũ
†poëtarum dixerunt, Nam huius proge- *Aratus.*
nies etiam ſumus.
29 * Genus ergo quum ſimus Dei, nõ *Eſa.* 40,18
debemus exiſtimare auro, aut argento,
aut lapidi arte ſculpto & inuento homi-
nis, numen eſſe ſimile.
30 Et tempora quidem huius ignorã-
tiæ quum hactenus diſſimularit Deus,
nunc annuntiat hominibus,* vt omnes *Luc.* 24,46
vbique reſipiſcent:
31 Eo quòd ſtatuit diem in quo iudi-
caturus eſt orbem terrarum cum iuſtitia,
per eum virum per quem decreuerat: fi-
de præſtita omnibus quum excitarit il-
lum ex mortuis.

32 ¶ Quum audiſſent autem reſurre-
ctionem mortuorum, alij quidem iri-
debant, alij verò dixerunt, Audiemus te
de hoc iterum.
33 Sic Paulus exiuit à medio eorum.
34 Quidã verò viri adhærentes ei cre-
diderunt: in quibus & Dionyſius Areo-
pagita, & mulier nomine Damaris alijq́;
cum eis.

CAPVT XVIII.

1 Paulum Corinthi 6 Gentes docentem 9 ſolatur Dominus: 12 coram Gallione accuſatur, 16 ſed fruſtra: 18 hinc in Syriam, 19 deinde Epheſum profectus, 23 Galatiæ & Phrygiæ eccleſias confirmat. 24 Apollos 26 ab Aquila & Priſcilla exquiſitiùs inſtitutus, 28 Chriſtum magno cum fructu prædicat.

Ç. 27 POſt hæc Paulus digreſſus Athenis,
venit Corinthum.
2 Et nactus quendam Iudæum no-
mine * Aquilam, Ponticum genere, qui
Ro. 16, 3 nuper venerat ab Italia, & Priſcillã vxo-
2. Tim. 4 rem eius: (eo quòd præcepiſſet Clau-
19 dius, omnes Iudæos Roma decedere) ac-
ceſſit ad eos:

3 Et quia eiuſdem erat artificij, mane-
bat apud eos & operabatur. Erat autem
ars illorum texere tabernacula.
4 Diſputabat autem in ſynagoga per
omne ſabbatum, ſuadebatque Iudæis
pariter & Græcis.
5 *Quum veniſſent autem è Mace-
donia Silas & Timotheus, coarctabatur Sup. 17, 15
Spiritu Paulus, teſtificans Iudæis Chri-
ſtum eſſe Ieſum.
6 Contradicentibus autem eis ac bla-
ſphema loquentibus,* excuſſis veſtimē- Mat. 10
tis dixit ad eos, Sanguis veſter ſuper ca- 14.
put veſtrum, mundus ego: poſthac ad
Gentes vadam. Mar. 6, 11
7 Et migrans inde, intrauit in domum Luc. 5, 5
cuiuſdam nomine Iuſti, colentis Deum, Sup. 13, 51
cuius domus erat contigua ſynagogæ.
8 *Criſpus autem archiſynagogus cre-
didit Domino cum tota domo ſua: mul- 1 Cor. 1, 14
tique Corinthiorum audientes crede-
bant, ac baptizabantur.
9 *Dixit autem Dominus nocte per Infr. 23, 11
viſionē Paulo, Noli timere, ſed loque-
re, & ne taceas:
10 Propterea quòd ego ſim tecum: &
nemo adorietur te vt affligat te: quoniā
populus eſt mihi multus in hac ciuitate.

11 Sedit autem ibi annum & ſex menſes, docens eos ſermonem Dei.
12 ¶ Cæterùm quum Gallio ageret
proconſulem Achaiæ, inſurrexerũt vno
animo Iudæi in Paulum, & adduxerunt
eum ad tribunal,
13 Dicentes, Contra Legem hic ſuadet hominibus colore Deum.
14 Quum autem Paulus iam pararet
Inf.25, 11 aperire os, dixit Gallio ad Iudæos, * Si
qua iniuria eſſet, aut facinus malum, ô
Iudæi, meritò vos ſuſtinerem:
15 Si verò quæſtio eſt de ſermone ac nominibus & Lege veſtrate, voſipſi videritis: iudex enim ego horum nolo eſſe.
16 Et abegit eos à tribunali.
17 Apprehenſum autem omnes Græci Soſthenem principem ſynagogæ percutiebant ante tribunal: neque quicquã
eorum Gallioni curæ erat.
18 ¶ Paulus verò deinde commoratus dies multos, valedictis fratribus, abnauigauit in Syriam, comitantibus eum
Nu.6,18 Priſcilla & Aquila, poſteaquam * raſerat
Infr.21,24 caput in Cenchreis: habebat enim
votum:
19 Deuenitque Epheſum, & illos ibi
reliquit: ipſe verò ingreſſus ſynagogam,

dispu-

diſputabat cum Iudæis.
20 Rogantibus autem eis vt tempore
ampliori maneret apud ſe, non annuit:
21 Sed vale dixit illis, dicens, Opor-
tet omnino me feſtum quod inſtat, agere
Hieroſolymis: ſed iterum reuertar ad
vos, *Deo volente: & ſoluit Epheſo. 1. Cor. 4, 19
22 Quumque deſcendiſſet Cæſaream, Heb. 6, 4
aſcendiſſetque & ſalutaſſet Eccleſiam, Iac. 4, 15
deſcendit Antiochiam.
23 Et commoratus illic aliquantum
temporis profectus eſt perambulans ex
ordine Galaticam regionem ac Phry-
giam, confirmans omnes diſcipulos.
24 ¶Iudæus autem quidam* Apollos 1. Cor. 1, 12
nomine, Alexandrinus genere, vir elo-
quens, deuenit Epheſum, potens in Scri-
pturis.
25 Hic erat inſtitutus in via Domini:
& feruens Spiritu loquebatur & doce-
bat diligẽter ea quæ ſunt Domini: ſciẽs
tantùm baptiſma Iohannis.
26 Et hic cœpit liberè loqui in ſyna-
goga. Quem quum audiſſent Priſcilla &
*Aquila, aſſumpſerunt eum, atque exa- Rom. 16, 3.
ctiùs expoſuerunt ei viam Dei.
27 Quum autẽ vellet ire in Achaiã,
exhortati fratres ſcripſerunt diſcipulis
vt ſuſci-

vt ſuſciperent eum. Qui quum veniſſet,
contulit multum his qui crediderant per
gratiam.
28 Vehementer enim Iudæos reuin-
cebat, publicè oſtendens per Scripturas,
quòd IESVS eſſet Chriſtus.

CAPVT XIX.

*1 Diſcipuli quidam Epheſi 3 Iohannis
doctrina imbuti, 2 ignorãtes Spiritus ſancti
viſibiles illas gratias, quibus Deus regnum
Filij ſui ornauerat, 5 baptizantur in nomine
Ieſu. 13 Exorciſtæ Iudæi 16 à diabolo cæ-
duntur. 19 Libri exuruntur magici 24 De-
metrius 29 magnam in Paulum ſeditionem
concitat.*

C. 28 FActum eſt autem quum Apollos eſ-
ſet Corinthi, vt Paulus peragratis
ſuperioribus partibus veniret Ephe-
ſum: & repertis quibuſdam diſcipulis.
2 Dixit ad eos, Num Spiritum ſanctũ
accepiſtis, poſtea quàm crediſtis? At il-
li dixerunt ad eum, Imò neq; ſit ne Spi-
ritus ſanctus, audiuimus.
3 Et ait ad illos, Quo ergo baptizati
eſtis? At illi dixerũt, Iohãnis baptiſmate.
Mat. 3, 11 4 Dixit autem Paulus, * Iohannes
quidem

quidem baptizauit baptiſmo pœniten- *Marc.1,8*
tiæ: populo loquens de eo qui venturus *Luc.3,16*
eſſet poſt ipſum, vt crederent, hoc eſt, de *Iohã.1,26*
Chriſto Ieſu.
5 His auditis, baptizati ſunt in nomi- *Sup.1,5,2.*
ne Domini Ieſu. 2:11,16
6 Et quũ impoſuiſſet illis manus Pau-
lus, venit * Spiritus ſanctus ſuper eos, & *Sup.2,4*
loquebantur linguis, & prophetabant.
7 Erãt aũt omnes viri ferè duodecim.
8 Introgreſſus autem ſynagogam, li-
berè loquebatur, ad tres menſes, diſpu-
tans & ſuadens de regno Dei.
9 * Quum autem quidam indurarent- 2.*Tim.*1,
tur, nec crederent, malè loquẽtes de via 15
Domini coram multitudine: digreſſus
ab illis ſegregauit diſcipulos, quotidie
diſputans in ſchola tyranni cuiuſdam.
10 Hoc autem factum eſt per bienniũ,
*ita vt omnes qui habitabant in Aſia, *Inf.*20,18
audirent ſermonem Domini Ieſu; Iu-
dæi ſimul & Græci.
11 Virtuteſque non vulgares edebat
Deus per manus Pauli:
12 Ita vt etiam ſuper infirmos defer-
rentur à corpore eius ſudaria & ſemicin-
thia, & recederent ab eis morbi, & ſpiri-
tus mali egrederentur.

13 ¶Ten-

13 ¶Tentauerunt autem quidam è cir-
cumeuntibus Iudęis exorciſtis inuocare
ſuper eos qui habebant ſpiritus malos,
nomen Domini Ieſu, dicentes, Adiura-
mus vos per Ieſum quē Paulus prędicat.
14 Erant autem quidam filij Sceuæ Iu-
dæi principis Sacerdotum, Septem, qui
hoc faciebant.
15 Reſpondens autem ſpiritus malus
dixit, Ieſum noui, & Paulum ſcio: vos
autem qui eſtis?
16 Et inſiliens in eos homo, in quo
erat dæmonium malum, & dominatus
eis, inualuit cõtra eos, ita vt nudi, & vul-
nerati effugerent de domo illa.
17 Hoc autem innotuit omnibus Iu-
dæis ſimul & Græcis, qui habitabant
Epheſi & incidit timor ſuper omnes il-
los, & magnificabatur nomen Dñi Ieſu.
18 ¶ Multique credentium veniebant
confitentes & annuntiantes facta ſua.
19 Multi autem ex eis qui curioſas ar-
tes exercuerant, comportatos libros ex-
uſſerunt coram omnibus: & ſupputatis
pretijs illorum, repererũt pecunię quin-
quaginta milia.
Eſa. 55, 11 20 *Ita fortiter creſcebat ſermo Dei,
& confirmabatur.

21 His autē expletis,*propoſuit Pau- Ro. 15,25
lus in Spiritu,tranſita Macedonia & A- Gal.2,2
chaia,ire Hieroſolymam, dicens, Poſt-
quàm fuero ibi,oportet me & Romam
videre.
22 Miſſis autem in Macedoniam duo-
bus ex ijs qui miniſtrabant ſibi,videlicet
Timotheo & Eraſto,ipſe remanſit ad tē-
pus in Aſia.
23 ¶* Ortus eſt autem illo tempore 2.Cor. 1,8
tumultus non exiguus de illa via.
24 Nam quidam nomine Demetrius,
faber argentarius, qui faciebat delubra
argentea *Dianæ*, præſtabat artificibus
*non exiguum quæſtum. Sup.16,16
25 Quibus conuocatis,& ijs qui ſimi-
lium rerū erant opifices, dixit,Viri, ſci-
tis quòd ex hoc opificio quæſtus nobis
eſt:
26 Et videtis & auditis quòd non ſo-
lùm in Epheſina ciuitate, ſed penè per
totam Aſiam,Paulus hic perſuaſit & a-
uertit multam turbam,dicens, quòd*nō Pſa.115,4
ſunt dij qui manibus fiant. Ier.10,3
27 Non ſolùm autem hæc pars nobis
in periculum venit, ne reprobetur: ve-
rùm etiam ne magnæ deæ *Dianæ* tem-
plum pro nihilo habeatur: futurumque
ſit vt

ſit vt etiam deſtruatur maieſtas eius, quā
tota Aſia & orbis colit.
28 His auditis repleti ſunt ira, & ex-
clamauerunt, dicentes, Magna Diana
Epheſiorum.
29 Et impleta eſt ciuitas tota confu-
ſione, & impetum fecerunt vno animo
Inf.20,4. in theatrum, † correpto Gaio & Ariſtar-
27,2. cho Macedonibus, comitibus Pauli.
30 Paulo autem volēte intrare ad po-
pulum, non permiſerunt diſcipuli.
31 Quidam autem & ex Aſiæ primo-
ribus, qui erant amici eius, miſerunt ad
eum, rogantes ne ſe daret in theatrum.
32 Alij quidē igitur aliud clamabant:
erat enim concio confuſa, & plærique
neſciebant qua ex cauſa conueniſſent.
33 De turba autem protraxerunt A-
lexandrum, propellentibus eum Iudæis.
Alexāder autem manu ſilentio poſtula-
to volebat rationem reddere populo.
34 Quem vt cognouerunt Iudæum
eſſe, vox orta eſt vna omnium, fermè ad
horas duas, clamantium, Magna Diana
Epheſiorum.
35 Quum autem ſedaſſet ſcriba turbā,
dixit, Viri Epheſij, quis enim eſt homi-
num, qui neſciat Epheſiorum ciuitatem
cultri-

cultricem eſſe magnę deę Dianę, & a Ioue delapſi ſimulachri?
36 Quum igitur his nemo contradicat, oportet vos ſedatos eſſe, & nihil pręcipitanter agere.
37 Adduxiſtis enim homines iſtos neq; ſacrilegos, neque cõtumelioſos in deam veſtram.
38 Quod ſi Demetrius & qui cũ eo ſunt artifices, habẽt aduerſus aliquem, cauſã, [conuentus] forenſes aguntur, & procõſules ſunt, accuſent inuicem.
39 Si quid autem de reb⁹ alijs quæritis, in legitima concione dirimetur.
40 Nam periculum eſt ne ſeditionis hodiernæ rei ſiam⁹, quum nulla ſubſit cauſa vnde poterimus reddere rationem cõcurſus iſtius. Et quum hęc dixiſſet, dimiſit concionem.

CAPVT XX.

1 Paulus iter in Macedoniam inſtituit. 5 Troade 7, 11 ſermonem in mediam noctem protẽdens, 9 Eutychum per feneſtram delapſum 10 reſuſcitat. 15 Miletum. 17 vocatis Epheſinis presbyteris, 23 quid ſe 28 & illos maneat, exponit.

Poſt

C. 29 POſtquam autem ceſſauit tumultu,
vocatis ad ſe Paulus diſcipulis, com-
1.Tim.1,3 plexuſq; illos, * profectus eſt vt iret
in Macedoniam.
2 Quum autem perambulaſſet partes
illas, & exhortatꝰ eos fuiſſet multo ſer-
mone, venit in Græciam.
3 Et ibi peractis menſibus tribus, qui
eſſent illi ſtructæ inſidiæ à Iudæis, ſol-
uturo in Syriam: habebat in animo vt re-
uerteretur per Macedoniam.
4 Comitatus eſt autem eum vſque in
Aſiam Sopater Berrhœenſis: Theſſalo-
nicenſium verò * Ariſtarchus, & Secun-
*Su.19,29 dus, ac Gaius Derbæus, ac Timotheus:
Inf.27,2 Aſiani verò, † Tychicꝰ & * Trophimus.
†2 Tim. 4, 5 Hi quum præceſſiſſent, expectarunt
12 nos Troade.
*Su.21.29 6 Nos verò abnauigauimus poſt dies
2.Tim.4 azymorum à Philippis, & venimus ad
20 eos Troadem intra dies quinque: vbi de-
morati ſumus diebus ſeptem.
7 Vno autem die ſabbatorum, quum
Sup.2,46 conueniſſent diſcipuli ad * frangendum
panem, Paulus diſſerebat eis profectu-
rus poſtridie, protraxitque ſermonem
vſque in mediam noctem.
8 Erant autem lucernæ multæ in

cœnaculo vbi eramus congregati.
9 Sedens autem quidam adoleſcens,
nomine Eutychus, in feneſtra, quum de-
grauaretur ſomno profundo, diſſerente
diu Paulo, magis depreſſus ſomno, deci-
dit ex tertio cœnaculo deorſum: & ſub-
latus eſt mortuus.
10 Quum deſcendiſſet autem Paulus,
*incubuit ſuper eum, & cõplexus dixit, 3. Reg. 17
Nolite turbari: anima enim eius in ipſo 21
eſt. 4. Reg. 4
11 Quum aſcendiſſet autẽ, fregiſſetq; 34
panem, ac deguſtaſſet, diu colloquutus
vſque ad diluculum, ita demum profe-
ctus eſt.
12 Adduxerunt autẽ puerum viuentẽ,
& refocillati ſunt non mediocriter.
13 ¶Nos autem conſcenſa naui ſolui-
mus Aſſon, inde excepturi Paulum: ſic
enim ordinauerat ipſe per terram iter
facturus.
14 Quum autem cõueniſſemus Aſſon,
accepto eo, venimus in Mitylenem.
15 Et inde nauigantes, ſequẽti die ve-
nimus contra Chium. Poſtridie verò ap
pulimus Samum: & commorati Trogyl-
lij, proximo die venimus in Miletum.
16 Propoſuerat enim Paulus præter-

nauigare Epheſum, ne tempus tereret in
Aſia: feſtinabat enim, ſi poſſibile ſibi
eſſet, vt diem Pentecoſtes ageret Hie-
roſolymis.
17 A Mileto autem miſſis Epheſum
nuntijs, accerſiuit presbyteros Eccleſiæ.
18 Qui quum perueniſſent ad ipſum,
Sup.19,10 dixit eis, Vos ſcitis,* à primo die quo in-
greſſus ſum Aſiam, quomodo vobiſcum
per omne tempus fuerim,
19 Seruiens Domino cum omni ani-
mi humilitate, cumque multis lachry-
mis & tentationibus, quæ mihi accide-
runt ex inſidijs Iudæorum:
20 Vt nihil ſuffugerim eorum quæ eſ-
ſent in rem veſtram, quin annuntiarem
vobis, & docere vos publicè ac per ſin-
gulas domos,
21 Teſtificans Iudæis ſimul & Græcis,
Luc.24,47 eam* quæ erga Deum eſt pœnitentiam,
ac fidem quæ eſt erga Dominum no-
ſtrum Ieſum.
22 Et nunc ecce ego alligatus Spiritu,
proficiſcor Hieroſolymam, quæ in ea
obuentura ſint mihi, ignorans.
23 Niſi quòd Spiritus ſanctus per ſin-
gulas ciuitates teſtificatur, dicens* quod
Inf.21,11 vincula & afflictiones me manent.

24 † Verum nihil me mouet, neq; vita *Inf.* 21,13
mea chara eſt mihiipſi, vt conſummem
curſum meum cum gaudio, & miniſte-
rium* quod accepi à Dño Ieſu, ad teſti- *Gal.* 1,1
ficandum Euangelium gratiæ Dei. *Tit.* 1,3.
25 Et nunc ecce ego ſcio quòd poſthac
non videbitis faciem meam vos omnes
per quos tranſiui, prædicans regnũ Dei.
26 Quapropter conteſtor vos hodier-
no die,* quòd mũdus ego ſum à ſangui- *Ezech.* 33,
ne omnium.
27 Non enim ſubterfugi quo minus 9
annuntiarim omne cõſilium Dei vobis.
28 † Attendite igitur vobis & cuncto 1.*Pet.* 4,2.
gregi in quo vos Spiritus ſanctus poſuit
epiſcopos ad regendũ Ecleſiam Dei,
*quam acquiſiuit ſanguine ſuo.
29 Ego enim noui hoc, quòd ingreſſu- *Ephe.* 1,7
ri ſint poſt diſceſſum meum lupi graues *Col.* 1,14
in vos, non parcentes gregi. *Heb.* 9,12
30 Et ex vobiſipſis exorientur viri lo- 1.*Pet.* 1,19
quentes peruerſa, vt abducant diſcipu- *Apoc.* 5,9
los poſt ſe.
31 Propter quod vigilate, memores
quòd per trienniũ nocte & die nõ ceſſa-
uerim cũ lachrymis monere vnũquemq;.
32 Et nunc cõmendo vos, fratres, Deo,
& ſermoni gratiæ ipſius, qui potens eſt

ſuperſtruere,& dare vobis hæreditatem
inter ſanctificatos omnes.

† 1. Cor. 9, 11
2. Cor. 11, 9
12, 13.
* Su. 18, 3
1. Cor. 4, 12
1. Theſ. 2, 2
2. Theſ. 3, 8
Ephe. 4, 28

33 †Argentum & aurum, aut veſtem
nullius concupiui.
34 Imò ipſi ſcitis quod *neceſſitatibus
meis,& his qui mecum ſunt, ſuppedita-
uerunt manus hæ.
35 Omnia oſtendi vobis,† quòd ſic la-
borantes oportet ſuſcipere infirmos, ac
meminiſſe verborum Domini Ieſu,quo-
niam ipſe dixit, Beatum eſt dare potius,
quàm accipere.
36 ¶ Et quum hæc dixiſſet,poſitis ge-
nibus ſuis orauit cum omnibus illis.
37 Magnus autem fletus coortus eſt o-
mnium: & ruentes in collum Pauli, oſ-
culabantur eum,
38 Dolentes maximè ob ſermonem
quem dixerat,quòd amplius faciem eius
non eſſent viſuri.Et deducebant eum ad
nauem.

CAPVT XXI.

4 *Paulus* Ieroſolymam *tendens,* 8 *Cæ-
ſareæ Philippum Euangeliſtam conuenit.*
10 *Agabus* 11 *Pauli vincula prædicit.*
17 *Ieroſolymam cùm adueniſſet,* 26 *tem-
plum ingreſſus* 27 *comprehenditur à Iu-
dæis*

dait. 32 quibus per Lyſiam tribunum eripitur. 39 Paulus, Tarſenſis.

QVm autem factum eſſet vt ſoluiſſemus auulſi ab eis, recto curſu venimus Coum, & ſequenti die Rhodum: & inde Pataram.

2 Et nacti nauem quæ traijceret in Phœnicen, ea conſcenſa ſoluimus.

3 Quum autem cœpiſſet nobis apparere Cyprus, relicta ea ad ſiniſtram, nauigauimus in Syriam, ac venimus Tyrum: nam huc nauis exponebat onus.

4 Repertiſq; diſcipulis, mãſimus ibidẽ diebus ſeptem: qui Paulo dicebant per Spiritũ,* ne aſcenderet Hieroſolymam. *Infr.* 12

5 Et expletis diebus, profecti ibamus, deducentibus nos omnibus vnà cum vxoribus & filijs, donec exiſſemus ciuitatem: & poſitis genibus in litore, precati ſumus.

6 Et conſalutatis nobis inuicẽ, cõſcendimus nauim: illi autem redierũt ad ſua.

7 Nos verò nauigatione explicita, à Tyro deſcẽdimus Ptolomaidẽ: & ſalutatis fratribus mãſim⁹ diem vnũ cum illis.

8 Poſtridie verò nos qui eramus cum Paulo, venimus Cæſaream: & ingreſſi domum.

Sup.6,5 * Philippi Euangeliſtę,(qui erat vnus
è ſeptem) manſimus apud eum.
9 Huic autem erant quatuor filiæ virgines,† prophetantes.
Ioel.2,28 10 Et quum permaneremus dies complures, aduenit quidam à Iudæa Propheta, nomine* Agabus.
C. 30
Sup.11,28 11 Is quum veniſſet ad nos, tulit cingulum Pauli, & alligans ſibi pedes ac manus, dixit, Hæc dicit Spiritus ſanctus, Virum, cuius eſt cingulum hoc, ſic alligabunt Hieroſolymæ Iudæi, tradentq; in manus Gentium.
12 Quum autem audiſſemus hæc, rogabamus & nos & cæteri qui loci illius erant, ne aſcenderet Hieroſolymam.
13 Tunc reſpondit Paulus, ac dixit, Quid facitis flẽtes & affligẽtes cor meũ? ego verò non ſolùm vinciri, ſed & mori paratus ſum Hieroſolymis pro nomine Domini Ieſu.
14 Quum verò illi non perſuaderetur, acquieuimus, dicentes,* Domini voluntas fiat.
Mat.6,10
Luc.22,42
15 ¶ Poſt dies autem iſtos ſublatis ſarcinis conſcendebamus Hieroſolymam.
16 Venerunt autem vna quidam ex diſcipulis à Cæſarea nobiſcum, adducentes

centes ſecum apud quem hoſpitaremur,
Mnaſonem quendam Cyprium anti-
quum diſcipulum.
17 Et quum veniſſemus Hieroſolymã,
libenter exceperunt nos fratres.
18 Poſtero autem die introibat Pau- C. 31
lus nobiſcum ad Iacobum, omnesque
conuenerunt Presbyteri.
19 Quos quum ſalutaſſet, narrabat per
ſingula quæ Deus feciſſet inter Gentes
per miniſterium ipſius.
20 At illi quũ audiſſent, glorificabãt
Dominum: dixeruntq; ei, Vides, frater,
quot millia ſũt Iudæorũ qui crediderũt,
& omnes ſtudioſi ſectatores ſunt Legis.
21 Audierunt autem de te, quòd de-
fectionem doceas à Moſe, omnes qui
inter Gentes ſunt Iudæos, dicens, Non
debere eos circuncidere filios, neque ſe-
cundum inſtituta viuere.
22 Quid eſt ergo? omnino oportet
conuenire multitudinem: audient enim
te veniſſe.
23 Hoc ergo fac quod tibi dicimus.
Sunt nobis viri quatuor votum haben-
tes ſuper ſe.
24 His aſſumptis, purifica te cũ illis, &
impende ſuper illis, vt † radant capita:

& ſciant omnes quòd quæ de te audie-
runt, nihil ſunt: ſed ambulas & ipſe cuſto
diens Legem.
25 Dè his autem qui crediderunt ex
gentibus, nos ſcripſimus, decernentes ne
Sup. 15, 20 quid huiuſmodi obſeruent,* niſi vt ca-
& 29 ueant & ab his quæ ſunt immolata ſi-
mulachris, & à ſanguine & ſuffocato, &
ſcortatione.
26 ¶ Tunc Paulus aſſumptis viris, po-
ſtero die purificatus cum illis intrauit in
Nu. 6, 13 templum,* annũtians expletionem die-
Inf. 24, 18 rum purificationis, donec offerretur pro
vnoquoque eorum oblatio.
C. 32 27 Dum autem ſeptem dies iam penè
eſſent expleti, hi qui ab Aſia erant Iu-
dæi, quum vidiſſent eum in templo, con-
turbarunt totum populum, & iniecerũt
ei manus,
28 Clamantes: Viri Iſraelitæ, ſuccur-
rite: hic eſt ille homo qui aduerſus po-
pulum & Legem & locum hunc omnes
vbique docet: inſuper & Græcos indu-
xit in templum, & prophanauit ſanctum
locum hunc.
2. *Tim.* 4, 29 Viderant enim* Trophimũ Ephe-
20 ſium in ciuitate cũ ipſo, quẽ exiſtimaue-
runt quòd in tẽplũ introduxiſſet Paul⁹.

30 Com-

30 Commotaque eſt ciuitas tota, & fa-
ctus eſt concurſus populi & * apprehen- *Inf.26,21*
ſum Paulum protrahebāt è templo: ſta-
timq; clauſæ ſunt fores.
31 Quærentibus autem illis eum occi-
dere, nuntiatum eſt Tribuno cohortis
quòd tota cõturbata eſſet Hieroſolyma
32 Qui ſtatim aſſumptis militibus ac
Centurionibus, decurrit ad illos: at illi
quum vidiſſent Tribunum ac milites,
ceſſauerunt percutere Paulum.
33 Tunc accedens tribunus apprehē-
dit eum, & iuſſit alligari catenis dua-
bus, & interrogabat quiſnam eſſet, &
quid feciſſet.
34 Alij autem aliud clamabāt in tur-
ba: & quum non poſſet certum cogno-
ſcere prę tumultu, iuſſit duci eū in caſtra.
35 Et quum veniſſet ad gradus, conti-
git, vt portaretur à militib⁹ propter vio
lentiam turbæ.
36 Sequebatur enim multitudo po-
puli, clamans,* Tolle eum. *Inf.22,22*
37 Et quum cœpiſſet induci in caſtra
Paulus, dicit tribuno, Licétne mihi lo-
qui ad te? Qui dixit, Græcè noſti?
38 Nónne tu es ille * Ægyptius, qui *Sup.5,36*
ante hos dies tumultum concitaſti & e-
duxiſti

duxiſti in deſertũ quatuor millia viro-
rum ſicariorum?

Infr.22,3. 39 Dixit autem Paulus,*Ego ſum ho-
mo quidem Iudæus Tarſenſis, non ob-
ſcuræ Cilicum ciuitatis ciuis. Rogo au-
tem te, permitte mihi loqui ad populũ.
40 Et quũ ille permiſiſſet, Paulus ſtans
in gradibus annuit manu ad plebem: &
magno ſilẽtio facto, alloquutus eſt lin-
gua Hebræa, dicens.

CAPVT XXII.

*1 Paulum rationem fidei ſuæ reddentẽ,
22 aliquandiu Iudæi audiunt: 23 illis verò
clamantibus, 24 virgis examinari iuſſus,
27 Romanum ſe ciuem eſſe declarat.*

VIri fratres & patres, audite meã, qua
nunc apud vos vtor, excuſationẽ.
2 Quum audiſſent autẽ quòd He-
bræa lingua ſibi loqueretur, magis præ-
ſtiterunt ſilentium. Et dicit.

Sup.21,39 3 *Ego quidem ſum vir Iudæus, natus
in Tarſo Ciliciæ, cæterùm educatus in
hac ciuitate ad pedes Gamalielis, inſti-
tutus accuratè in patria Lege, ſectator
Dei, ſicut & vos omnes eſtis hodie:

Sup.8,3. 4 *Qui hanc viam perſequutus ſum
vſque ad mortem, alligans ac tradens in
carce-

carceres viros pariter ac mulieres.
5 Sicut & princeps Sacerdotum mihi
teſtis eſt, & totus Seniorum ordo: * à qui
bus etiam epiſtolis ad fratres acceptis, Sup. 9, 2
Damaſcum pergebam: adducturus &
illos qui illic eſſent, vinctos Hieroſoly-
mam, vt punirentur.
6 * Accidit autem mihi iter facienti & Sup. 9, 3
appropinquanti Damaſco circiter meri-
diem, vt ſubitò de cœlo circumfulgura-
uerit me lux multa:
7 Cecidique in ſolum: & audiui vo-
cem dicentem mihi, Saul, Saul, quid me
perſequeris?
8 Ego verò reſpõdi, Quis es Domine?
Dixitq; ad me, Ego ſum Ieſus ille Na-
zarenus, quem tu perſequeris.
9 Et qui mecum erant, lumen quidem
viderunt, & exterriti ſunt: vocem autem
non audierunt eius qui loquebatur me-
cum.
10 Dicebam autem, Quid faciã Dñe?
Dominus autem dixit mihi, Surge, ac va
de Damaſcũ: & ibi tibi dicetur de omni-
bus quæ ordinata ſunt tibi vt facias.
11 Et quũ non viderem prę gloria lumi
nis illius, per manum deductus à comiti-
bus qui erant mecum, veni Damaſcum.
12 *Ana-

12 *Ananias autem quidã, vir pius ſe-
Sup. 9.17. cundũ Legem, teſtimonio probatus om-
nium illic habitantium Iudæorum,
13 Veniens ad me, & aſtans, dixit mihi,
Saul frater: recipe viſum. Et ego eadem
hora recepto viſu, vidi illum.
14 At ille Dixit, deus patrum noſtrorũ
præparauit te, vt cognoſceres voluntaté
ſuam, & videres id quod iuſtũ eſt, & au-
dires vocem ex ore eius:
15 Quia eris teſtis illi apud omnes ho-
mines, horum quæ vidiſti & audiſti.
16 Et nunc quid cunctaris? exurge, & ba-
ptizare, & ablue peccata tua, inuocato
nomine Domini.
17 Factum eſt autem quum eſſem reuer-
ſus Hieroſolymam, & orarem in templo,
vt raperer extra me,
18 Et viderem eum dicentem mihi, Fe-
ſtina & exi velociter Hieroſolymis: quo-
niã non recipient teſtimoniũ tuũ de me.
Sup. 8. 3. 19 Et ego dixi, Domine, ipſi ſciunt *q
ego pertrahebam in carcerem, & cæde-
bam in ſingulis ſynagogis eos qui cre-
debant in te.
20 Et quũ funderetur ſanguis Stephani
Sup. 7.58. teſtis tui, *ego quoque aſſiſtebam, & aſ-
ſentiebar morti illius: & cuſtodiebam ve-
ſtimen-

ſtimenta interficientium illum.
21 Et dixit ad me, Vade, *quoniam ego Gal. 1. 16.
ad gentes procul mittam te. 2. 8
22 Audiebant autem eum vſq; ad hoc
verbum, atque ſublatis vocibus, dicebãt, Ephe. 3. 8
†Tolle de terra [hominem] iſtiuſmodi: 1. Tim. 2
non enim fas eſt eum viuere. 7
23 Vociferantibus autem eis, & proijci- 2. Timo. 1.
entibus veſtimenta, & puluerem iactan- 11
tibus in aerem: †Sup. 21
24 Iuſſit Tribunus eum induci in caſtra, 36
& imperauit eum flagris examinari, vt
ſciret propter quã cauſam ſic acclamarent ei.
25 Et quum aſtrinxiſſet eum loris, dixit
aſtanti ſibi centurioni Paulꝰ, Num hominem Romanum & indemnatum licet
vobis flagellare?
26 Quo audito. Centurio acceſſit ad
Tribunũ, & nuntiauit ei, dicẽs, Quid facturus es? hic enim homo, Romanꝰ eſt.
27 Accedens autem Tribunus dixit illi,
Dic mihi, num tu Romanus es? At ille
dixit, Etiam.
28 Et reſpondit Tribunus, Ego multa
ſumma ciuitatem iſtam comparaui. At
Paulus ait, Ego verò & natus ſum.
29 Protinꝰ ergo diſceſſerũt ab illo, qui
eum

eum fuerant examinaturi: tribunus quoque timuit poſtquam reſciuit quòd Romanus eſſet, & quòd vinxiſſet eum.
C. 33. 30 Poſtero autem die volens ſcire certum, qua ex cauſa accuſaretur à Iudæis, ſoluit eum à vinculis, & iuſſit principes Sacerdotum cõuenire, totumque concilium: ac deductum Paulum ſiſtebat coram illis.

CAPVT XXIII.

1 Paulum cauſam dicentem 2 Ananias percuti iubet. 7 Diſſenſio inter ipſos accuſatores oritur. 10 Paulum incarceratũ 11 conſolatur Deus: 14 De Iudæorum inſidijs contra Paulum, 20 Tribunus certior factus, 34 Paulum Felici præſidi mittendum curat.

INtẽtis autem oculis in conciliũ, Paulus ait, Viri fratres,* ego omni conſcientia bona conuerſatus ſum corã Deo vſque in hodiernum diem.
Inf.24.16
Deut.17.4
2 Princeps autem Sacerdotũ Ananias præcepit aſtantibus ſibi, vt percuterẽt os eius.
3 Tunc Paulus dixit ad eum, Percutiet te Deus, paries dealbate: & * tu ſedes iudicans

iudicans me ſecundum Legem, & cõtra
Legem iubes me percuti?
4 Et qui aſtabant, dixerũt, Summo Sa-
cerdoti Dei maledicis?
5 Dixit autem Paulus, Neſciebã, fratres,
quòd Pontifex eſſet. Scriptum eſt enim,
*Principi populi tui non maledices. *Ex.22.28.*
6 Sciens autem Paul⁹ quòd vna pars eſ-
ſet Sadducæorum, & altera Phariſæorũ,
exclamauit in concilio, Viri fratres, *e- *Philip.3.5*
go Phariſæus ſum, filius Phariſæi, † de †*Infr.24.*
ſpe & reſurrectione mortuorum ego iu- *22*
dicor.
7 Et quum hoc dixiſſet, facta eſt diſſen-
ſio inter Phariſęos ac Sadducęos, & diſ-
ſecta eſt multitudo.
8 *Nam Sadducæi quidẽ dicunt nõ eſſe *Matt.22.*
reſurrectionem, neq; angelũ, neque ſpi- *23*
ritũ: Phariſæi autem vtraq; confitentur. *Marc.12*
9 Factus eſt autẽ clamor magnus, & quũ *18*
ſurrexiſſent Scribę de factiõe Phariſęo-
rum, depugnabant, dicentes, Nihil mali *Lu.20.27*
inuenimus in homine iſto, quòd ſi Spiri-
tus loquutus eſt ei aut angelus, ne repug-
nemus Deo.
10 Et quum magna ſeditio coorta eſſet,
veritus Tribunus ne diſcerperetur Paul⁹
ab ipſis, iuſſit milites deſcendere, & ra-
pere

pere eum de medio eorum, ac deducere
eum in caſtra.
11 Sequenti autẽ nocte aſſiſtens ei Do-
Sup. 18. 9. minus ait, *Bono animo eſto Paule: vt
enim teſtificat⁹ es de me Hieroſólymis,
ſic te oporret & Romæ teſtificari.
C. 34 12 ¶ Facto autem die collegerũt ſe qui-
Inf. eod. 21 dam ex Iudæis, &* deuouerunt ſe, dicen-
tes, neque eſuros ſe, neq; bibituros, do-
nec occiderent Paulum.
13 Erant autẽ plures quàm quadraginta
[viri] qui hanc coniurationem fecerant.
14 Qui acceſſerunt ad principes Sacer-
dotũ ac Seniores, & dixerunt, Deuotio-
ne deuouim⁹ noſipſos, nihil guſtaturos,
donec occidamus Paulum.
15 Nunc ergo vos ſignificate Tribuno
& concilio, vt cras producat illũ ad vos,
tanquam aliquid certius cognituros de
eo: nos verò prius quàm appropinquet,
parati ſumus interficere illum.
16 Quum autem audiſſet filius ſororis
Pauli, inſidias, venit & intrauit in caſtra,
nuntiauitque Paulo.
17 Accerſitò autem Paulus ad ſe vno ex
Centurionibus, ait, Adoleſcẽtem hunc
abduc ad Tribunũ: habet enim quod re-
nunciet illi.
18 Et

18 Et ille quidem aſſumens eum, duxit
ad Tribunum, & ait, Vinctus Paulus ac-
cerſitum me rogauit vt hunc adoleſcen-
tem perducerem ad te, habẽtem aliquid
quod loquatur tibi.
19 Apprehenſa autem Tribunus manu
illi⁹, ſeceſſit cum eo ſeorſum, & percon-
tatus eſt illum, Quid eſt quod habes ſig-
nificandum mihi?
20 Ille autem dixit, Iudæi conſpirarũt
vt rogarent te vti craſtino die educeres
Paulum in cõcilium, quaſi aliquid cer-
tius inquiſituri ſint de illo:
21 Tu verò ne morem geſſeris illis: inſi-
diãtur enim ei ex eis viri plures quadra-
ginta, qui ſeipſos deuouerunt ne vel edãt
vel bibant, donec interficiant eũ: & nunc
parati ſunt, expectantes vt promittas.
22 Tribunus igitur dimiſit adoleſcentẽ,
præcepitque ei, Ne cui effutias, inquiẽs,
quòd hæc indicaueris mihi.
23 Et accerſitis duobus quibuſdam Cẽ-
turionib⁹, dixit, Parate milites ducẽtos,
vt eant Cæſareã, & equites ſeptuaginta,
& lãcearios ducẽtos, à tertia hora noctis,
24 Et iumẽta præbete, vt impoſitũ Pau
lũ, ſaluũ perducãt ad Felicem præſidem:
25 Scriptis literis in hanc formam:

26 Claudius Lyſias potentiſſimo præ-
ſidi Felici ſalutem.
Sup. 21. 20 27 * Virum hunc comprehenſum à Iu-
dæis, quum iam eſſet interficiẽdus ab eis,
ſuperueniens cum exercitu, eripui, cog-
nito quòd Romanus eſſet:
28 Volénſq; ſcire cauſam ob quam ac-
cuſarent illum, deduxi illum in conciliũ
eorum:
29 Quem comperi accuſari de quęſtio-
nibus Legis ipſorum, nullum dignum
morte aut vinculis habentem crimen.
30 Et quum indicatum eſſet mihi de in-
ſidijs quas parauerant illi Iudæi, protinꝰ
miſi [eũ] ad te: præcepto dato etiam ac-
cuſatoribus, vt quæ habent aduerſus eũ,
dicant apud te. Vale.
31 Milites verò iuxta ꝙ ſibi iniunctum
erat, receptum Paulum duxerunt ꝑ no-
ctem Antipatridem.
32 Poſtero autem die dimiſſis equitibus
vt cum eo irent, reuerſi ſunt in caſtra.
33 Qui cum veniſſent Cæſareã, ac tra-
didiſſent epiſtolã præſidi, ſtatuerunt co-
ram eo & Paulum.
34 Quũ legiſſet autem Præſes, & inter-
rogaſſet ex qua ꝓuincia eſſet, & cogno-
uiſſet quòd ex Cicilia,

35 Audiam te, inquit, quum accuſatores
quoque tui aduenerint. Iuſſitq; in prę-
torio Herodis cuſtodiri eum.

CAPVT XXIIII.

2 Tertullo accuſante, 10 Paulus pro ſe
cauſam dicit. 25 Præſidi & eius vxori Chri-
ſtum annuntiat. 27 Speratam pecuniã cùm
fruſtra Felix expectaſſet, 28 prouincia de-
cedens, vinctum Paulum relinquit.

POſt quinq; autem dies deſcẽdit prin-
ceps Sacerdotum *Ananias cum Se- *Sup. 23. 2.*
nioribus & Tertullo quodam orato-
re: qui adierunt præſidem contra Paulũ.
2 Et citato Paulo, cœpit accuſare Ter- C. 35.
tullus, dicens: Quum in multa pace aga-
mus per te, & multa rectè gerãtur in po-
pulo hoc per tuam prouidentiam,
3 Et ſemper & vbique comprobamus,
pręſtantiſſime Felix, cum omni gratiarũ
actione.
4 Sed ne diutius te detineam, oro te vt
audias nos paucis pro tua humanitate.
5 Nacti enim ſumus virum hunc peſti-
ferum, & concitantem ſeditionem om-
nibus Iudæis in vniuerſo orbe, & autho-
rem ſectæ Nazarenorum,
6 * Qui etiam templũ ꝓphanare cona- *Sup. 21. 28.*

tus eſt: quem & apprehenſum voluimus
ſecundum Legem noſtram iudicare.
7 Sed ſuperueniens Tribunus Lyſias, cũ
magna vi eripuit eũ è manibus noſtris,
8 Iubens accuſatores eius ad te venire:
ex quo poteris ipſe inquiſitiõe facta, de
omnibus iſtis cognoſcere, de quibus nos
accuſamus eum.
9 Adiecerunt autem & iudæi, dicentes,
hæc ita ſe habere.
10 ¶Reſpondit autem Paulus, quũ annuiſſet ipſe Præſes vt diceret, Aequiore
animo pro meipſo cauſam dico, quum
ſciam te multis iam annis iudicem fuiſſe
genti huic,
11 Qui poſſis cognoſcere, quòd nõ plures ſunt mihi dies quàm duodecim, ex
quo aſcendi adoraturus Hieroſolymam.
12 Et neque in templo compererũt me
cum aliquo diſputantem, aut concurſum
facientem turbæ, neq; in ſynagogis, neq;
in ciuitate,
13 Neque probare poſſunt ea de quib⁹
me accuſant.
14 Confiteor aũt hoc tibi, quòd iuxta
viam quam vocãt hæreſim, ſic colo patrium Deum, *credens omnibus quæ in
Inf. 25.8 Lege & Prophetis ſcripta ſunt:
15 Spem

15 Spem habens in Deũ,fore, quã & hi
ipſi expectant, reſurrectionem mortuo-
rum,iuſtorum ſimul & iniuſtorum.
16 Quin in hoc & ipſe ſtudeo ſine offẽ-
diculo conſcientiam habere erga Deum
& erga homines ſemper.
17 Poſt annos autem plures acceſſi * e- *Sup.11.29*
leemoſynas exhibiturus in gentem meã, *Rom.15.25*
& oblationes:
18 *In quibus compererunt me purifi- *Sup.21 26*
catum in templo,haud cum turba , neq;
cum tumultu.
19 Et apprehenderunt me clamantes,&
dicentes,Tolle inimicum noſtrum.
20 Quidam autem ex Aſia Iudæi,quos
oportebat apud te præſtò eſſe & accuſa-
re,ſi quid haberent aduerſum me:
21 Aut hi ipſi dicant,ſi quid deprehen-
derunt in me iniquitatis , quum ſtem in
conſilio,
22 Niſi de vna hac voce qua clamaui *Sup.23.6*
inter eos ſtans,* De reſurrectione mor- *Inf.28.20*
tuorum ego iudicor hodie à vobis.
23 ¶ Auditis autem his,Felix diſtulit il
los,certò ſciẽs quæ ad eam viam attine-
bant,dicens,Quum Tribunus Lyſias de-
ſcenderit,pernoſcam cauſam veſtram. *Inf.28.16*
24 *Iuſſitque Centurioni vt cuſtodiret

Paulum, ſineretque eum relaxari & ne
quem ex illius familiaribus vetaret ſub-
miniſtrare ei, aut adire eum.
25 ¶Poſt aliquot autem dies quũ adue-
niſſet Felix cum Druſilla vxore ſua, quæ
erat Iudæa, accerſiuit Paulum: & audiuit
ab eo fidem quæ eſt in Chriſtum.
26 Diſputante autem illo de iuſtitia &
temperantia, & de iudicio futuro, treme-
factus Felix reſpondit, In præſentia abi:
cæterùm opportunitatem nactus accer-
ſam te:
27 Simul & illud ſperans fore, vt pecu-
nia ſibi daretur à Paulo, vt ſolueret ip-
ſum: propter quod & frequenter accer-
ſens eum loquebatur cum eo.
C. 36 28 Biennio autem expleto, accepit ſuc-
ceſſorem Felix Portiũ Feſtũ. Volens au-
Inf. 25. 14 tem gratiam præſtare Iudæis Felix.* re-
liquit Paulum vinctum.

CAPVT XXV.

1 Feſtus ſuccedens Felici, 6 iubet Paulũ adduci, 11 qui Cæſarem appellat. 14 Feſtus Agrippæ regi negotiũ Pauli exponit, 23 eúndémque illi ſiſtit, 26 vt cauſam cognoſcat.

FEſtus ergo ſuſcepta prouincia, poſt
triduum aſcendit Hieroſolymam ab
vrbe

vrbe Cæſarea.
2 Significarúntque illi princeps Sacerdotum ac primores Iudæorum de Paulo,& rogabant eum,
3 Poſtulātes fauorem aduerſus eum, vt accerſeret eum Hieroſolymam, inſidias tendentes vt interficerent eum in via,
4 Feſtus autem reſpondit, vt ſeruaretur quidem Paulus Cæſareæ, ſe verò breui illo profecturum.
5 Qui ergo inter vos, inquit, potentes ſunt, vnà nobiſcum deſcendant: & ſi ꝙ eſt in hoc viro crimen,accuſent eum.
6 Demoratus autem inter eos dieb⁹ amplius quàm decem deſcendit Cæſaream: & poſtero die ſedit pro tribunali, iuſſitque Paulum adduci.
7 Qui quum perductus eſſet, circũſteterunt eum qui ab Hieroſolymis deſcẽderant Iudæi, multa & grauia crimina intendentes aduerſus Paulũ, quę non poterant probare:
8 Paulo p̄ ſe reſpondente, * quòd neq; in Legem Iudæorum, neque in templũ, neque in Cæſarem quicquam peccaſſet. Sup. 24. 14 Inf. 28. 17
9 ¶ Feſtus autem volens gratificari Iudæis, reſpõdens Paulo, dixit, Vis Hieroſolymam aſcendere, & ibi de his iudicari

apud me?
10 Dixit autem Paulus, Ad tribunal
Cæſaris ſto, vbi me oportet iudicari: Iu-
dæis nullam iniuriam feci, ſicut & tu me-
liùs noſti.
Sup. 18. 14 11 *Si enim nocui, ac dignum morte a-
liquid feci, non recuſo mori: ſi verò ni-
hil eſt eorum de quibus hi accuſant me,
nemo poteſt me illis donare. Cæſarem
appello.
12 Tunc feſtus cum conſilio colloqu-
tus, reſpondit, Cæſaré appellaſti? ad Cę-
ſarem ibis.
13 ¶Et quum dies aliquot tranſacti eſ-
ſent, Agrippa rex & Bernice deſcende-
runt Cæſaream, ſalutaturi Feſtum.
14 Et quum dies complures ibi cõmo-
rarentur, Feſtus regi retulit cauſam Pau-
Sup. 24. 27 li, dicens, * Vir quidam eſt relictus á Fe-
lice vinctus:
15 De quo, quum veniſſem Hieroſoly-
mam, ſignificarunt mihi principes Sacer
dotum & ſeniores Iudæorum poſtulãtes
aduerſus illum ſententiam.
16 Quibus reſpondi, Non eſt Roma-
Deut. 17. 4 nis conſuetudo *ob gratiam donare ali-
quem hominem vt pereat, prius quàm
is qui accuſatur, præſentes habeat accu-
ſatores,

ſatores, locumque defendendi accipiat de crimine.
17 Quum ergo huc conueniſſent, ſine vlla dilatione, ſequenti die ſedens pro tribunali, iuſſi adduci virum.
18 De quo quum ſtetiſſent accuſatores nullum crimen intendebant ſuper hiſce rebus de quibus ego ſuſpicabar:
19 Sed quæſtiones quaſdam de ſua ſuperſtitione habebant aduerſus eum, & de quodam Ieſu defuncto, quē affirmabat Paulus viuere.
20 Hæſitans autem ego de huiuſmodi quæſtione, dicebam, num vellet ire Hieroſolymam, & ibi iudicari ſuper iſtis.
21 Paulus autem quum appellaſſet, vt ſeruaretur Auguſti cognitioni, iuſſi ſeruari eum, donec mitterem eum ad Cęſarem.
22 Agrippa autem dixit ad Feſtum, Volebam & ipſe hominem audire. Cras, inquit, audies eum.
23 Poſtero autem die quum veniſſet A- C. 37
grippa & Bernice cum multo apparatu, & introiſſent in auditorium cū Tribunis & viris principalibus ciuitatis: iubēte Feſto adductus eſt Paulus.
24 Et dicit Feſtus, Agrippa rex & omnes

nes qui ſimul adeſtis nobiſcum viri, vide-
tis hunc hominem de quo omnis multi-
tudo Iudæorum interpellauit me & Hie-
roſolymis, & hic, acclamantes non opor
tere eum viuere amplius:
Sup.23.9 25 Ego verò comperi* nihil dignũ mor-
te eum admiſiſſe: cæterùm quum is ipſe
appellaſſet Auguſtum, ſtatui mittere
eum.
26 De quo quid certum ſcribam domi-
no, non habeo. Quapropter produxi eũ
ad vos, & maximè ad te, rex Agrippa, vt
examinatione facta, habeam quod ſcri-
bam.
27 Iniquum enim mihi videtur, mittere
vinctum, & crimina de quibus accuſatur,
non ſignificare.

CAPVT XXVI.

2 Paulus coram Agrippa, 4 vitã actam à iuuentute, 16 vocationémque ſuã 22 tanta auctoritate exponit, 28 vt etiam Regis animum nonnihil flecteret: 31 ſed re infecta diſcedunt proceres.

AGrippa verò ad Paulũ ait, Permitti-
tur tibi loqui pro temetipſo. Tunc
Paulus extẽta manu pro ſe dicebat,
2 Super omnibus de quib9 accuſor à Iu-
dæis,

dæis,rex Agrippa,exiſtimo me beatum,
qui cauſam dicturus ſim apud te hodie.
3 Quum tu maximè ſis gnarus earum
quæ apud Iudæos ſunt, & conſuetudinũ
& quæſtionum. Quapropter obſecro te,
vt patienter me audias.
4 Itaque vitam quidem meam, quam e-
gi ab adoleſcentia,quæ ab initio fuit in
gente mea Hieroſolymis,nouerunt om-
nes Iudæi. *Gen.3.15*
5 Qui priùs nouerant me ab initio , (ſi 22. 18. 26
velint teſtimonium ferre) quòd ſecundũ 4.28. 14
exquiſitiſſimam ſectam noſtræ religio- 49. 10
nis vixerim Phariſæus.
6 Et nunc*ob ſpem repromiſſionis quę *Deu.18.15*
ad Patres noſtros facta eſt à Deo,ſto iu- *2 Reg.7.12*
dicio ſubiectus, *Pſ.131.11*
7 Ad quam duodecim Trib⁹ noſtræ in- *Eſa 4.2.7,*
ſtanter nocte & die colentes Deum,ſpe- 14.9.6.40
rant ſe peruenturas : de qua ſpe accuſor, 10
rex Agrippa,à Iudæis.
8 Cur incredibile iudicatur apud vos,ſi *Iere.23.5*
Deus mortuos ſuſcitat? 33.14
9 Et ego quidem exiſtimabam me aduer *Ezec. 34*
ſus nomen Ieſu Nazareni multa repug- 23.37. 24.
nando facturum.
10 *Quod & feci Hieroſolymis: & mul- *Dan. 9. 24*
tos Sanctorum ego carceribus incluſi,à **Sup.8.3*
princi- 9.2,22.4

principib⁹ Sacerdotũ poteſtate acceptâ:
& quũ occiderentur, detuli ſententiam.
11 Et per omnes ſynagogas frequenter
puniens, eos cõpellebam blaſphemare:
& amplius inſaniens in eos, perſequebar
etiam in exteras vſque ciuitates.
12 Quarum rerum ſtudio quum irem
Damaſcum, cum auctoritate & permiſſu
principum Sacerdotum,
Sup. 9, 3: 22, 6 13 * Die medio, rex, in via vidi è cœlo
ſupra ſplendorem ſolis circũfulſiſſe me
lumen, & eos qui mecum faciebant iter.
14 Quum autem omnes nos decidiſſemus in terram, audiui vocẽ loquentem
ad me, ac dicentem Hebraica lingua,
Saul, Saul, quid me perſequeris? durum
eſt tibi contra ſtimulos calcitrare.
15 Ego autem dixi, Quis es Domine?
At ille dixit, Ego ſum Ieſus quem tu
perſequeris?
16 Sed exurge, & ſta ſuper pedes tuos:
ad hoc enim apparui tibi, vt conſtituam
te miniſtrum ac teſtem & eorũ quæ vidiſti, & eorum in quibus apparebo tibi,
17 Eripiens te à populo & Gentibus
in quas nunc te mitto,
18 Vt aperias oculos eorum: vt conuertantur à tenebris ad lucem, & à poteſtate

ſtate ſatanæ ad Deum, vt accipiãt remiſ-
ſionem peccatorum, & ſortem inter eos
qui ſanctificati ſunt per fidem quæ eſt er
ga me.
19 Vnde, rex Agrippa, non fui inobe-
diens cœleſti viſioni.
20 *Sed his qui ſunt Damaſci primùm, Sup.9.20
& Hieroſolymis, & per omnem regionẽ & 28
Iudææ, deinde & Gentibus aununtiabã
vt pœnitentiam agerent, & conuerteren-
tur ad Deum, opera facientes digna his
qui reſipuiſſent.
21 Hac ex cauſa Iudæi me *in tẽplo cõ
prehenſum tentauerunt interficere. Sup.21.30
22 Auxilium igitur nactus Dei, vſque
in hodiernum diem ſto, teſtificans tum
paruo, tũ magno, nihil aliud dicens, quã
ea quæ Prophetæ prædixerant futura eſ
ſe, & Moſes.
23 An paſſurus fuerit Chriſtus, an pri-
mus ex reſurrectione mortuorum, lumẽ
annuntiaturus ſit populo & Gentibus.
24 ¶Hæc autem quũ pro ſe diceret, Fe-
ſtus magna voce ait: Inſanis Paule, mul-
tæ te literæ ad inſaniam conuertunt.
25 Et Paulus, Non inſanio, inquit, opti
me Feſte, ſed veritatis & ſobrietatis ver-
ba eloquor.

26 Scit

26 Scit enim de his rex apud quem & li
berè loquor: latere enim eum nihil horũ
Ioh.18.20 arbitror:* neq; enim hoc in angulo ge-
ſtum eſt.
27 Credis rex Agrippa, Prophetis? ſcio
quod credis.
28 Agrippa autem ad Paulum ait, Mo-
dica ex parte perſuades mihi vt fiã Chri
ſtianus.
1.Cor.7.7 29 Et Paulus ait,*Optarim à Deo nõ ſo
lùm modica ex parte, verùm etiam ma-
gna, non te modò, ſed omnes etiam qui
me audiunt hodie, eſſe tales, qualis ego
ſum, exceptis vinculis his.
30 ¶Et hæc eo loquuto, ſurrexit rex ac
Præſes & Bernice, & qui aſſidebant eis.
31 Et quum ſeceſſiſſent, loquebãtur in-
Sup.23.9 ter ſe, dicentes, *Nihil morte aut vincu-
25.25 lis dignum facit homo iſte.
32 Agrippa aũt Feſto dixit, Dimitti po-
terat homo hic, ſi non appellaſſet Cæ-
ſarem.

CAPVT XXVII.

*1 Paulo 10 periculoſam nauigationẽ præ-
monenti 11 non creditur: 14 diu ventis vn-
dique iactati, 21. 41 naufragiũ faciũt. 34
omnes tamen ſalui 44 in terram euadunt.*

Poſt-

POſtquã autem decretũ eſt vt nos nauigarem[9] in Italiã, tradiderũt & Paulum & quoſdam alios vinctos Centurioni, nomine Iulio, cohortis Auguſtæ. C. 38.
2 *Conſcenſa autẽ naue Adramyttina, 2.Cor.11
nauigaturi iuxta loca Aſiæ, ſoluimus, 25
perſeuerante nobiſcum Ariſtarcho Macedone Theſſalonicenſi.
3 Sequenti autem die appulimus Sidonem: & Iulius humaniter tractato Paulo, permiſit vt ad amicos profectus, ab illis curaretur.
4 Et inde quum ſoluiſſemus, ſubnauigauimus iuxta Cyprum, propterea quòd eſſent venti contrarij.
5 Et pelagus quod eſt contra Ciliciam & Pamphyliam emenſi, peruenimus Myram, quæ eſt Lyciæ.
6 Et ibi nactus Centurio nauẽ Alexãdrinam nauigãtem in Italiam, impoſuit nos in eam.
7 Et quum multis diebus tardè nauigaremus, vixque deueniſſemus contra Gnidũ, prohibẽte nos vento, adnauigauim[9] Cretæ iuxta Salmonem.
8 Et vix prætерlegẽtes illã, peruenimus in locum quẽdam qui vocatur Pulchriportus, cui vicina erat ciuitas Laſæa.

9 Multo

9 Multo autem tempore peracto,& quũ
iam eſſet periculoſa nauigatio,quòd iam
ieiunij quoq; tempus præteriiſſet: admo-
nebat eos Paulus,
10 Dicens eis, Viri, video quòd cum iniu
ria multoque damno, non ſolùm oneris
& nauis,ſed etiam animarum noſtrarum
futura ſit nauigatio.
11 Centurio autem gubernatori & nau
clero magis credebat, quàm his quæ à
Paulo dicebantur.
13 Et quũ aptus portus non eſſet ad hy-
bernandum, complures ceperunt conſi-
lium ſoluẽdi illinc,ſi quo modo poſſent
peruecti Phœnicem, illic hybernare: is
eſt portus Cretæ ſpectans ad Africum &
ad Chorum.
13 Aſpirante autem Auſtro,rati ſe pro-
poſiti compotes, quũ ſoluiſſent Aſſon,
præterlegebant Cretam.
14 Verùm haud multò poſt coortus eſt
contra ipſam ventus Typhonicus,qui vo
catur Euroaquilo.
15 Quumque correpta eſſet nauis, nec
poſſet obniti vento,data naue [flatibus]
ferebamur.
16 In inſulam autem quandam deuecti,
quæ vocatur Clauda,vix potuimus ob-
tinere

nere ſcapham.
17 Qua ſublata, adiutorijs vtebantur, ſubcingentes nauem: timentesque ne in Syrtim inciderent, demiſſo vaſe, ſic ferebantur.
18 Quum autem vehementi tempeſtate iactaremur, ſequenti die iactum fecerunt.
19 Ac tertio die noſtris manibus armamenta nauis proiecimus.
20 Porrò neque ſole neque ſyderibus apparentibus ad complures dies, & tempeſtate non exigua imminente, iam ablata erat ſpes omnis ſalutis noſtræ.
21 ¶ Quum autem multa iam eſſet inedia, tunc ſtans Paulus in medio eorum, dixit, Oportebat quidē, ô viri, audito me, non ſoluere à Creta, nec accerſere [nobis] iniuriam hanc & iacturā.
22 Et nunc hortor vt bono animo ſitis: iactura enim animæ nulla erit ex vobis, ſed tantùm nauis.
23 Aſtitit enim mihi hac nocte angelus Dei, cuius ſum ego, quem & colo,
24 Dicens, Ne timeas Paule, Cæſari te oportet ſiſti: & ecce donauit tibi Deꝰ omnes qui nauigant tecum.
25 Propter quod bono animo eſtote

viri: credo enim Deo, quòd ſic erit quẽ-
admodum dictum eſt mihi.
26 In inſulam autem quandam opor-
tet nos eijci.
27 ¶ Sed poſteaquam quartadecima
nox ſuperuenit, nauigantibus nobis in
Adria circa medium noctis, ſuſpicaban-
tur nautæ apparere ſibi aliquã regionẽ.
28 Qui & demiſſa bolide repererunt
paſſus viginti: ac puſillum inde digreſſi
rurſumque demiſſa bolide, repererunt
paſſus quindecim.
29 Timentesque ne in aſpera loca in-
ciderẽt, de puppi iactis ancoris quatuor,
optabant diem oriri.
30 Nautis verò quærentibus fugere è
naui, quum demiſiſſent ſcapham in ma-
re, ſub prætextu velut è prora ancoras
extenſuri,
31 Dixit Paulus Centurioni & militi-
bus, Niſi hi in naui manſerint, vos ſalui
fieri non poteſtis.
32 Tunc abſciderunt milites funes
ſcaphæ, & paſſi ſunt eam excidere.
33 Et quum dies inciperet apparere,
hortabatur Paulus omnes ſumere cibũ,
dicens, Dies hic decimusquartus eſt
quòd expectantes ieiunj permanetis,
nihil

nihil accipientes.
34 Propter quod hortor vos vt ſumatis cibum, hoc enim ad ſalutem veſtram pertinet: quia * nullius veſtrum capillus de capite cadet. *Mat.10, 30*
35 Et quum hæc dixiſſet ſumpto pane gratias egit Deo in conſpectu omnium: & quum fregiſſet, cœpit edere.
36 Porrò animis iam recreatis omniſ, ſumpſerunt & ipſi cibum.
37 Eramus verò vniuerſæ animæ in naui, ducentæ ſeptuaginta ſex.
38 Et ſatiati cibo, alleuabant nauem, eijcientes triticum in mare.
39 Quum autem dies eſſet, terram nõ agnoſcebant: ſinum verò quendam animaduerterunt, habentẽ littus, in quod cogitabant, ſi poſſent, impingere nauẽ.
40 Et quum ancoras ſuſtuliſſent, committebant ſe mari, ſimul laxatis iũcturis gubernaculorum, & ſublato artemone ad auræ flatum, tendebant ad littus.
41 Et quum incidiſſent in locum bimarem, impegerunt nauẽ: ac prora quidem infixa manebat immobilis: puppis verò ſoluebatur à vi vndarum.
42 Militum autem conſilium erat vt vinctos occiderent, nequis quum enataſſet,

taſſet, effugeret.
43 At Centurio volens ſeruare Paulum, compeſcuit eos à conſilio: iuſſitq; vt qui poſſent natare, abijcerent ſe primos, & in terran euaderent.
44 Cæterique partim in tabulis, partim in quibuſdam nauis [fragmentis]. & ſic factum eſt vt omnes incolumes euaderent in terram.

CAPVT XXVIII.

2 Barbarorum humanitas erga naufragos. 3 Paulus viperam manu tollit 6 illæſus. 8 Publiū, 9 & alios ſanat. 10 Melitæ ſoluentes 16 Romā peruenīūt. 17 Paulus Iudæis 20 cauſam ſuam exponit: 23, Ieſum docet 30 biennio.

ET quum euaſiſſent, tunc cognouerūt quòd Melite inſula vocaretur.
2 Barbari verò præſtabāt non vulgarem humanitatem nobis: accenſa enim pyra, recipiebant nos omnes propter imbrem qui imminebat, & propter frigus.
3 Quum congregaſſet autem Paulus ſarmentorum multitudinem, & impoſuiſſet in ignem, vipera è calore prorepēs inuaſit

inuaſit manum eius.
4 Vt verò viderunt Barbari penden-
tem beſtiam de manu eius, inter ſeſe di-
cebant, Omnino homicida eſt homo
hic, quem ſeruatum è mari, vltio non ſi-
nit viuere
5 Et ille quidé excuſſa vipera in igné,
mali nihil paſſus eſt.
6 At illi exiſtimabant futurum vt in-
cenderetur, aut concideret repentè
mortuus. Diu autem illis expectanti-
bus, & intuentibus nihil mali illi acci-
dere, mutata mente dicebant eum eſſe
Deum.
7 ¶ In locis autem illis erant prædia
primati inſulæ, nomine Publio, qui nos
exceptos, triduo benignè tractauit ho-
ſpitio.
8 Contigit autem patrem Publij fe-
bribus ac dyſenterijs vexatum decum-
bere: ad quem Paulus intrauit, & quum
oraſſet, impoſuiſſetque ei manus, ſana-
uit eum.
9 Hoc igitur facto, cæteri quoque qui
habebant infirmitates in inſula, accede-
bant, & ſanabantur.
10 Qui etiam multis honoribus nos
honorauerunt: & ſoluentibus impoſue-

runt quæ neceſſaria erant.
C. 39 11 ¶Poſt menſes autem tres nauigaui-
mus in naui Alexandrina, quæ in inſula
hyemauerat, cui erat inſigne Caſtor &
Pollux.
12 Et quum veniſſemus Syracuſas,
manſimus triduo.
13 Inde circumlegentes deuenimus
Rhegium. Et poſt vnum diem afflante
auſtro poſtridie venimus Puteolos.
14 Vbi repertis fratribus rogati ſumus
manere apud eos dies ſeptem. Et ſic ve-
nimus Romam.
15 Et inde quum audiſſent fratres de
nobis, prodierunt in occurſum nobis
vſque ad Appij forũ, ac tres Tabernas,
quos quum vidiſſet Paulus, gratijs actis
Deo, ſumpſit fiduciam.
16 Quum autem veniſſemus Romam,
Centurio tradidit vinctos principi exer-
citus: permiſſum eſt autem Paulo vt ma-
neret ſolus cũ cuſtodiente ipſum milite.
C. 40 17 ¶Poſt tertium autem diem conuo-
cauit Paulus Iudæorũ primores: quumq;
veniſſent, dicebat eis, Ego viri fratres,
quum nihil fecerim aduerſus plebem,
aut inſtituta maiorũ: vinctus Hieroſoly
mis traditus ſum in manus Romanorũ.

18 Qui quum examinaſſent, voluerũt
me dimittere, eo quòd nulla eſſet cauſa
mortis in me.
19 Sed contradicentibus Iudæis, coa-
ctus ſum appellare Cæſarem: non quaſi
habeam de quo gẽtem meam accuſem.
20 Propter hanc igitur cauſam aduo-
caui vos, vt viderem & alloquerer: pro-
pter ſpem enim Iſraelis catena hac cir-
cundatus ſum.
21 At illi dixerunt ad eum, Nos neq;
literas accepimus de te à Iudæa: neque
aduenìens aliquis fratrum nuntiauit, aut
locutus eſt aliquid de te mali:
22 Volumus aũt ex te audire quæ ſen-
tias, nam de ſecta iſta notum eſt nobis
quòd vbique ei contradicitur.
23 Quum conſtituiſſent autẽ illi diẽ,
venerũt ad eum in hoſpitium complu-
res: quibus exponebat teſtificans regnũ
Dei, ſuadensq; eis de Ieſu ex Lege Mo-
ſi, & Prophetis, à mane vſq; ad veſperã.
24 Et quidam credebant his quæ di-
cebantur, quidam verò non credebant.
25 Quumq; inter ſe non eſſent con-
cordes, diſcedebant, vbi dixiſſet Pau-
lus vnum verbum, Bene ſpiritus ſanctus
loquutus eſt per Eſajam Prophetam ad
Patres

Patres noſtros.
Eſa.6,9 26 Dicens,*Vade ad populum iſtum,
Mat.13, & dic, Auribus audietis, & non intelli-
14 getis: & videntes videbitis, & non per-
ſpicietis.
Mar.4,11 27 Incraſſatũ eſt enim cor populi hu-
Luc.8,11 ius, & auribus grauiter audierunt, & o-
Ioh.12,40 culos ſuos compreſſerũt: ne quando vi-
Rom.11,8 deant oculis, & auribus audiãt, & corde
intelligant, & conuertantur, & ſanẽ eos.
28 Notum ergo ſit vobis, quòd Gen-
tibus miſſum eſt hoc ſalutare Dei, & ipſi
audient.
29 Et quum hæc dixiſſet, exierunt ab
eo Iudæi, multam habentes inter ſe di-
ſceptationem.
30 Manſit autem Paulus biennio to-
to in ſuo conducto: & ſuſcipiebat om-
nes qui ingrediebantur ad ipſum,
31 Prædicans regnum Dei, ac docens
quæ ſunt de Domino Ieſu, cum omni
fiducia, nemine prohibente.

FINIS.

ANNORVM DISTINCTIO, QVA POST CONVERSIONEM PAVli peregrinationum eius, & Epiſtolarum ad Eccleſias datarum tempus, ordine demonſtratur.

Anni Natiuitatis Ieſu Chriſti	Anni Cõuerſionis Pauli.	***	Anni Tiberij Imperatoris.
35	1	*Paulus perſecutor (Act.7.8.9.) proficiſcens Damaſcum conuertitur. Act.9.*	20
36	2	*Damaſco facit iter in Arabiam, vt prædicet Euangelium.*	21
37	3	*Deinde redit Damaſcum, vbi de incarceratione periclitatus, ope fideliũ, qui eum in ſporta fune per murum demittunt, euadit. Act. 9. Gal.1.*	22
38	4	*Inde venit Ieroſolymam vt Petrũ videat. Act.9.2.Corint.12. Gal.1.*	*Caligulæ*
39	5	*Iudæis Paulum interimere volenti-*	
40	6	*bus, diſcipuli eum deducunt Cæſareã,*	2
41	7	*vnde emittitur in Syriam & Tarſum Ciliciæ. Act.9. Gal.1.*	3
42	8	*Poſtea per Barnabam deducitur*	4
43	9	*Antiochiam, vbi diſcipuli primò cœperunt Chriſtiani appellari.*	*Claudij*

44 10 *Fames prædicta ab Agabo ſub Clau-* 2
dio Cæſare. Act. 11. (12.

45 11 *Iacobꝰ Maior occiſus ꝑ Herodē. Act.* 3

46 12 *Paulus Proconſul Cypri conuertitur* 4
à Paulo Apoſtolo. Act. 13.

47 13 *Paulus prædicat Euangelium An-* 5
tiochiæ, et Piſidiæ, quæ eſt pars Gala-
tiæ. Act. 14.

48 14 *Inde venit Icaoniū, vbi aliquandiu* 6
moratur. Act. 13. *&* 14.

49 15 *Lyſtræ curauit claudum: & ibi lapi-* 7
datur. Act. 14.

50 16 *Ordinatis Senioribus Eccleſiæ, viſita-* 8

51 17 *taq; Piſidia &* P*amphylia, redit An-* 9
tiochiam.

52 18 *Hoc tempore ab Apoſtolis Concilium* 10

53 19 *Ieroſolymis eſt habitum, cui Paulus* 11
interfuit, ſed inde recedit Antiochiā:
quò & Petrus venit, cui in faciem re-
ſtitit Paulus. Act. 15. *Galat.* 2.

54 20 *Paulus cum Syluano pergit in Sy-* 12
riam & Ciliciam, vt Eccleſias confir-
met: deinde Derben & Lyſtram, vbi
Timotheū in ſociū ſibi aſſumit: poſtea

in

in Macedoniã, vbi in ciuitate Philip-
pis docet Euangeliũ. Act.15. & 16.
55 21 *Docet quoq; Athenis. Act.17. Et in-* 13
de ad Theſſalonicenſes migrat.
56 22 *Commorans annũ & ſex menſes Co-* 14
rinthi, (Act. 18.) literas dat ad Ro-
manos.
57 23 *Epheſum in Aſia, redit: inde Cæſare-* Ne-
am, tũ Ieroſolymam, poſtea Antiochiã. ronis
58 24 *Deinde viſitat eccleſias Galatarũ &* 2
Phrigiæ. Act.18.
59 25 *Venit Epheſum, vbi docet biẽnium,* 3
& ibidem relinquit Timotheũ. Act.
19: & 1 Tim.1.
60 26 *Epheſo primam epiſtolam ad Corin-* 4
thios mittit. 1. Corin.16.
61 27 *Tumultu ſedato qui fuit Epheſi, ve-* 5
nit Troadem: inde in Macedoniam,
& Philippis ſecundam epiſtolam per
Titum & Lucam mittit Corinthijs. 2
Corin.2, & 13. Act.20.
62 28 *Inde venit in Achaiam & Corin-* 6
thum, vti promiſerat. 1. Corinth. 16,
& 2. Corin. 12, Et obſtructas ſibi in-
ſidias,

ſidias, reuertitur pet Macedoniam ad Ariſtarchũ & Timotheũ Troadem, qui eò præiuerant. Act. 20.

63 29 Troade venit Aſſon & Mitylenas, alias Lesbos nominatã: itẽ Samos, inde Miletum, vbi valedicit Epheſiis. Act. 20. 7

64 30 Inde accedit Rhodũ, Pateras, Tyrũ, Ptolemaida, Cæſaream, & tandem Ieroſolymam, vbi comprehenditur. Act. 21 & 22. 8

65 31 Captiuus Cæſaream mittitur ad Fœlicem præfectũ: Act. 23. vbi detinetur biennium: Act. 24. 9

66 32 Poſtea vinctus Romam mittitur. Act. 27. 10

67 33 In vinculis ſcribit Galatis, Epheſiis & Philippenſibus, 11

68 34 Coloſſenſibus & Philemoni: 12

69 35 Item ſecundam ad Timotheum. 13

70 36 Tandem mandato Neronis decollatur. 14

FINIS.